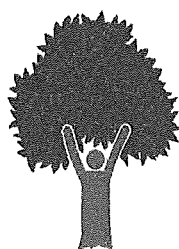

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΝΟΜΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ**

**“ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ”
“ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΒΙΩΣΙΜΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑ
ΖΩΗΣ ΣΤΙΣ ΠΟΛΕΙΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ”
“Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΑΓΙΟΥ ΣΤΕΦΑΝΟΥ
ΑΤΤΙΚΗΣ”**

ΓΙΔΑΡΑΚΟΥ Δ. ΔΗΜΗΤΡΑ

ΜΑΪΟΣ 2007

"ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ"
"ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΒΙΩΣΙΜΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ
ΣΤΙΣ ΠΟΛΕΙΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ"
"Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΑΓΙΟΥ ΣΤΕΦΑΝΟΥ
ΑΤΤΙΚΗΣ"

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΚΟΥΣΚΟΥΝΑ Μ.

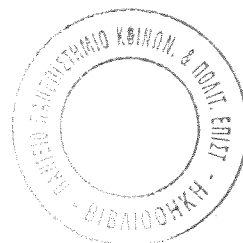
ΤΡΙΜΕΛΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

ΚΟΥΣΚΟΥΝΑ Μ.

ΜΙΧΟΠΟΥΛΟΣ Μ.

ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΥ Φ.

ΑΘΗΝΑ, ΜΑΙΟΣ 2007

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ: ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	4
1.1 ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.....	4
1.2 ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.....	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ: ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ.....	8
ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	10
ΜΕΡΟΣ Α΄	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ: Η ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΠΟΛΗ	
3.1 Η Πόλη.....	14
3.2 Η Αειφόρος Πόλη.....	15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ: Η ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	
<i>Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ – ΓΕΝΙΚΑ</i>	
4.1 ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ.....	19
4.2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ	
4.2.1 Έκθεση Brundtland.....	20
4.2.2 Συνδιάσκεψη του Ρίο Ντε Τζανέιρο.....	21
4.2.3 Local Agenda 21.....	21
4.2.4 5ο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον.....	22
4.2.5 6ο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον.....	22
4.3 Η ΝΟΜΙΚΗ ΒΑΣΗ ΤΗΣ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ.....	24
4.4 ΔΙΕΘΝΗ ΚΕΙΜΕΝΑ ΠΟΥ ΚΑΤΑΧΩΡΟΥΝ ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗ.....	24
4.5 Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗ.....	26
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ: Η ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	
5.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ.....	28
5.2 ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗ ΔΡΑΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΒΙΩΣΙΜΟ ΑΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΣΤΗΝ Ε.Ε.....	30
5.2.1 Η στρατηγική της Ε.Ε για το Αστικό Περιβάλλον.....	30
5.3 ΣΥΝΑΦΗ ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΗΣ Ε.Ε ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΔΕΣΜΕΥΤΙΚΑ ΓΙΑ ΤΟ ΒΙΩΣΙΜΟ ΑΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΑΛΛΑ ΔΙΝΟΥΝ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ.....	34

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ: Η ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

6.1 Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΒΙΩΣΙΜΟ ΑΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.....	35
6.2 Η ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΒΙΩΣΙΜΟΥ ΑΣΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ.....	37
6.3 ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ.....	39
6.4 Ο ΝΟΜΟΣ 1650/86.....	39
6.5 ΕΘΝΙΚΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ.....	40
6.5.1 Αναγκαίες Δράσεις προς Υλοποίηση με ευθύνη του ΥΠΕΧΩΔΕ και άλλων Υπουργείων.....	52
6.6 Η ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥΣ ΟΤΑ.....	54
6.7 Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΔΕΙΚΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΕ ΤΟΠΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	56

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ: Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΠΟΛΕΩΝ

7.1 ΤΟ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΛΙΣΣΑΒΟΝΑΣ.....	59
7.2 Η ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ Ε.Ε.....	64

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΟΓΔΟΟ: ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

8.1 ΤΟ ΑΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ.....	67
8.2 Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.....	76
8.3 Η ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΑ ΒΙΩΣΙΜΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ.....	77

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΑΤΟ: Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ

9.1 Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΑΕΙΦΟΡΟ ΠΟΛΗ.....	79
9.2 Η ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ ΚΑΙ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ.....	80
9.2.1 Συνεργασία.....	80
9.3 ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ.....	83

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ: Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ

10.1 ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ.....	88
-------------------------------------	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΔΕΚΑΤΟ: Η ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΕ ΤΟΠΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ-Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΣΤΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ- ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΟΡΘΩΝ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ.....

11.1 Η HABITAD AGENDA.....	96
11.2 ΤΡΕΧΟΥΣΕΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΕΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ ΓΙΑ ΑΕΙΦΟΡΟ ΑΣΤΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ – BEST PRACTICES.....	98

11.3 ΆΛΛΑ ΜΕΤΡΑ ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΥΡΕΙΑ ΔΙΑΔΟΣΗ ΤΗΣ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΑΣΤΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ – BEST PRACTICES.....	100
11.4 ΔΕΙΚΤΕΣ, ΣΤΟΙΧΕΙΑ, ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΕΚΘΕΣΕΙΣ – BEST PRACTICES.....	105
11.5 ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΚΑΘΙΕΡΩΣΗΣ ΟΡΘΩΝ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΣΕ ΤΟΠΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ.....	109
11.5.1 Τοπικές αρχές.....	109
11.5.2 Ο ρόλος των πολιτών.....	111
11.5.3 Παραδείγματα ορθών πρακτικών στους τομείς αστικού περιβάλλοντος: Δόμηση, Πολεοδομικός Σχεδιασμός, Μεταφορές.....	113
11.5.3.1 ΑΕΙΦΟΡΟΣ δόμηση.....	113
11.5.3.2 ΑΕΙΟΦΟΡΟΣ Πολεοδομικός Σχεδιασμός.....	120
11.5.3.3 ΑΕΙΦΟΡΟΙ αστικές μεταφορές.....	129

ΜΕΡΟΣ Β΄

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΑΓΙΟΥ ΣΤΕΦΑΝΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΩΔΕΚΑΤΟ: ΜΕΡΙΚΕΣ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΣΤΕΦΑΝΟΥ.....	138
--	------------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟΤΡΙΤΟ: ΤΟ ΟΡΑΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΣΤΕΦΑΝΟΥ....	141
13.1 ΘΕΣΠΙΣΗ ΣΤΟΧΩΝ.....	149

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟΤΕΤΑΡΤΟ:ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΦΟΡΕΩΝ

A. ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΟΥ ΣΤΕΦΑΝΟΥ.....	152
B. ΠΟΛΙΤΕΣ ΑΓΙΟΥ ΣΤΕΦΑΝΟΥ.....	157

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΕΣ ΣΚΕΨΕΙΣ.....	159
-------------------------------------	------------

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ.....	162
-------------------------------------	------------

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ.....	174
----------------------------	------------

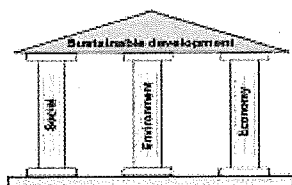
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	176
-----------------------	------------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ: ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Σκοπός της παρούσας διπλωματικής είναι να γνωρίσει καλύτερα ο αναγνώστης την έννοια της Αειφόρου Ανάπτυξης των πόλεων. Όταν κάποιος ξεκινήσει να ασχολείται με το ζήτημα της Αειφόρου Ανάπτυξης, πιθανόν να διαπιστώσει κάποια δυσκολία στην ουσία της λέξεως καθώς και στις βασικότερες έννοιες που προκύπτουν από αυτήν.

Μελετώντας την έννοια της Αειφόρου Ανάπτυξης, θα διαπιστώσουμε ότι, βαθύτερα βρίσκονται κρυμμένες τρεις λέξεις, οι οποίες ηχούν πολύ διαφορετικά μεταξύ τους, αλλά ωστόσο από κοινού, αποτελούν τη γερή βάση για το οικοδόμημα που λέγεται Αειφόρος Ανάπτυξη.

Το Περιβάλλον, η Οικονομική Ανάπτυξη και η Κοινωνική Συνοχή είναι οι τρεις πυλώνες της Αειφόρου Ανάπτυξης, οι οποίες οφείλουν να είναι ισόρροπες, ως δυνάμεις, ώστε να ευδοκίμουν οι σύγχρονες Ευρωπαϊκές Πόλεις.

Στη παρούσα εργασία θα επιχειρηθεί μια προσέγγιση στο ρόλο που διαδραματίζουν οι σύγχρονες πόλεις καθώς αποτελούν τους αστικούς πυρήνες πολιτισμού. Οι πόλεις, μικρές ή μεγάλες, διαδραματίζουν βασικό ρόλο στη δημιουργία πλούτου: οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη αποτελούν κινητήρια δύναμη για την ανάπτυξη και την απασχόληση.

Ο αποδοτικός αστικός σχεδιασμός, η πρακτική ανάπτυξη αστικών περιβαλλοντικών προτύπων και εργαλείων με μια ολοκληρωμένη προσέγγιση και μια ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών, βοηθούν τις πόλεις να διασφαλίσουν τη βιώσιμη ανάπτυξη και να συνδυάσουν τις οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές προκλήσεις καθώς επίσης συμβάλλουν στην υγεία και την ευημερία των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ).

Οι δράσεις αυτές, οι οποίες βασίζονται σε συνολικές πολιτικές με σαφείς, συγκεκριμένους, μετρήσιμους στόχους και πλαίσια, πρέπει να είναι βιώσιμες, προσανατολισμένες στο μέλλον και να υποστηρίζονται από επαρκή κονδύλια της ΕΕ. Για το αστικό περιβάλλον χρειάζεται μια

ευέλικτη προσέγγιση και για αυτό το λόγο κατά την τρέχουσα περίοδο δίνεται έμφαση στο Έβδομο Πρόγραμμα Πλαίσιο για την Έρευνα.

Τέλος, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή με την συνδρομή του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, προωθεί πολλές στρατηγικές που αποσκοπούν στην παροχή καθοδήγησης και στη διάδοση βέλτιστων πρακτικών. Δυστυχώς, οι περισσότερες από τις εν λόγω στρατηγικές, μέχρι στιγμής, αποτελούν απλές συστάσεις οι οποίες εμφανίζονται ανίσχυρες μπροστά στα οικονομικά συμφέροντα τόσο του πολεοδομικού σχεδιασμού όσο και της ανάπτυξης. Αποτελεί σημαντική πρόκληση για τη ΕΕ, να κατοχυρώσει νομοθετικά αυτές τις στρατηγικές ώστε να αποτελούν δεσμεύσεις για όλα τα κράτη-μέλη προκειμένου να διασφαλιστεί το μέλλον των επόμενων γενεών.

1.2 ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Μετά την ανάπτυξη της μεθοδολογίας αναφορικά με τις βιβλιογραφικές αναφορές που χρησιμοποιήθηκαν στην εργασία (Κεφάλαιο Δεύτερο), ξεκινά το **Α΄ Μέρος** της εργασίας το οποίο αποτελεί την θεωρητική προσέγγιση του ζητήματος, της Αειφορίας των Πόλεων το οποίο περιλαμβάνει έννοιες, το νομικό υπόβαθρο καθώς και τις στρατηγικές που προτείνονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Το **Β΄ Μέρος** αποτελεί την πρακτική προσέγγιση και πιο συγκεκριμένα τις δράσεις ενός μεσαίου Δήμου όπως ο Άγιος Στέφανος προκειμένου να καταστεί ένας πρότυπος δήμος Αειφορίας- Βιωσιμότητας προσφέροντας αναβαθμισμένη ποιότητα ζωής στους πολίτες του.

Το Α΄ Μέρος χωρίζεται σε εννέα (9) επί μέρους Κεφάλαια τα οποία αναλύουν διεξοδικά τόσο τη γενικότερη έννοια της αειφορίας όσο και ειδικότερα την αειφόρια των πόλεων και των περιφερειών.

Πριν όμως γίνει ανάλυση στις βασικότερες έννοιες της αειφόρου ανάπτυξης, περιγράφεται στο **Κεφάλαιο 3** η γενικότερη έννοια της πόλης, οι απειλές για το φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον της και σε ποια σημεία διαφέρει από την Αειφόρο πόλη.

Στο **Κεφάλαιο 4** γίνεται η θεωρητική προσέγγιση της έννοιας της αειφόρου ανάπτυξης, ως γενικότερη έννοια, καθώς και η νομική της θεμελίωση ως διεθνώς κατοχυρωμένη έννοια.

Στο **Κεφάλαιο 5** επιχειρείται η πιο συστηματική ανάλυση της αειφόρου αστικής ανάπτυξης διευκρινίζοντας τις επί μέρους έννοιες, τις νομικές δεσμεύσεις όλων των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε¹) καθώς και τις άτυπες συμφωνίες προκειμένου να εξασφαλιστεί η αειφόρος ανάπτυξη στην Ευρώπη.

Στη συνέχεια, στο **Κεφάλαιο 6**, περιγράφονται οι δράσεις της Ελληνικής Πολιτείας για τη επίτευξη της αειφόρου ανάπτυξης, οι οποίες είναι εναρμονισμένες με την νομοθεσία της Ε.Ε και επικεντρώνονται σε στρατηγικές βιωσιμότητας για όλους τους δήμους και τις περιφέρειες. Επιπλέον αναφέρονται δείκτες βιωσιμότητας όπως υιοθετούνται από τα άλλα ευρωπαϊκά κράτη και τους οποίους οφείλουν όλοι οι ελληνικοί δήμοι (κυρίως οι μεγάλοι σε πληθυσμό) να χρησιμοποιούν για την μέτρηση του βαθμού αειφορίας σε διάφορους άξονες.

Το **Κεφάλαιο 7** εισχωρεί ακόμα περισσότερο στην ουσία του ζητήματος που διαπραγματευόμαστε (Αειφόρος Αστική Ανάπτυξη) και αναλύει το *Κοινοτικό Πρόγραμμα της Λισαβόνας* το οποίο αποτελεί την βάση όλων των προγραμμάτων, των σχεδίων και των δεικτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Με βάση το συγκεκριμένο πρόγραμμα η Ε.Ε χαράζει την Ευρωπαϊκή πολιτική την οποία οφείλουν να υιοθετούν τα κράτη-μέλη.

Στα **Κεφάλαια 8, 9, 10** περιγράφονται οι πολιτικές της Ε.Ε, με βάση το Κοινοτικό Πρόγραμμα της Λισαβόνας, στους τρεις πυλώνες της αειφόρου αστικής ανάπτυξης: Περιβάλλον, Οικονομία, Κοινωνία. Παρουσιάζονται αναλυτικά τα προγράμματα και οι δράσεις που προτείνει η Ε.Ε (κυρίως η Ευρωπαϊκή Επιτροπή) για την τρέχουσα περίοδο 2007-2013 στους παραπάνω τομείς, τα οποία δυστυχώς δεν υιοθετούνται από όλα τα ευρωπαϊκά κράτη-μέλη είτε λόγω έλλειψης χρηματοδοτήσεων είτε λόγω βασικής υποδομής.

Στο **Κεφάλαιο 11** γίνεται μια μικρή αναφορά στη Habitat Agenda, καθώς αποτελεί τη βάση για ένα καλό σχεδιασμό Αειφόρου Ανάπτυξης, αλλά και στις βέλτιστες πρακτικές άλλων ευρωπαϊκών πόλεων που έχουν εναρμονιστεί άριστα με τις κατευθύνσεις της Ε.Ε και αποτελούν παραδείγματα ορθών πρακτικών για άλλες πόλεις.

Ακολουθεί το **Β' Μέρος**, το οποίο ασχολείται με την υφιστάμενη κατάσταση του Δήμου Αγίου Στεφάνου αλλά και τις προοπτικές του να καταστεί ένας Αειφόρος Δήμος, πρότυπο τόσο για την Ελλάδα όσο και για την Ευρώπη.

Στο **Κεφάλαιο 12** γίνονται κάποιες γενικές σκέψεις για την πόλη του Αγίου Στεφάνου εμπνεόμενες από την υφιστάμενη κατάσταση. Ακολουθεί στο **Κεφάλαιο 13**, το όραμα για τον

¹ Για χάριν συντομίας η Ευρωπαϊκή Ένωση θα αναφέρεται με την συντομογραφία Ε.Ε.

Δήμο Αγίου Στέφανου τονίζοντας την σημασία θέσπισης ορθών στόχων. Στη συνέχεια, στο **Κεφάλαιο 14** που ακολουθεί, αναφέρονται οι υποχρεώσεις των φορέων του Δήμου έτσι ώστε να πραγματοποιηθεί το όραμα για την Αειφόρο Ανάπτυξη. Τέλος η παρούσα εργασία κλείνει με την σύνοψη όλων των βασικών εννοιών, των εξαγόμενων συμπερασμάτων και το περιθώριο που παρουσιάζεται για περαιτέρω βελτίωση των συνθηκών στους Δήμους όλης της ΕΕ ώστε να εξελιχτούν οι υπάρχουσες πόλεις σε ασφαλείς και κατοικήσιμες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ: ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

Στην παρούσα διπλωματική εργασία γίνεται προσπάθεια παρουσίασης της έννοιας της Αειφόρου Αστικής Ανάπτυξης, πως αυτή μπορεί να επιτευχθεί καθώς και η σημασία της για τις επόμενες γενιές που ακολουθούν. Η αναζήτηση βιβλιογραφικών και αρθρογραφιών αναφορών για ένα τέτοιο θέμα είναι σήμερα πια εύκολη, καθώς υπάρχει η τάση, κυρίως, εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, πολύ συχνά, να ανακοινώνει στρατηγικές για την επίτευξη της Αειφόρου Αστικής Ανάπτυξης και όχι μόνο. Όλα τα κράτη-μέλη προσπαθούν να εναρμονιστούν με τις Ευρωπαϊκές Πολιτικές για την Αειφόρο Ανάπτυξη επομένως υπάρχει πληθώρα συγγραμάτων, συμπερασμάτων από συνέδρια, άρθρα σε εφημερίδες και περιοδικά.

Πρέπει σ' αυτό το σημείο να αναφερθεί ότι η χώρα μας υστερεί σε βιβλιογραφία σχετικά με το ζήτημα, συγκριτικά με άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Οι Έλληνες μελετητές που ασχολούνται με το θέμα αυτό, περιορίζουν την τοποθέτηση τους σε συγκεκριμένα άρθρα, εφημερίδων ή περιοδικών που διαβάζονται από μια μικρή μερίδα ανθρώπων που ασχολούνται με το ζήτημα. Είναι βέβαια κατανοητό κάτι τέτοιο, καθώς το Ελληνικό κράτος έχει σχεδιάσει λιγοστές στρατηγικές για την Αειφόρο Αστική Ανάπτυξη οι οποίες δεν δεσμεύουν την Τοπική Αυτοδιοίκηση. Κατά την γνώμη μου, τόσο το Ελληνικό κράτος όσο και οι Έλληνες επιστήμονες που ασχολούνται με την Αειφόρο Ανάπτυξη των Πόλεων θα πρέπει να δραστηριοποιηθούν περισσότερο στο συγκεκριμένο θέμα και να πληροφορήσουν περισσότερο κοινό, ώστε κάποια στιγμή όλοι οι Έλληνες πολίτες να κατανοούν την Έννοια της Αειφόρου Αστικής Ανάπτυξης (κάτι που δεν συμβαίνει τώρα) καθώς και τις υποχρεώσεις τους που προκύπτουν από αυτήν, ώστε να διατηρηθεί το περιβάλλον όπως το κληρονομήσαμε.

Στην εργασία αυτή, εκτός από την αναζήτηση των βασικών αναφορών στη βιβλιογραφία, η αναζήτηση της αρθρογραφίας έγινε σε δύο επίπεδα. Στο γενικό επίπεδο αναζήτησης και στο στοχευόμενο. Η γενική αναζήτηση περιλαμβάνει το αρχικό στάδιο, στο οποίο πλαισιώνεται μία λίστα με βασικές λέξεις-κλειδιά. Συνέχεια αυτού του αρχικού σταδίου αποτέλεσε η διαρκής ενημέρωση της σχετικής βιβλιογραφίας με βάση τη διαμορφωθείσα λίστα με τις βασικές λέξεις-κλειδιά. Στη συνέχεια με την ολοκληρωμένη λίστα των λέξεων-κλειδιών πραγματοποιήθηκε η «στοχευόμενη» αναζήτηση σε προσβάσιμες βάσεις δεδομένων.

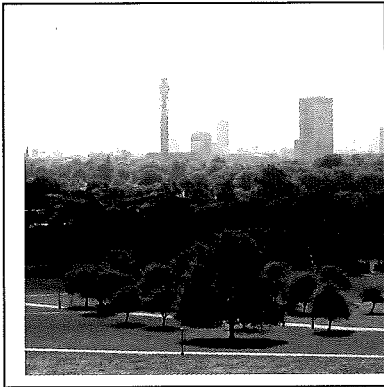
Η «στοχευόμενη» αναζήτηση, από την άλλη πλευρά, είναι ένα βαθύτερο στάδιο, στο οποίο επεκτείνεται η λίστα λέξεων κλειδιών, με αναζήτηση και σε βασικά περιοδικά γενικότερου επιστημονικού περιεχομένου, ανά τεύχος και για ένα εύλογο χρονικό διάστημα, παρακολουθώντας με αυτόν τον τρόπο τις βιβλιογραφικές εξελίξεις.

Για την ολοκλήρωση της εργασίας αυτής χρησιμοποιήθηκαν αρκετές βάσεις δεδομένων, όπως η δικτυακή πύλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (www.europa.eu) ,Sustainable Communities Network ,Regional Environmental Center, International Council for Local Environmental Initiatives ,EUROCITIES, Local Government Commission, Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ, ΙΣΤΑΜΕ κ.π.α..

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

“Όλοι οι μεγάλοι πολιτισμοί ξεκινάνε από τις πόλεις”

Όσβαλντ Σπένγκλερ²

Το 80% περίπου των Ευρωπαίων πολιτών ζουν σε αστικές περιοχές, εκεί όπου είναι ιδιαίτερα αισθητά τα αποτελέσματα πολλών περιβαλλοντικών προβλημάτων. Παλαιότερα αλλά και σήμερα ο άνθρωπος είναι ο κατασκευαστής πόλεων και σε συντριπτικό ποσοστό κάτοικος τους, ωστόσο ο τρόπος με τον οποίο κτίζει και διαχειρίζεται το σταθερό του ενδιαίτημα τις τελευταίες δεκαετίες προκαλεί μάλλον ανησυχία παρά αισιοδοξία για το μέλλον. Οι επιστήμονες υπολογίζουν ότι ως το 2025 το ποσοστό των κατοίκων των πόλεων θα έχει ξεπεράσει το 60% σ' όλο τον κόσμο, αλλά στις αναπτυγμένες χώρες θα πλησιάζει το 85%. Έτσι λοιπόν, κατά τρόπο ανάλογο προς την αύξηση του πληθυσμού, αυξάνεται και η επιφάνεια που καταλαμβάνουν οι οικισμοί. Όσο οι πόλεις μεγαλώνουν, τόσο οι απαιτήσεις τους σε φυσικούς πόρους, τεχνικές υποδομές και τεχνολογικό εξοπλισμό διογκώνονται. Για να ζήσουν και να λειτουργήσουν, χρειάζονται τροφή και νερό για τους κατοίκους τους, ενέργεια και πρώτες ύλες για τις βιομηχανικές λειτουργίες. Και ενώ κάποτε αυτές οι «εισροές» νερού, τροφής, και ενέργειας μπορούσαν να βρεθούν μέσα στη πόλη ή στο περίγυρο της, τώρα έρχονται από πολύ μεγάλες αποστάσεις, ακόμη και από την άλλη άκρη του πλανήτη.

Καθώς οι πόλεις λειτουργούν κατά αυτό τον τρόπο, εξάγουν στον ευρύτερο χώρο ένα τρομακτικό όγκο αέριων, στερεών και υγρών αποβλήτων. Οι εκροές αυτές δεν επιστέφουν στη πόλη ως εισροές όπως συμβαίνει με τα φυσικά οικοσυστήματα, αλλά αποβάλλονται στην ατμόσφαιρα, στο νερό και στο έδαφος.

Ο θόρυβος, η κακή ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα, η μεγάλη κίνηση στους δρόμους, η παραμέληση του δομημένου περιβάλλοντος, η κακή διαχείριση του περιβάλλοντος και η

² Oswald Arnold Gottfried Spengler (1880-1936) Γερμανός Ιστορικός- Φιλόσοφος , γνωστός για το κορυφαίο επίτευγμά του «Η παρακμή της Δύσης».

έλλειψη στρατηγικής σχεδιασμού οδήγησαν σε **προβλήματα υγείας και σε χαμηλότερη ποιότητα ζωής**. Σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες, οι πολίτες εγκαταλείπουν τις πόλεις και τις μεγαλουπόλεις, προτιμώντας να ζουν στην ύπαιθρο καθώς η ευημερία τους αποτελείται από την αστική ρύπανση. Λόγω της άναρχης αστικής εξάπλωσης αυξάνεται ακόμα περισσότερο η κυκλοφορία και το ένα πρόβλημα οξύνει το άλλο, διότι το επίκεντρο της δραστηριότητας μετατοπίζεται από το αποδυναμωμένο κέντρο των πόλεων στην περιφέρεια. Παρόλα αυτά, πέραν του ότι οι πόλεις συγκεντρώνουν οξύτατα περιβαλλοντικά προβλήματα, αποτελούν οικονομικούς μοχλούς και τον τόπο όπου παρατηρούνται επιχειρηματικότητα και επενδύσεις. Σύμφωνα με την **ανανεωμένη στρατηγική της Λισσαβόνας** βασική προτεραιότητα είναι **«να καταστεί η Ευρώπη ελκυστική προς εργασία και επενδύσεις»**. Η ελκυστικότητα των ευρωπαϊκών πόλεων θα αναβαθμίσει τις δυνατότητες ανάπτυξης και δημιουργίας θέσεων εργασίας και για το λόγο αυτό οι πόλεις είναι καίριας σημασίας για την εφαρμογή της Ατζέντας της Λισσαβόνας.

Όσον αναφορά τις σοβαρές επιπτώσεις στην ανθρώπινη υγεία και την ποιότητα ζωής των κατοίκων των πόλεων το **6^ο Πρόγραμμα δράσης** για το περιβάλλον (6^ο ΠΔΠ) το οποίο εφαρμοζόταν μέχρι το 2006, καλούσε τη **χάραξη μιας θεματικής στρατηγικής για το αστικό περιβάλλον** με στόχο *«τη συμβολή σε μια καλύτερη ποιότητα ζωής μέσω μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης με επίκεντρο τις αστικές περιοχές και τη διαμόρφωση υψηλού επιπέδου ποιότητας ζωής και κοινωνικής ευημερίας για τους πολίτες, παρέχοντας ένα περιβάλλον στο οποίο το επίπεδο ρύπανσης δεν θα επιφέρει επιβλαβείς επιπτώσεις στην ανθρώπινη υγεία και στο περιβάλλον, ενθαρρύνοντας την αειφόρο αστική ανάπτυξη³»*.

Δεν εκπλήσσει το γεγονός ότι οι Ευρωπαίοι συσχετίζουν πάρα πολύ συχνά τη “ρύπανση σε πόλεις και μεγαλουπόλεις” με το περιβάλλον. **Η αειφόρος ανάπτυξη είναι το μέλλον των πόλεων, η λύση των περιβαλλοντικών προβλημάτων και η βελτίωση στη ποιότητα ζωής των πολιτών**. Έτσι, όλες οι αρμόδιες αρχές θα πρέπει να θέσουν ως προτεραιότητα τους την αειφόρο ανάπτυξη σχεδιάζοντας τη κατάλληλη στρατηγική με σκοπό την υψηλότερη περιβαλλοντική προστασία. Ο βασικότερος στόχος της παρούσας εργασίας είναι να γίνει μια όσο το δυνατόν πιο αναλυτική παρουσίαση των μέτρων που λαμβάνει τόσο η Ευρωπαϊκή ένωση όσο και η ελληνική πολιτεία προκειμένου να επιτευχθεί η αειφόρος ανάπτυξη των πόλεων.

³ Έκτο Πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον”, www.europa.eu, 2006.

Πριν την παρουσίαση της θεωρητικής αλλά και πρακτικής προσέγγισης των ζητημάτων που αφορούν την Αειφόρο Ανάπτυξη των πόλεων θα πρέπει να εξεταστεί το πρωταρχικό ζήτημα που προκύπτει αυτομάτως από τον τίτλο της εργασίας και δεν είναι άλλο από το «**Τι είναι πόλη**⁴;»

⁴STANNERS DAVID, BOURDEAU PHILIPPE, “*Europe’s Environment*”, European Environment Agency”, Copenhagen 1995,σελ 55-147.

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ: Η ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΠΟΛΗ

3.1 Η ΠΟΛΗ

Η πόλη άρχισε να εμφανίζεται ως μια συγκέντρωση ανθρώπων και ανθρώπινων δραστηριοτήτων, η οποία ήταν σημαντικά μεγαλύτερη από ότι ήταν στον υπόλοιπο χώρο, την ύπαιθρο. Στη περίπτωση της πόλεως τα ανθρωπογενή στοιχεία παρουσιάζουν μεγαλύτερη πυκνότητα σε σχέση με την ύπαιθρο, ενώ τα φυσικά στοιχεία είναι αναλογικά λιγότερα. Με το πέρασμα του χρόνου οι πόλεις συγκεντρώνουν όλο και περισσότερους ανθρώπους και ανθρωπογενείς δραστηριότητες με σχεδόν αντίστοιχη μείωση των φυσικών διεργασιών. Με την βιομηχανική και μεταβιομηχανική εποχή έχουμε πλέον την απόλυτη κυριαρχία των ανθρωπογενών στοιχείων επί των φυσικών, εντός της πόλης⁵.

Λαμβάνοντας υπόψη τη δημιουργία των πόλεων, την εξέλιξη και την ανάπτυξη τους κατά την διάρκεια της ανθρώπινης ιστορίας, φαίνεται ότι τα αστικά συστήματα συνεισφέρουν κατά έναν μοναδικό τρόπο στην επιδίωξη των οικονομικών και κοινωνικών στόχων του ανθρώπινου είδους. Όπως φαίνεται, η πόλη είναι «ουσιαστική και σημαντική» (OECD 1996) λόγω του ότι αυξάνει την αποτελεσματικότητα στην πραγματοποίηση των ατομικών και κοινωνικών διαδικασιών της δυναμικής τους. Η αποτελεσματικότητα αυτή ουσιαστικά βασίζεται στη συγκέντρωση των ανθρώπων και των δραστηριοτήτων κατά τέτοιο τρόπο, που οδηγεί σε «οικονομίες κλίμακας» σχετιζόμενες τόσο με οικονομικούς, όσο και με κοινωνικούς στόχους.

Η θετική συνεισφορά των πόλεων στην κοινωνία και οικονομία συνοδεύεται αναπόφευκτα και με αρνητικές επιπτώσεις. Αυτές είναι πολυδιάστατες και αφορούν τόσο την οικονομία, όσο και την κοινωνία και το φυσικό περιβάλλον. Οι διαδικασίες συγκέντρωσης ανθρώπων και δραστηριοτήτων οδηγούν σε περιβαλλοντικά, κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα. Τα προβλήματα αυτά έχουν πάρει μεγάλες διαστάσεις στην σύγχρονη εποχή. Η υπέρβαση κάποιων ορίων στα μεγέθη και τις πυκνότητες των πόλεων έχει συνοδευτεί με την πρόκληση σοβαρότατων δυσλειτουργιών. Τα σύγχρονα προβλήματα τα οποία εντοπίζονται στον αστικό χώρο είναι τα εξής⁶:

⁵ ΡΕΝΤΖΟΣ Γ., "Ανθρωπογεωγραφίες της πόλης"- Διεπιστημονική, διαθεματική και διαπολιτισμική προσέγγιση του αστικού φαινομένου, Τυπωθήτω, Αθήνα 2006, σελ.10-25.

⁶ ΜΠΙΘΑΣ Κ.Π., "Βιώσιμες Πόλεις Θεωρία-Πολιτική", Εκδόσεις ΤΥΠΩΘΗΤΩ, Αθήνα 2001, σελ. 39-43

- ❖ Ατμοσφαιρική ρύπανση
- ❖ Δημιουργία υγρών και στερεών αποβλήτων
- ❖ Κυκλοφοριακή συμφόρηση
- ❖ Εγκληματικότητα
- ❖ Κοινωνική αλλοτρίωση

3.2 Η ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΠΟΛΗ

Η αειφόρος πόλη είναι το μέρος στο οποίο οι άνθρωποι μπορούν και θέλουν να εργάζονται και να ζουν όχι μόνο τώρα αλλά και στο μέλλον. Οι αειφόρες πόλεις πρέπει να καλύπτουν τις ποικίλες ανάγκες των υπάρχουσων αλλά και των μελλοντικών κατοίκων τους, να είναι προσεκτικές με το φυσικό περιβάλλον τους και να προσφέρουν ένα πολύ ψηλό επίπεδο ζωής. Οι αειφόρες πόλεις παρέχουν ασφάλεια, ποικιλία ευκαιριών, άψογες υπηρεσίες σε όλους και επιπλέον είναι πολύ καλά σχεδιασμένες και δομημένες⁷.

Πιο συγκεκριμένα για να χαρακτηριστεί μια πόλη αειφόρος, θα πρέπει να προσφέρει:

- ✓ Αξιοπρεπείς κατοικίες σε προσιτές τιμές για όλους τους πολίτες
- ✓ Καλό επίπεδο μαζικών μεταφορών
- ✓ Σχολεία
- ✓ Νοσοκομεία
- ✓ Καταστήματα
- ✓ Καθαρό και υγιή περιβάλλον
- ✓ Δημόσιους Πράσινους χώρους

Οι αειφόρες πόλεις ενσωματώνουν τις αρχές της αειφόρου ανάπτυξης με τρεις βασικούς τρόπους:

- ✓ Εξισορροπώντας τα οικονομικά, κοινωνικά και περιβαλλοντικά συστατικά της κοινωνίας τους
- ✓ Εξασφαλίζοντας τις ανάγκες των υπάρχουσων αλλά και των μελλοντικών γενεών
- ✓ Με το σεβασμό των αναγκών και των άλλων κοινωνιών στην ευρεία περιφέρεια

⁷ TIBBALDS F., "Making People-Friendly Towns", Longman, 1992.

Με λίγα λόγια οι αιεφόρες πόλεις πρέπει να είναι:

☛ **Ενεργές και ασφαλείς (Active and Safe)**

Πιο συγκεκριμένα πρέπει να είναι δίκαιες, συνεκτικές με δυνατή τοπική κουλτούρα έτσι ώστε να προσφέρουν :το αίσθημα της δυνατής τοπικής ταυτότητας και συνοχής, να σέβονται τα έθιμα και τις αξίες των πολιτών με διαφορετικές κουλτούρες και πιστεύω. Οφείλουν να είναι φιλικές, συνεργάσιμες και με φιλική διάθεση στις γειτονικές τοπικές κοινωνίες. Επιπλέον, πρέπει να προσφέρουν δυνατότητες για αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου (π.χ αθλητισμός, χόμπι)τόσο για τους νέους ανθρώπους όσο και τους ενήλικες. Πολύ σημαντικό είναι το γεγονός να εξασφαλίζουν χαμηλά ποσοστά εγκληματικότητας επιχειρώντας να παρέχουν ασφάλεια στους πολίτες με αποτελεσματικό αλλά και φιλικό τρόπο αστυνόμευσης.

☛ **Συμμετοχή στη διακυβέρνηση (Well Run)**

Σ' αυτή την περίπτωση οι τοπικές αιεφόρες κοινωνίες οφείλουν να παρέχουν αντιπροσωπευτικό σύστημα διακυβέρνησης το οποίο θα παρέχει αποτελεσματική στρατηγική σε όλους τους τομείς καθώς και ηγεσία με όραμα έτσι ώστε να εξασφαλίζεται η συμμετοχή τόσο των ιδιωτών όσο και των επιχειρήσεων. Εξίσου πολύ σημαντική είναι η σωστή πληροφόρηση των πολιτών παρέχοντας το αίσθημα της κοινής ευθύνης, των ηθικών αξιών αλλά και της τιμότητας.

☛ **Περιβαλλοντικά Ευαίσθητες (Environmentally sensitive)**

Οι αιεφόρες πόλεις θα πρέπει ενεργητικά να προσπαθούν να μειώσουν τις επιπτώσεις στην αλλαγή του κλίματος, χρησιμοποιώντας τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και εξοικονομώντας ενέργεια. Οφείλουν να προστατεύουν το περιβάλλον, μειώνοντας την μόλυνση του αέρα, του νερού και της γης με τρόπο τέτοιο έτσι ώστε να μειώνεται η ποσότητα των απορριμμάτων και προστατεύοντας την βιοποικιλότητα της περιοχής. Τέλος, οφείλουν, να εκπαιδεύσουν τους πολίτες να σέβονται το περιβάλλον, να συμβάλλουν στην ανακύκλωση και να υιοθετούν τρόπο ζωής φιλικό προς το περιβάλλον όπως π.χ χρησιμοποιώντας το ποδήλατο, μειώνοντας τη χρήση του αυτοκινήτου επιλέγοντας τα μέσα μαζικής μεταφοράς.

☛ **Ορθός πολεοδομικός σχεδιασμός (Well designed and Built)**

Οι αιεφόρες πόλεις πρέπει να παρέχουν ένα θετικό αίσθημα στους πολίτες να κατοικούν στη συγκεκριμένη πόλη. Οφείλουν να παρέχουν αρκετούς χώρους πρασίνου με αρκετές διευκολύνσεις για όλους (νέους και παιδιά). Πρέπει να είναι αραιωκατοικοικημένες ώστε να δίνεται η δυνατότητα εισπνοής οξυγόνου αλλά και επιπλέον να παρέχεται η δυνατότητα εύκολης πρόσβασης στις τοπικές αγορές και τα δημόσια κτίρια. Τα δημόσια κτίρια επιπλέον,

οφείλουν να είναι κατασκευασμένα με φιλικές προς το περιβάλλον προδιαγραφές όπως εξοικονόμηση ενέργειας και χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

Οικονομική μεγέθυνση (Flourishing and diverse local economy)

Οι αειφόρες πόλεις οφείλουν να παρέχουν τη δυνατότητα επιλογής πολλών θέσεων εργασίας καθώς και τη δημιουργία ισχυρών επιχειρήσεων με πλεονεκτήματα για όλους τους πολίτες. Πρέπει να είναι θελκτικές για κάθε είδους επιχείρηση δημιουργώντας ένα δυνατό κέντρο οικονομίας σεβόμενο βέβαια το περιβάλλον και τη γραφικότητα της τοπικής κοινωνίας⁸.

Όπως θα αναλυθεί και παρακάτω η βιώσιμη αστική ανάπτυξη συνίσταται σε τρεις πυλώνες. Με άλλα λόγια ο τριπλός στόχος της αειφόρου πόλης είναι να προωθεί μια οικονομική ανάπτυξη αποτελεσματική, να είναι κοινωνικά δίκαιη και περιβαλλοντικά βιώσιμη. Παρακάτω θα αναλυθεί αυτός ο τριπλός στόχος αφού όμως πρώτα γίνει μια αναφορά στο Κοινοτικό Πρόγραμμα της Λισαβόνας το οποίο δίνει τις κατευθύνσεις για μια βιώσιμη ευρωπαϊκή πόλη.

Οι Τρεις Πυλώνες Της Αειφόρου Πόλης

- ❖ **Περιβάλλον**
- ❖ **Κοινωνία**
- ❖ **Οικονομία**

Αυτοί οι τρεις πυλώνες της βιώσιμης πόλης δεν είναι ανεξάρτητοι. Όπως θα δούμε και παρακάτω, είναι στενά αλληλένδετα μεταξύ τους και τις περισσότερες φορές η ανάπτυξη τους ενός επηρεάζει την εξέλιξη του άλλου. Ένα από τα πιο χαρακτηριστικά παραδείγματα αυτής της αλληλεπίδρασης είναι η Περιβαλλοντική Βιωσιμότητα και Περιβαλλοντικά Βιώσιμη Οικονομική Ανάπτυξη όπου εάν υπάρξει ανεξέλεγκτη οικονομική ανάπτυξη θα προκύψουν αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον. (Αναλυτικότερη περιγραφή γίνεται στο Κεφάλαιο 8)

Πριν ξεκινήσει η επί μέρους ανάλυση των τριών πυλώνων θα πρέπει να γίνει διεξοδικότερη αναφορά στην έννοια της αειφόρου ανάπτυξης αλλά και της αειφόρου αστικής ανάπτυξης. Τα

⁸ BREHENY M., *Defining Sustainable Local Development in "Towards a Sustainable Future Promoting Sustainable Development"*, The International Conference on the Environment, Manchester, June 29-July 1, 1994, σελ.50-85.

Κεφάλαια που ακολουθούν προσεγγίζουν θεωρητικά την έννοια της αειφόρου αστικής ανάπτυξης αλλά και ταυτόχρονα αναλύουν την νομική βάση και θεμελίωση της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ: Η ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ- ΓΕΝΙΚΑ

4.1 ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

Μέχρι το τέλος της δεκαετίας του '60, καμία ευρωπαϊκή χώρα δεν είχε μια καθορισμένη πολιτική για το περιβάλλον. Ο φοιτητικός αναβρασμός το Μάιο του 1968 στη Γαλλία και τη Γερμανία, η **Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών** για το **ανθρώπινο περιβάλλον**, η οποία έγινε στη **Στοκχόλμη** τον Ιούνιο του **1972** και η δημοσίευση τότε, της **έκθεσης του Ομίλου της Ρώμης** για τα «**όρια της ανάπτυξης**», ήταν τα γεγονότα εκείνα που ανησύχησαν την ευρωπαϊκή κοινή γνώμη για τα οικολογικά προβλήματα της οικονομικής ανάπτυξης και έθεσαν σε αμφισβήτηση την ιεραρχία των αξιών της «κοινωνίας της κατανάλωσης».

Οι κυβερνήσεις των χωρών της Κοινότητας βρέθηκαν στην ανάγκη να συλλάβουν βιαστικά μέτρα εναντίον των μολύνσεων και των οχλήσεων για να ανοίξουν μια δικλείδα ασφαλείας στο οικολογικό κίνημα, το οποίο κινδύνευε να φέρει το εκκρεμές στο άλλο άκρο, να επιβάλλει τη «μηδενική αύξηση», να τροχοπεδήσει την τεχνολογική πρόοδο και με αυτήν ίσως και την οικονομική και κοινωνική πρόοδο. Ωστόσο, κρίθηκε αναγκαίο να ενεργήσουν όλες οι χώρες μαζί, γιατί όποια ενεργούσε μόνη και έπαιρνε μέτρα εναντίον των μολύνσεων και των οχλήσεων κινδύνευε να προκαλέσει ανταγωνιστικά μειονεκτήματα στη βιομηχανία της.

Η **Διάσκεψη Κορυφής των Αρχηγών** κρατών του **Παρισιού** το **1972**, άνοιξε το δρόμο για τη θέση σε εφαρμογή μιας κοινής πολιτικής στα θέματα της προστασίας του περιβάλλοντος. Η Επιτροπή, υπό τις πιέσεις της κοινής γνώμης, άρχισε αμέσως να εργάζεται και εκπόνησε ένα ευρύ πρόγραμμα δράσης για τη μείωση των μολύνσεων και των οχλήσεων καθώς και για τη διαχείριση των περιβαλλοντικών πόρων⁹.

Σήμερα, το πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το περιβάλλον αποβλέπει στην **Αειφόρο Ανάπτυξη** (Sustainable development) δηλαδή στην κατάστρωση ενός

⁹ ΜΟΥΣΗΣ Ν., "Ευρωπαϊκή Ένωση-δίκαιο, οικονομία πολιτική", 10^η αναθεωρημένη Έκδοση, Εκδόσεις ΠΑΠΑΖΗΣΗ, Αθήνα 2003, σελ.311-312.

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ Δ., "Εισαγωγή στο Ευρωπαϊκό Δίκαιο", 2^η έκδοση, Εκδόσεις Αντ. Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑ, Αθήνα-Κομοτηνή 1999, Σελ 527-532.

μακροπρόθεσμου προγράμματος διαρκούς οικονομικής ανάπτυξης, το οποίο να αποτελεί τη βάση σταθερών κερδών για την Ένωση και τον Κόσμο.

Αειφόρος ανάπτυξη (βιώσιμη ανάπτυξη) σημαίνει ότι **οι ανάγκες της παρούσας γενιάς καλύπτονται χωρίς να υποθηκεύεται η ικανότητα των επόμενων γενεών να καλύψουν τις δικές τους ανάγκες**. Πρόκειται για **πρωταρχικό στόχο** της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο οποίος περιλαμβάνεται στη Συνθήκη και διέπει όλες τις πολιτικές και τις δραστηριότητες της Ένωσης. **Αποσκοπεί στη διασφάλιση της ικανότητας της γης να ευνοεί όλες τις μορφές ζωής και βασίζεται στις αρχές της δημοκρατίας, της ισότητας των φύλων, της αλληλεγγύης, του κράτους δικαίου και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, μεταξύ άλλων της ελευθερίας και της ισότητας ευκαιριών για όλους. Αποβλέπει στη συνεχή βελτίωση της ποιότητας ζωής και των συνθηκών διαβίωσης στη γη προς όφελος της παρούσας αλλά και των μελλοντικών γενεών**. Για αυτό το λόγο προωθεί μια δυναμική οικονομία με πλήρη απασχόληση, υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης, προστασία της υγείας, κοινωνική και εδαφική συνοχή και προστασία του περιβάλλοντος σε έναν ειρηνικό και ασφαλή πλανήτη ο οποίος σέβεται τη πολιτιστική ποικιλομορφία¹⁰.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι η αειφόρος ανάπτυξη έχει τριπλό στόχο και πιο συγκεκριμένα προσπαθεί να προάγει μια πιο αποτελεσματική οικονομική ανάπτυξη, κοινωνικά δίκαιη και περιβαλλοντικά βιώσιμη.

4.2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ

4.2.1 Έκθεση Brundtland

Η έννοια της αειφόρου ανάπτυξης πρωτοεμφανίστηκε στο πεδίο των οικονομικών του περιβάλλοντος από τη **Παγκόσμια Επιτροπή για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη** με τη δημοσίευση της *Έκθεσης Brundtland* (WCED 1987) και προέκυψε σαν αποτέλεσμα της προβληματικής που αναπτύχθηκε γύρω από την αρμονική συνύπαρξη δυο ιστορικά αντιφατικών πολιτικών, της οικονομικής ανάπτυξης και της διατήρησης της βιόσφαιρας. Η έκθεση Brundtland έδωσε το έναυσμα για τη διεπιστημονική συνεργασία σε διεθνές επίπεδο με αφορμή ορατών περιβαλλοντικών απειλών παγκόσμιας εμβέλειας. Διετύπωσε τρεις προϋποθέσεις-στόχους της βιώσιμης ανάπτυξης: οικονομικές-τεχνολογικές, κοινωνικές και

¹⁰ Άρθρο από την ηλεκτρονική πύλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, "**Αειφόρος Ανάπτυξη**", www.europa.eu, 2005.

πολιτικές οι οποίες είναι διαχρονικές και θεωρούνται ακόμη και σήμερα βασικοί στόχοι. Τέλος, η Έκθεση αποτέλεσε μια διακήρυξη πολιτικής, δίνοντας έμφαση στις ανθρώπινες ανάγκες, εισήγαγε κοινωνικές και πολιτισμικές παραμέτρους οδηγώντας σε μια μορφή πολιτικής οικονομίας της βιώσιμης ανάπτυξης.

4.2.2 Συνδιάσκεψη του Ρίο ντε Τζανέιρο

Η Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (UNCED) τον Ιούνιο του 1992, θα παραμείνει στην ιστορία της ανθρωπότητας ως εκείνη που έθεσε τέρμα στη «ιδεοληψία της οικονομικής αναπτύξεως». Υιοθετήθηκαν κείμενα μη δεσμευτικού χαρακτήρα για τη προστασία του περιβάλλοντος: α) Η Διακήρυξη του Ρίο για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη, β) την Agenda 21 και γ) τη Δήλωση Αρχών για τη Διαχείριση, Διατήρηση και Αυτοσυντηρούμενη Ανάπτυξη των Δασών όλων των τύπων. Η Διάσκεψη του Ρίο θεωρείται η διάδοχος της **Διακήρυξης της Στοκχόλμης για το Περιβάλλον το 1972** η οποία έθετε ανοιχτά το θέμα των ορίων της οικονομικής ανάπτυξης. Η Διάσκεψη του Ρίο είναι αξιομνημόνευτη γιατί κατόρθωσε να προσφέρει στην ανθρωπότητα το νέο όραμα της βιώσιμου αναπτύξεως: όχι πλέον ποσοτική αλλά ποιοτική ανάπτυξη δηλ. ισόρροπη επιδίωξη όλων των ανθρώπινων αξιών υλικών και αϋλων σε αρμονία με τη φύση.

4.2.3 Local Agenda 21

Η Τοπική Ατζέντα 21 δημιουργήθηκε τον **Ιούνιο του 1992** στην **Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών** για το περιβάλλον και την ανάπτυξη αποτελώντας το βασικό της κείμενο, επηρεάζοντας σημαντικά την όλη διαδικασία της αειφόρου ανάπτυξης καλύπτοντας όλα τα κράτη μέλη-μέλη των Ηνωμένων Εθνών.

Η Ατζέντα 21 χαράζει μια γενική στρατηγική, με τη πολιτική δέσμευση υψίστου βαθμού κάθε χώρας μέχρι τον 21^ο αιώνα, για αειφόρο ανάπτυξη (δίνοντας έμφαση στη κοινή ευθύνη. Η Ατζέντα είναι ένα ογκώδες έγγραφο το οποίο επικεντρώνεται σε τέσσερα μέρη: α) στην οικονομική και κοινωνική διάσταση του περιβαλλοντικού και αναπτυξιακού προβλήματος, δηλαδή στο εμπόριο, φτώχεια, δημογραφία, υγεία, πρότυπα κατανάλωσης κ.λ.π. β) στην διατήρηση και διαχείριση των αναπτυξιακών πόρων γ) στην ενίσχυση του ρόλου των βασικών κοινωνικών ομάδων και οργανώσεων και δ) στα μέσα εφαρμογής και υλοποίησης της Ατζέντα 21 και στις θεσμικές ρυθμίσεις. Η Ε.Ε. εφαρμόζει έμπρακτα την Ατζέντα 21, το διεθνές

«σχεδιάγραμμα» της πορείας προς την αειφόρο ανάπτυξη, και υποβάλλει κάθε χρόνο έκθεση προόδου στην Επιτροπή Αειφόρου Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (UNCD)¹¹.

4.2.4 5^ο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον

Εγκρίθηκε από την Ε.Ε. τον Μάρτη του **1992** και επικυρώθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στα τέλη του 1992 για τη περίοδο 1993-2000. Αποτέλεσε το ορόσημο για τη πορεία της Ευρωπαϊκής περιβαλλοντικής πολιτικής, απαντώντας εν μέρει στην Ατζέντα 21. Εξειδικεύεται σε 7 θέματα περιβάλλοντος: κλίμα, ποιότητα αέρα, φύση και βιοποικιλότητα, διαχείριση υδάτων, αστικό περιβάλλον και θόρυβος, παράκτιες ζώνες και διαχείριση αποβλήτων¹².

Ωστόσο, το 5^ο Πρόγραμμα αντικαταστάθηκε από το 6^ο πρόγραμμα της περιόδου 2001-2010. Το **Έκτο Πρόγραμμα δράσης** για το περιβάλλον της Ευρωπαϊκής Κοινότητας επικεντρώνεται και αυτό σε επτά τομείς ανησυχίας.

4.2.5 6^ο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον

«Σε τι περιβάλλον επιθυμούμε να ζούμε; Τι περιβάλλον επιθυμούμε να κληρονομήσουν τα παιδιά και τα εγγόνια μας;» Αυτό είναι το σημείο εκκίνησης για το νέο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον: Περιβάλλον 2010: Το μέλλον μας, η επιλογή μας, το οποίο πρότείνει η Επιτροπή στα κράτη μέλη και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Το έκτο πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον εστιάζεται σε τομείς όπου χρειάζεται περισσότερη δράση και αυτή τη διαφορά θα τη φέρουν οι νέες ευρωπαϊκές πρωτοβουλίες. Το πρόγραμμα θέτει στόχους για τα επόμενα δέκα χρόνια και πλέον. Τέσσερις είναι οι τομείς όπου απαιτούνται νέες προσπάθειες και ώθηση: 1) Η αντιμετώπιση των κλιματικών αλλαγών 2) Η προστασία της φύσης και της άγριας ζωής 3) Η αντιμετώπιση θεμάτων σχετικών με το περιβάλλον και την υγεία και 4) Η διατήρηση των φυσικών πόρων και η διαχείριση των αποβλήτων. Πιο άμεσα με το αστικό περιβάλλον είναι ο τρίτος και τέταρτος τομέας. Η σχέση μεταξύ υγείας και περιβάλλοντος είναι αλληλένδετη. Τα κάπου 30.000 τεχνητά χημικά που χρησιμοποιούνται σήμερα στην

¹¹ DAVID STANNERS, PHILIPPE BOURDEAU, *Europe's Environment*, European Environment Agency, Copenhagen 1995.

¹² Άρθρο από την δικτυακή πύλη www.medregio.org, "Πέμπτο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον". Έκθεση COM (95) 624, "Έκθεση Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την αξιολόγηση του 5^{ου} Κοινοτικού Προγράμματος", 1998.

Ευρωπαϊκή Ένωση, τα γεωργικά φάρμακα που χρησιμοποιούνται σε γεωργικές πρακτικές, οι ρύποι των πόλεων αλλά και ο θόρυβος επηρεάζουν την υγεία και την ποιότητα ζωής των κατοίκων της Έ.Ε αυξάνοντας το άγχος και τις καρδιακές παθήσεις, διαταράσσοντας τον ύπνο προκαλώντας καρκίνο και πρόωρο θάνατο. Παρόλο που υπάρχει αυστηρή νομοθεσία για να περιοριστούν όλες αυτές οι επικίνδυνες τάσεις (το Έκτο Πρόγραμμα έχει θέσει τους εξής στόχους που θα πρέπει να τηρηθούν από όλους για να επιτευχθεί καλύτερη ποιότητα ζωής: **1.**Βελτίωση της κατανόησης των πολιτών για τη σχέση μεταξύ περιβαλλοντικής ρύπανσης και ανθρώπινης υγείας μέσω καλύτερης έρευνας **2.**Επιδίωξη έτσι ώστε τα πρότυπα υγείας να λαμβάνουν υπόψη τους τις πλέον ευάλωτες ομάδες της κοινωνίας **3.**Μείωση του κινδύνου από τη χρήση γεωργικών φαρμάκων **4.**Ανάπτυξη νέας στρατηγικής για την ατμοσφαιρική ρύπανση **5.**Αναμόρφωση του συστήματος για τον έλεγχο των κινδύνων από τις χημικές ουσίες. Όσον αφορά τη διαχε απόβλητα τα οποία αποτελούν σημαντικό πρόβλημα της χώρας μας, η προσέγγιση του Έκτου Προγράμματος είναι η παροχή προτεραιότητας στη πρόληψη δημιουργίας αποβλήτων, ακολουθούμενη από τη ανακύκλωση, την ανάκτηση και την αποτέφρωση με έσχατη τελική λύση την ταφή. Στόχος είναι η μείωση της ποσότητας των αποβλήτων που προορίζονται για τελική διάθεση κατά 20% περίπου σε σύγκριση με τα επίπεδα του 2000 μέχρι το 2010 και κατά 50% μέχρι το 2050. Η ευρωπαϊκή νομοθεσία συνεχίζει να διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων που αναφέρθηκαν παραπάνω. Οι εθνικές κυβερνήσεις έχουν υποχρέωση να θέτουν σε ισχύ την περιβαλλοντική νομοθεσία διαφορετικά η Επιτροπή έχει το δικαίωμα να παραπέμπει το ζήτημα ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου. Μια άλλη διαδικασία που παρέχει θετικά αποτελέσματα είναι το κοινώς καλούμενο σύστημα «name, shame and fame»(όνομα, ντροπή και φήμη) όπου θα δημοσιοποιείται η επιτυχία και η αποτυχία των διάφορων εθνικών κυβερνήσεων. Τέλος, υπάρχει πολιτική και για τις υποψήφιες χώρες που πρόκειται να ενταχθούν στην Ε.Ε. όπου θα αναπτυχθούν μέθοδοι αξιολόγησης της αειφορίας, διασφάλιση της εφαρμογής διεθνών συμβάσεων για το μέλλον και συνεργασία με περιβαλλοντικές ΜΚΟ και επιχειρήσεις.

Το Έκτο πρόγραμμα δράσης ορίζει ότι πρέπει να ληφθούν περισσότερα μέτρα όσον αφορά την ατμοσφαιρική ρύπανση, την ανακύκλωση των αποβλήτων, τη διαχείριση των πόρων, την προστασία του εδάφους, το αστικό περιβάλλον, την αειφόρο χρήση των γεωργικών φαρμάκων και το θαλάσσιο περιβάλλον¹³.

¹³ «Περιβάλλον 2010:Το μέλλον μας, η επιλογή μας. Έκτο Πρόγραμμα δράσης για το Περιβάλλον της Ευρωπαϊκής Κοινότητας». Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Βυξέλλες 2001.

4.3 Η ΝΟΜΙΚΗ ΒΑΣΗ ΤΗΣ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Κατά τα πρώτα χρόνια της ίδρυσης της, η Ευρωπαϊκή Ένωση αν και είχε αρκετά οικονομικά και νομικά επιχειρήματα για να ασχοληθεί με τα περιβαλλοντικά προβλήματα, δεν είχε μια στερεή νομική βάση για να το κάνει. Το μόνο που μπορούσε να κάνει για να μειώσει τις μολύνσεις και τις οχλήσεις ήταν να αναφερθεί στο **άρθρο 2 της ΕΟΚ**, το οποίο ανέθετε στη Κοινότητα την αποστολή να επιταχύνει την εξύψωση του βιοτικού επιπέδου των πληθυσμών των κρατών μελών. Για να αναληφθούν επείγουσες δράσεις για την αναστροφή της διαδικασίας καταστροφής του περιβάλλοντος, οι κοινοτικές διατάξεις έπρεπε να βασίζονται στο **άρθρο 235 της Συνθήκης ΕΟΚ (αρ.308 ΣΕΚ)**, το οποίο επέτρεπε ενέργειες σε πεδία στα οποία η Συνθήκη δεν είχε προβλέψει συγκεκριμένες εξουσίες δράσης, αλλά το οποίο απαιτούσε την ομοφωνία των κρατών μελών.

Η νομική βάση της περιβαλλοντικής πολιτικής της Ένωσης διευρύνθηκε σημαντικά από την Ενιαία Πράξη του 1987 και παγιώθηκε από την Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (**αυτόνομη νομική βάση 174 ΕΚ**)¹⁴. Όπως τροποποιήθηκε στο **Άμστερνταμ**, το **άρθρο 2** της Συνθήκης ΕΕ τοποθετεί την επίτευξη ισόρροπης και αειφόρου ανάπτυξης μεταξύ των στόχων της Ένωσης¹⁵.

4.4 ΔΙΕΘΝΗ ΚΕΙΜΕΝΑ ΠΟΥ ΚΑΤΟΧΥΡΩΝΟΥΝ ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Η αειφόρος ανάπτυξη αποτελεί σήμερα θεμελιώδη αρχή της πολιτικής της Ε.Ε. Τον Ιούνιο του **2001** το **Ευρωπαϊκό Συμβούλιο** του **Γκέτεμποργκ (2001)**¹⁶ ενέκρινε την πρώτη στρατηγική της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη που είχε προτείνει το Μάιο του ίδιου χρόνου η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Οι πολιτικοί ηγέτες της Ένωσης πρότειναν ένα μακρόπνοο όραμα μιας κοινωνίας με περισσότερη ευημερία και δικαιοσύνη και με καθαρότερο και πιο υγιεινό περιβάλλον, μιας κοινωνίας που θα προσφέρει καλύτερη ποιότητα ζωής σε μας, στα παιδιά και στα εγγόνια μας. Τρία στοιχεία ήταν αυτά που διέκριναν τη πρώτη στρατηγική για την βιώσιμη ανάπτυξη: α) Η συντονισμένη ανάπτυξη όλων των κοινών πολιτικών που αφορούν τις οικονομικές, περιβαλλοντικές και κοινωνικές πτυχές της ανάπτυξης που θα έχουν στόχο την

¹⁴ Το άρθρο 174 ΕΚ προβλέπει ότι η πολιτική της Κοινότητας στον τομέα του Περιβάλλοντος έχει κυρίως, ως στόχους τη διατήρηση, την προστασία και τη βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος καθώς και την προστασία της υγείας των προσώπων.

¹⁵ **Απόφαση του Πρωτοδικείου, Υπόθεση T-176/01, Ferriere Nord SpA κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων**, Νοέμβριος 2004.

¹⁶ EUROPEAN COUNCIL, "**GOTEBORG**" **15 & 16 June 2001**, Presidency Conclusions.

βιώσιμη ανάπτυξη β) μια δέσμη στόχων προτεραιότητας για τον περιορισμό στην αλλαγή του κλίματος, το περιορισμό των κινδύνων για τη δημόσια υγεία κ.λ.π. και γ) μέτρα εφαρμογής και παρακολούθησης της στρατηγικής σε κάθε εαρινή σύνοδο του ευρωπαϊκού συμβουλίου **(διαδικασία Κάρντιφ)**. Το **Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βαρκελώνης το 2002** προσέθεσε στη στρατηγική αυτή εξωτερική διάσταση ενόψει της **Παγκόσμιας Διάσκεψης Κορυφής** για την Αειφόρο Ανάπτυξη στο **Γιοχάνεσμπουργκ (2002)**.

Ωστόσο, εξακολουθούν να υπάρχουν αρνητικές τάσεις και νέες προκλήσεις για το περιβάλλον όπως π. χ. η αλλαγή του κλίματος, οι απειλές της δημόσιας υγείας, η απώλεια της βιοποικιλότητας, η μη ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων κ.λ.π. Οι αρνητικές αυτές τάσεις δημιουργούν την αίσθηση του επείγοντος και απαιτείται η ανάληψη βραχυπρόθεσμης δράσης. Ωστόσο, κύρια πρόκληση είναι η σταδιακή αλλαγή των μη βιώσιμων καταναλωτικών και παραγωγικών προτύπων και της μη ολοκληρωμένης προσέγγισης για τη χάραξη πολιτικής. Στόχος λοιπόν όλων των πολιτικών της Ε.Ε. είναι η σχεδίαση δράσεων που θα κατοχυρώνουν θεσμικά την αειφόρο ανάπτυξη για να εξυπηρετούνται οι ανάγκες όχι μόνο της παρούσας γενιάς αλλά και των επόμενων γενεών.

Μέχρι στιγμής οι γενικότερες αυτές τάσεις σε επίπεδο Ε.Ε οδήγησαν στην ολοένα συχνότερη υιοθέτηση **Κανονισμών** και **Οδηγιών** της **Ε.Ε** με τις οποίες ρυθμίζονται δραστηριότητες με τη θεσμοθέτηση ολοένα και υψηλότερων προδιαγραφών και στόχων με χαρακτηριστικότερους τους τομείς του ελέγχου της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, της διαχείρισης των στερεών αποβλήτων, της διαχείρισης των υδατικών πόρων όπως η Οδηγία 60/2000 για τη Πολιτική Υδάτων, η Οδηγία 94/62 για τη Διαχείριση Συσκευασιών και των Αποβλήτων τους, η Οδηγία 99/31 για την Υγειονομική Ταφή των Αποβλήτων, η Οδηγία 96/61 για την Ολοκληρωμένη Πρόληψη και τον Έλεγχο Ρύπανσης, η Οδηγία 92/43 για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων και η Οδηγία 2002/49 για την αξιολόγηση και τη διαχείριση του περιβαλλοντικού θορύβου.

Από τα παραπάνω προκύπτει πως δεν είναι υπερβολή να σημειωθεί πως η Ε.Ε λειτουργεί και θα συνεχίσει να λειτουργεί ως «εξαγωγέας περιβαλλοντικής φροντίδας» επιχειρώντας σταθερά να μετατρέψει σε ανταγωνιστικό πλεονέκτημα της οικονομία της το αυξημένο κόστος που της έχει επιβάλλει με την προωθημένη περιβαλλοντική ρύθμιση που επίμονα και συστηματικά υιοθετεί και διευρύνει.

4.5 ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Ορισμένα είδη μόλυνσης απειλούν όχι μόνο τα ευρωπαϊκά οικολογικά συστήματα αλλά και την ίδια την φυσική ισορροπία του πλανήτη. Η Ευρωπαϊκή Ένωση συμμετέχει στις εργασίες ειδικευμένων διεθνών οργανισμών που επιδιώκουν να διατηρήσουν το παγκόσμιο φυσικό πλούτο. Επιπλέον η Ευρωπαϊκή Ένωση συνεργάζεται και με άλλους διεθνείς οργανισμούς όπως ο ΟΟΣΑ¹⁷, το Συμβούλιο της Ευρώπης ή τα Ηνωμένα Έθνη όπου τις επιτρέπεται να ακολουθεί όλες τις διεθνείς εξελίξεις. Η πρώτη ενεργή συμμετοχή της Κοινότητας ήταν στη διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το περιβάλλον και την ανάπτυξη επανομαζόμενη «Κορυφή της Γης», η οποία έγινε στο Ρίο Τζανέιρο το 1992. Επιπλέον, η Συμφωνία για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο μεταξύ της ΕΕ και τριών χωρών της ΕΖΕΣ, επιδιώκει μεταξύ άλλων μια στενή συνεργασία στο πεδίο του περιβάλλοντος. Οι σχέσεις μεταξύ των χωρών της Δυτικής Ευρώπης και εκείνων της Κεντρικής και Ανατολικής έχουν μια περιβαλλοντική πλευρά έτσι ώστε να επιτευχθεί οικολογική ανόρθωση μέσω του προγράμματος PHARE¹⁸.

Δυστυχώς όμως σε **Διεθνές επίπεδο** τα δεδομένα δεν εξελίσσονται με τους ίδιους ρυθμούς μιας και η πρωτοπόρος σε θέματα περιβαλλοντικής μέριμνας Ευρωπαϊκή Ένωση εντείνει τις προσπάθειες της για την προώθηση των Αρχών της Αειφόρου Ανάπτυξης σε συνεργασία με τον ΟΗΕ ενώ τα υπόλοιπα κράτη όπως ΗΠΑ, Ρωσία, Κίνα, Βραζιλία, Ινδία, για διαφορετικούς λόγους το καθένα δεν επιθυμούν να αποδεχθούν περιορισμούς και επιπλέον ρυθμίσεις για λόγους περιβαλλοντικής προστασίας θεωρώντας ότι κάτι τέτοιο δεν είναι επιθυμητό στη φάση εκτατικής ανάπτυξης όπου βρίσκονται οι οικονομίες τους.

Αποτέλεσμα της παραπάνω άρνησης είναι ότι η προωθημένη περιβαλλοντική αντίληψη της Ε.Ε δημιουργεί τον κίνδυνο να υποστεί η οικονομία της περιβαλλοντικό dumping (αθέμιτο ανταγωνισμό), αφού ανταγωνίστριες χώρες παράγουν με μειωμένα περιβαλλοντικά κόστη.

¹⁷ Ο **Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ)** έχει ιδρυθεί με σκοπό να προωθήσει την οικονομική ανάπτυξη και την ευημερία των κρατών μελών του με τη δημιουργία ενός δικτύου συμβατών πολιτικών και πρακτικών. Για να επιτύχει αυτό το στόχο διενεργεί συστηματικές αναλύσεις και ανασκοπήσεις όλων των θεμάτων που είναι πιθανόν να επηρεάσουν την παγκόσμια, τοπική αλλά και εθνική κοινωνική πολιτική. Βασικά θέματα προτεραιότητας στη παρούσα περίοδο είναι η γεωργία, το περιβάλλον, το εμπόριο, η εκπαίδευση και οι ξένες επενδύσεις. Με σκοπό να πραγματοποιείται καλύτερη ζύμωση των απόψεων των Κρατών-Μελών έχουν δημιουργηθεί Επιτροπές και Ομάδες εμπειρογωμόνων και εκπροσώπων της πολιτικής και νομοθετικής εξουσίας για πάνω από 200 θέματα, που συζητούν, αποφασίζουν και καταλήγουν σε κοινές απόψεις. Η Επιτροπή Περιβάλλοντος του ΟΟΣΑ που αποτελεί μια από τις επιτροπές αυτές, συχνά εξετάζει θέματα που συζητούνται παράλληλα και στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

¹⁸ ο.π. Μούσης, **Ευρωπαϊκή Ένωση-δίκαιο, οικονομία πολιτική...**,σελ. 321-322

Παρόλα αυτά και στο διεθνές ακόμα επίπεδο επιτυγχάνονται διαρκώς **νέες συμφωνίες** και ρυθμίσεις (π. χ **Πρωτόκολλο Μόντρεαλ** για μείωση της παραγωγής ουσιών που βλάπτουν τη στοιβάδα του όζοντος, **Πρωτόκολλο Κιότο** για μείωση των αέριων εκπομπών που συμβάλλουν στην ένταση του φαινομένου του θερμοκηπίου, η Σύμβαση για τη Βιοποικιλότητα, η **Σύμβαση Γενεύης** για διασυνοριακή ρύπανση, η **Habitat II, Agenda του ΟΗΕ** κ.λ.π.)¹⁹.

¹⁹ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ-Ανακοίνωση, *“Παγκόσμια συνεργασία για την αειφόρο ανάπτυξη”*, Βρυξέλλες 2005.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ: Η ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Με τη γέννηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το ευρωπαϊκό αστικό τοπίο βρέθηκε ενώπιον νέων ευκαιριών και απειλών. Ο στόχος της αειφόρου ανάπτυξης κατέκτησε όλες τις πόλεις κατά την δεκαετία του '90. Η αστική αειφορία έλαβε τόσους ορισμούς, όσους και η αειφόρος ανάπτυξη, επαινέθηκε σαν η μόνη δυνατή διαδρομή και κατηγορήθηκε σαν αντιφατική έννοια. Προτού φτάσουμε στο σημείο που βρίσκεται σήμερα, η αειφόρος ανάπτυξη των πόλεων, ως μια διεθνώς κατοχυρωμένη έννοια, ακολούθησε μια μεγάλη ιστορική διαδρομή όπως περιγράφεται παρακάτω.

5.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΑΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Το **1991** συγκροτήθηκε η ομάδα εμπειρογνομόνων της ΕΕ για το αστικό περιβάλλον.

Το **1993** ξεκίνησε το έργο για τις αειφόρους πόλεις. Οι στόχοι του ήσαν η προβολή νέων ιδεών για αειφορία στις ευρωπαϊκές αστικές περιοχές, η ενθάρρυνση της ευρείας ανταλλαγής εμπειριών, η διάδοση ορθών πρακτικών επίτευξης αειφορίας στο αστικό επίπεδο, η διατύπωση συστάσεων προς τα θεσμικά όργανα της ΕΕ και τις εθνικές, περιφερειακές και τοπικές αρχές και η συνδρομή στην εφαρμογή του 5ου προγράμματος δράσης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας στον τομέα του περιβάλλοντος.

Το **1996**, η ομάδα εμπειρογνομόνων της ΕΕ εκπόνησε τη σημαντική έκθεση «*Ευρωπαϊκές αειφόροι πόλεις*» για την υποστήριξη της διαδικασίας της Τοπικής Ατζέντας 21. Η έκθεση αυτή παρείχε ένα λεπτομερές πλαίσιο τοπικής δράσης, που όριζε την αστική διαχείριση, την ολοκλήρωση των πολιτικών, τη θεώρηση με γνώμονα τα οικοσυστήματα και τη συνεργασία και τη σύμπραξη ως βασικές αρχές της πορείας προς την αειφορία στις αστικές περιοχές.

Βασιζόμενη στην ανωτέρω έκθεση, η ανακοίνωση του **1997** με τον τίτλο «*Προς ένα πρόγραμμα για το αστικό περιβάλλον στην Ευρωπαϊκή Ένωση*»²⁰ επικεντρωνόταν στις οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι ευρωπαϊκές μεγαλουπόλεις και πόλεις, και τόνιζε την αναγκαιότητα της αστικής προοπτικής στις πολιτικές της ΕΕ. Ακολούθησε η ανακοίνωση του **1998** «*Αειφόρος αστική ανάπτυξη στην Ευρωπαϊκή*

²⁰COM(97) 197 τελικό

Ένωση: πλαίσιο δράσης»²¹ που υιοθέτησε για πρώτη φορά μια πραγματική προσέγγιση αειφόρου ανάπτυξης, με τέσσερις αλληλοεξαρτώμενους πολιτικούς στόχους:

- ενίσχυση της οικονομικής ευημερίας και της απασχόλησης στις μεγαλουπόλεις και τις πόλεις,
- προώθηση της ισότητας, της κοινωνικής ένταξης και της ανανέωσης στις αστικές περιοχές,
- προστασία και βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος με απώτερο σκοπό την τοπική και πλανητική αειφορία και
- συμβολή στην καλή διακυβέρνηση και στην ενδυνάμωση της τοπικής εξουσίας.

Ειδικότερα, στην ανακοίνωση αυτή περιγράφονται λεπτομερώς μια σειρά από πολιτικούς στόχους βελτίωσης του αστικού περιβάλλοντος που παραμένουν έγκυροι και θα αποτελέσουν την κύρια βάση της θεματικής στρατηγικής:

- βελτίωση της ποιότητας του ατμοσφαιρικού αέρα στις αστικές περιοχές, της αξιοπιστίας και της ποιότητας των παροχών πόσιμου νερού, της προστασίας και διαχείρισης των επιφανειακών και των υπογείων υδάτων. μείωση στην πηγή, της ποσότητας λυμάτων που χρειάζονται τελική διάθεση και περιορισμός του περιβαλλοντικού θορύβου.
- προστασία και βελτίωση του δομημένου περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς και προαγωγή της βιοποικιλότητας και των χώρων πρασίνου στις αστικές περιοχές.
- προώθηση αποδοτικών ως προς τους πόρους οικιστικών μοντέλων που ελαχιστοποιούν την κατάληψη εδάφους και την αστική εξάπλωση.
- ελαχιστοποίηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των μεταφορών, ακολουθώντας πορεία οικονομικής ανάπτυξης με μικρότερη ένταση μεταφορών και ενθαρρύνοντας τη χρήση πιο φιλικών προς το περιβάλλον τρόπων μεταφοράς.
- βελτίωση των περιβαλλοντικών επιδόσεων των επιχειρήσεων με την προώθηση ορθής περιβαλλοντικής διαχείρισης σε όλους τους κλάδους.
- επίτευξη μετρήσιμης και σημαντικής μείωσης των εκπομπών αερίων που ευθύνονται για το φαινόμενο του θερμοκηπίου στις αστικές περιοχές, κυρίως με ορθολογική χρήση της ενέργειας, αύξηση της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και της συμπαραγωγής θερμότητας και ηλεκτρικής ενέργειας και με τη μείωση των αποβλήτων.
- ελαχιστοποίηση και διαχείριση των περιβαλλοντικών κινδύνων στις αστικές περιοχές.
- προαγωγή πιο ολιστικών, ολοκληρωμένων και περιβαλλοντικά βιώσιμων προσεγγίσεων της διαχείρισης των αστικών περιοχών, σε λειτουργικές αστικές περιοχές, ενθάρρυνση των βασιζόμενων στα οικοσυστήματα προσεγγίσεων που αναγνωρίζουν την αλληλεξάρτηση πόλης και υπαίθρου, βελτιώνοντας κατά συνέπεια τη σύνδεση των αστικών κέντρων με τα αγροτικά περίχωρά τους.

²¹ COM 605 τελικό

Το **2001**, η ομάδα εμπειρογνομόνων της ΕΕ εκπόνησε την έκθεση «Προς αειφόρους χρήσεις αστικής γης: συμβουλές προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για πολιτική και δράση».

Το **2006**, η Αειφόρος Ανάπτυξη του Αστικού Περιβάλλοντος, αποτελεί πλέον, μια διεθνώς κατοχυρωμένη έννοια μέσω της Θεματικής Στρατηγικής για το αστικό περιβάλλον όπως προτάθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Σε ευρύτερο επίπεδο, το άρθρο 6 της Συνθήκης τοποθετεί την αειφόρο ανάπτυξη στον πυρήνα των πολιτικών και των δράσεων της ΕΕ, όπως επισημαίνεται στην ανακοίνωση του 2001 με τον τίτλο «Αειφόρος ανάπτυξη της Ευρώπης για έναν καλύτερο κόσμο: στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αειφόρο ανάπτυξη»²².

5.2 ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗ ΔΡΑΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΒΙΩΣΙΜΟ ΑΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΣΤΗΝ Ε.Ε

5.2.1. Η Στρατηγική της Ε.Ε για το αστικό περιβάλλον

Το 80% των Ευρωπαίων πολιτών που ζουν στις αστικές περιοχές, βιώνουν καθημερινά τις σοβαρές περιβαλλοντικές επιπτώσεις από την άναρχη αστική εξάπλωση, την αστική ρύπανση, την κυκλοφοριακή συμφόρηση κ.λ.π. Μια από τις βασικότερες αιτίες της κατάστασης αυτής είναι ότι δεν υπάρχει συστηματικός σχεδιασμός για ένα αστικό περιβάλλον υψηλής ποιότητας ούτε σε ευρωπαϊκό αλλά ούτε και σε εθνικό επίπεδο.

Ένα σημαντικό βήμα της **Ευρωπαϊκής Ένωσης** για την υλοποίηση του στόχου της αειφόρου ανάπτυξης στο αστικό περιβάλλον και μια καλύτερη ποιότητα ζωής για τους πολίτες είναι η **Θεματική Στρατηγική για το αστικό περιβάλλον** η οποία ανακοινώθηκε από την Επιτροπή την 11^η Ιανουαρίου **2006**²³. Η Στρατηγική αποτελεί μια από τις επτά θεματικές στρατηγικές που προβλέπονται στο 6^ο Πρόγραμμα Δράσης για το περιβάλλον και εστιάζει τη προσοχή της σε τέσσερα θέματα προτεραιότητας: **διαχείριση του αστικού χώρου, βιώσιμες μεταφορές, δόμηση και πολεοδομικός σχεδιασμός**, ένταξη των **ορθών πρακτικών** και των πιθανών ευρωπαϊκών υποχρεώσεων στην **έγκριση σχεδίων** σε τοπικό επίπεδο. Επιπλέον, η στρατηγική αυτή βασίζεται στην **αρχή της επικουρικότητας** και αποδίδει προτεραιότητα στις τοπικές πρωτοβουλίες, με έμφαση ταυτόχρονα στη συνεργασία μεταξύ των διαφόρων

²²COM(2001) 264 τελικό

²³ COM (2005) 718

επιπέδων λήψης αποφάσεων και στην ολοκλήρωση των διαφόρων πτυχών της διαχείρισης του αστικού περιβάλλοντος.

Η Στρατηγική αναγνωρίζει ότι οι τοπικές αρχές έχουν αποφασιστικό ρόλο στη βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος. Η ποικιλομορφία του αστικού περιβάλλοντος λόγω των ιδιαίτερων ιστορικών, γεωγραφικών, κλιματικών κ.λ.π. στοιχείων επιβάλλει εξεύρεση εξειδικευμένων λύσεων σε τοπικό επίπεδο. Είναι σημαντικό να υπάρχει δράση για το αστικό περιβάλλον σε όλα τα επίπεδα: οι εθνικές και περιφερειακές αρχές, όπως και οι κοινοτικές έχουν όλες το ρόλο τους. Σε ορισμένες πόλεις έχουν δοθεί πολλές λύσεις αλλά δεν έχουν διαδοθεί ή εφαρμοστεί αρκετά. Η Ε.Ε μέσω αυτής της Στρατηγικής μπορεί να υποστηρίξει τα κράτη μέλη και τις τοπικές αρχές προωθώντας τις βέλτιστες πρακτικές στην Ευρώπη, διευκολύνοντας την ευρεία χρήση τους και ενθαρρύνοντας τη πραγματική δικτύωση και ανταλλαγή εμπειριών μεταξύ πόλεων. Επιπλέον χορηγείται χρηματοδότηση για επενδύσεις που θα ανταποκρίνονται σε περιβαλλοντικές προτεραιότητες με αποτέλεσμα να ενθαρρύνονται οι εθνικές πρωτοβουλίες στα αστικά κέντρα.

Είναι σημαντικό τα κράτη μέλη να εκμεταλλευτούν τις ευκαιρίες που προσφέρονται σε επίπεδο Ε.Ε όπως τονίζεται στη Στρατηγική προς όφελος των τοπικών αρχών. Η Στρατηγική καλεί τα κράτη μέλη να υποστηρίζουν τις τοπικές αρχές στην επίτευξη των στόχων που έχουν τεθεί με τη παρούσα στρατηγική, προωθώντας τη στενή συνεργασία και το συντονισμό μεταξύ των διαφόρων διοικητικών φορέων στην ανεύρεση αποτελεσματικών λύσεων για τις πόλεις και τις περιφέρειες τους. Τέλος, ύστερα από σειρά διαβουλεύσεων μεταξύ των αρμόδιων παραγόντων και των κρατών μελών συμφωνήθηκε ότι δεδομένης της ποικιλομορφίας των αστικών περιοχών και των δυσχερειών που συνδέονται με τη κατάρτιση κοινών προτύπων, αποφασίσθηκε ότι τα νομοθετικά μέτρα δεν είναι ο καλύτερος τρόπος για να επιτευχθούν οι στόχοι της παρούσας στρατηγικής. Τα περισσότερα κράτη μέλη και τοπικές αρχές υποστήριξαν την προσέγγιση αυτή δηλώνοντας ότι χρειάζεται επιβολή δεσμευτικών υποχρεώσεων σε επίπεδο ΕΕ για τη περιβαλλοντική διαχείριση και τη κατάρτιση σχεδίων αστικών συγκοινωνιών.

Οι Στόχοι

Η Στρατηγική έχει ως στόχο τη **βελτίωση της ποιότητας του αστικού περιβάλλοντος**, οδηγώντας σε πόλεις που θα είναι ελκυστικότεροι και πιο υγιεινοί τόποι διαβίωσης, εργασίας και επένδυσης και σε **μείωση των δυσμενών περιβαλλοντικών επιπτώσεων των πολεοδομικών συγκροτημάτων**. Επιπλέον στόχος είναι με τα συγκεκριμένα μέτρα να εφαρμοστεί καλύτερα η υπάρχουσα πολιτική και νομοθεσία της Ε.Ε. στο τομέα του αστικού

περιβάλλοντος σε τοπικό επίπεδο με την υποστήριξη και την ενθάρρυνση των τοπικών αρχών να υιοθετήσουν μια πιο ολοκληρωμένη προσέγγιση στη διαχείριση του αστικού χώρου.

Τα Μέτρα

Η ολοκληρωμένη προσέγγιση της περιβαλλοντικής διαχείρισης σε τοπικό επίπεδο με βάση την αποτελεσματική διαβούλευση με όλους τους αρμόδιους παράγοντες είναι το κλειδί για την επιτυχή εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας για τη βελτίωση της ποιότητας τους περιβάλλοντος. Τα βασικά μέτρα που προβλέπει η Στρατηγική για την επίτευξη των παραπάνω στόχων είναι τα εξής:

- «Δημοσίευση κατευθύνσεων για την ένταξη των περιβαλλοντικών ζητημάτων στις πολιτικές που αφορούν τις αστικές περιοχές. Οι κατευθύνσεις αυτές θα βασίζονται στις βέλτιστες πρακτικές και στις γνωμοδοτήσεις των ειδικών. Η ολοκληρωμένη διαχείριση του περιβάλλοντος θα επιτρέψει τη βελτίωση του σχεδιασμού και την αποφυγή των αντιθέσεων μεταξύ των διαφόρων μέτρων».
- «Δημοσίευση κατευθύνσεων για σχέδια αειφόρων αστικών μεταφορών. Οι κατευθύνσεις αυτές θα βασίζονται επίσης στη βέλτιστες πρακτικές και στις γνωμοδοτήσεις των ειδικών. Για να είναι αποτελεσματικός ο σχεδιασμός των μεταφορών πρέπει να καλύπτει τους επιβάτες και τα εμπορεύματα και να προάγει την ασφαλή και αποτελεσματική χρήση μεταφορικών μέσων ποιότητας που δεν είναι πολύ ρυπογόνα».
- «Υποστήριξη της ανταλλαγής βέλτιστων πρακτικών, κυρίως με τη δικτύωση των πληροφοριών, την ανάπτυξη έργων επίδειξης που θα χρηματοδοτηθούν από το **LIFE+**, καθώς και με τη συγκρότηση δικτύου εθνικών σημείων επαφής».
- «Βελτίωση της ενημέρωσης των τοπικών αρχών μέσω του Διαδικτύου και της κατάρτισης του προσωπικού των περιφερειακών και τοπικών διοικητικών υπηρεσιών σε θέματα διαχείρισης των αστικών περιοχών».
- «Αξιοποίηση των υφισταμένων κοινοτικών προγραμμάτων στήριξης που εντάσσονται στη πολιτική για τη συνοχή και για την έρευνα»²⁴.

²⁴ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ-Ανακοίνωση, «**Θεματική Στρατηγική για το Αστικό Περιβάλλον**», Βρυξέλλες 11.1.2006.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ-Ανακοίνωση, «**Θεματική Στρατηγική για το Αστικό Περιβάλλον**», Βρυξέλλες 2004.

Συναφείς πράξεις με την Θεματική Στρατηγική που ανακοίνωσε η Επιτροπή είναι η Ανακοίνωση της Επιτροπής της 11^{ης} Φεβρουαρίου 2004, με τίτλο «Προς μια Θεματική στρατηγική για το αστικό περιβάλλον»²⁵. Με αυτή τη πράξη η ΕΕ επιδιώκει να ενισχύσει τη συμβολή της περιβαλλοντικής πολιτικής στην αειφόρο ανάπτυξη των αστικών περιοχών, κυρίως κατευθύνοντας τα μέτρα που πρόκειται να μελετηθούν προς τέσσερις άξονες: Διαχείριση των πόλεων, μεταφορές, δόμηση και πολεοδομικός σχεδιασμός.

Επιπλέον, η Απόφαση αριθμ. 1411/2001/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27^{ης} Ιουνίου 2001, σχετικά με το κοινοτικό πλαίσιο συνεργασίας για την προαγωγή της βιώσιμης ανάπτυξης σε αστικό περιβάλλον²⁶.

Οδηγίες/ Κανονισμοί ανά τομέα του αστικού περιβάλλοντος

- ο Θεματική Στρατηγική για την Ατμοσφαιρική Ρύπανση COM(2005) 446
- ο Θεματική Στρατηγική για τη Πρόληψη της δημιουργίας και την ανακύκλωση των αποβλήτων COM(2005)666
- ο Οδηγία 2006/12/ΕΚ περί των στερεών αποβλήτων
- ο Απόφαση 81/462/ΕΟΚ περί τη σύμβαση διαμεθοριακής συνεργασίας για την ρύπανση της ατμόσφαιρας σε μεγάλη απόσταση
- ο Κανονισμός 1210/90 ΕΟΚ του Συμβουλίου της 7^{ης} Μαΐου 1990 για την ίδρυση του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος και του ευρωπαϊκού δικτύου πληροφοριών και παρατηρήσεων σχετικά με το περιβάλλον
- ο Απόφαση 93/500/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 13^{ης} Σεπτεμβρίου 1993 για την προαγωγή των ανανεώσιμων ενεργειών στην Κοινότητα²⁷

²⁵ COM (2004)60

²⁶ Επίσημη Εφημερίδα L191, 13.07.2001

²⁷ www.europa.eu

5.3 ΣΥΝΑΦΗ ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΗΣ ΕΕ ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΔΕΣΜΕΥΤΙΚΑ ΓΙΑ ΤΟ ΒΙΩΣΙΜΟ ΑΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΑΛΛΑ ΔΙΝΟΥΝ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ

- Η **Συμφωνία του Bristol**- Δεκέμβριος 2005 υπό τη Προεδρία του Ηνωμένου Βασιλείου (άτυπη υπουργική σύνοδος). Συζήτηση και Συμφωνία σχετικά με τις αειφόρες πόλεις.
- Έκθεση του **Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου** σχετικά με τη θεματική Στρατηγική για το αστικό Περιβάλλον A6-0233/2006 (26-9-2006).

(ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1)

- Η **Διακήρυξη των Πράσινων Πόλεων** –Ιούνιος 2005

(ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ: Η ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

6.1 Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΒΙΩΣΙΜΟ ΑΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Οι περισσότερες Ελληνικές πόλεις αντιμετωπίζουν τα ίδια περιβαλλοντικά προβλήματα με τις Ευρωπαϊκές όπως είναι η κακή ποιότητα του αέρα, μεγάλη κυκλοφοριακή συμφόρηση, ηχορύπανση, εγκαταλελειμμένες περιοχές, κακή ποιότητα δομημένου περιβάλλοντος, εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, άναρχη δόμηση, δημιουργία αποβλήτων και λυμάτων.

Όλα τα Ευρωπαϊκά κράτη άρχισαν να ασχολούνται με την κατάσταση του περιβάλλοντος όταν άρχισαν στις αστικές περιοχές να εμφανίζονται οι πρώτες περιβαλλοντικές επιπτώσεις στην ανθρώπινη υγεία. Σήμερα, όλες οι μεγάλες πόλεις έχουν στρέψει τη προσοχή τους στη ποιότητα του περιβάλλοντος τους καθώς τα σημαντικότερα τοπικά και παγκόσμια προβλήματα περιβάλλοντος προκύπτουν από το αστική ζωή των πόλεων.

Οι πόλεις, ως μέρος των οικολογικών συστημάτων επηρεάζουν αλλά και επηρεάζονται από τους οικολογικούς κύκλους της φύσης. Για παράδειγμα, χρησιμοποιούν τα αγαθά της φύσης όπως νερό, φυσικούς πόρους και ενέργεια μεταποιώντας τα σε προϊόντα και υπηρεσίες και τελικά επιστρέφοντας τα πάλι στο περιβάλλον με τη μορφή αποβλήτων και καυσαερίων. Και ενώ από την μια πλευρά οι άνθρωποι εστιάζουν όλη τη προσοχή τους στη προστασία του περιβάλλοντος περιορίζοντας τη χρήση καταστροφικών για το περιβάλλον προϊόντων, από την άλλη οι ανθρώπινες δραστηριότητες είναι αυτές που οδηγούν την οικονομία σε υπέρμετρη εξάπλωση και άρα σε απειλητική θέση έναντι του περιβάλλοντος. Παρόλα αυτά, οι πόλεις με κοινωνική συνοχή, ενημέρωση και συνεργασία στη λήψη αποφάσεων είναι αυτές που μπορούν τελικά να λύσουν αποτελεσματικά τα περιβαλλοντικά προβλήματα που απασχολούν ολόκληρη την υφήλιο. Για την **Ελλάδα** αλλά και άλλες μεγάλες χώρες το περιβάλλον αποτελεί το υπόβαθρο της δημόσιας υγείας και του βιοτικού επιπέδου των πολιτών. Ταυτόχρονα αποτελεί και βασικό πυλώνα αναφοράς της ποιοτικής έννοιας "**Ανάπτυξη**" σε σχέση με το καθαρά ποσοτικό χαρακτήρα της έννοιας "**Μεγέθυνση**" και άρα κεντρική αναφορά στο χαρακτήρα της Βιώσιμης- Αειφόρου Ανάπτυξης. Επιπλέον, η απαίτηση των πολιτών για τη βέλτιστη δυνατή ποιότητα του αστικού περιβάλλοντος αλλά και για τη προστασία του φυσικού περιβάλλοντος προβάλλει ολοένα και επιτακτικότερη, όσο αυξάνει και το μέσο εισόδημα τους και συνακόλουθα το γενικό πολιτισμικό τους επίπεδο. Κατά συνέπεια αυξάνουν ολοένα οι απαιτήσεις για αστικές περιβαλλοντικές υποδομές υψηλής ποιότητας²⁸.

²⁸ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ Δ.- ΠΕΤΡΑΚΟΣ Γ., "*Η ανάπτυξη των Ελληνικών Πόλεων*", Gutenberg, Γ' Έκδοση, Βόλος 1999-2005. σελ. 27-90.

Στη Ελλάδα παρά τους πόρους που διατέθηκαν κατά τις προηγούμενες Προγραμματικές Περιόδους στους τομείς των Βασικών Περιβαλλοντικών Υποδομών, το σχετικό έλλειμμα της χώρας μας παραμένει σε μεγάλο βαθμό υπαρκτό. Επιπλέον, η χώρα μας παρουσιάζει υστέρηση στους ρυθμούς βιομηχανικής ανάπτυξης σε σχέση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα η χώρα να έχει -υπό προϋποθέσεις- ακόμα τη δυνατότητα να ενσωματώσει αποτελεσματικά στην αναπτυξιακή της πολιτική και γενικότερα στο σχεδιασμό των δημόσιων πολιτικών, τους περιβαλλοντικούς στόχους που θέτει η Κοινοτική Νομοθεσία.

Βέβαια, κάθε χώρα παρουσιάζει τις δικές της ιδιαιτερότητες. Έτσι, για την Ελλάδα στόχος δεν είναι μόνο να παρακολουθήσει ονομαστικά τις ευρωπαϊκές εξελίξεις σε θεσμικό επίπεδο και να προσαρμοστεί σε αυτές αλλά να συγκλίνει πραγματικά στην ουσία του ευρωπαϊκού περιβαλλοντικού κεκτημένου, αντιμετωπίζοντας τις συγκεκριμένες ανάγκες. Το φυσικό περιβάλλον, έχει έτσι και αλλιώς τη διάσταση του "οικονομικού αποθέματος" με βάση τις αρχές της Αειφόρου Ανάπτυξης, όπως υιοθετήθηκαν από τη πολιτική της Ε.Ε (6^ο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον και προηγούμενα προγράμματα Δράσης της Ε.Ε) και ενσωματώθηκαν στη νομοθεσία της Ε.Ε με έμφαση κατά τη τελευταία δεκαετία. Ειδικά, στη χώρα μας, η οικονομική αυτή διάσταση του Περιβάλλοντος είναι πολύ ισχυρότερη. Ως χώρα που το Εθνικό της Προϊόν στηρίζεται κυρίως στο Τριτογενή Τομέα της Οικονομίας (Υπηρεσίες) είναι πολύ σημαντικό, από οικονομική άποψη, η Ελλάδα να διατηρήσει το φυσικό της περιβάλλον και κατ' επέκταση και το αστικό, στη καλύτερη δυνατή κατάσταση, όπως καταδείχθηκε και από τη προβληματική που αναπτύχθηκε πρόσφατα κατά τη προετοιμασία και τη διεξαγωγή των Ολυμπιακών Αγώνων.

Ωστόσο το αστικό περιβάλλον δεν είναι μόνο η ατμόσφαιρα, ο πολεοδομικός σχεδιασμός, η διαχείριση των αποβλήτων κ.λ.π. Όλα τα παραπάνω αποτελούν έναν από τους τρεις πυλώνες της αειφόρου ανάπτυξης, ενώ οι άλλοι δυο είναι η **οικονομία** και **κοινωνία**. Αυτοί οι τρεις πυλώνες συνδέονται μεταξύ τους με σκοπό να προάγουν την αειφόρο ανάπτυξη σε μια πόλη. Είναι οι τρεις πυλώνες μιας πόλης δίκαιης, όπου η δικαιοσύνη, η τροφή, η στέγαση, η εκπαίδευση και η ελπίδα είναι κατανομημένες με ισόνομο τρόπο.

Η Ελλάδα καλύπτοντας ένα μικρό τμήμα του πλανήτη στο Νοτιοανατολικό άκρο της Ευρωπαϊκής Ηπείρου, αποτελεί μέλος της Παγκόσμιας Οικογένειας και συμμετέχει στις αγωνίες και προσπάθειες της διεθνούς κοινότητας να αποτρέψει τις απειλές από μια εντεινόμενη περιβαλλοντική κρίση διασφαλίζοντας ένα καλύτερο επίπεδο διαβίωσης και μια δικαιότερη κατανομή των πόρων για το μέλλον²⁹.

²⁹ **Εθνική Στρατηγική για την Αειφόρο Ανάπτυξη**, Εθνικό Κέντρο Περιβάλλοντος και Αειφόρου Ανάπτυξης με σύμπραξη των υπηρεσιών του ΥΠΕΧΩΔΕ.

Ωστόσο, όσον αφορά την αειφόρο ανάπτυξη του αστικού περιβάλλοντος δεν υπάρχουν διεθνή, ούτε ευρωπαϊκά αλλά ούτε και εθνικά νομοθετικά κείμενα που να δεσμεύουν τις χώρες όσον αφορά τη προστασία του αστικού περιβάλλοντος. Οι μόνες δεσμεύσεις όπως επισημάνθηκε και παραπάνω είναι Οδηγίες και Κανονισμοί της Ευρωπαϊκής Κοινότητας προς τα κράτη-μέλη καθώς και η θεματική στρατηγική για το αστικό περιβάλλον. Όπως φαίνεται, κάθε κράτος πρέπει να σχεδιάσει στρατηγική διαχείρισης του αστικού περιβάλλοντος με δεσμεύσεις για τις κατά τόπους περιφέρειες, με βάση τις ιδιαίτερες ανάγκες.

6.2 Η ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΒΙΩΣΙΜΟΥ ΑΣΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Στην Ελλάδα όλες οι προσπάθειες εναρμόνισης με την Ευρωπαϊκή νομοθεσία σχετικά με το ζήτημα του βιώσιμου αστικού περιβάλλοντος στηρίζονται στην **αρχή του βιώσιμου αστικού περιβάλλοντος**. Σεβόμενοι αυτήν την αρχή, το ελληνικό κράτος προσανατολίζει όλες τις πρακτικές του καθώς και την νομοθεσία του στην εξασφάλιση της αειφόρου αστικής ανάπτυξης των ελληνικών πόλεων. Πιο συγκεκριμένα:

Η ροπή που χαρακτηρίζει την εξέλιξη των οικισμών στην μεταβιομηχανική εποχή συνίσταται: α) στον πολλαπλασιασμό και την περαιτέρω μεγέθυνση των μεγαλουπόλεων, β) στην άναρχη εξάπλωση οικισμών και οικοδομών εις βάρος ευαίσθητων οικοσυστημάτων, όπως είναι τα δάση, οι ακτές, τα μικρά νησιά και τα βουνά. Από τις δυο αυτές τάσεις η δεύτερη είναι, ως ένα σημείο, συνάρτηση της πρώτης: όσο χειροτερεύει το οικιστικό της περιβάλλον της διαρκώς μεγενθυνόμενης μεγαλουπόλεως, τόσο αυξάνει αριθμός των ανθρώπων που δραπετεύουν προσωρινά από αυτήν σε αναζήτηση καλού περιβάλλοντος. Οι κοινωνίες του 21^{ου} αιώνα χαρακτηρίζονται ως οι «κοινωνίες της αφθονίας». Ως δυσμενή συνέπεια αυτής της τάσης είναι η απεγνωσμένη έξοδος από το εφιαλτικό περιβάλλον της μεγαλουπόλεως με την επακόλουθη εισβολή όλο και περισσότερων οικιστών στα ευαίσθητα οικοσυστήματα και την καταστροφή των τελευταίων. Δυστυχώς, ελάχιστες είναι οι κοινωνίες που θέτουν το όριο ανάπτυξέως τους και εξίσου πολύ λίγες είναι οι κοινωνίες που συνειδητοποιούν τον κίνδυνο από την ραγδαία συρρίκνωση των ευαίσθητων οικοσυστημάτων.

Οι οικισμοί, κυρίως από την μεταβιομηχανική περίοδο και αργότερα μεταβάλλουν το χαρακτήρα τους σε τεράστιες καταναλωτικές αγορές και κέντρα παροχής υπηρεσιών. Αποτέλεσμα των παραπάνω είναι οι οικτρές συνθήκες διαβίωσης στις μεγαλουπόλεις, όπου έχουν συγκεντρωθεί οι μεγάλες μάζες των ανθρώπων και έτσι μοιραία τίθεται το ζήτημα της **βιωσιμότητας** τους. Ωστόσο, πέρα από το ζήτημα της βιωσιμότητας τίθεται και το ζήτημα της

ποιότητας ζωής το οποίο προϋπάρχει σαν ιδέα. Σήμερα και οι δυο διαστάσεις έχουν απορροφηθεί από την ευρύτερη **αρχή του βιώσιμου αστικού περιβάλλοντος**.

Η παραπάνω αρχή σημαίνει ότι και η ζωή των ανθρώπων στους οικισμούς πρέπει να είναι βιώσιμη αλλά και οι οικισμοί πρέπει να είναι βιώσιμοι καθώς και τα οικοσυστήματα που τους στηρίζουν.

Τα τρία αυτά στοιχεία αλληλοσυνδέονται και αλληλεξαρτώνται αλλά τίθεται το ερώτημα πως θα εξασφαλιστούν;

Η γενική αρχή του βιώσιμου αστικού περιβάλλοντος αναλύεται σε επί μέρους πρακτικούς κανόνες, οι σπουδαιότεροι από τους οποίους είναι οι εξής:

Η ίδρυση και η επέκταση οικισμών δεν επιτρέπεται να γίνεται με ανεξέλεγκτο τρόπο, αλλά ούτε και να αφήνεται στην πρωτοβουλία των επιχειρήσεων εμπορίας της γης. Αντίθετα πρέπει να εντάσσεται στην σχεδίαση του οικιστικού υποσυστήματος του αντίστοιχου χωροταξικού σχεδίου. Η **νομολογία του Ε' τμήματος του ΣτΕ** είναι πολύ αυστηρή στο ζήτημα αυτό το οποίο αποτελεί εθνική πληγή: *έτσι η ίδρυση οικισμών από ιδιωτικούς συνεταιρισμούς και ιδιωτικές επιχειρήσεις κρίνεται νόμιμη εφόσον έχει αποδεδειγμένως ενταχθεί στον οικείο χωροταξικό σχεδιασμό βάσει επίσημου χάρτη υποβαλλομένου στο δικαστήριο και των αρχών βιωσιμότητας και φέρουσας ικανότητας.*

Τα σχέδια πόλεων πρέπει να είναι ορθολογικά ώστε να συνδυάζουν την λειτουργικότητα του οικισμού με τους άριστους δυνατούς όρους διαβίωσης των ανθρώπων. Το Ε' τμήμα του ΣτΕ απέκλεισε τις καταστρατηγήσεις της αρτιότητας με την μέθοδο των παρεκκλίσεων (ΣτΕ 286/1993).

Επιπλέον, δεν είναι επιτρεπτή η επιδείνωση των όρων δομήσεως. Το αστικό περιβάλλον είναι σοβαρά υποβαθμισμένο και δεν επιδέχεται παρά μόνο μέτρα βελτιώσεως. Έτσι δεν επιτρέπονται: η αντικατάσταση του υπάρχοντος ελεύθερου οικοδομικού συστήματος με άλλο δυσμενέστερο (ΣτΕ 10/1989) αλλά ούτε η τροποποίηση σε δυσμενέστερο συντελεστή δόμησης (ΣτΕ 1310/1993).

Ακόμα, επιβάλλεται η αναχαίτιση της περαιτέρω ανάπτυξης των μεγαλουπόλεων και επομένως η απαγόρευση της οποιαδήποτε επέκτασης των οικείων σχεδίων πόλεως. Επιβάλλεται κατά προτεραιότητα η βελτίωση των υποβαθμισμένων περιοχών των μεγαλουπόλεων αλλά και η διασφάλιση επαρκών ελεύθερων κοινόχρηστων χώρων καθώς

είναι θέμα ζωτικής σημασίας για την ποιότητα ζωής στους οικισμούς. Η νομολογία του Ε' τμήματος απαγορεύει και την ελάχιστη μείωση των κοινόχρηστων χώρων και ελέγχει σχολαστικά τις αναδιατάξεις και αναπλάσεις των χώρων αυτών ώστε να μην υπάρχει συγκαλυμμένη μείωση αυτών. (ΠΕ 442/1991).

Τέλος, ζωτικής σημασίας για την ποιότητα του αστικού περιβάλλοντος θεωρείται από την νομολογία του Ε' τμήματος και η διασφάλιση του αστικού πρασίνου ως της ελάχιστης εκείνης βιόσφαιρας που είναι απαραίτητη για την υγεία των κατοίκων των πόλεων. Η νομολογία ευνοεί την συμπλήρωση του ανεπαρκούς πρασίνου με εναπομείναντα μεμονωμένα δασοτεμάχια και παράλληλη διατήρηση του αυστηρού δασικού καθεστώτος. Επίσης, αποκλείει οποιαδήποτε χρήση, έστω και κοινωφελή των περιαστικών δασικών εκτάσεων (ΣΤΕ 81-97/1993 για Πεντέλη, ΠΕ 444/1993 για Υμηττό)³⁰.

6.3 ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ

αρθρ. 24 παρ. 1

Το ελληνικό Σύνταγμα στο άρθρο 24 παράγραφος 1 ορίζει ρητά ότι:

«Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του κράτους και δικαίωμα του καθενός. Για τη διαφύλαξη του το κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει ιδιαίτερα προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα στο πλαίσιο της αρχής της αειφορίας. Νόμος ορίζει τα σχετικά με την προστασία των δασών και των δασικών εκτάσεων. Η σύνταξη δασολογίου συνιστά υποχρέωση του κράτους. Απαγορεύεται η μεταβολή του προορισμού των δασών και των δασικών εκτάσεων, εκτός εάν προέχει για την Εθνική Οικονομία η αγροτική εκμετάλλευση ή άλλη τους χρήση, που την επιβάλλει το δημόσιο συμφέρον».

6.4 ΝΟΜΟΣ 1650/86

Αλλά και στο Νόμο 1650/86 η αειφόρος ανάπτυξη αποτελεί προτεραιότητα της ελληνικής νομοθεσίας.

Με βάση το άρθρο 2 του ν. 1650/1986, **περιβάλλον** είναι «το σύνολο των φυσικών και ανθρωπογενών παραγόντων και στοιχείων, τα οποία ευρίσκονται σε αλληλεπίδραση και επηρεάζουν την οικολογική ισορροπία, την ποιότητα ζωής, την υγεία των κατοίκων, την ιστορική και πολιτιστική παράδοση και τις αισθητικές αξίες».

³⁰ Μ. ΔΕΚΛΕΡΗΣ, *Ο Δωδεκάδεκτος του Περιβάλλοντος*, Εκδόσεις Αντ. Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑ, Αθήνα 1996, σελ. 103-106.

Το περιβάλλον στο σύνολο του αποτελείται από δυο επί μέρους έννοιες που χρήζουν ιδιαίτερης προστασίας και βρίσκονται σε αλληλένδετη σχέση μεταξύ τους. Το **φυσικό περιβάλλον** είναι αυτό που περιβάλλει τον άνθρωπο δηλαδή η χλωρίδα, η πανίδα, οι φυσικοί πόροι, το έδαφος, η θάλασσα και ο αέρας, ενώ ως **πολιτιστικό περιβάλλον**³¹ χαρακτηρίζονται στοιχεία του πολιτισμού, όπως αυτά διαμορφώθηκαν από την παρέμβαση και τις σχέσεις του ανθρώπου με το φυσικό περιβάλλον. Σ' αυτά περιλαμβάνονται οι ιστορικοί χώροι και η καλλιτεχνική και πολιτιστική κληρονομιά της χώρας³².

Με την έννοια του φυσικού περιβάλλοντος εμπλέκεται και η έννοια του **αστικού περιβάλλοντος** που χαρακτηρίζεται ως **το περιβάλλον των πόλεων και περιλαμβάνει όλες τις πτυχές της ανθρώπινης δραστηριότητας**.

6.5 ΕΘΝΙΚΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ

☼ **Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης Τομέας Περιβάλλον & Αειφόρος Ανάπτυξη-Περιόδου 2007-2013**

☼ **Εθνική Στρατηγική για την Αειφόρο Ανάπτυξη**³³

❖ **Παρέμβαση της Ελληνικής Νομοθεσίας στους τομείς Περιβάλλοντος - Υπάρχουσα Κατάσταση**

Έδαφος

Οι εδαφικοί πόροι της Ελλάδας σε σχέση με τις άλλες αναπτυγμένες βιομηχανικά χώρες είναι σε σχετικά καλή κατάσταση αλλά αυτό δεν επιτρέπει και εφησυχασμό. Οι βασικοί κίνδυνοι υποβάθμισης των εδαφών προέρχονται από τη προβληματική διαχείριση των αστικών στερεών αλλά και των επικίνδυνων αποβλήτων, από την έντονα επεκτατική οικιστική ανάπτυξη, από την αυξανόμενη χρήση φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων στη γεωργία, την υπερεκμετάλλευση των υδατικών πόρων για αρδευτική χρήση και από τη καταστροφή των δασικών οικοσυστημάτων από τις πυρκαγιές και την υπερβόσκηση.

³¹ Ν. 360/1976 « Περὶ Χωροταξίας και Περιβάλλοντος »

³² Θ. ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΣ, *Δίκαιο Περιβάλλοντος*, Γ' αναθεωρημένη Έκδοση, Εκδόσεις ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ, Αθήνα 2001, σελ.108-113.

³³ Η Ελληνική Στρατηγική προς τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (ΥΠΕΧΩΔΕ, 2002).

Αστικά Στερεά Απόβλητα

Στο τομέα της διαχείρισης των Αστικών Στερεών Αποβλήτων (ΑΣΑ) χαρακτηριστικό είναι ότι το 85% των παραγόμενων αποβλήτων συλλέγεται κανονικά ενώ το υπόλοιπο 15% που αντιστοιχεί σε απομονωμένες ορεινές και νησιωτικές περιοχές, συλλέγεται και διατίθεται πλημμελώς. Κατά τη τελευταία δεκαετία δόθηκε έμφαση στη κατασκευή υποδομών μεταφοράς και τελικής διάθεσης αστικών στερεών αποβλήτων και ειδικότερα στη κατασκευή Χώρων Υγειονομικής Ταφής Αποβλήτων. Δεν έχει επιτευχθεί ακόμα η ολοκληρωμένη διαχείριση των αστικών στερεών αποβλήτων (πρόληψη-χωριστή συλλογή, επαναχρησιμοποίηση, ανακύκλωση, αξιοποίηση ειδικών ρευμάτων και βιοαποδομήσιμου κλάσματος). Παρά τη σχετική πρόοδο που έχει σημειωθεί στις εγκαταστάσεις μεταφόρτωσης (ΣΜΑ) και τελικής διάθεσης αποβλήτων (ΧΥΤΑ) υπάρχουν ακόμη στη χώρα μας 2656 Χώροι Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Αποβλήτων (ΧΑΔΑ) από τους οποίους οι 1453 είναι ενεργοί. Η καθυστέρηση στην έγκριση και την υλοποίηση των περιφερειακών σχεδιασμών διαχείρισης ΑΣΑ ως αποτέλεσμα κυρίως της έλλειψης κοινωνικής αποδοχής για τη χωροθέτηση των αναγκαίων υποδομών διαχείρισης, δημιούργησε την ανάγκη πολλές φορές να δράσει το ΥΠΕΧΩΔΕ και οδήγησε άλλοτε σε πρωτότυπες νομοθετικές-διοικητικές πρακτικές (χωροθέτηση συγκεκριμένων υποδομών διαχείρισης με νόμο) και άλλοτε σε δικαστικές εμπλοκές και καθυστερήσεις λόγω ακύρωσης από το ΣτΕ ορισμένων επιλογών για χωροθέτηση εγκαταστάσεων. Επιπλέον, οι μεγάλες πιέσεις για αστικοποίηση και τουριστική αξιοποίηση περιοχών έφερε ως αποτέλεσμα να αυξηθεί το κόστος γης που με τη σειρά του αυτό αποτελεί έναν ακόμη ανασχετικό παράγοντα μαζί με την έλλειψη περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης από σημαντικά τμήματα του πληθυσμού. Πάντως θα πρέπει να αναφερθεί πως οι Περιφερειακοί Σχεδιασμοί δεν έχουν περιλάβει τις οικονομίες μοναδιαίου μεγέθους που θα μπορούσαν, αφού σε ένα μεγάλο βαθμό συντέθηκαν με βάση τους όποιους προϋπάρχοντες σχεδιασμούς είχαν πραγματοποιηθεί σε νομαρχιακό επίπεδο.

Η χωριστή συλλογή και ανακύκλωση αποβλήτων συσκευασιών και άλλων ειδικών ρευμάτων υλικών βρίσκεται στα πρώτα στάδια της οργάνωσης της, αφού οι σχετικές νομοθετικές και διοικητικές ρυθμίσεις έγιναν εντός της τελευταίας τριετίας με τη ψήφιση και υλοποίηση των επιταγών του Ν. 2939/2001 σε εφαρμογή της Οδηγίας 94/62 για τις συσκευασίες και τα απόβλητα συσκευασιών. Τα σχετικά ποσοστά ανακύκλωσης αστικών στερεών αποβλήτων κυμαίνονται στο επίπεδο του 8% με σοβαρές προοπτικές ανόδου στα αμέσως επόμενα χρόνια.

Όσον αφορά τα Επικίνδυνα Απόβλητα μόλις ολοκληρώνεται ο Εθνικός Σχεδιασμός και το νέο θεσμικό πλαίσιο. Λόγω της ανεπαρκούς εγχώριας βιομηχανίας για επεξεργασία επικίνδυνων

αποβλήτων υπάρχουν σοβαροί κίνδυνοι υποβάθμισης του εδάφους από τη παραγωγή επικίνδυνων παραπροϊόντων. Επίσης, σοβαρά προβλήματα με τοπικά αυξημένη οξύτητα εμφανίζονται επίσης σε εγκαταλελειμμένους χώρους παρελθούσας βιομηχανικής δραστηριότητας.

Ατμόσφαιρα

Τα γενικά προβλήματα ατμοσφαιρικής ρύπανσης στην Ελλάδα μπορούν να διαχωριστούν σε προβλήματα βιομηχανικής ρύπανσης και σε προβλήματα αστικής ρύπανσης. Η βιομηχανική ρύπανση εντοπίζεται κυρίως σε περιοχές όπου λειτουργούν σταθμοί για τη παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας ή σε περιοχές που λειτουργούν μεγάλες βιομηχανικές μονάδες. Η αστική ρύπανση αφορά τις πυκνοκατοικημένες αστικές περιοχές όπου οι κύριες πηγές ρύπανσης εντοπίζονται στη κυκλοφορία των οχημάτων, τις περιοχές των μεγάλων λιμανιών της χώρας και επιπλέον στη λειτουργία κεντρικής θέρμανσης. Τα σοβαρότερα προβλήματα ατμοσφαιρικής ρύπανσης εντοπίζονται στα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας (Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πάτρα, Λάρισα, Ηράκλειο κ.λ.π.) καθώς και στις περιοχές παραγωγής ενέργειας από λιγνίτη(Κοζάνη, Πτολεμαΐδα, Μεγαλόπολη), τέλος και στις βιομηχανικές περιοχές όπως Οινόφυτα και Σχηματάρι.

Τα τελευταία χρόνια έχουν πραγματοποιηθεί κάποιες ενέργειες όπου μείωσαν τη τάση των συγκεντρώσεων για ορισμένους ρύπους όπως τα σωματίδια, το διοξείδιο του αζώτου και οι υδρογονάνθρακες. Παρόλα αυτά εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικά προβλήματα υπερβάσεων των ορίων που καθορίζονται από την Εθνική και Κοινοτική νομοθεσία. Από ότι φαίνεται, στο μέλλον η κατάσταση θα θεωρείται πιο σοβαρή δεδομένου ότι σε Κοινοτικό επίπεδο υφίσταται νέα νομοθεσία που προβλέπει πολύ πιο αυστηρά όρια ποιότητας ατμόσφαιρας τα οποία ισχύουν απο το 2005 μέχρι το 2010. Επιπλέον, προβλέπονται και όρια για ρύπους για τους οποίους η μέτρηση μέχρι σήμερα δεν ήταν υποχρεωτική(π.χ. βενζόλιο, βαρέα μέταλλα, PM 2.5).

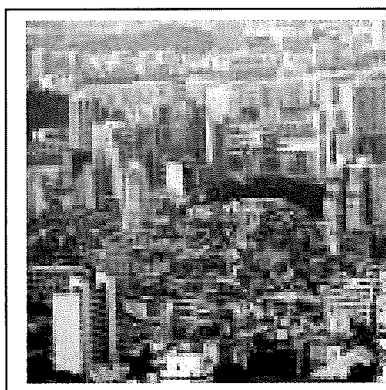
Όσον αναφορά το ακουστικό περιβάλλον στη χώρα μας, έχει επιδεινωθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια, με τα σημαντικότερα προβλήματα να εντοπίζονται στα μεγάλα αστικά κέντρα τα οποία προκαλούνται κατά κύριο λόγο από τη κυκλοφορία των βαρέων οχημάτων και των μοτοποδηλάτων. Επιπλέον, το πρόβλημα του θορύβου δεν εντοπίζεται μόνο στα μεγάλα αστικά κέντρα αλλά και στις τουριστικές περιοχές της χώρας μας με αποτέλεσμα να υποβαθμίζεται η ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών αλλά κι η ποιότητα ζωής των μόνιμων κατοίκων αυτών των περιοχών. Οι υφιστάμενες δεσμεύσεις της χώρας ως προς το θόρυβο πηγάζουν από την Οδηγία 2002/49/ΕΚ «σχετικά με την αξιολόγηση και τη διαχείριση

του περιβαλλοντικού θορύβου», η οποία αποβλέπει στο καθορισμό μιας κοινής προσέγγισης για την αποφυγή, πρόληψη ή περιορισμό, βάσει ιεράρχησης προτεραιοτήτων, των δυσμενών επιπτώσεων, συμπεριλαμβανομένης της ενόχλησης από έκθεση στο θόρυβο.

Η αύξηση των πηγών εκπομπής ακτινοβολιών όπως κινητή τηλεφωνία, κεραίες τηλεόρασης και ραδιοφώνου, radar, γραμμές μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας είχε ως αποτέλεσμα να τεθούν νέες διαστάσεις κατά τη τελευταία δεκαετία στο θέμα των ακτινοβολιών. Προς το παρόν δεν υφίστανται Κοινοτικές Οδηγίες, έχουν όμως εγκριθεί σε Ευρωπαϊκό επίπεδο κατευθυντήριες τιμές / όρια.

Κατά τη διάρκεια του προηγούμενου έτους (2006) το ΙΣΤΑΜΕ εκπόνησε σχετική μελέτη για την υφιστάμενη κατάσταση της Αττικής στους τομείς της οικονομίας, περιβάλλοντος και κοινωνικής συνοχής³⁴.

Χωροταξία-Πολεοδομικός Σχεδιασμός

Ο χωροταξικός σχεδιασμός στην Ελλάδα ασκείται σήμερα βάσει του Νόμου 2742/99 όπου εκδόθηκε κατ' επιταγή του Άρθρου 24 του Συντάγματος.

Για να επιτευχθούν οι στόχοι που τίθενται από τον προαναφερόμενο νόμο χρησιμοποιούνται τα εξής μέσα:

- Το Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης με το οποίο προσδιορίζονται

με προοπτική 15ετίας οι βασικές προτεραιότητες και στρατηγικές κατευθύνσεις για την ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη και την αειφόρο οργάνωση του Εθνικού χώρου. Το πλαίσιο αυτό οφείλει να εναρμονίζει τον προγραμματισμό για τη κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη της χώρας, επιπλέον θα αποτελέσει τη βάση αναφοράς για το συντονισμό και την εναρμόνιση των επιμέρους πολιτικών, προγραμμάτων, επενδυτικών σχεδίων του κράτους, των δημόσιων νομικών προσώπων και της τοπικής αυτοδιοίκησης α' και β' βαθμού, που έχουν σημαντικές επιπτώσεις στη συνοχή και ανάπτυξη του εθνικού χώρου. Το Γενικό Πλαίσιο καταρτίζεται από το ΥΠΕΧΩΔΕ σε συνεργασία με άλλα αρμόδια Υπουργεία και οργανισμούς του Δημοσίου τομέα.

³⁴ ΙΣΤΑΜΕ, *Το Μέλλον της Αττικής- Προς ένα μακρόπνοο σχέδιο για μια διαφορετική Αττική*, Νοέμβριος 2006.

- Τα Ειδικά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης τα οποία καταρτίζονται από το ΥΠΕΧΩΔΕ σε συνεργασία με άλλα αρμόδια υπουργεία συμπληρώνουν και εξειδικεύουν τις κατευθύνσεις του Γενικού πλαισίου σε ότι αφορά ιδίως τη χωρική διάρθρωση των τομέων παραγωγής, της τεχνικής, κοινωνικής και διοικητικής υποδομής αλλά και κρίσιμα περιβαλλοντικά, αναπτυξιακά και κοινωνικά προβλήματα.
- Τέλος, τα Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης που εξειδικεύουν σε επίπεδο περιφέρειας τις κατευθύνσεις του Γενικού πλαισίου. Περιφερειακά Πλαίσια έχουν καταρτιστεί και εγκριθεί για κάθε περιφέρεια της χώρας μας εκτός από την Αττική.

Η εφαρμογή των κατευθύνσεων των παραπάνω πλαισίων προβλέπεται να αποτελέσει αντικείμενο συστηματικής παρακολούθησης και αξιολόγησης. Σήμερα προωθείται ο σχεδιασμός του χώρου σε εθνικό επίπεδο με τη κατάρτιση του Γενικού και ορισμένων Ειδικών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης που είναι απαραίτητα για την ανάπτυξη του τόπου και κυρίως για τη Βιομηχανία και τον Τουρισμό. Οι σχετικές μελέτες βρίσκονται σε εξέλιξη και εκτιμάται πως η ολοκλήρωση του σχεδιασμού αυτού θα έχει θετική επίδραση στον πολεοδομικό σχεδιασμό. Επιπλέον, η εμπειρία που αποκτήθηκε από τα προγράμματα URBAN αναμένεται να έχει θετική επίδραση στην αντιμετώπιση λειτουργικών και περιβαλλοντικών προβλημάτων των πόλεων και ιδιαίτερα στη προσπάθεια επανένταξης λειτουργικά και περιβαλλοντικά υποβαθμισμένων περιοχών με κατάλληλες παρεμβάσεις.

«Παρόλα αυτά από τα μέσα της δεκαετίας του 1960 η κατάσταση όχι μόνο της Αθήνας, αλλά όλων των ελληνικών πόλεων έχει επιδεινωθεί επικίνδυνα. Στα χρόνια εκείνα, το πολεοδομικό και χωροταξικό δίκαιο, που δεν είχαν την ανάπτυξη στην οποία έχουν φτάσει σήμερα, δεν αποτελούσαν παρά σύνολο ρυθμίσεων, που ήταν ασυστηματοποίητες και ευκαιριακές, συχνά δε και αντιφατικές, οι οποίες δεν κατόρθωναν να ανταποκριθούν στην ανάγκη αναγωγής του «χώρου», πολεοδομημένου και μη, σε «αξία» χάριν της οποίας έπρεπε να καθιερωθούν κανόνες αναπτύξεως και προστασίας.

Η ραγδαία επιδείνωση της καταστάσεως του ελληνικού «χώρου», δημιούργησε το «πολεοδομικό» και «χωροταξικό πρόβλημα», που άρχισε από τότε να γίνεται κοινή συνείδηση και έθεσε επί τάπητος την ανάγκη θεσπίσεως συστηματικών ρυθμίσεων για το «χώρο». Η ωρίμανση της κοινής συνειδήσεως οδήγησε στην ίδρυση το 1980 του Υπουργείου Χωροταξίας, Οικισμού, Περιβάλλοντος (Υ.Χ.Ο.Π.), που το 1986 έγινε Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας, Δημοσίων Έργων (Υ.Π.Ε.Χ.Ω.ΔΕ.) στο τίτλο του οποίου είναι

λογικό να προηγείται το περιβάλλον, ως έννοια ευρύτερη, έναντι της χωροταξίας και της πολεοδομίας.

Η ρευστότητα των κοινωνικών αξιών και αναγκών που θεραπεύουν το πολεοδομικό και χωροταξικό δίκαιο έχει οδηγήσει την ελληνική πραγματικότητα σε ένα είδος «νομοθετικού ράβε-ξήλωνε», με ρυθμίσεις ποικίλες και ασυντόνιστες, θεσπιζόμενες, τροποποιούμενες ή καταργούμενες, επανερχόμενες και επανατροποποιούμενες με ασυνήθιστη ταχύτητα, για να εξυπηρετήσουν ανάγκες μεταβαλλόμενες ανάλογα με τον χρόνο, τον τόπο, την κοινωνική αντίληψη για την πόλη και την περιφέρεια, τον βαθμό αποδοχής τους και την προτεραιότητα τους.

Σήμερα, με βάση τις παραπάνω ρυθμίσεις που προβλέπονται από το ελληνικό κράτος, η διασφάλιση της βιώσιμης αναπτύξεως των πόλεων και των οικισμών υποχρεώνει το κράτος να συνεκτιμά το κριτήριο της βιωσιμότητας- αειφορίας, που είναι θεμελιώδης ιδέα της εποχής μας, σε όλες τις δημόσιες πολιτικές, σε όλους τους τομείς δράσεως, όπως: Χωροταξία, Πολεοδομία, Διοίκηση, Περιβάλλον, Βιομηχανία, Γεωργία, Εμπόριο κ.λ.π.

Χάρis στον χωροταξικό και τον πολεοδομικό σχεδιασμό μπορεί να προσδιορισθεί με ορθολογικά κριτήρια η «φέρουσα ικανότητα» συγκεκριμένης χωρικής ενότητας- πόλεως ή περιφέρειας. Η «φέρουσα ικανότητα» είναι το μέγιστο σημείο ή όριο μέχρι του οποίου μπορεί να φτάσει η ανάπτυξη της συγκεκριμένης χωρικής ενότητας με βάση τη φυσική διαμόρφωση της και τις ανθρώπινες δραστηριότητες που έχουν αναπτυχθεί ή αναπτύσσονται σε αυτήν. Η χωρική ενότητα που έχει φτάσει στα όρια της φέρουσας ικανότητας της θεωρείται κορεσμένη. Η κορεσμένη χωρική ενότητα δεν πρέπει να αναπτυχθεί περαιτέρω, γιατί η περαιτέρω ανάπτυξη της δεν θα είναι βιώσιμη-αειφορος.

Έτσι, με την αναθεώρηση του Συντάγματος εντάχθηκαν οι νέες σχετικές ρυθμίσεις σύμφωνα με τις οποίες επιτρέπονται οι αναγκαστικές απαλλοτριώσεις για σκοπούς πολεοδομικούς ή προστασίας «προστατευόμενων περιοχών»(ΦΕΚ 85 τ.Α΄ 18.4.2001 άρθρο 17 Συντ).³⁵»

Κλείνοντας, πρέπει να αναφερθεί ότι μια από τις σημαντικότερες αδυναμίες της χώρας σε θέματα χωροταξίας είναι η μη ολοκληρωμένη σχεδίαση του εθνικού κτηματολογίου και δασολογίου.

³⁵ ΠΑΠΑΓΡΗΓΟΡΙΟΥ Β., *“Πολεοδομία, Περιβάλλον, Απαλλοτρίωση”*, Εκδόσεις Αντ.Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑ, Αθήνα 2003,σελ 10-17, 46-56,89-97.

❖ Στρατηγικός Στόχος Για Τον Τομέα Του Αστικού Περιβάλλοντος Κατά Την Δ΄ Προγραμματική Περίοδο 2007-2013

Ο Στρατηγικός Στόχος για τον Τομέα Περιβάλλοντος κατά την Περίοδο 2007 - 2013 είναι:

Η Προστασία, Αναβάθμιση και Αειφορική Διαχείριση του Περιβάλλοντος ώστε να αποτελέσει το υπόβαθρο για:

- την προστασία της δημόσιας υγείας
- την άνοδο της ποιότητας ζωής των πολιτών καθώς και
- βασικό παράγοντα βελτίωσης της Ανταγωνιστικότητας της Οικονομίας.

Ο Τομέας Περιβάλλοντος αποτελεί γενικά τη βάση για την προστασία της δημόσιας υγείας και της ποιότητας ζωής των πολιτών. Ειδικά στη χώρα μας με τα συγκεκριμένα ευνοϊκά κλιματολογικά & γεωμορφολογικά δεδομένα (ακτές, νησιωτικός χώρος, υψηλή βιοποικιλότητα κλπ), το Περιβάλλον αποτελεί σημαντικό «οικονομικό απόθεμα», το οποίο χρήζει προστασίας, αναβάθμισης και ορθολογικής διαχείρισης, ώστε να αποτελέσει το υπόβαθρο μιας ποιοτικής ανάπτυξης, η οποία με τη σειρά της θα επιφέρει σημαντικά άμεσα και έμμεσα οφέλη στους πολίτες.

Στα άμεσα συγκαταλέγονται η προστασία και αναβάθμιση της δημόσιας υγείας και του βιοτικού επιπέδου του πληθυσμού και η διασφάλιση των προοπτικών αειφόρου διαχείρισης των βασικών περιβαλλοντικών μέσων (ατμόσφαιρα, νερά, έδαφος), η ποιότητα των οποίων έχει υποστεί σημαντική υποβάθμιση κατά τις τελευταίες δεκαετίες. Στα έμμεσα θα πρέπει να αναφερθούν η βαθμιαία στροφή της χώρας σε ένα παραγωγικό μοντέλο ποιοτικής ανάπτυξης (development) σε αντίθεση με αυτό της μονοδιάστατης οικονομικής μεγέθυνσης άλλων φτωχότερων σε οικολογικό και πολιτισμικό απόθεμα χωρών. Το μοντέλο αυτό – στην καθαρά παραγωγική του διάσταση – συντίθεται μεταξύ άλλων από:

- τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τουριστικού & πολιτιστικού προϊόντος της χώρας
- τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των εγχώριων επιχειρήσεων με την ενσωμάτωση περιβαλλοντικά φιλικών τεχνολογιών και την παραγωγή περιβαλλοντικά φιλικών προϊόντων
- τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του γεωργικού τομέα με την παραγωγή ποιοτικών και διαφοροποιημένων αγροτικών προϊόντων υψηλής διατροφικής και οικονομικής αξίας

Στην κατεύθυνση αυτή η Αειφόρος Ανάπτυξη προϋποθέτει για τη χώρα μας πέντε (5) Στρατηγικές Επιλογές στον Τομέα του Περιβάλλοντος:

1. Αποκατάσταση – Προστασία & Ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος
2. Αποκατάσταση & Αναβάθμιση της ποιότητας του αστικού & δομημένου περιβάλλοντος
3. Πλήρης ανάπτυξη περιβαλλοντικών υποδομών διαχείρισης αποβλήτων & λυμάτων
4. Προστασία - Ορθολογική χρήση & διαχείριση φυσικών πόρων (ατμόσφαιρα, υδατικοί πόροι, έδαφος)
5. Πλήρης ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στις τομεακές αναπτυξιακές πολιτικές (Ενέργεια - Βιομηχανία, Γεωργία, Τουρισμός – Υπηρεσίες, Μεταφορές - Εμπόριο).

❖ **ΙΕΡΑΡΧΗΜΕΝΗ ΑΝΑΦΟΡΑ ΒΑΣΙΚΩΝ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΤΟΜΕΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ Δ' ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ**

Οι βασικές προτεραιότητες της Περιβαλλοντικής Πολιτικής για την Περίοδο 2007 – 2013 περιγράφονται στη συνέχεια.

Η Ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στις τομεακές αναπτυξιακές πολιτικές (Γεωργία, Μεταφορές, Βιομηχανία – Ενέργεια, Τουρισμός, Αστική Ανάπτυξη - Χωροταξία).

Μεταφορές (εφαρμογή μέτρων πρόληψης και αντιμετώπισης της θαλάσσιας ρύπανσης από πλοία και χερσαίες εγκαταστάσεις, οργάνωση συστήματος συνδυασμένων μεταφορών με ενίσχυση του μεταφορικού έργου από μέσα σταθερής τροχιάς σε βάρος των ιδιωτικών μεταφορών, ενίσχυση χρήσης οχημάτων και μέσων μαζικής μεταφοράς αντιρρυπαντικής τεχνολογίας κλπ)

Γεωργία: προώθηση αγροπεριβαλλοντικών μέτρων, αειφορική διαχείριση δασικών οικοσυστημάτων και προστατευόμενων περιοχών, ενίσχυση της ασφάλειας τροφίμων, εφαρμογή μέτρων μείωσης νιτρορρύπανσης, προώθηση μέτρων για μείωση της σπατάλης νερού στον γεωργικό τομέα, αποτελεσματική διαχείριση αγροκτηνοτροφικών αποβλήτων, προώθηση της παραγωγής βιοντήζελ, ενίσχυση μηχανισμών πιστοποίησης βιολογικών προϊόντων, επέκταση βιολογικών καλλιεργειών κλπ

Βιομηχανία – Ενέργεια – Έρευνα: προώθηση βέλτιστων διαθέσιμων τεχνικών, συστημάτων περιβαλλοντικής διαχείρισης κατά EMAS, οικολογικής σήμανσης – ecolabel, ενθάρρυνση παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ, συντονισμένη έρευνα σε θέματα βιοποικιλότητας, διαχείρισης υδατικών πόρων, θαλάσιου περιβάλλοντος, διαχείρισης αποβλήτων),

Τουρισμός (προστασία και ανάδειξη παραδοσιακών οικισμών, προώθηση οικοτουρισμού και άλλων ειδικών μορφών τουρισμού κλπ

Αστική Ανάπτυξη – Χωροταξία: αειφορική ανάπτυξη πόλεων, αύξηση πρασίνου και κοινόχρηστων χώρων με διασφάλιση της απόδοσής τους για χρήση στους πολίτες, ολοκληρωμένα δίκτυα υποδομών αστικών εξυπηρετήσεων, ολοκλήρωση κτηματολογίου, βελτίωση της εικόνας του δομημένου περιβάλλοντος – αστικές αναπλάσεις, δίκτυα πεζοδρόμων και ποδηλατοδρόμων, μείωση ρύπανσης προερχόμενης από τον οικιακό τομέα κλπ

Πολιτική Ανθρώπινων Πόρων: ενθάρρυνση της κατάρτισης εργαζομένων και ανέργων σε γνώσεις και δεξιότητες σχετικές με τη διαχείριση περιβάλλοντος, προώθηση Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, ενημέρωση και ευαισθητοποίηση γενικού πληθυσμού και ειδικών ομάδων σε θέματα πολιτικής προστασίας και περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος, κλπ

Οικονομική – Φορολογική Πολιτική: φοροαπαλλαγή δραστηριοτήτων και δαπανών για επενδύσεις φιλικών προς το περιβάλλον σε εταιρικό επίπεδο ή επίπεδο φυσικών προσώπων, τέλη εκπομπών ρύπων, επιδοτήσεις επιτοκίου, δημιουργία αγοράς δικαιωμάτων, πρόστιμα κλπ

❖ **Η Αειφορική Διαχείριση των περιβαλλοντικών μέσων, του φυσικού αποθέματος και των Πόλεων (Έδαφος, Υδατικό Περιβάλλον, Ατμόσφαιρα, Φύση, Δομημένο Περιβάλλον)**

Ορθολογική διαχείριση των εδαφικών συστημάτων με κατεύθυνση την ολοκληρωμένη διαχείριση των στερεών και επικίνδυνων αποβλήτων καθώς και την προστασία των εδαφών από τη διάβρωση, την υποβάθμιση, την υφαλμύριση και τη ρύπανση. Ως προς τη διαχείριση των στερεών και των επικίνδυνων αποβλήτων, η προσπάθεια θα εστιαστεί αφενός στην ολοκλήρωση της υλοποίησης των απαραίτητων υποδομών διαχείρισης αστικών στερεών αποβλήτων ώστε να βελτιωθεί η δυναμικότητα της χώρας σε εγκαταστάσεις ολοκληρωμένης επεξεργασίας τους και αφετέρου στη βελτίωση της δυναμικότητας της βιομηχανίας στην

επεξεργασία των επικίνδυνων αποβλήτων. Παράλληλα έμφαση θα δοθεί και στην προώθηση των υπηρεσιών διαχείρισης στερεών αποβλήτων με κατάλληλες θεσμικές και οργανωτικές ρυθμίσεις (φορείς διαχείρισης κλπ), ώστε να καταστεί εφικτή η επίτευξη των στόχων που έχουν τεθεί από τη Νομοθεσία.

Αειφορική Διαχείριση των Υδατικών Πόρων με κατεύθυνση την επίτευξη και διατήρηση της καλής κατάστασης σε όλα τα υδατικά συστήματα, στην ανάσχεση της υποβάθμισης της ποιότητας των επιφανειακών, υπόγειων και θαλάσσιων υδατικών συστημάτων καθώς και την αειφορική διαχείριση των υδατικών πόρων. Ειδικότερα έμφαση θα δοθεί στη διαχείριση των αστικών λυμάτων με προτεραιότητα την κάλυψη των αναγκών σε υποδομές συλλογής, μεταφοράς και επεξεργασίας των αστικών λυμάτων, όπως έχουν προσδιοριστεί με βάση τις κατηγοριοποιήσεις της Οδηγίας 91/271 και στόχο τη συμμόρφωση της χώρας στις απαιτήσεις της Νομοθεσίας, την εξασφάλιση πόσιμου νερού σε επαρκείς ποσότητες και καλή ποιότητα ειδικά σε αστικά κέντρα και τουριστικές περιοχές, την αποκατάσταση και διατήρηση καλής ποιότητας νερών κολύμβησης με αιχμή τις τουριστικές περιοχές της χώρας, την επίτευξη καλής κατάστασης των επιφανειακών & υπόγειων υδάτων σε εφαρμογή της Οδηγίας 2000/60, την ορθολογική τιμολόγηση των χρήσεων και τη διασυνοριακή συνεργασία για την κοινή διαχείριση των διασυνοριακών λεκανών απορροής.

Διατήρηση και βελτίωση της ποιότητας του ατμοσφαιρικού και του ακουστικού περιβάλλοντος ώστε να μην υπάρχουν επιπτώσεις και κίνδυνοι στην ανθρώπινη υγεία, την ποιότητα ζωής και το περιβάλλον. Ειδικότερα το ενδιαφέρον θα εστιαστεί στην εφαρμογή των Σχεδίων Δράσης για τον περιορισμό της ατμοσφαιρικής ρύπανσης των αστικών κέντρων, την παρακολούθηση της ποιότητας της ατμόσφαιρας και την πρόληψη της ρύπανσης στο σύνολο των πηγών ατμοσφαιρικής ρύπανσης (τεχνολογικές παρεμβάσεις στους τομείς μεταφορών, βιομηχανίας, ενέργειας), στη χαρτογράφηση και μείωση των επιπέδων θορύβου στα αστικά κέντρα (σε ευαίσθητες περιοχές και περιοχές ειδικών χρήσεων) και τουριστικούς προορισμούς, και την αποτελεσματική διαχείριση των πηγών εκπομπής ακτινοβολίας.

Αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και ορθολογική διαχείριση των ενεργειακών πόρων με κατεύθυνση την αντιμετώπιση της αύξησης της θερμοκρασίας του πλανήτη και της κλιματικής αλλαγής. Έμφαση θα δοθεί στη στρατηγική μείωση των αέριων εκπομπών, που συμβάλλουν στο φαινόμενο του θερμοκηπίου, στην επίτευξη του στόχου σύμφωνα με το Πρωτόκολλο του Κυότο, σε μέτρα προστασίας της στοιβάδας του όζοντος, στην προστασία των φυσικών και ενεργειακών πόρων με την ενθάρρυνση της χρήσης των ανανεώσιμων ενεργειακών πηγών, στη βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας με την προώθηση μέτρων και τεχνολογιών εξοικονόμησης ενέργειας, στην ορθολογική διαχείριση των Ορυκτών

Φυσικών Πόρων με την προώθηση ενεργειών, που θα βελτιώνουν το σχεδιασμό και την εκμετάλλευση των ορυκτών φυσικών πόρων και γνώμονα την περιβαλλοντική προστασία και την αειφόρο ανάπτυξη.

Προστασία, αναβάθμιση και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος με κατεύθυνση τη δημιουργία ενός συνεκτικού, οργανωμένου και λειτουργικού δικτύου προστατευόμενων περιοχών με τους αντίστοιχους φορείς διαχείρισης. Στο πλαίσιο αυτό, έμφαση θα δοθεί στην ανάσχεση της απώλειας και την προστασία της βιοποικιλότητας, τη βελτίωση της κατάστασης των οικοτόπων και των πληθυσμών των απειλούμενων και κινδυνευόντων ειδών και περιοχών οικολογικού ενδιαφέροντος, τη διατήρηση και ανάδειξη φυσικών τοπίων υψηλής αισθητικής αξίας και την ολοκληρωμένη προστασία στις προστατευόμενες περιοχές.

Αποτελεσματική Πολιτική Προστασία με κατεύθυνση τη διαμόρφωση ενός αποτελεσματικού συστήματος σύγχρονων υποδομών, μηχανισμών και ορθών πρακτικών, για την πρόληψη και την αποτελεσματική αντιμετώπιση των φυσικών και τεχνολογικών καταστροφών με ταυτόχρονη αξιοποίηση του οφέλους συνεργειών σε διασυνοριακό και διακρατικό επίπεδο. Έμφαση θα δοθεί στην αντιπλημμυρική, αντιπυρική και αντισεισμική προστασία με την προώθηση των αναγκαίων έργων υποδομής, στην οργανωτική και επιχειρησιακή αναβάθμιση όλου του φάσματος των Υπηρεσιών Πολιτικής Προστασίας, στην ανάπτυξη και τον εκσυγχρονισμό των μηχανισμών και του εξοπλισμού Πολιτικής Προστασίας, στην πρόληψη και αποφυγή καταστάσεων έκτακτης ανάγκης, την επίτευξη ετοιμότητας παρέμβασης των Υπηρεσιών για την αντιμετώπιση καταστροφών και το συντονισμό αποκατάστασης πληγείσων περιοχών.

❖ **Η Βελτίωση της αποτελεσματικότητας της Δημόσιας Διοίκησης στο σχεδιασμό και την εφαρμογή περιβαλλοντικής πολιτικής και η βελτίωση της απόκρισης της Κοινωνίας και των Πολιτών σε θέματα Περιβαλλοντικής Προστασίας**

Σχεδιασμός & εφαρμογή αποτελεσματικής περιβαλλοντικής πολιτικής με τη δημιουργία μηχανισμών και μέσων άσκησης περιβαλλοντικής πολιτικής, την ενίσχυση των Φορέων και των θεσμών ελέγχου της εφαρμογής περιβαλλοντικής πολιτικής (π.χ Εκτίμηση Επιπτώσεων Προγραμμάτων και Έργων, προώθηση οικονομικών μέσων εφαρμογής περιβαλλοντικής πολιτικής, καταγραφή, επεξεργασία και παροχή αξιόπιστης περιβαλλοντικής πληροφορίας κλπ)

Ευαισθητοποίηση των πολιτών και καθιέρωση δημοκρατικών και συμμετοχικών μορφών δημόσιας διαβούλευσης μεταξύ της Πολιτείας και της Κοινωνίας των Πολιτών για το σχεδιασμό περιβαλλοντικών πολιτικών και προγραμμάτων, ανάπτυξη δεξιοτήτων του προσωπικού της Δημόσιας Διοίκησης, των ΟΤΑ αλλά και των εργαζομένων γενικότερα στην προστασία και διαχείριση του περιβάλλοντος. Τέλος η προσπάθεια θα πλαισιωθεί με την ενίσχυση της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και την προώθηση της περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης της κοινωνίας και ειδικών ομάδων – στόχων του πληθυσμού³⁶.

³⁶ -Ελλάδα: Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης 2000 – 2006.

-Επιχειρησιακό Πρόγραμμα ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ 2000 – 2006 & Συμπλήρωμα Προγραμματισμού. Στρατηγικές -Κατευθυντήριες Γραμμές της Κοινότητας για τη Συνοχή στην Περίοδο 2007 – 2013.

-1η και 2η εγκύκλιος του ΥΠΟΙΟ για την κατάρτιση του Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου Ανάπτυξης (ΕΣΣΑ) 2007-2013.

-Κατευθύνσεις Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου Ανάπτυξης Τομέα Περιβάλλοντος για την Περίοδο 2007 – 2013 (Φεβρουάριος 2005)

-Κείμενο - Πρόταση ΥΠΕΧΩΔΕ – Τομέας Περιβάλλοντος στο 1ο Εθνικό Αναπτυξιακό Συνέδριο για την περίοδο 2007-2013 (Ιούνιος 2005).

6.5.1 ΑΝΑΓΚΑΙΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΜΕ ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΥΠΕΧΩΔΕ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΥΠΟΥΡΓΕΙΩΝ

ΑΞΟΝΑΣ «ΕΔΑΦΟΣ»

Ευρωπαϊκή Στρατηγική-Πολιτική:

- Θεματική Στρατηγική για την πρόληψη της δημιουργίας και την ανακύκλωση αποβλήτων [COM (2005) 666 τελικό]
- Προς μια θεματική στρατηγική για την προστασία του εδάφους [COM (2002) 179 τελικό]

Βασικό θεσμικό πλαίσιο:

- ΚΥΑ 50910/2727/2003. Μέτρα και όροι για τη Διαχείριση Στερεών αποβλήτων. Εθνικός και Περιφερειακός Σχεδιασμός Διαχείρισης
- Ν. 2939/2001-Συσκευασίες και εναλλακτική διαχείριση των συσκευασιών και άλλων προϊόντων
- ΚΥΑ 13588/2725/2006 (ΦΕΚ 383Β/06), Μέτρα όροι και περιορισμοί για τη διαχείριση επικίνδυνων αποβλήτων σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της οδηγίας 91/689/ΕΟΚ «για τα επικίνδυνα απόβλητα» του Συμβουλίου της 12ης Δεκεμβρίου 1991.
- ΚΥΑ 29407/2002 (ΦΕΚ 1572Β/2002), Μέτρα και όροι για την υγειονομική ταφή αποβλήτων

Ενδεικτικά Μέτρα και Έργα:

- Αποκατάσταση των Χ.Α.Δ.Α. της χώρας που δεν θα αποκατασταθούν κατά τη διάρκεια του 3^{ου} Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης
- Επικαιροποίηση των Περιφερειακών Σχεδίων Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων
- Προώθηση συστημάτων εναλλακτικής διαχείρισης ειδικών ρευμάτων αποβλήτων
- Αναβάθμιση υφιστάμενων Χ.Υ.Τ.Α
- Αναγνώριση περιοχών διάθεσης επικίνδυνων αποβλήτων (ιστορικά απόβλητα) και αποκατάστασής τους στις περιπτώσεις που η ευθύνη δεν ανήκει σε ιδιώτες.
- Έργα εξυγίανσης – αποκατάστασης ρυπασμένων από ανεξέλεγκτη διάθεση βιομηχανικών και άλλων αποβλήτων, των οποίων ο κάτοχος δεν ταυτοποιείται

ΑΞΟΝΑΣ «ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΙΚΗ ΡΥΠΑΝΣΗ»

Ευρωπαϊκή πολιτική

Θεματική στρατηγική για την ατμοσφαιρική ρύπανση [COM(2005) 446

Ευρωπαϊκή Στρατηγική για το Περιβάλλον και την Υγεία

Βασικό θεσμικό πλαίσιο:

ΚΥΑ 3277/209/2000 (ΦΕΚ 180Β/00),

- Καθορισμός γενικών αρχών και αρμοδίων υπηρεσιών για την εκτίμηση και τη διαχείριση της ποιότητας του αέρα
- Ν.3010/2002 (ΦΕΚ 91Α/2002), με τον οποίο γίνεται εναρμόνιση του Ν.1650/1986 με την Οδηγία 96/61/ΕΚ
- Οδηγία 96/61/ΕΚ για την Ολοκληρωμένη Πρόληψη και Έλεγχο της Ρύπανσης
- Οδηγία 2001/80/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Οκτωβρίου 2001, για τον περιορισμό των εκπομπών στην ατμόσφαιρα ορισμένων ρύπων
- Οδηγία 2001/81/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Οκτωβρίου 2001, σχετικά με τα εθνικά ανώτατα όρια εκπομπών για ορισμένους ατμοσφαιρικούς ρύπους
- Οδηγία 1999/13/ΕΚ του Συμβουλίου της 11ης Μαρτίου 1999 για τον περιορισμό των εκπομπών πτητικών οργανικών ενώσεων που οφείλονται στη χρήση οργανικών διαλυτών σε ορισμένες δραστηριότητες και εγκαταστάσεις
- Οδηγία 2002/3/ΕΚ Τρίτη θυγατρική της 96/62/ΕΚ σχετικά με το όζον στον αέρα του περιβάλλοντος ΦΕΚ Β1334/21-9-2005.

Ευρωπαϊκή Στρατηγική-Πολιτική:

- Θεματική Ευρωπαϊκή Στρατηγική για το Αστικό Περιβάλλον

Βασικό θεσμικό πλαίσιο:

- Ν. 2742/1999 (ΦΕΚ 207Α/99), Χωροταξικός Σχεδιασμός και Αειφόρος Ανάπτυξη και άλλες διατάξεις³⁷

6.6 Η ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ (Ο.Τ.Α)

Η σύγχρονη πορεία ανάπτυξης στην Ελλάδα παρουσιάζεται στενά συνδεδεμένη με το περιβάλλον και πιο συγκεκριμένα: α)με την διαθεσιμότητα φυσικών πόρων, β)με την διαχείριση κρίσιμων ρύπων και αποβλήτων, γ)με την φυσική ικανότητα εξομάλυνσης των πιέσεων της αναπτυξιακής δραστηριότητας, δ)με την αξιοποίηση της τεχνογνωσίας, σε θέματα περιβαλλοντικού σχεδιασμού και διαχείρισης.

Το φυσικό αλλά και το δομημένο περιβάλλον της Ελλάδας διακρίνεται για την υψηλή οικονομική, κοινωνική, αισθητική κ.λ.π. αξία του. Χαρακτηρίζεται από την πολυδιάσπαση και ποικιλομορφία των οικοσυστημάτων, την σημαντική διαφοροποίηση των ανθρωπογενών πιέσεων στο χώρο και το χρόνο, την έντονη παρουσία της θάλασσας. Στα πλαίσια αυτά αναγνωρίζεται από την διεθνή επιστημονική κοινότητα ως χώρος σημαντικής οικολογικής αξίας και μεγάλες γεωγραφικές ενότητες εντάσσονται σε προγράμματα περιβαλλοντικής προστασίας (Σύμβαση RAMSAR, NATURA 2000, LIFE+).

Λόγω της δυναμικής εξάρτησης που έχει δημιουργηθεί μεταξύ ανάπτυξης και περιβάλλοντος στην Ελλάδα, οι αυξημένοι ρυθμοί οικονομικής μεγέθυνσης που εμφανίστηκαν κατά το παρελθόν και κυρίως κατά την τελευταία δεκαετία έχουν μεταβάλλει σημαντικά τα φυσικά ανθρώπινα οικοσυστήματα της χώρας. Πιο συγκεκριμένα η ανάπτυξη οικονομικών και άλλων δραστηριοτήτων σε μεγάλα τμήματα της επικράτειας έχει προκαλέσει αλλαγές τόσο στα

³⁷ "Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης: Τομέας Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη 2007-2013", Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ., Αθήνα 2006.

χαρακτηριστικά του φυσικού περιβάλλοντος όσο και στην παραδοσιακή κοινωνική δομή (αστικοποίηση της παράκτιας ζώνης, εγκατάλειψη ορεινών περιοχών, υψηλή τουριστική πυκνότητα).

Το παραπάνω πλαίσιο εξέλιξης όπως παρουσιάζεται τα τελευταία χρόνια, διαμορφώθηκε μέσω κρατικών παρεμβάσεων και ιδιωτικών πρωτοβουλιών που διακρίνονταν από έλλειψη συντονισμού και αποσπασματικό χαρακτήρα. Η απουσία ολοκληρωμένης στρατηγικής και αειφορικής προσέγγισης στα κοινωνικό-οικονομικά προγράμματα και τα χωρικά σχέδια των τελευταίων δεκαετιών οδήγησε σε μια πρακτικά ανεξέλεγκτη μορφή ανάπτυξης (αυθαίρετη δόμηση, απουσία συντονισμού στις επενδύσεις, έλλειψη ουσιαστικών κινήτρων ενίσχυσης των απομονωμένων περιοχών).

Ως αποτέλεσμα όλων των παραπάνω παραγόντων είναι αφενός η υποβάθμιση της ποιότητας των παρεχόμενων από τους κεντρικούς και τους τοπικούς δημόσιους φορείς υπηρεσιών και αφετέρου την επιβράδυνση των διαδικασιών εφαρμογής έργων και προγραμμάτων.

Δυστυχώς, στην Ελλάδα η έλλειψη της βιώσιμης ανάπτυξης δεν σχετίζεται αποκλειστικά με τον τρόπο αξιοποίησης των φυσικών και των ανθρώπινων πόρων, αλλά συνδέεται και με τις πιέσεις που ασκούνται στα τοπικά οικοσυστήματα από το πλήθος των δραστηριοτήτων που λαμβάνουν χώρα στην ελληνική επικράτεια. Η υπέρβαση των ορίων της φέρουσας ικανότητας των τοπικών οικοσυστημάτων δεν είναι φαινόμενο σπάνιο.

Η εμφάνιση μεγάλων ρυπαντικών φορτίων στις περιοχές που παρατηρείται η έλλειψη σύγχρονων περιβαλλοντικών υποδομών συνδέεται αφενός με την απουσία περιβαλλοντικής συνείδησης και αφετέρου με την έξαρση των τοπικών αντιδράσεων σχετικά με την χωροθέτηση μονάδων διαχείρισης αποβλήτων. Παράλληλα, η απουσία κτηματολογίου καθώς και ενός αποτελεσματικού συστήματος για την ταξινόμηση και κωδικοποίηση των χρήσεων γης, σε συνδυασμό με τις σοβαρές αδυναμίες που εμφανίζονταν μέχρι πρότινος στο θεσμικό πλαίσιο όσο αφορά τη διαχείριση των αξιόλογων οικοσυστημάτων της χώρας, δυσχεραίνουν σημαντικά την οριοθέτηση και τον χαρακτηρισμό των περιοχών, είτε για έλεγχο της ανάπτυξης δραστηριοτήτων είτε για προστασία. Το γεγονός αυτό έχει οδηγήσει σε συγκρούσεις χρήσεων γης, με αρνητικές επιπτώσεις για το περιβάλλον.

Η έλλειψη ενός δικτύου περιβαλλοντικών και αναπτυξιακών δεδομένων, που να μπορεί να παρέχει επαρκή πληροφόρηση όσον αφορά τόσο στις φυσικές διεργασίες που εξελίσσονται στον ηπειρωτικό αλλά και νησιώτικο χώρο, όσο και στις ανθρωπογενείς δραστηριότητες, που

επηρεάζουν άμεσα ή έμμεσα το περιβάλλον, οδηγεί στην μη ορθολογική χρήση των τοπικών πόρων.

Στην κατεύθυνση της αντιμετώπισης των προβλημάτων αυτών, η διαδικασία παρακολούθησης της ανάπτυξης και της περιβαλλοντικής κατάστασης σε τοπικό επίπεδο μέσω κατάλληλου συστήματος δεικτών αναμένεται να προσφέρει ουσιαστική υποστήριξη στις προσπάθειες των ελληνικών Ο.Τ.Α στο να προσεγγίσουν αλλά και να διατηρήσουν μια σταθερή πορεία προς την αειφόρο ανάπτυξη³⁸.

6.7 Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΔΕΙΚΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΕ ΤΟΠΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Οι εν λόγω δείκτες αποτελούν ενδείξεις επί των διαδικασιών οι οποίες λαμβάνουν χώρα στον πραγματικό κόσμο. Πρόκειται για ειδικές μορφές εργαλείων εκτιμήσεων και αξιολόγησης και ως εκ τούτου ενέχουν πολλαπλές δυνατότητες αλλά και αναπόφευκτους περιορισμούς στην περιγραφή παρελθόντων, υφισταμένων ή και μελλοντικών εξελίξεων και τάσεων. Η ιδιότητα αυτή των δεικτών τους αποδίδει σημαντική αξία στην υποστήριξη λήψης αποφάσεων, γεγονός που σε συνδυασμό με την απλότητα της μορφής τους καθιστά ευρέως διαδεδομένη τη χρήση τους.

Είναι φανερό ότι η χρήση τους μπορεί να βοηθήσει σημαντικά στην παρακολούθηση της πορείας προς την βιώσιμη ανάπτυξη και άρα να επιτρέψει τον αποτελεσματικό σχεδιασμό και την διαχείριση των δράσεων προς την καθυστέρηση αυτή.

Παρά την ύπαρξη πλήθους δεικτών που είναι διαθέσιμοι στη διεθνή βιβλιογραφία, τα ειδικά χαρακτηριστικά των ελληνικών Ο.Τ.Α απαιτούν την δημιουργία ενός εξειδικευμένου συστήματος δεικτών, που θα λαμβάνει υπόψη συστηματικά τις ιδιαιτερότητες τους. Ταυτόχρονα οι δείκτες που θα δημιουργηθούν πρέπει να πληρούν τα σχετικά διεθνή κριτήρια επιστημονικής εγκυρότητας και αξιοπιστίας.

³⁸ ΜΥΛΟΠΟΥΛΟΣ Ι., *“Περιβάλλον και Αυτοδιοίκηση:Δυο ξένοι στην ίδια χώρα”*, Περιοδικό ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ, 2006

ΧΡΙΣΤΟΦΙΛΟΠΟΥΛΟΣ Δ., *“Αναπτυξιακή Οργάνωση Δήμων:Πρώτιστος στόχος”*, Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ, Οκτώβριος 2000.

Οι βασικότεροι δείκτες που θα πρέπει να εφαρμοστούν στους ελληνικούς Ο.Τ.Α είναι οι εξής:

α) *Δείκτες περιβαλλοντικών πιέσεων (Pressure)*. Οι δείκτες της κατηγορίας αυτής περιγράφουν τις πιέσεις που δέχεται το περιβάλλον, εξαιτίας των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων. Τέτοιες πιέσεις μπορεί να είναι εκπομπές ρύπων, η υποβάθμιση των οικοσυστημάτων, η εξάντληση των φυσικών πόρων κ.λ.π.

β) *Δείκτες Κοινωνικών Αντιδράσεων*. Μια άλλη κατηγορία δεικτών είναι αυτή που αφορά την κοινωνική αντίδραση και πολιτική και ειδικότερα ότι αφορά την περιβαλλοντική πολιτική. Οι δείκτες κοινωνικών αντιδράσεων αποτελούν μετρήσεις που βοηθούν τους Ο.Τ.Α να υπολογίσουν σε ποιο βαθμό η κοινωνία αντιδρά στις περιβαλλοντικές και κοινωνικό-οικονομικές αλλαγές. Οι κοινωνικές αντιδράσεις μπορεί να είναι είτε ατομικές είτε συλλογικές προκειμένου να μετριάσουν, να διαχειριστούν ή να σταματήσουν την περιβαλλοντική υποβάθμιση³⁹.

γ) *Άλλοι Δείκτες*. Πλήθος άλλων δεικτών μπορούν να χρησιμοποιηθούν προκειμένου να αποτυπωθεί η κατάσταση και η δυναμική των Ο.Τ.Α σε σχέση με την βιώσιμη ανάπτυξη και να αποτελέσει μέσο αξιολόγησης, ελέγχου και παρακολούθησης στρατηγικών αποφάσεων.

³⁹ Κ.Π. ΜΠΙΘΑΣ, *Βιώσιμες Πόλεις Θεωρία-Πολιτική*, Εκδόσεις ΤΥΠΩΘΗΤΩ, Αθήνα 2001, σελ.120-135.

Δείκτες Ικανοποίησης πολιτών από την τοπική Κοινότητα (ικανοποίηση των πολιτών από διάφορα χαρακτηριστικά του δήμου ή της κοινότητας).

Παράδειγμα εφαρμογής

Παραλλαγές αυτού του δείκτη έχουν χρησιμοποιηθεί στο πλαίσιο αρκετών πρωτοβουλιών. Στο **Leicester** (Ηνωμένο Βασίλειο) καταγράφεται η συνολική ικανοποίηση από την γειτονιά βάσει των απαντήσεων σε ένα και μόνο ερώτημα που τίθεται στο πλαίσιο τοπικής έρευνας. Ο δείκτης εκφράζεται ως καθαρή τιμή που αντιπροσωπεύει το % των ατόμων που δηλώνουν είτε πολύ ικανοποιημένοι, είτε αρκετά ικανοποιημένοι, από το οποίο αφαιρείται το % εκείνων που δηλώνουν πολύ δυσαρεστημένοι ή αρκετά δυσαρεστημένοι.

Δείκτες τοπικής συμβολής στην παγκόσμια κλιματική μεταβολή⁴⁰

Παράδειγμα Εφαρμογής

Υπάρχουν αρκετές πρωτοβουλίες σε διεθνές/ εθνικό επίπεδο για την μείωση των εκπομπών CO₂ βάσει εθελοντικών δεσμεύσεων που έχουν αναληφθεί οι συμμετέχουσες κοινότητες. Σε τοπικό επίπεδο, οι διοικητικές αρχές πρέπει να εκπονήσουν στρατηγικές βάσει πολιτικών αποφάσεων. Για παράδειγμα στην **Χαϊδελβέργη** (Γερμανία) η έννοια της προστασίας του κλίματος περιλαμβάνει: την διαχείριση ενέργειας σε τοπικό επίπεδο, την καθιέρωση συνεδριάσεων στρογγυλής τραπέζης για την ενέργεια, της θέσπισης «πιστοποιητικού θέρμανσης» της Χαϊδελβέργης, την καθιέρωση οικολογικών προτύπων περιορισμένης κατανάλωσης ενέργειας στην κατασκευή οικημάτων που διατίθενται από τις τοπικές αρχές για στέγαση.

⁴⁰ ΟΜΑΔΑ ΕΜΠΕΙΡΟΓΝΩΜΟΝΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΑΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ, *Προς την τοπική αειφορία-Κοινοί Ευρωπαϊκοί Δείκτες*, Ίδρυμα ερευνών Ambiente Italia, Μάιος 2001.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ: Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΠΟΛΕΩΝ

7.1 ΤΟ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΛΙΣΣΑΒΟΝΑΣ

Τον **Ιούλιο του 2005** η Επιτροπή προτείνει τη θέσπιση του κοινοτικού προγράμματος της Λισσαβόνας, προοριζόμενου να απαντήσει στις κοινωνικές, οικονομικές και περιβαλλοντικές προκλήσεις που τίθενται στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Το πρόγραμμα περιέχει τρεις στόχους και οκτώ δράσεις-κλειδιά⁴¹.

Θα πρέπει να εκσυγχρονιστεί η ευρωπαϊκή οικονομία, με πρόταση βιώσιμων λύσεων σε μια βάση υγιών μακροοικονομικών πολιτικών, οι οποίες να εγγυώνται το ευρωπαϊκό κοινωνικό πρότυπο.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο κάλεσε την Επιτροπή να υποβάλει, ως αντιστάθμισμα των εθνικών προγραμμάτων της Λισσαβόνας, ένα «κοινοτικό πρόγραμμα της Λισσαβόνας», το οποίο θα καλύπτει όλες τις ενέργειες σε επίπεδο Κοινότητας. Τα προτεινόμενα σύμφωνα με αυτό το πρόγραμμα μέτρα πολιτικής αφορούν τρεις σημαντικούς στόχους:

- υποστήριξη της γνώσης και της καινοτομίας·
- προσέλκυση περισσότερων επενδύσεων και διευκόλυνση της εργασίας·
- δημιουργία περισσότερων και καλύτερης ποιότητας θέσεων εργασίας,

Η Επιτροπή προτείνει οι στόχοι αυτοί να αναληφθούν από τα προγράμματα των *Διαρθρωτικών Ταμείων και του Ταμείου Συνοχής*. Το νέο *Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης* αποτελεί καλό παράδειγμα αυτού, καθώς στηρίζει ειδικότερα τις επενδύσεις στο έμπυχο δυναμικό, στην καινοτομία, στην τεχνογνωσία, στην υιοθέτηση των τεχνολογιών της πληροφορίας στις αγροτικές περιοχές της υπαίθρου και στην αγροτική διαφοροποίηση.

Η *Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕΠ)* και το *Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων* συμβάλλουν επίσης στη χρηματοδότηση πρωτοβουλιών στο πλαίσιο του κοινοτικού προγράμματος της Λισσαβόνας.

⁴¹ Ανακοίνωση της Επιτροπής, της 20ής Ιουλίου 2005, με τίτλο «*Κοινές ενέργειες για την ανάπτυξη και την απασχόληση: το κοινοτικό πρόγραμμα της Λισσαβόνας*» **COM(2005) 330**.
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ-Ανακοίνωση, «*Πολιτική της καινοτομίας: ενημέρωση προσέγγισης της Ένωσης στο πλαίσιο στρατηγικής της Λισσαβόνας*» Μάρτιος 2003.

Υποστήριξη της γνώσης και της καινοτομίας

Μια επένδυση σημαντικότερη (με σκοπούμενο στόχο το 3% του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος) και αποτελεσματικότερη (χρησιμοποιώντας από κοινού τους εθνικούς πόρους) είναι ουσιαστική για τη δημιουργία μιας ανταγωνιστικής ευρωπαϊκής έρευνας. Η σχετική ευθύνη ανήκει κυρίως στα κράτη μέλη.

Η Επιτροπή προσφέρει τη **βοήθειά της για τη γνώση⁴² και την καινοτομία** στην Ευρώπη με τα χρηματοδοτικά μέσα και την αποτελεσματική κανονιστική ρύθμιση. Για την περίοδο 2007-2013, δύο σημαντικά χρηματοδοτικά μέσα υφίστανται σε κοινοτικό επίπεδο, ήτοι:

- το 7ο πρόγραμμα-πλαίσιο για δραστηριότητες έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και επίδειξης στηρίζει καινοτόμες πρωτοβουλίες για την ευρωπαϊκή οικονομία. Το πρόγραμμα προτείνει ιδιαίτερα την υλοποίηση στρατηγικών συμπράξεων δημόσιου-ιδιωτικού τομέα σε τομείς μείζονος ενδιαφέροντος για την ανταγωνιστικότητα. Αποσκοπεί επίσης στην παροχή βοήθειας σε μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) ώστε να επωφεληθούν από την έρευνα·
- το πρόγραμμα-πλαίσιο για την καινοτομία και την ανταγωνιστικότητα θα ενθαρρύνει ιδιαίτερα τη χρησιμοποίηση από τις επιχειρήσεις των τεχνολογιών της πληροφορίας και των οικοτεχνολογιών.

Υπάρχουν και άλλα χρηματοδοτικά μέσα:

- τα κονδύλια του προϋπολογισμού των διευρωπαϊκών δικτύων στηρίζουν την πρακτική εφαρμογή των γνώσεων που αποκτώνται στην έρευνα. Οι γνώσεις αυτές δύνανται να εφαρμοστούν σε βιομηχανικά σχέδια με στόχο τον περιορισμό των κυκλοφοριακών δυσχερειών στις μεταφορές·
- το σχέδιο δράσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα των οικοτεχνολογιών αποσκοπεί στην προαγωγή της ανάπτυξης και εφαρμογής τους. Οι τεχνολογίες αυτές περιέχουν ένα οικονομικό και περιβαλλοντικό δυναμικό. Τα Διαρθρωτικά Ταμεία και η ΕΤΕπ στηρίζουν το σχέδιο δράσης.
- Η συμφωνία σχετικά με το κοινοτικό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας παραμένει ζωτικό στοιχείο για την προαγωγή μιας καινοτόμου οικονομίας με κινητήρια δύναμη τη γνώση. Η Κοινότητα θα

⁴² ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ-Ανακοίνωση, «*Κινητοποίηση του πνευματικού δυναμικού της Ευρώπης : ενδυνάμωση των πανεπιστημίων ώστε να εξασφαλισθεί η πλήρης συμβολή τους στη στρατηγική της Λισσαβόνας*», Απρίλιος 2005.

υποστηρίξει τις προσπάθειες που αποβλέπουν στη διατήρηση μιας ισχυρής βιομηχανικής παραγωγικής ικανότητας, όταν τα κράτη μέλη δεν δύνανται μόνο τους να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις που συνδέονται με την έρευνα, την κανονιστική ρύθμιση και την ευρωπαϊκή χρηματοδότηση.

Η Επιτροπή προτείνει μια απλοποίηση του διοικητικού πλαισίου των κρατικών ενισχύσεων καθώς και μια **εκ νέου επικέντρωση των κρατικών ενισχύσεων** στη βοήθεια για την καινοτομία, την κατάρτιση, την κινητικότητα και τη δημιουργία τεχνοβλαστών. Το νέο ρυθμιστικό πλαίσιο θα διευκολύνει τη χορήγηση ενισχύσεων στις ΜΜΕ, στις νέες επιχειρήσεις και στις καινοτόμες επιχειρήσεις, όχι μόνο μέσω απευθείας ενίσχυσης αλλά επίσης μέσω χρηματοδότησης του κεφαλαίου επιχειρηματικού κινδύνου. Οι κανονιστικές ρυθμίσεις θα μεριμνούν ώστε οι ενισχύσεις να χορηγούνται αποκλειστικά όταν οι επιπτώσεις είναι σημαντικές για την κοινωνία και θα καταβάλλεται προσπάθεια για την αποφυγή των στρεβλώσεων του ανταγωνισμού.

Προσέλκυση περισσότερων επενδύσεων και διευκόλυνση της εργασίας

Για τη διευκόλυνση της πρόσβασης στην αγορά, είναι σημαντική η βελτίωση του ρυθμιστικού πλαισίου καθώς και η ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς.

Η **βελτίωση της νομοθεσίας** δύναται να δημιουργήσει τα σωστά κίνητρα για τις επιχειρήσεις, μειώνοντας το κόστος και τους φραγμούς για την προσαρμογή και την καινοτομία. Λαμβάνοντας υπόψη τις ανησυχίες των ΜΜΕ, η Επιτροπή θα συνεχίσει τις εργασίες της αναφορικά με:

- την αξιολόγηση της επίδρασης όλων των νέων πολιτικών πρωτοβουλιών·
- την αυστηρή διαλογή των προτάσεων που βρίσκονται σε αναμονή εδώ και κάποιο χρόνο ενώπιον του Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου·
- την απλοποίηση της ισχύουσας νομοθεσίας μέσω τομεακών σχεδίων δράσης.

Η **εσωτερική αγορά των υπηρεσιών** θα πρέπει να καταστεί επιχειρησιακή με παράλληλη διαφύλαξη του ευρωπαϊκού κοινωνικού προτύπου. Δεδομένης της σημερινής σημασίας του τομέα των υπηρεσιών για τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης και για την προστιθέμενη αξία στην Ένωση, η έγκριση της τροποποιημένης οδηγίας για τις υπηρεσίες έχει ήδη υιοθετηθεί θα μπορούσε να αυξήσει τα ποσοστά απασχόλησης και το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν της Ένωσης.

Επιπλέον, η Επιτροπή προτίθεται:

- να δημοσιεύσει κατευθύνσεις με σκοπό να προωθήσει αποτελεσματικές υπηρεσίες γενικού συμφέροντος υψηλού επιπέδου (σε προέκταση της σχετικής Λευκής Βίβλου)·
- να επικεντρώσει τις διαθέσιμες οικονομικές ενισχύσεις στα προγράμματα που εντάσσονται το πλαίσιο της ανάπτυξης του διευρωπαϊκού δικτύου μεταφορών·
- να συντονίσει την υλοποίηση 45 διασυνοριακών προγραμμάτων ταχείας εκκίνησης για τα δίκτυα μεταφορών, ενέργειας και ευρείας ζώνης έρευνας ανάπτυξης και τεχνολογίας, με την προϋπόθεση τα κράτη μέλη να θέσουν σε εφαρμογή τη διαδικασία προγραμματισμού και χρηματοδότησης·
- να εργαστεί ώστε να επιτύχει συμφωνία ως προς μια κοινή φορολογική βάση για τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε περισσότερα κράτη με διαφορετικούς φορολογικούς κανονισμούς.

Η πλήρης ολοκλήρωση των οικονομικών αγορών δύναται να οδηγήσει σε μια αποτελεσματικότερη κατανομή των κεφαλαίων. Οι κανονιστικές ρυθμίσεις υφίστανται, ωστόσο θα πρέπει τώρα να εξαλειφθούν οι φραγμοί στην πρόσβαση στην αγορά.

Για τη διασφάλιση ανταγωνιστικών αγορών τόσο εκτός όσο και εντός της Ευρώπης, η Επιτροπή εγκαινίασε πρόσφατα την ατζέντα εξωτερικού ανταγωνισμού. Η ατζέντα αυτή περιλαμβάνει πρωτοβουλίες σχετικά με την πρόσβαση στην αγορά, την ευρωπαϊκή πολιτική έναντι της Κίνας, τις δημόσιες συμβάσεις, τα μέσα εμπορικής άμυνας, μια καλύτερη αναγνώριση των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας και μια νέα γενιά διμερών εμπορικών σχέσεων. Σηματοδοτεί σαφώς τη δέσμευση της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπέρ του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου.

Δημιουργία περισσότερων και καλύτερης ποιότητας θέσεων εργασίας

Η Επιτροπή υποστηρίζει τις ενέργειες των κρατών μελών στους τομείς του έμψυχου δυναμικού, της εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης, ιδίως με:

- το ευρωπαϊκό σύμφωνο για τη νεολαία·
- το πρόγραμμα Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010·
- το πρόγραμμα διά βίου μάθησης·
- τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου Τεχνολογίας·
- τη θέσπιση στρατηγικών για μια ενεργό γήρανση σε συνεργασία με τα κράτη μέλη.

Η Επιτροπή θα συμπληρώσει επίσης τις ενέργειες των κρατών μελών για την επίτευξη των στόχων που βρίσκονται στο επίκεντρο της κοινωνικής ατζέντας. Στο πλαίσιο του

ίδιου στόχου, καλεί επίσης τους ευρωπαϊούς κοινωνικούς εταίρους να διαδραματίσουν πρωταγωνιστικό ρόλο.

Για τη δημιουργία μιας πραγματικής πανευρωπαϊκής αγοράς εργατικού δυναμικού θα πρέπει να **εξαλειφθούν οι φραγμοί στην κινητικότητα**. Η Επιτροπή θα προτείνει ένα πλαίσιο ευρωπαϊκών επαγγελματικών προσόντων δημιουργώντας προϋποθέσεις διαφάνειας και αμοιβαίας εμπιστοσύνης.

Η Επιτροπή θα εργαστεί υπέρ ενός κοινού πλαισίου για τη διαχείριση των **οικονομικών μεταναστεύσεων**, που θα περιλαμβάνει ταχείες διαδικασίες αποδοχής για μεγάλης διάρκειας παραμονή ερευνητών από τρίτες χώρες και τη διευκόλυνση της χορήγησης θεωρήσεων για παραμονή μικρής διάρκειας.

Οι αναδιαρθρώσεις είναι αναπόφευκτες συνέπειες της οικονομικής προόδου και της ολοκλήρωσης της αγοράς. Εντούτοις, δύνανται να έχουν αποσταθεροποιητικές συνέπειες για τους θιγόμενους πολίτες. Η Επιτροπή επιθυμεί να θεσμοθετήσει ένα **νέο ταμείο** για να βοηθήσει τα άτομα και τις περιφέρειες που πλήττονται περισσότερο από αυτές τις αναδιαρθρώσεις να χειριστούν τις αλλαγές. Θα παρακολουθεί επίσης την ανακοίνωση της σχετικά με τις αναδιαρθρώσεις και την απασχόληση.

Πλαίσιο

Το κοινοτικό πρόγραμμα της Λισσαβόνας αποτελεί την κοινοτική συμβολή στην εταιρική σχέση για την ανάπτυξη και την απασχόληση που θεσπίστηκε με την ανανεωμένη στρατηγική της Λισσαβόνας. Η ιδέα της εταιρικής σχέσης είναι η υλοποίηση συνεργιών μεταξύ κοινοτικού και εθνικού επιπέδου λήψης αποφάσεων ενόψει μιας σταθερής και αυξανόμενης ανάπτυξης και διάθεσης περισσότερων και καλύτερης ποιότητας θέσεων απασχόλησης.

Το κοινοτικό πρόγραμμα ανταποκρίνεται λοιπόν, όπως και τα προγράμματα μεταρρύθμισης των κρατών μελών, στους ολοκληρωμένους προσανατολισμούς για την ανάπτυξη και την απασχόληση, όπως ορίστηκαν από το Συμβούλιο του Ιουνίου 2005. Εντούτοις, αποσκοπεί κυρίως στις ενέργειες με πρόδηλη προστιθέμενη αξία, συμπληρώνοντας τις ενέργειες που γίνονται σε εθνικό επίπεδο.

Μια έκθεση σχετικά με την πρόοδο που έχει επιτευχθεί όσον αφορά την υλοποίηση του κοινοτικού προγράμματος της Λισσαβόνας υποβλήθηκε στις 23 Οκτωβρίου 2006.

Κάθε έτος η Επιτροπή συντάσσει απολογισμό της στρατηγικής της Λισσαβόνας σε μια ετήσια έκθεση δραστηριοτήτων, που καλύπτει την εφαρμογή της εταιρικής σχέσης για την ανάπτυξη και την απασχόληση σε επίπεδο Κοινότητας και κρατών μελών⁴³.

7.2 Η ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΈΝΩΣΗΣ

Η περίοδος 2007 – 2013 έχει χαρακτηριστεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση ως “**Ευρώπη των πόλεων και των περιφερειών**”. Η ανάπτυξη των πόλεων σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης εντάσσεται στον τομέα Περιφερειακής Πολιτικής. Η εν λόγω πολιτική άρχισε να αναπτύσσεται ουσιαστικά κατά τη δεκαετία του 1980. Κατά τη διάρκεια των πρώτων χρόνων της δημιουργίας της τότε Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ), η περιφερειακή της πολιτική ήταν πρακτικά ανύπαρκτη, καθώς τα πρώτα έξι κράτη-μέλη συνιστούσαν μια οικονομική ένωση που ήταν στην ουσία ομοιογενής, συνεπώς η ανάγκη ύπαρξης μιας πολιτικής για την εξάλειψη των ανισοτήτων ανάμεσα στις περιφέρειες δεν είχε κάνει ακόμα την εμφάνισή της.

Κατά τη διάρκεια της περιόδου 1975-1987 η περιφερειακή πολιτική της Ένωσης γίνεται πιο φανερή και συγκεκριμένη, αλλά εξακολουθεί να έχει ένα χαρακτήρα εξωγενή και συμπληρωματικό στην περιφερειακή πολιτική που ακολουθεί το κάθε κράτος-μέλος χωριστά. Κατά την περίοδο 1989-2006, σημαντικές αλλαγές έλαβαν χώρα στην

⁴³ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ

Απόφαση 2006/702/ΕΚ του Συμβουλίου, της 6ης Οκτωβρίου 2006, σχετικά με τους στρατηγικούς προσανατολισμούς της Κοινότητας για τη συνοχή [Επίσημη Εφημερίδα L 291 της 21.10.2006]

Το σχέδιο Κοινοτικοί στρατηγικοί προσανατολισμοί για τη συνοχή, την ανάπτυξη και την απασχόληση εγκρίθηκε από το Συμβούλιο στις 6 Οκτωβρίου 2006. Αυτοί οι στρατηγικοί προσανατολισμοί αποτελούν το ενδεικτικό πλαίσιο για την εφαρμογή της πολιτικής συνοχής και την παρέμβαση των Ταμείων κατά την περίοδο 2007-2013.

Απόφαση 2006/144/ΕΚ του Συμβουλίου, της 20ής Φεβρουαρίου 2006, σχετικά με τους στρατηγικούς προσανατολισμούς της Κοινότητας για την αγροτική ανάπτυξη (περίοδος προγραμματισμού 2007-2013) [Επίσημη Εφημερίδα L 55 της 25.2.2006]

Ανακοίνωση της Επιτροπής, της 5ης Ιουλίου 2005, με τίτλο: «Μια πολιτική συνοχής για την υποστήριξη της ανάπτυξης και της απασχόλησης - Κοινοτικοί στρατηγικοί προσανατολισμοί 2007-2013» COM(2005) 299

Ανακοίνωση της 7ης Ιουνίου 2005 - «Σχέδιο δράσης για τις κρατικές ενισχύσεις - Λιγότερες και καλύτερα στοχευμένες κρατικές ενισχύσεις: οδικός χάρτης για τη μεταρρύθμιση των κρατικών ενισχύσεων 2005-2009 (έγγραφο διαβούλευσης)» COM(2005).

περιφερειακή πολιτική της Ένωσης. Η πολιτική αυτή συνδέθηκε στενά με την περιφερειακή πολιτική κάθε κράτους-μέλους και πολυετή σχέδια δράσης (Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης) σχεδιάστηκαν για τις περιόδους 1989-1993, 1994-1999 και 2000-2006. Στην αρχή κάθε περιόδου τίθεται ένας στρατηγικός στόχος, στη βάση του οποίου σχεδιάζεται η περιφερειακή πολιτική για τη συγκεκριμένη περίοδο⁴⁴.

Σημαντική έννοια που έχει "εισχωρήσει" στο λεξιλόγιο της Περιφερειακής Πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι η Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή. Πρόκειται για μια έκφραση αλληλεγγύης μεταξύ των κρατών – μελών και των περιοχών της Ε.Ε. Ουσιαστικά συνεπάγεται ισορροπημένη και αειφόρο ανάπτυξη, τον περιορισμό των διαρθρωτικών ανισοτήτων μεταξύ των περιοχών και των χωρών της Ε.Ε. και την προώθηση των ίσων ευκαιριών για όλα τα πρόσωπα. Στην πράξη αυτό επιτυγχάνεται με την ποικιλία των χρηματοδοτικών διαδικασιών, κυρίως μέσω των διαρθρωτικών ταμείων.

Τα Διαρθρωτικά Ταμεία συμπληρώνουν τις χρηματοδοτήσεις εθνικής ή ιδιωτικής προέλευσης για την εφαρμογή μεγάλων προγραμμάτων που καλύπτουν ένα ευρύτερο φάσμα τοπικών, περιφερειακών ή εθνικών δράσεων. Πρόκειται για τα κυριότερα χρηματοδοτικά μέσα ενίσχυσης που αποσκοπούν στη μείωση των κοινωνικών και οικονομικών διαφορών. Τα ταμεία αυτά είναι :

- Το **Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ)**, που συμβάλλει κυρίως στην ενίσχυση των αναπτυξιακά καθυστερημένων περιφερειών, αυτών που βρίσκονται σε στάδιο οικονομικού αναπροσανατολισμού και αυτών που αντιμετωπίζουν διαρθρωτικές δυσχέρειες. Παρέχει στήριξη στη δημιουργία υποδομών, στις παραγωγικές επενδύσεις και τις επενδύσεις που δημιουργούν θέσεις απασχόλησης, στα έργα τοπικής ανάπτυξης κ.α,
- Το **Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ)** που παρεμβαίνει στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση ευνοώντας την κοινωνική και επαγγελματική ένταξη των ανέργων,
- Το **Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ)** συμβάλλει στην ανάπτυξη και τη διαρθρωτική προσαρμογή των αναπτυξιακά καθυστερημένων περιφερειών, βελτιώνοντας την αποτελεσματικότητα των δομών παραγωγής, μεταποίησης και εμπορίας των γεωργικών και δασικών προϊόντων.

⁴⁴ ΑΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΥ Ε., "Οι Περιφέρειες στην Ευρωπαϊκή Ένωση- Η Εξέλιξη της Περιφερειακής Πολιτικής από την Συνθήκη της Ρώμης έως το Maastricht", Εκδόσεις ΘΕΜΕΛΙΟ, 1997,σελ.44-50.

- Το Χρηματοδοτικό Μέσο Προσανατολισμού της Αλιείας (ΧΜΠΑ) στηρίζει τις διαρθρωτικές αλλαγές στον τομέα της αλιείας⁴⁵

⁴⁵ Info regio Panorama, Ευρωπαϊκή Ένωση-Περιφερειακή Πολιτική, αριθμ.19, Απρίλιος 2006.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΟΓΔΟΟ: ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ

8.1 ΤΟ ΑΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΣΤΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση διαθέτει μια σύγχρονη περιβαλλοντική πολιτική ευρέος φάσματος. Στόχος της είναι να την μεταλαμπαδεύσει και στις άλλες ηπείρους του πλανήτη, προσφέροντας έτσι το παράδειγμα για ένα αποτελεσματικό πρότυπο περιβαλλοντικής προστασίας.

Η περιβαλλοντική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι σχετικά νέα πολιτική και το περιβαλλοντικό δίκαιο σχετικά νέος κλάδος δικαίου. Η πολιτική αυτή άρχισε να διαμορφώνεται σε ευρωπαϊκό επίπεδο στις αρχές του '70 με το Πρώτο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον. Η περιβαλλοντική πολιτική θεσμοθετήθηκε για πρώτη φορά- σε επίπεδο κανόνων πρωτογενούς κοινοτικού δικαίου-στην Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη το 1986, με την οποία τροποποιήθηκαν οι ιδρυτικές Συνθήκες. Στην συνέχεια, στη Συνθήκη του Μάαστριχτ (1991-1992) και αργότερα στη Συνθήκη του Άμστερνταμ (1997). Όλα αυτά τα σημαντικά καταστατικά κείμενα επέφεραν βελτιώσεις στο υπάρχον κοινοτικό περιβαλλοντικό κεκτημένο.

Οι Αρχές της Περιβαλλοντικής Πολιτικής

Η περιβαλλοντική πολιτική της Κοινότητας, όπως διατυπώνεται στα άρθρα 130 ρ, σ, τα, διαπνέεται από την αρχή της **Βιώσιμης ανάπτυξης ή Αειφορίας**. Ο όρος εμπεριέχει το στοιχείο της ανάπτυξης και δεν αποτελεί έννοια στατική. Η οικονομική και κοινωνική δραστηριότητα εξακολουθούν και πρέπει να εξαλίσσονται, αφού η οικονομική και κοινωνική συνοχή αποτελεί και αυτή με τη σειρά της τη κοινοτική πολιτική. Η ανάπτυξη όμως πρέπει να διαπνέεται από την αρχή της αειφορίας, που εισάγει την έννοια του μέτρου στην αρχαιοελληνική του σύλληψη.

Η αρχή της Αειφορίας ενισχύεται από μια άλλη σημαντική αρχή, την **Αρχή της Ενσωμάτωσης**, η οποία με την Συνθήκη του Μάαστριχτ διατυπώθηκε στο άρθρο 130 ρ παρ.2 της ΣυνθΕΚ. Οι περιβαλλοντικοί όροι και η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης πρέπει δηλαδή να ενσωματώνονται σε όλες τις άλλες πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Μια άλλη σημαντική αρχή είναι η **Αρχή της Πρόληψης**, η οποία προβλέπει συνοπτικά ότι είναι καλύτερα να προνοούμε παρά να θεραπεύουμε. Η αρχή αυτή για πρώτη φορά διατυπώθηκε πανηγυρικά στη Διάσκεψη του Ρίο. Η συγκεκριμένη αρχή, επιβάλλει σε

περιπτώσεις όπου υπάρχει υπόνοια ότι μια συγκεκριμένη δραστηριότητα μπορεί να εγκυμονεί δυνάμει κινδύνους για το περιβάλλον, να λαμβάνονται τα πρόσφορα μέτρα, ώστε να αποτραπούν ή να ελεγχθούν οι δυσμενείς επιπτώσεις που μπορεί να έχει η συγκεκριμένη δραστηριότητα στο περιβάλλον.

Ακόμα, σημαντική αρχή της περιβαλλοντικής πολιτικής είναι η **Αρχή ότι οι περιβαλλοντικές επενέργειες και ζημιές πρέπει να επανορθώνονται κατά προτεραιότητα στην πηγή τους**. Έτσι, όταν μια βιομηχανία είναι ρυπογόνος ή όταν κάποιες δραστηριότητες μολύνουν το περιβάλλον, δεν θα προσπαθούμε να λύσουμε το πρόβλημα στην τελευταία του απόληξη. Το πρόβλημα θα πρέπει να αντιμετωπίζεται εν πρώτοις στην πηγή του και όχι στο περιβαλλοντικό μέσο που υφίσταται την ρύπανση.

Τέλος, η Συνθήκη ΕΚ διατυπώνει, μια άλλη σημαντική **Αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει»** που ισχύει σε παγκόσμια κλίμακα ως αρχή του Διεθνούς Δικαίου Περιβάλλοντος. Σύμφωνα με αυτήν, όποιος ρυπαίνει οφείλει να πληρώσει για την αποκατάσταση του περιβάλλοντος και για τις ζημιές που έχουν προκληθεί σε τρίτους.

Το κοινοτικό κεκτημένο, αποτελείται από τη μια μεριά από το πρωτογενές δίκαιο των καταστατικών Συνθηκών και από την άλλη από το πλούσιο παράγωγο κοινοτικό δίκαιο, που αριθμεί πλέον των 230 κοινοτικών πράξεων, εκ των οποίων οι περισσότερες είναι οδηγίες. Συγκεκριμένα, έχουμε πάνω από 140 οδηγίες, ενώ οι υπόλοιπες πράξεις είναι κανονισμοί, αποφάσεις του Συμβουλίου αλλά και πράξεις «μαλακού δικαίου» (soft law). Λόγω της αρχής της επικουρικότητας, η Κοινότητα βρίσκεται σε φάση μειωμένης νομοθετικής παραγωγής. Το κοινοτικό κεκτημένο είναι πολύ ευρύ και καλύπτει σχεδόν όλους τους επί μέρους τομείς της περιβαλλοντικής πολιτικής⁴⁶.

Παρακάτω, καταγράφονται ορισμένες πρακτικές περιβαλλοντικής πολιτικής για την προστασία διαφόρων τομέων του αστικού περιβάλλοντος της ΕΕ, οι οποίες πραγματοποιούνται μέσα από ένα πλήθος οδηγιών.

⁴⁶ ΚΡΕΜΛΗΣ Γ., "Η Ευρωπαϊκή πολιτική και το Δίκαιο Περιβάλλοντος. Το Κοινοτικό Κεκτημένο", Άρθρο από τον ιστότοπο Φύση & Νόμος, Οκτώβριος 1998.

Ύδατα: Ο έλεγχος των εκπομπών προβλέπεται ουσιαστικά από την οδηγία για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων⁴⁷. Υπερβαίνοντας τα μέτρα ελέγχου των εκπομπών, η οδηγία πλαίσιο για τα ύδατα⁴⁸ επιβάλλει την υποχρέωση να επιτευχθεί καλή ποιότητα για όλα τα ύδατα και εισάγει την ολιστική διαχείριση κάθε λεκάνης απορροής και της αντίστοιχης υδρολογικής λεκάνης. Από πλευράς συνεπειών για τις αστικές περιοχές, η καλή ποιότητα όλων των υδάτων διευκολύνει την παροχή πόσιμου νερού καλής ποιότητας, όπως απαιτεί η οδηγία για το πόσιμο νερό⁴⁹, επίσης δε, την παροχή νερού καλής ποιότητας για ψυχαγωγία και κολύμβηση, όπως απαιτεί η οδηγία για τα ύδατα κολύμβησης⁵⁰.

Ωστόσο, πολύ μεγαλύτερη σημασία για τις μεγαλουπόλεις και τις πόλεις έχει η διαδικασία διαχείρισης των λεκανών απορροής, που απαιτεί τη συμμετοχή και τη συμβολή των τοπικών αρχών. Μεγάλο μέρος της σχετικής με το νερό υποδομής ανήκει ή ελέγχεται από τους δήμους/ κοινότητες, οι οποίοι έχουν και αρμοδιότητες χορήγησης αδειών και επιβολής τελών που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για να ενισχυθεί σημαντικά η αειφόρος χρήση του νερού.

Για παράδειγμα, η βελτίωση της διαπερατότητας της επιφάνειας του εδάφους στις αστικές περιοχές και ο διαχωρισμός των όμβριων απορροών από το αποχετευτικό σύστημα θα μπορούσαν να συμβάλουν στη φυσική αναπλήρωση των υπογείων υδάτων, στη μείωση των δαπανών συλλογής και επεξεργασίας λυμάτων και στον περιορισμό των υπερχειλίσεων. Οι δήμοι θα μπορούσαν να επενδύσουν στην ανακαίνιση του συστήματος ύδρευσης για να μειωθούν τα σημερινά υψηλά επίπεδα διαρροής ή να απαιτήσουν την εν λόγω ανακαίνιση. Θα μπορούσαν να προωθήσουν μια πιο αειφόρο χρήση του νερού στα νοικοκυριά και στη βιομηχανία, μέσω των οικείων αρμοδιοτήτων χορήγησης αδειών, και να θέσουν στόχους για την κατά κεφαλή κατανάλωση, γενικεύοντας την εφαρμογή συστημάτων διαχείρισης της ζήτησης νερού και υποστηρίζοντας τους στόχους αυτούς με κατάλληλα τοπικά τέλη ή/και τιμολόγια ύδρευσης.

⁴⁷ Οδηγία 91/271/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 21ης Μαΐου 1991 για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων (ΕΕ L135 της 30.5.1991, σ. 40)

⁴⁸ Οδηγία 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Οκτωβρίου 2000 για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων (ΕΕ L 327 της 22.12.2000, σ. 1)

⁴⁹ Οδηγία 98/83/ΕΚ του Συμβουλίου της 3ης Νοεμβρίου 1998 σχετικά με την ποιότητα του νερού ανθρώπινης κατανάλωσης (ΕΕ L 330 της 5.12.1998, σ. 32)

⁵⁰ Οδηγία 76/160/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 8ης Δεκεμβρίου 1975 περί της ποιότητας των υδάτων κολυμβήσεως (ΕΕ L 31 της 5.2.1976, σ. 1)

Θα μπορούσαν να προταθούν διάφορα μέτρα για να ωθήσουν περισσότερες πόλεις να συμβάλουν ουσιαστικότερα στη διαχείριση των λεκανών απορροής. Η γενική εφαρμογή των συστημάτων περιβαλλοντικής διαχείρισης που καλύπτουν τη χρήση νερού, θα παρείχε τη γενική βάση για την ενεργότερη συμμετοχή των μικρότερων πόλεων, αφήνοντάς τις πάντως ελεύθερες να καθορίζουν τοπικά τους δικούς τους στόχους για το νερό, ανάλογα με την περίπτωση. Για να στηρίξει τη διαδικασία αυτή, η Επιτροπή, αφενός θα καταρτίσει κατάλληλες κατευθυντήριες γραμμές για τον τρόπο με τον οποίο οι Αρχές των πόλεων μπορούν να εφαρμόσουν συστήματα αειφόρου διαχείρισης των υδάτων και να συμβάλουν αποτελεσματικότερα στη διαχείριση των λεκανών απορροής και, αφετέρου, μπορεί να προτείνει, όπου ενδείκνυται, στοχοθετημένα μέτρα δεσμευτικού χαρακτήρα.

Αλλαγή του κλίματος και ενέργεια: Ορισμένες πόλεις, λόγω χάριν εκείνες που συμμετέχουν στα δίκτυα "Κλιματική συμμαχία" και "Ενέργεια-Πόλεις", αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες που υποστηρίζουν την ευρεία δέσμη μέτρων του προγράμματος της ΕΕ για την αλλαγή του κλίματος (ECCP)⁵¹.

Ατμόσφαιρα: Το βασικό πλαίσιο για την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα ορίζεται από την οδηγία 96/62, που επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση, μεταξύ άλλων, να καταρτίσουν λεπτομερή σχέδια δράσης για τις αστικές ζώνες και τους οικισμούς όπου σημειώνονται υπερβάσεις των οριακών τιμών. Έχουν θεσπιστεί με θυγατρικές οδηγίες, οριακές τιμές ή τιμές στόχου για το SO₂, τα αιωρούμενα σωματίδια, το CO, το βενζόλιο, το NO₂, τα NO_x, το μόλυβδο και το τροποσφαιρικό όζον (και σύντομα για τους πολυαρωματικούς υδρογονάνθρακες και τα βαρέα μέταλλα). Έχουν επίσης καθοριστεί εθνικά ανώτατα όρια εκπομπών για το SO₂, τα NO_x, τις πτητικές οργανικές ενώσεις (VOC) και την αμμωνία. Διάφορες οδηγίες προβλέπουν οριακές τιμές εκπομπών για τις διαφορετικές κατηγορίες οχημάτων και ποιότητας καυσίμων κίνησης, ενώ η οδηγία 99/13⁵² περιορίζει τις εκπομπές VOC από ένα ευρύ φάσμα βιομηχανικών εγκαταστάσεων.

Το υπό εξέλιξη πρόγραμμα **CAFE** (καθαρός αέρας για την Ευρώπη)⁵³ βρίσκεται στο στάδιο της δημιουργίας μιας πλήρους επιστημονικής βάσης για τη σύνδεση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης με τις επιδράσεις της στην υγεία, στα οικοσυστήματα και στην πολιτιστική κληρονομιά, στο πλαίσιο της προπαρασκευής της θεματικής στρατηγικής για την ατμοσφαιρική ρύπανση, που έχει προγραμματιστεί να κατατεθεί στα μέσα του 2005. Στόχος

⁵¹ COM(2000) 88 τελικό

⁵² Οδηγία 1999/13/EK του Συμβουλίου της 11ης Μαρτίου 1999 για τον περιορισμό των εκπομπών πτητικών οργανικών ενώσεων που οφείλονται στη χρήση οργανικών διαλυτών σε ορισμένες δραστηριότητες και εγκαταστάσεις (ΕΕ L 85 της 29.3.1999, σ. 1)

⁵³ COM(2001) 245 τελικό

του προγράμματος είναι να σκιαγραφήσει τις δράσεις που απαιτούνται στην Ευρώπη σε διάφορα επίπεδα για να επιτευχθούν φιλόδοξοι στόχοι προστασίας του περιβάλλοντος και της υγείας του ανθρώπου από σοβαρές αρνητικές συνέπειες της ατμοσφαιρικής ρύπανσης. Ειδικότερα, ενδέχεται να προκύψουν νέες οριακές τιμές για την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα, καθώς επίσης οριακές τιμές/πρότυπα εκπομπών για τα οχήματα και τις βιομηχανικές δραστηριότητες. Οι εν λόγω πιο τεχνικές λύσεις μπορούν να συμπληρωθούν αποτελεσματικά από την ανάπτυξη μέτρων που συμβάλλουν στην ενίσχυση της αειφορίας των αστικών μεταφορών και τέτοιες εναλλακτικές λύσεις θα ληφθούν υπόψη στην ανάπτυξη των μέτρων του προγράμματος CAFE. Το CAFE θα διερευνήσει επίσης τις σχέσεις μεταξύ της ποιότητας του ατμοσφαιρικού αέρα των εξωτερικών και των εσωτερικών χώρων στις αστικές περιοχές, ενώ οι απαιτήσεις υποβολής εκθέσεων σχετικά με την ποιότητα του αέρα θα επανεξεταστούν για να προβλεφθεί ένα αστικό εστιακό σημείο.

Θόρυβος: Η οδηγία 2002/49 σχετικά με την αξιολόγηση και τη διαχείριση του θορύβου επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να χαρτογραφήσουν την έκθεση στον περιβαλλοντικό θόρυβο και να καταρτίσουν, στο κατάλληλο διοικητικό επίπεδο, σχέδια δράσης για τη διαχείριση του θορύβου, μεταξύ άλλων για τις μεγάλες πόλεις (αρχικά εκείνες που ο πληθυσμός τους υπερβαίνει τους 250.000 κατοίκους και αργότερα οι πόλεις με πληθυσμό άνω των 100.000 κατοίκων). (Οι χάρτες θορύβου πρόκειται να εκπονηθούν με χρήση κοινών δεικτών και άρα, θα είναι συγκρίσιμοι σε όλη την ΕΕ.)

Το 80% του θορύβου προέρχεται από την οδική κυκλοφορία. Στην Ευρώπη τουλάχιστον 100 εκατ. άνθρωποι που κατοικούν σε δομημένες περιοχές ή κοντά σε οδικές υποδομές εκτίθενται σε ηχοστάθμες οδικής κυκλοφορίας ανώτερες της στάθμης των 55 dB(A) που συνιστά ο ΠΟΥ. Ο θόρυβος προκαλεί όχληση και σοβαρά αρνητικές επιπτώσεις στον ύπνο και την ποιότητα ζωής. Περίπου 40 εκατ. άνθρωποι εκτίθενται σε ηχοστάθμες άνω των 65 dB(A), στάθμη στην οποία ο θόρυβος βλάπτει σοβαρά την υγεία. Η μείωση του όγκου κυκλοφορίας και η βελτίωση της ροής της, σε συνδυασμό με την επιβολή αυστηρότερων ορίων στην πηγή του θορύβου, θα μειώσουν αισθητά τις στάθμες θορύβου στις αστικές περιοχές.

Κυκλοφοριακή Συμφόρηση-Μεταφορές: Η κυκλοφορία θεωρείται ως ένας από τους κυριότερους παράγοντες υποβάθμισης της ποιότητας ζωής σε πόλεις και μεγαλουπόλεις. Σε δημοσκόπηση που πραγματοποιήθηκε το 1995 σε κατοίκους πόλεων της ΕΕ, το 51% αυτών θεωρεί ως κύρια αιτία δυσαρέσκειας για το περιβάλλον τους την κυκλοφορία, η δε ποιότητα του αέρα και ο θόρυβος, τα δύο άλλα σχετιζόμενα προβλήματα, αναφέρθηκαν αντίστοιχα από το 41% το 31% των ερωτηθέντων. (Ο μεγάλος όγκος κυκλοφορίας αποθαρρύνει τον κόσμο να

περπατά και να αφήνει τα παιδιά του να παίζουν στους δρόμους, συμβάλλοντας έτσι στη βαθμιαία αποδυνάμωση της έννοιας της γειτονιάς και της τοπικής κοινότητας.

Η αυξημένη κινητικότητα στις αστικές περιοχές βοηθά στην επέκταση των πόλεων στην περιβάλλουσα ύπαιθρο ("οικιστική εξάπλωση"). Όπως οι κακές αποφάσεις για τη χρήση γης μπορούν να οδηγήσουν σε αύξηση της κυκλοφορίας, έτσι η αύξηση της κυκλοφορίας και η κινητικότητα μπορούν να ενθαρρύνουν με τη σειρά τους κακές αποφάσεις για τη χρήση γης με γνώμονα το μετριασμό π.χ. του κυκλοφοριακού φόρτου. Το 2001 το Συμβούλιο Υπουργών Μεταφορών της ΕΕ υιοθέτησε ορισμό για το αειφόρο σύστημα μεταφορών.

Στη **Λευκή Βίβλο** για την ευρωπαϊκή πολιτική μεταφορών ⁵⁴του 2001 τονίζεται ότι η ευρωπαϊκή πολιτική μεταφορών έχει φθάσει σε κρίσιμο σημείο και τα καθαρά και λειτουργικά συστήματα αστικών μεταφορών που θα βασίζονται λιγότερο στα ορυκτά καύσιμα θεωρούνται απαραίτητη προϋπόθεση για την επίτευξη του γενικού κοινοτικού στόχου αειφόρου κινητικότητας στην Ευρώπη. Στη Λευκή Βίβλο για τις μεταφορές εντοπίζονται δύο πεδία κοινοτικών δραστηριοτήτων στις καθαρές αστικές μεταφορές: η υποστήριξη του διαφοροποιημένου ενεργειακού εφοδιασμού και η προώθηση της ορθής πρακτικής. Σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας, η Επιτροπή δεν θα επιζητήσει τη χρήση ρυθμίσεων ως μέσο επιβολής λύσεων εναλλακτικών του αυτοκινήτου στις πόλεις.

Η ανάγκη να εξορθολογισθεί η χρήση του ιδιωτικού αυτοκινήτου και να βελτιωθούν οι αστικές μεταφορές, οι οποίες είναι μεγάλος ενεργοβόρος τομέας, τονίζεται και στην **Πράσινη Βίβλο** της Επιτροπής για την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού⁵⁵. Στη Βίβλο τίθεται ο φιλόδοξος στόχος να υποκατασταθούν στις οδικές μεταφορές κατά 20% το πετρέλαιο κίνησης και η βενζίνη από εναλλακτικά καύσιμα έως το 2020. Στη μεταγενέστερη ανακοίνωση της Επιτροπής για τα εναλλακτικά καύσιμα στις οδικές μεταφορές⁵⁶ παρουσιάζεται ένα "φιλόδοξο σενάριο ανάπτυξης" βασιζόμενο σε τρεις τύπους καυσίμων τα οποία μπορούν πιθανόν να κατακτήσουν σημαντικό μερίδιο στην αγορά και εμφανίζουν σε γενικές γραμμές αξιοσημείωτα πλεονεκτήματα για το αστικό περιβάλλον: τα βιοκαύσιμα, το φυσικό αέριο και το υδρογόνο. Έχουν ληφθεί μέτρα για να υποστηριχθεί η ευρύτερη εισαγωγή των βιοκαυσίμων στην αγορά. Το Μάιο του 2003 το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εξέδωσαν οδηγία η οποία καθορίζει στόχους για το μερίδιό τους στην αγορά και τον Οκτώβριο του 2003 εκδόθηκε οδηγία που επιτρέπει την φοροαπαλλαγή τους. Η ομάδα επαφής για τα εναλλακτικά καύσιμα

⁵⁴Η ευρωπαϊκή πολιτική μεταφορών με ορίζοντα το έτος 2010: η ώρα των επιλογών', COM(2001) 370.

⁵⁵Προς μία ευρωπαϊκή στρατηγική για την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού', COM(2000) 769.

⁵⁶COM(2001) 547 τελικό

που συστάθηκε το 2002, συνέταξε έκθεση το 2003, μέσω της οποίας παρέχονται συμβουλές των εμπειρογνομόνων για την περαιτέρω διάδοση του φυσικού αερίου και του υδρογόνου.

Η Επιτροπή υλοποιεί πρόγραμμα εργασίας ειδικών και πρακτικών δράσεων στο πεδίο των καθαρών αστικών μεταφορών, παραδείγματος χάριν μέσω της πρωτοβουλίας **CIVITAS**, καθώς και διάφορα έργα έρευνας, συγκριτικής αξιολόγησης, επίδειξης και δράσεις ευαισθητοποίησης.

Η Επιτροπή υποστηρίζει την ανάπτυξη των διευρωπαϊκών δικτύων μεταφορών (ΔΔΜ), των οποίων οι κόμβοι με τις αστικές περιοχές είναι ιδιαίτερα σημαντικοί. Παραδείγματος χάριν το πρόγραμμα ΔΔΜ υποστηρίζει τη χρήση ευφύων συστημάτων διαχείρισης της κυκλοφορίας, τη δημιουργία κομβικών σημείων όπως στα αεροδρόμια και τους λιμένες, τα περισσότερα από τα οποία βρίσκονται κοντά ή μέσα σε αστικές περιοχές, και τη δημιουργία υποδομών σύνδεσης των μεγάλων αστικών περιοχών της Ευρώπης, ιδίως μέσω των σιδηροδρόμων και της εσωτερικής ναυσιπλοΐας.

Μεγάλο μέρος της κοινοτικής νομοθεσίας έχει ως αντικείμενο τη βελτίωση της τεχνολογικής ποιότητας των οχημάτων και μάλιστα μια ολόκληρη σειρά οδηγιών προβλέπει όρια για τις διάφορες κατηγορίες οχημάτων και πρότυπα για την ποιότητα των καυσίμων (με βάση τα προγράμματα *Auto oil I* και *II*)⁵⁷, όρια εκπομπής θορύβου⁵⁸ και τον τεχνικό έλεγχο των οχημάτων⁵⁹. Βραχυπρόθεσμα τα πρότυπα εκπομπής ρύπων *Euro 3* και *Euro 4* θα ωφεληθούν πολύ με την ανανέωση του στόλου και η Επιτροπή εξετάζει σήμερα τα μελλοντικά πρότυπα εκπομπής ρύπων *Euro 5*, με τα οποία θα μειωθούν ουσιαστικά οι εκπομπές *NOx* και αιωρούμενων σωματιδίων. Οι οδηγίες για την ποιότητα του αέρα και το θόρυβο (βλ. παράρτημα 6) θα επηρεάσουν σημαντικά, αλλά με πιο έμμεσο τρόπο τις αστικές μεταφορές, καθώς θα χρειασθεί να αναλάβουν οι τοπικές αρχές την ενεργό διαχείριση των μεταφορών προκειμένου να εκπληρώσουν τις απαιτήσεις των οδηγιών.

Φύση και βιοποικιλότητα: Αν και η εφαρμογή των οδηγιών για τα πτηνά⁶⁰ και τα ενδιαιτήματα⁶¹ και του δικτύου **Natura 2000** αφορά ως επί το πλείστον τις μη αστικές

⁵⁷ Οδηγίες 98/69, 2001/1, 2002/80, 99/96, 2001/27, 97/24, 2002/51, 98/70

⁵⁸ Οδηγίες 70/157, 92/97, 92/61, 97/24, 2001/43, 2000/14

⁵⁹ Οδηγία 96/96

⁶⁰ Οδηγία 79/409/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 2ας Απριλίου 1979 περί της διατήρησης των αγρίων πτηνών (ΕΕ L 103 της 25.4.1979, σ. 1)

⁶¹ Οδηγία 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 21ης Μαΐου 1992 για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας (ΕΕ L 206 της 22.7.1992, σ. 7)

περιοχές, εντούτοις ορισμένα προστατευμένα είδη ή/και ενδιαιτήματα συναντώνται στις αστικές περιοχές, όπου η προστασία τους δημιουργεί ειδικές δυσκολίες. Χρειάζονται επομένως κατευθυντήριες γραμμές για να βοηθήσουν τις αρμόδιες αρχές, συμπεριλαμβανομένων των τοπικών, να εξασφαλίσουν επαρκή προστασία. Γενικότερα, ένα εκπληκτικά μεγάλο ποσοστό των ειδών μπορεί να ζει σε αστικές περιοχές, στα πάρκα, στους κήπους και σε άλλους χώρους πρασίνου και υπάρχουν τεράστιες δυνατότητες να ενισχυθεί και να αναπτυχθεί αυτή η αστική βιοποικιλότητα προς όφελος και των ειδών και των κατοίκων. Παραδείγματος χάριν, ορισμένες πόλεις αρχίζουν να χαράσσουν "πράσινους άξονες" για να συνδέσουν τους χώρους πρασίνου μεταξύ τους και με τη γειτονική ύπαιθρο, ελαττώνοντας την απομόνωση αυτών των αστικών φυσικών πληθυσμών. Η ευαισθητοποίηση των κατοίκων των πόλεων στη φύση και τη βιοποικιλότητα αποτελεί επίσης σημαντική επένδυση που θα αποφέρει πολλά οφέλη μακροπρόθεσμα. Η ανακοίνωση του 2001 σχετικά με το σχέδιο δράσης για τη βιοποικιλότητα με σκοπό τη διατήρηση των φυσικών πόρων⁶² προβλέπει, μεταξύ άλλων, μια σειρά από ειδικές δράσεις για τις αστικές περιοχές. Το 2004, η Επιτροπή θα υποβάλει στο Συμβούλιο και στο Κοινοβούλιο έκθεση σχετικά με την πρόοδο της εφαρμογής του εν λόγω σχεδίου, στην οποία θα επανεξετάζει τις σχετικές προτεραιότητες των διαφόρων δράσεων. Η αστική πτυχή θα καλυφθεί πλήρως από την έκθεση αυτή. Η Επιτροπή θα εκπονήσει επίσης δείκτες βιοποικιλότητας.

Απόβλητα: Με το 80% του πληθυσμού να ζει σε αστικές περιοχές, ένα ισοδύναμο ποσοστό των διαφόρων τύπων αποβλήτων, όπως αστικά στερεά απόβλητα, ιλύς καθαρισμού λυμάτων, εμπορικά απόβλητα, απόβλητα κατασκευής και κατεδάφισης, παράγεται στις μεγαλουπόλεις και τις πόλεις και υπόκειται στη βασική περιβαλλοντική νομοθεσία για τα απόβλητα. Η εν λόγω νομοθεσία περιλαμβάνει κυρίως την οδηγία πλαίσιο για τα απόβλητα⁶³, η οποία επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να εξασφαλίζουν την επεξεργασία των αποβλήτων χωρίς να εκτίθεται σε κίνδυνο η υγεία του ανθρώπου ούτε το περιβάλλον, υποχρεώσεις χορήγησης αδειών και επιθεώρησης και την υποχρέωση να καταρτίσουν σχέδια διαχείρισης των αποβλήτων, την οδηγία για την υγειονομική ταφή⁶⁴, η οποία ορίζει απαιτήσεις για την ασφαλή υγειονομική ταφή των αποβλήτων και τη μείωση της ποσότητας αποβλήτων που καταλήγουν σε χώρους υγειονομικής ταφής, ειδικότερα των βιοαποδομήσιμων αποβλήτων, την οδηγία για

⁶² COM(2001) 162 τελικό

⁶³ Οδηγία 75/442/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 15ης Ιουλίου 1975 περί των στερεών αποβλήτων (ΕΕ L 194 της 25.7.1975, σ. 39)

⁶⁴ Οδηγία 1999/31/ΕΚ του Συμβουλίου της 26ης Απριλίου 1999 περί υγειονομικής ταφής των αποβλήτων (ΕΕ L 182 της 16.7.1999, σ. 1).

τα απόβλητα συσκευασίας⁶⁵, που ορίζει στόχους ποιοτικής αποκατάστασης και ανακύκλωσης, την οδηγία για την αποτέφρωση⁶⁶, που προβλέπει οριακές τιμές εκπομπών για τους αποτεφρωτήρες και τις οδηγίες για τα οχήματα στο τέλος του κύκλου ζωής τους⁶⁷ και τα είδη ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού⁶⁸, που ορίζουν στόχους ποιοτικής αποκατάστασης, ανακύκλωσης και επαναχρησιμοποίησης και επιβάλλουν υποχρεώσεις απόσυρσης.

Η θεματική στρατηγική για την πρόληψη και την ανακύκλωση των αποβλήτων και η θεματική στρατηγική για την αειφόρο χρήση και διαχείριση των πόρων αναπτύσσουν από κοινού μια γενική τακτική που θα συμβάλει, μεταξύ άλλων, στην ελαχιστοποίηση των αποβλήτων και τη μεγιστοποίηση της ποιοτικής αποκατάστασής τους. Η άκρως "συγκεντρωμένη" παραγωγή των αποβλήτων στις αστικές περιοχές διευκολύνει την εκλεκτική ποιοτική αποκατάσταση και επεξεργασία τους και δημιουργεί ευκαιρίες και προκλήσεις που δικαιολογούν ένα ιδιαίτερο αστικό εστιακό σημείο στα σχετικά με τα απόβλητα ζητήματα. Επιπλέον, οι τοπικές αρχές είναι βασικοί φορείς της εφαρμογής της πολιτικής για τα απόβλητα. Ειδικότερα, ορισμένες τοπικές πρωτοβουλίες στοχεύουν στην ενθάρρυνση της συμμετοχής του πληθυσμού και των μικρών επιχειρήσεων στο σχεδιασμό, την πρόληψη και την ανακύκλωση των αποβλήτων. Άλλες πτυχές της πολιτικής για τα απόβλητα που επηρεάζονται από τον πολεοδομικό σχεδιασμό περιλαμβάνουν τη χωροθέτηση των εγκαταστάσεων αποκομιδής, προεπεξεργασίας και επεξεργασίας των αποβλήτων και τα φιλικά προς το περιβάλλον συστήματα μεταφοράς, όπως μέσω των εσωτερικών πλωτών οδών. Οι προσεγγίσεις αυτού του είδους συνδέονται στενά με την εφαρμογή της Τοπικής Ατζέντας 21. Η Επιτροπή θα διερευνήσει τον πιθανό ρόλο της Κοινότητας στην ανάπτυξη των σχετικών πρωτοβουλιών. Ειδικότερα, η αστική διάσταση της διαχείρισης ορισμένων ροών αποβλήτων, όπως τα απόβλητα κατασκευής και κατεδάφισης, θα ληφθεί υπόψη στη διαμόρφωση της μελλοντικής κοινοτικής πολιτικής για την προώθηση της ανακύκλωσης.

⁶⁵ Οδηγία 94/62/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20ης Δεκεμβρίου 1994 για τις συσκευασίες και τα απορρίμματα συσκευασίας (ΕΕ L 365 της 31.12.1994, σ. 10)

⁶⁶ Οδηγία 2000/76/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 4ης Δεκεμβρίου 2000 για την αποτέφρωση των αποβλήτων (ΕΕ L 332 της 28.12.2000, σ. 91)

⁶⁷ Οδηγία 1994/62/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20ης Δεκεμβρίου 1994 για τα οχήματα στο τέλος του κύκλου ζωής τους (ΕΕ L 269 της 21.10.2000, σ. 34)

⁶⁸ Οδηγία 2002/96/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Ιανουαρίου 2003 σχετικά με τα απόβλητα ειδών ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού (ΑΗΗΕ) (ΕΕ L 37 της 13.2.2003, σ. 34)

8.2 Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Η προστασία του περιβάλλοντος αποτελεί σήμερα ένα από τα σημαντικότερα **δικαιώματα** του ανθρώπου που έχει πλέον αποκτήσει διεθνή διάσταση. Ήδη από την δεκαετία του 1970, υιοθετήθηκαν Διακηρύξεις, ιδίως στο πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών, οι οποίες καθιστούσαν σαφή τη σχέση ανάμεσα στην απόλαυση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και τη ποιότητα του περιβάλλοντος. Η **Διακήρυξη της Στοκχόλμης** για το Ανθρώπινο Περιβάλλον του **1972** τόνισε με έμφαση ότι η πλήρης απόλαυση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων απαιτεί την προστασία και βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος, χωρίς όμως και να θεμελιώνει ένα ατομικό δικαίωμα στο περιβάλλον. Στην πιο πρόσφατη Διακήρυξη του **Ρίο** για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη του **1992**, αναφέρεται ότι έχουν δικαίωμα σε μια υγιεινή και παραγωγική ζωή σε αρμονία με τη φύση. Στο ίδιο μήκος κύματος κινήθηκε και η Διακήρυξης και το **Πρόγραμμα Δράσης της Οικουμενικής Διάσκεψης** για τα ανθρώπινα δικαιώματα της Βιέννης (1993), αλλά και η Διακήρυξη και το Πρόγραμμα δράσης της Διάσκεψης κορυφής για την κοινωνική ανάπτυξη της **Κοπεγχάγης (1995)**.

Είναι γεγονός ότι το δικαίωμα στο περιβάλλον κατοχυρώνεται από ορισμένα μόνο συμβατικά κείμενα προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου με δεσμευτική ισχύ. Έτσι, στο οικουμενικό επίπεδο, το άρθρο 24 παρ. 2γ της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού υποχρεώνει τα κράτη να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα για να καταπολεμήσουν τις ασθένειες και τη κακή διατροφή, λαμβάνοντας υπόψη τους κινδύνους μόλυνσης του φυσικού περιβάλλοντος.

Είναι χαρακτηριστικό ότι άλλες διεθνείς συμβάσεις προστασίας των οικονομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων δεν κατοχυρώνουν το δικαίωμα στο περιβάλλον ως τέτοιο, παρά μόνο έμμεσα, κυρίως μέσω της προστασίας της «υγείας» και της «υγιεινής». Κατά την εξέταση των Εκθέσεων που υποβάλλονται στα όργανα ελέγχου των Συμβάσεων αυτών, γίνεται λόγος, αν και όχι συστηματικά, για τα μέτρα προστασίας του περιβάλλοντος που λαμβάνουν τα κράτη. Στο δε πιο προωθημένο διεθνές σύστημα προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου, εκείνο της **Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ)**, απουσιάζει οποιαδήποτε αναφορά στο δικαίωμα στο περιβάλλον.

Γεννάται όμως το ερώτημα, κατά πόσο τα κατοχυρωμένα στην ΕΣΔΑ δικαιώματα, μπορούν να αξιοποιηθούν, ώστε το δικαίωμα στο περιβάλλον να ενταχθεί στο μηχανισμό προστασίας της Σύμβασης.

Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση, είναι ένα «ζωντανό κείμενο» που ερμηνεύεται εξελικτικά, υπό το φως των σύγχρονων συνθηκών ζωής και των αντιλήψεων που επικρατούν στις δημοκρατικές κοινωνίες. Έτσι, επιβάλλει στα κράτη τη λήψη θετικών μέτρων για την αποτελεσματική προστασία των δικαιωμάτων.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα τέτοιας περίπτωσης, είναι η υπόθεση Zander κατά Σουηδίας, που αφορούσε τη μόλυνση πηγαδιού των προσφευγόντων. Το δικαστήριο, έκρινε ότι οι αξιώσεις για αποζημίωση των ενδιαφερομένων συνδεόταν άμεσα με τη δυνατότητα τους να χρησιμοποιούν το πόσιμο νερό του πηγαδιού τους. Αυτή η δυνατότητα συνιστά μια όψη των δικαιωμάτων τους ως ιδιοκτητών του ακινήτου, όπου βρισκόταν το πηγάδι. Εφόσον το δικαίωμα στην ιδιοκτησία είναι «αστικής φύσεως», το αυτό ισχύει και για την συγκεκριμένη επίδικη αξίωση, παρά τα στοιχεία δημοσίου δικαίου που είχε κατά την εσωτερική έννομη τάξη. Αντίστοιχα, το δικαίωμα προστασίας της σωματικής ακεραιότητας από τους κινδύνους που ενέχει η χρήση της πυρηνικής ενέργειας, είναι επίσης «αστικής φύσεως». Επομένως το δικαίωμα στο περιβάλλον, κατά το μέτρο που σχετίζεται άμεσα με την προστασία της ιδιοκτησίας και του δικαιώματος στη ζωή, εμπίπτει, στο πεδίο εφαρμογής του Άρθρου 6 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης.

Περισσότερο όμως προβληματική αποδείχθηκε η απαίτηση της αναγνώρισης δικαιώματος από την εθνική έννομη τάξη. Σε ορισμένες υποθέσεις που εξέτασαν η Επιτροπή και το Δικαστήριο, το εσωτερικό δίκαιο, απέκλειε, ολικώς ή μερικώς, το δικαίωμα αποζημίωσης των θυμάτων δραστηριοτήτων επιβαρυντικών για ο περιβάλλον. Σε μια τέτοια περίπτωση, τα όργανα του Στρασβούργου δεν μπορούν παρά να καταλήξουν στη μη εφαρμογή του άρθρου 6 της Σύμβασης: πράγματι το άρθρο αυτό, δεν αποσκοπεί στην κατοχύρωση και δικαστική προστασία δικαιωμάτων, την ύπαρξη των οποίων αποκλείει ρητώς η εθνική έννομη τάξη⁶⁹.

⁶⁹ ΚΑΣΤΑΝΑΣ Η., *“Η προστασία του Δικαιώματος στο Περιβάλλον στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου”*, άρθρο Νόμος & Φύση, Σεπτέμβριος 2000.

8.3 Η ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΑ ΒΙΩΣΙΜΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ (ΠΒΟΑ)

Η έννοια της περιβαλλοντικά βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης προτάθηκε αρχικά στις επίσημες δημοσιεύσεις του Παγκόσμιου Οργανισμού Ανάπτυξης ως ένα πλαίσιο δράσης αντιτιθέμενο στην περιβαλλοντική υποβάθμιση, που προκαλείται από την επιτεινόμενη ρύπανση και την συνεχή εξάντληση των φυσικών πόρων, ως αποτέλεσμα του κυρίαρχου προτύπου της οικονομικής μεγέθυνσης. Χαρακτηριστικός ορισμός, είναι αυτός της έκθεσης Brudtland, όπου η περιβαλλοντικά βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη ορίζεται ως το πρότυπο της ανάπτυξης που ικανοποιεί τις ανάγκες της παρούσας γενιάς, χωρίς να διακυβεύει τη δυνατότητα ικανοποίησης των αναγκών των μελλοντικών γενεών. Η ίδια έκθεση με πιο οικονομικούς όρους περιγράφει την ΠΒΟΑ ως το πρότυπο των κοινωνικών διαδικασιών και εξελίξεων που αυξάνει τα οφέλη της παρούσας γενιάς, χωρίς να θέτει σε κίνδυνο την πιθανότητα πραγματοποίησης παρόμοιων οφελών στο μέλλον (WCED 1987).

Σε γενικές γραμμές δεν υπάρχουν σαφείς ορισμοί σχετικά με την ΠΒΟΑ και για αυτό το λόγο δεν έχουν παγκοσμίως καθοριστεί αυστηρά οι συνθήκες-προϋποθέσεις της βιώσιμης ανάπτυξης. Συμπερασματικά όμως, προκύπτει ότι η εξασφάλιση των βιολογικών διαδικασιών προβάλλει ως αναγκαία συνθήκη για την ΠΒΟΑ, ενώ φαίνεται να αποτελεί την αναγκαία και ικανή συνθήκη της Περιβαλλοντικής Βιωσιμότητας. Η βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη απαιτεί επιπρόσθετα την ύπαρξη των αναγκαίων φυσικών πόρων που θα προμηθεύσουν τις εισροές που χρειάζεται η μεγενθυνόμενη οικονομική παραγωγή. Η παραπάνω απαίτηση εξαρτάται από πλήθος πολύπλοκων ζητημάτων όπως π.χ οι προτιμήσεις των μελλοντικών γενεών, της τεχνολογικής εξέλιξης, της ανακάλυψης νέων φυσικών πόρων ή νέων αποθεμάτων ήδη χρησιμοποιούμενων φυσικών πόρων⁷⁰

⁷⁰ Κ.Π.ΜΠΙΘΑΣ, *Βιώσιμες Πόλεις Θεωρία-Πολιτική*, Εκδόσεις ΤΥΠΩΘΗΤΩ, Αθήνα 2001, σελ. 36-39.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΑΤΟ: Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ

9.1 Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΑΕΙΦΟΡΟ ΠΟΛΗ

Όλο και περισσότερες πόλεις θεωρούνται μάλλον κινητήριες δυνάμεις των εθνικών και περιφερειακών οικονομιών παρά οικονομικό βάρος-«ο πλούτος των εθνών». Ωστόσο, (οι πόλεις δεν αποτελούν μόνο οικονομικά στοιχεία ενεργητικού ούτε απλές αγορές. Διαθέτουν μια μεγάλη ικανότητα να προωθούν την ανάπτυξη κοινοτήτων, τη κοινωνική συνοχή και την κοινωνική και πολιτιστική ταυτότητα. Η περίοδος που διανύουμε είναι συναρπαστική για τις πόλεις καθώς αναπτύσσεται διάλογος σχετικά με τη σημασία που έχουν οι πόλεις για την επιτυχία της Ευρώπης και των χωρών της. Κατά τη τελευταία δεκαετία, πολλές πόλεις ανέπτυξαν νέα οικονομικά, κοινωνικά, πολιτικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά. Πολλές είναι πόλεις που θεωρούνται κέντρα λήψης στρατηγικών αποφάσεων, ανταλλαγών και επικοινωνιών. Σε πολλές πόλεις έχουν γίνει σημαντικά έργα ανάπτυξης, ιδίως στο κέντρο των πόλεων, γεγονός που εξασφαλίζει εντυπωσιακές δυνατότητες για εμπορικές συναλλαγές και χρήσεις κατοικίας. Αρκετές είναι και οι πόλεις που διαθέτουν σημαντικούς πολιτιστικούς πόρους που όλο και περισσότερο αποτελούν πηγή οικονομικής μεγέθυνσης και δημιουργίας απασχόλησης. Παρόλο όμως τη δυνατότητα ολοκληρωμένης ανάπτυξης πολλές κοινότητες και άτομα σε πολλές πόλεις εξακολουθούν να είναι αποκλεισμένα από το οικονομικό και κοινωνικό γίγνεσθαι. Η ανάπτυξη οικονομικά ανταγωνιστικών, κοινωνικά συνεκτικών και βιώσιμων πόλεων εξακολουθεί να αποτελεί πρόκληση για ολόκληρη την Ευρώπη.

Οι περιοχές που είναι αποκλεισμένες από την οικονομική δραστηριότητα έχουν ως αποτέλεσμα να επηρεάζουν αρνητικά τις κοινότητες εθνικών μειονοτήτων, τις γυναίκες και τους νέους. Για να αντιμετωπιστούν οι προκλήσεις αυτές θα πρέπει οι πόλεις να προωθήσουν την κοινωνική ένταξη και την ισότητα ευκαιριών καθώς και να αυξήσουν και την ασφάλεια των πολιτών. Ως προς αυτό, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η πρόκληση που αντιμετωπίζουν οι πόλεις και οι συνεργαζόμενοι φορείς είναι: να ενθαρρύνουν την ένταξη των ομάδων μεταναστών παρέχοντας τους γλωσσική και γενικότερη κατάρτιση, να ενθαρρύνουν τη συνεργασία ανάμεσα στις πόλεις, τα σχολεία και τις τοπικές κοινότητες για την παροχή εκπαίδευσης σε νέους. Επιπλέον, θα πρέπει να βελτιώσουν τις κοινωνικές υπηρεσίες για την αντιμετώπιση των κινδύνων της φτώχειας των παιδιών έτσι ώστε να προληφθεί το φαινόμενο των παιδιών του δρόμου. Τέλος, θα πρέπει να βελτιωθούν οι δεξιότητες και τα επαγγελματικά προσόντα των γυναικών, να ενθαρρύνουν τη συμμετοχή τους στην αγορά εργασίας και στην επιχειρηματικότητα⁷¹.

⁷¹ ΤΣΕΤΣΗΣ Σ., "Προς την Αειφόρο Πόλη", Ενημερωτικό Δελτίο Τ.Ε.Ε., Τεύχος 1843, Αθήνα 1995.

9.2 Η ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ ΚΑΙ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ

9.2.1 Συνεργασία, κινητικότητα, ισότητα ευκαιριών με στόχο την κοινωνική ολοκλήρωση

Κατευθυντήριες γραμμές για τις πολιτικές απασχόλησης (2005-2008)

Η Επιτροπή παρουσιάζει 8 κατευθυντήριες γραμμές με σκοπό τη βελτίωση της απασχόλησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ). Με την πρόταση αυτή οι καταβαλλόμενες προσπάθειες επικεντρώνονται στις πολιτικές που αποσκοπούν στην πλήρη απασχόληση, ιδίως με τη βελτίωση της ενσωμάτωσης των μειονεκτούντων ατόμων, με την πραγματοποίηση αυξημένων επενδύσεων στο ανθρώπινο δυναμικό, με την προσαρμογή των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης και με την προώθηση της ευελιξίας σε συνδυασμό με την ασφάλεια της απασχόλησης⁷². (Συνέχεια Παράρτημα 4)

❖ **EURES: Το Ευρωπαϊκό Δίκτυο για την απασχόληση και την κινητικότητα των εργαζομένων**

Το EURES συμβάλλει στην υλοποίηση μιας ευρωπαϊκής αγοράς εργασίας προσβάσιμης από όλους μέσω των διακρατικών, διαπεριφερειακών και διασυνοριακών ανταλλαγών προσφοράς και ζήτησης εργασίας καθώς και με την ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με τις συνθήκες διαβίωσης και την απόκτηση προσόντων⁷³.

Η Επιτροπή προέβη στη μεταρρύθμιση του δικτύου EURES πρώτης γενιάς το οποίο συγκροτήθηκε αρχικά με την απόφαση (ΕΟΚ) αριθ. 569/93. Στόχος της μεταρρύθμισης είναι η ενίσχυση και η παγίωση του EURES ως εργαλείου για τη διασύνδεση των υπηρεσιών

⁷² **Ολοκληρωμένες κατευθυντήριες γραμμές για την ανάπτυξη και την απασχόληση (2005-2008)**. Ανακοίνωση του προέδρου της Επιτροπής, της 12ης Απριλίου 2005, συμπεριλαμβανομένης μιας πρότασης απόφασης του Συμβουλίου σχετικά με τις κατευθυντήριες γραμμές για τις πολιτικές απασχόλησης των κρατών μελών (βάσει του άρθρου 128 της συνθήκης ΕΚ) - Μέρος 2 **COM(2005) 141**.

⁷³ Απόφαση (ΕΟΚ) αριθ. **8/2003** της Επιτροπής, της 23ης Δεκεμβρίου 2002, για την εφαρμογή του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. **1612/68** όσον αφορά την αντιστάθμιση προσφοράς και ζήτησης εργασίας.

απασχόλησης στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ο ΕΟΧ περιλαμβάνει τα 25 κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς και τη Νορβηγία και την Ισλανδία) και της Ελβετίας. Η επαγγελματική και γεωγραφική κινητικότητα καθίσταται επομένως σημαντική συνιστώσα της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση (ΕΣΑ) και του σχεδίου δράσης για τις ικανότητες και την κινητικότητα .

Ειδικότερα, στόχος είναι να βελτιωθεί το θεσμικό πλαίσιο του EURES με την αποκέντρωση των λειτουργιών λήψης αποφάσεων στα μέλη και στους εταίρους του δικτύου, να ενισχυθεί ο στρατηγικός και συντονιστικός ρόλος της Επιτροπής στο πλαίσιο του δικτύου EURES δεύτερης γενιάς, και να καταστεί δυνατή η διαχείριση της δομής του μετά τη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ). Τα μέλη και οι εταίροι του EURES είναι:

- οι εθνικές και τοπικές υπηρεσίες απασχόλησης
- οι υπηρεσίες απασχόλησης

(Συνέχεια στο Παράρτημα 6)

❖ **Ίσες Ευκαιρίες Για Τα Άτομα Με Αναπηρία: Ένα Ευρωπαϊκό Σχέδιο Δράσης (2004- 2010)**

Η Επιτροπή, επωφελούμενη από την ώθηση που δόθηκε το 2003 με το «Ευρωπαϊκό Έτος των ατόμων με ειδικές ανάγκες», επιθυμεί να αξιοποιήσει τα αποτελέσματα εφαρμόζοντας ένα πολυετές σχέδιο δράσης. Στόχος του σχεδίου αυτού είναι να ενσωματωθεί, έως το 2010, η διάσταση της αναπηρίας στις σχετικές κοινοτικές πολιτικές και να υλοποιηθούν σαφείς ενέργειες σε νευραλγικούς τομείς προκειμένου να βελτιωθεί η οικονομική και κοινωνική ενσωμάτωση των ατόμων με αναπηρία⁷⁴.

⁷⁴ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ-Ανακοίνωση, **“Ίσες ευκαιρίες για τα άτομα με αναπηρίες: ένα ευρωπαϊκό σχέδιο δράσης”**, Οκτώβριος 2003.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ-Ανακοίνωση, **“Η κατάσταση των ατόμων με αναπηρία στη διευρυμένη Ευρωπαϊκή Ένωση: το ευρωπαϊκό σχέδιο δράσης 2006 - 2007”**, Νοέμβριος 2005.

Το προτεινόμενο σχέδιο δράσης καλύπτει την περίοδο 2004 - 2010 και αποβλέπει στον καθορισμό βιώσιμης και λειτουργικής προσέγγισης των ζητημάτων που αφορούν την αναπηρία στη διευρυμένη Ευρώπη. Το εν λόγω σχέδιο διαρθρώνεται γύρω από τρεις στόχους:

- ολοκλήρωση της εφαρμογής της οδηγίας για την ίση μεταχείριση όσον αφορά την απασχόληση και την εργασία·
- περαιτέρω συνυπολογισμός της αναπηρίας στις σχετικές κοινοτικές πολιτικές·
- προώθηση της δυνατότητας πρόσβασης για όλους.

(Συνέχεια στο Παράρτημα 5)

❖ **Χάρτης πορείας για την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών (2006-2010)**

Ο παρών χάρτης πορείας έχει ως στόχο να συμβάλει στην προώθηση του προγράμματος για την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών. Διαδέχεται τη στρατηγική πλαίσιο για την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών για την περίοδο 2001-2005 και προβαίνει στον απολογισμό αυτής ενισχύοντας τις διεξαγόμενες δραστηριότητες και προτείνοντας νέες. Ο χάρτης πορείας προσδιορίζει έξι τομείς προτεραιότητας και για καθένα από αυτούς καθορίζει στόχους και δράσεις καίριας σημασίας, που μπορούν να διευκολύνουν την υλοποίησή τους.) Θα ακολουθήσει έκθεση προόδου το 2008 και μια αξιολόγηση συνοδευόμενη από πρόταση παρακολούθησης το 2010⁷⁵.

Ο χάρτης πορείας καθορίζει ορισμένους υφισταμένους τομείς και προτείνει άλλους τομείς δράσης εντελώς νέους. Συνολικά προτείνονται έξι τομείς προτεραιότητας: οικονομική ανεξαρτησία επί ίσοις όροις για γυναίκες και άνδρες, αρμονικός συνδυασμός ιδιωτικής και επαγγελματικής ζωής, ίση εκπροσώπηση στη λήψη αποφάσεων, εξάλειψη όλων των μορφών βίας με βάση το φύλο, εξάλειψη των στερεοτύπων των φύλων και προώθηση της ισότητας μεταξύ γυναικών και ανδρών στις εξωτερικές και αναπτυξιακές πολιτικές.

(Συνέχεια στο Παράρτημα 7)

⁷⁵ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών - **Χάρτης πορείας για την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών 2006-2010** [COM(2006) 92].

9.3 ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

Κατά το **Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Μαρτίου του 2005**, οι ηγέτες της ΕΕ έθεσαν την ανάπτυξη και την απασχόληση στην πρώτη γραμμή των πολιτικών προτεραιοτήτων της Ευρώπης. Η ανανεωμένη στρατηγική της Λισσαβόνας αποτέλεσε και μία νέα δέσμευση εκ μέρους όλων να κινητοποιηθούν για την υλοποίηση ενός θετικού προγράμματος μεταρρυθμίσεων. Η νέα αυτή δέσμευση βασίζεται στη διαπίστωση ότι η επιτυχία εξαρτάται από μία ολοκληρωμένη προσέγγιση που θα χρησιμοποιεί στο μέγιστο δυνατό βαθμό όλα τα μέσα και θα αγγίζει κάθε σημείο κάθε κράτους μέλους στην Ευρώπη.

Η δέσμευση αυτή προσέλαβε νέα βαρύτητα , αφενός, με τη συμφωνία που επήλθε όσον αφορά στις ολοκληρωμένες κατευθυντήριες γραμμές για την ανάπτυξη και την απασχόληση, όπου παρέχεται ένας σαφής οδικός χάρτης για τον σχεδιασμό των εθνικών μεταρρυθμίσεων και, αφετέρου , με την άτυπη συνάντηση στο **Hampton Court** τον παρελθόντα Οκτώβριο. Στο Hampton Court οι ηγέτες της ΕΕ ανέλυσαν τον τρόπο με τον οποίο οι ευρωπαϊκές αξίες θα μπορούσαν να στηρίξουν τον εκσυγχρονισμό των οικονομιών και των κοινωνιών μας και να μας βοηθήσουν να αντιμετωπίσουμε μεγάλες προκλήσεις με σαφώς ευρωπαϊκή προσέγγιση.

Υπάρχει λοιπόν ένα κοινό όραμα και μία έντονη συναίνεση ως προς το τι πρέπει να γίνει –με στήριξη σε ανώτατο επίπεδο. Οι υγιείς μακροοικονομικές πολιτικές είναι πρωταρχική απαίτηση για την αξιοποίηση των αναπτυξιακών δυνατοτήτων της ΕΕ. Η Ευρώπη χρειάζεται επίσης ένα περιβάλλον που να ευνοεί τη δημιουργικότητα των Ευρωπαίων μέσω της διαμόρφωσης ενός ελκυστικότερου τόπου για επενδύσεις, καινοτομία και εργασία. Η απαλλαγή από περιττές γραφειοκρατικές διαδικασίες ενθαρρύνει τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων και δημιουργεί περισσότερες θέσεις εργασίας. Οι μεγαλύτερες και αποτελεσματικότερες δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις είναι ο καταλύτης για την οικονομία της γνώσης , δεδομένου ότι έτσι τονώνονται η έρευνα και η υψηλή κατάρτιση. Η προώθηση της οικολογικής καινοτομίας και η διάδοση των περιβαλλοντικών τεχνολογιών δημιουργούν συνθήκες αειφορίας καθώς και οικονομική ανάπτυξη. Όλοι αυτοί οι στόχοι πρέπει να επιτευχθούν με παράλληλη τήρηση των επιταγών της βιώσιμης ανάπτυξης.

Το πρώτο βήμα για να μετατραπεί το φιλόδοξο αυτό σχέδιο σε πράξη είναι η δημιουργία των αναγκαίων μέσων υλοποίησης .Για το λόγο αυτό πρέπει, αφενός, να υιοθετηθεί μια προσέγγιση που θα βασίζεται στην εταιρική σχέση και ,αφετέρου, τα κατάλληλα μέτρα να λαμβάνονται στο κατάλληλο επίπεδο. Σε πολλούς τομείς , το επίκεντρο της δράσης εντοπίζεται σε επίπεδο κράτους μέλους(ή σε περιφερειακό ή σε τοπικό επίπεδο). Το

γεγονός ότι οι δράσεις εφαρμόζονται σε τοπικό, περιφερειακό ή εθνικό επίπεδο δεν σημαίνει ότι δεν έχουν συνέπειες σε ευρωπαϊκό επίπεδο: με την αλληλεξάρτηση που δημιουργεί η ενιαία αγορά, ακόμη και οι οικονομίες με τις καλύτερες επιδόσεις επηρεάζονται από τα προβλήματα άλλων οικονομιών.

Υπάρχουν στόχοι που δεν μπορούν να υλοποιηθούν μέσω της μεμονωμένης δράσης κρατών μελών, αλλά προϋποθέτουν δράση σε κοινοτικό επίπεδο. Η επιτυχία πολλών εθνικών πρωτοβουλιών θα εξαρτηθεί από τη στήριξη των εθνικών προσπάθειών μέσω της κοινοτικής δράσης και της κοινοτικής προσπάθειας να καταστεί η Ευρώπη το σωστό μέρος για να ζει και να εργάζεται κανείς.

Η εταιρική αυτή σχέση πρέπει τώρα να εισέλθει σε νέο στάδιο. Τα αναγκαία εργαλεία υπάρχουν. Υπάρχει επίσης συναίνεση όσον αφορά τις πολιτικές που θα εφαρμοστούν. Για να δημιουργήσει τη διαφορά η στρατηγική της Λισσαβόνας, πρέπει τώρα το επίκεντρο του ενδιαφέροντος να μετατοπιστεί στην υλοποίησή της.

Για τη διενέργεια της εν λόγω επανεξέτασης η Επιτροπή βασίστηκε στην έκθεση της ομάδας υψηλού επιπέδου με τίτλο **«Αντιμετώπιση των προκλήσεων: η στρατηγική της Λισσαβόνας για την ανάπτυξη και την απασχόληση»**, Νοέμβριος 2004. Η εν λόγω αξιολόγηση, η οποία διεξάχθηκε καθ' υπόδειξη του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Μαρτίου 2004, εξετάζει την πρόοδο που σημειώθηκε στο πλαίσιο της στρατηγικής της Λισσαβόνας και είναι δριμεία: απουσία ανάληψης αποφασιστικής πολιτικής δράσης και αδυναμία πλήρους εφαρμογής της εσωτερικής αγοράς προϊόντων και δημιουργίας αγοράς υπηρεσιών. Στην έκθεση καυτηριάζεται επίσης η υπερφορτωμένη ατζέντα, ο ανεπαρκής συντονισμός και οι ασυνδύαστες προτεραιότητες.

Για τους λόγους αυτούς η Επιτροπή αποφάσισε να δώσει το μεγαλύτερο βάρος στις ενέργειες που πρέπει να αναληφθούν και όχι στους αριθμητικούς στόχους που πρέπει να επιτευχθούν. Η καταληκτική χρονολογία του 2010 και οι στόχοι που συνδέονται με τα διάφορα ποσοστά απασχόλησης παύουν να χαρακτηρίζονται προτεραιότητες. Η ανακοίνωση παρουσιάζεται στο πλαίσιο αυτό ως μια προσπάθεια επανακαθορισμού των πολιτικών προτεραιοτήτων κυρίως σε θέματα οικονομικής μεγέθυνσης και απασχόλησης⁷⁶.

⁷⁶INFOREGIO- PANORAMA, **«Οι πόλεις στην υπηρεσία της ανάπτυξης, της απασχόλησης και της συνοχής»**, Ευρωπαϊκή Ένωση-Περιφερειακή Πολιτική, Απρίλιος 2006.

BHXOS I., **«Στρατηγική της Λισσαβόνας: Η νέα εταιρική σχέση για την ανάπτυξη και την απασχόληση»**, Ελληνικό Κέντρο Ερευνών & Τεκμηρίωσης, 2006.

➤ Ενίσχυση στην οικονομική μεγέθυνση

Τα κράτη μέλη για να επιτύχουν καλύτερα αποτελέσματα πρέπει να επικεντρώσουν τις προσπάθειές τους στην υλοποίηση των μεταρρυθμίσεων που συμφωνήθηκαν στο πλαίσιο της στρατηγικής και να εφαρμόσουν μακροοικονομικές πολιτικές που θα επικεντρώνονται στη σταθερότητα και σε βιώσιμες δημοσιονομικές πολιτικές. Είναι αναγκαία μια νέα εταιρική σχέση για την οικονομική μεγέθυνση και την απασχόληση προκειμένου να δοθεί νέα ώθηση στη στρατηγική της Λισσαβόνας. Για να ενισχύσει την οικονομική μεγέθυνση η Επιτροπή σκοπεύει:

- να καταστήσει την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) ελκυστικότερη για τους επενδυτές και τους εργαζόμενους αναπτύσσοντας την εσωτερική αγορά, βελτιώνοντας τις ευρωπαϊκές και εθνικές κανονιστικές ρυθμίσεις, διασφαλίζοντας την ύπαρξη ανοικτών και ανταγωνιστικών αγορών στην Ευρώπη και στο εξωτερικό, και τέλος επεκτείνοντας και βελτιώνοντας τις ευρωπαϊκές υποδομές·
- να ενθαρρύνει τη γνώση και την καινοτομία, βελτιώνοντας τις επενδύσεις στην έρευνα και στην ανάπτυξη, διευκολύνοντας την καινοτομία, την εφαρμογή των τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνίας (ΤΠΕ) και τη βιώσιμη χρήση των πόρων, και τέλος συμβάλλοντας στη δημιουργία μιας σταθερής ευρωπαϊκής βιομηχανικής βάσης.

❖ Καλύτερες και περισσότερες θέσεις εργασίας

Η Επιτροπή προβλέπει την επανεξέταση της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση το 2005. Εξάλλου η νέα πρόταση της Επιτροπής σχετικά με το δημοσιονομικό πλαίσιο για την περίοδο 2007-2013 αντιπροσωπεύει μια αλλαγή στόχευσης προς όφελος της οικονομικής μεγέθυνσης και της απασχόλησης. Για να δημιουργηθούν περισσότερες θέσεις εργασίας καλύτερης ποιότητας, η Επιτροπή προβλέπει :

- να προσελκύσει μεγαλύτερο αριθμό ατόμων στην αγορά εργασίας και να εκσυγχρονίσει τα συστήματα κοινωνικής προστασίας. Τα κράτη μέλη και οι κοινωνικοί εταίροι καλούνται να εφαρμόσουν πολιτικές που θα παρακινούν τους εργαζόμενους να παραμένουν στην ενεργό επαγγελματική ζωή και θα τους αποτρέπουν από το να εγκαταλείπουν πρόωρα την αγορά εργασίας. Πρέπει επίσης

να μεταρρυθμίσουν το σύστημα κοινωνικής προστασίας για την επίτευξη καλύτερης ισορροπίας μεταξύ ασφάλειας και ευελιξίας·

- να βελτιώσει την ικανότητα προσαρμογής των εργαζομένων και των επιχειρήσεων και να αυξήσει την ευελιξία των αγορών εργασίας προκειμένου να μπορέσει η Ευρώπη να προσαρμοστεί στις αναδιαρθρώσεις και στην εξέλιξη των αγορών. Η απλούστευση της αμοιβαίας αναγνώρισης επαγγελματικών προσόντων θα διευκολύνει την κινητικότητα του ανθρώπινου δυναμικού σε ολόκληρη την Ευρώπη. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να καταργήσουν το ταχύτερο δυνατό όλους τους περιορισμούς στον εν λόγω τομέα·
- να επενδύσει περισσότερο στο ανθρώπινο κεφάλαιο μέσω της βελτίωσης της εκπαίδευσης και των δεξιοτήτων. Η Επιτροπή προβλέπει ιδίως την έγκριση κοινοτικού προγράμματος για τη διά βίου εκπαίδευση και κατάρτιση. Τα κράτη μέλη θα παρουσιάσουν, επίσης, μια εθνική στρατηγική στον εν λόγω τομέα το 2006.

❖ Κοινοτικό πρόγραμμα για την απασχόληση και την αλληλεγγύη PROGRESS (2007-2013)

Στόχος του μελλοντικού προγράμματος PROGRESS είναι να εξασφαλίσει χρηματική ενίσχυση για την επίτευξη των στόχων της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα της απασχόλησης και των κοινωνικών υποθέσεων. Με τον τρόπο αυτό συμβάλλει στην επίτευξη των στόχων της στρατηγικής της Λισσαβόνας. Οι δραστηριότητες ανάλυσης και αμοιβαίας μάθησης, οι δραστηριότητες ευαισθητοποίησης και διάδοσης καθώς και η ενίσχυση των βασικών συντελεστών χρηματοδοτούνται με προϋπολογισμό 628,8 εκατ. ευρώ (σε τρέχουσες τιμές) για την περίοδο 2007-2013. Το πρόγραμμα θα χωριστεί σε πέντε τομείς που αντιστοιχούν στους πέντε κύριους τομείς δραστηριοτήτων: απασχόληση, προστασία και κοινωνική ένταξη, συνθήκες εργασίας, καταπολέμηση των διακρίσεων και ποικιλομορφία, καθώς και ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών.

Η Επιτροπή προτείνει, εκτός από τους οργανισμούς, δύο όργανα για τη διάρθρωση των δραστηριοτήτων για την απασχόληση και την κοινωνική πολιτική:

- το πρώτο είναι ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα για την απασχόληση και την κοινωνική αλληλεγγύη (PROGRESS) για την περίοδο 2007-2013. Το πρόγραμμα αυτό ενσωματώνει τέσσερα ειδικά κοινοτικά προγράμματα δράσης που επί του

παρόντος ενισχύουν την εφαρμογή της ατζέντας κοινωνικής πολιτικής καθώς και μια σειρά γραμμών του προϋπολογισμού σε σχέση με τους όρους εργασίας. Ο προϋπολογισμός του ανέρχεται στα 628,8 εκατ. ευρώ για το σύνολο της περιόδου·

- το δεύτερο, με τίτλο «Διατήρηση του κοινωνικού διαλόγου, ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων και μελέτες και ειδικές εκθέσεις στον κοινωνικό τομέα» θα αποτελέσει αντικείμενο ξεχωριστής ανακοίνωσης, καθώς δεν χρειάζεται νομοθετική απόφαση. Ο τομέας αυτός θα περιλαμβάνει δαπάνες που βασίζονται σε ισχύοντες κανονισμούς και στις αυτόνομες εξουσίες που παρέχει στην Επιτροπή η Συνθήκη. Η εν λόγω γραμμή του προϋπολογισμού θα ανέρχεται στα 479,9 εκατ. ευρώ για το σύνολο της περιόδου⁷⁷.
- (Συνέχεια στο Παράρτημα 3).

⁷⁷ COM(2004) 488

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ: Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ

10.1 ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ

Καινοτομία και πολιτική της Λισσαβόνας

Η ανακοίνωση⁷⁸ ενημερώνει ως προς τη διαδικασία καινοτομίας και τη στρατηγική της Λισσαβόνας που ξεκίνησε τον Μάρτιο του 2000, η οποία έχει στόχο να καταστήσει την Ευρωπαϊκή Ένωση τη δυναμικότερη και ανταγωνιστικότερη οικονομία του κόσμου μέχρι το 2010. Με την πράσινη Βίβλο σχετικά με το επιχειρηματικό πνεύμα και την επικοινωνία στη βιομηχανική πολιτική μέσα σε μία διευρυμένη Ευρώπη η ανακοίνωση συμμετέχει στην ανάπτυξη της πολιτικής της επιχείρησης που είναι προσανατολισμένη προς την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων και την οικονομική ανάπτυξη.

Ορισμός. Η καινοτομία συνίσταται στην παραγωγή, την αφομοίωση και την εκμετάλλευση με επιτυχία των νέων επιτευγμάτων στον οικονομικό και κοινωνικό τομέα.

Σημασία της καινοτομίας για τις επιχειρήσεις. Η καινοτομία επιτρέπει στις επιχειρήσεις να κατακτήσουν νέες αγορές ή να αντισταθούν στον ανταγωνισμό. Αυτή λαμβάνει ιδιαίτερα ποικίλες μορφές, οι οποίες φθάνουν από την εφεύρεση που προέρχεται από την έρευνα και την ανάπτυξη, περνώντας από την προσαρμογή των μεθόδων παραγωγής, την εκμετάλλευση νέων αγορών, τη χρησιμοποίηση νέων οργανωτικών προσεγγίσεων ή τη δημιουργία νέων εννοιών διάθεσης στο εμπόριο. Ο συναγωνισμός στην καινοτομία αποδεικνύεται ότι είναι εξίσου σημαντικός με τον ανταγωνισμό στον τομέα των τιμών. Οι επιχειρήσεις οφείλουν λοιπόν να διαδραματίσουν ρόλο στον τομέα αυτό ιδίως για τη λήψη των αποτελεσμάτων της έρευνας και τη συμβολή στην ανάπτυξη της ανταγωνιστικότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η πολιτική καινοτομίας. Στο πολιτικό επίπεδο, η ποικιλομορφία της καινοτομίας δημιουργεί δυσχέρειες για τη συμπερίληψη της διαδικασίας στο σύνολό της. Στην αρχή, ακολουθήθηκε μια δυναμική προσέγγιση, που λάμβανε ως βάση την έρευνα, ενώ πλέον

⁷⁸ Ανακοίνωση της Επιτροπής στις 11 Μαρτίου 2003, «Πολιτική της καινοτομίας: ενημέρωση προσέγγισης της Ένωσης στο πλαίσιο στρατηγικής της Λισσαβόνας» COM(2003) 112.

ενδεδειγμένη είναι μια συστηματική διαδικασία που περιλαμβάνει όλα τα στοιχεία τα οποία συμμετέχουν στην καινοτομία. Το συστηματικό μοντέλο θα πρέπει να αναπτυχθεί ώστε να επιτρέψει την κατανόηση όχι μόνο της τεχνολογικής καινοτομίας, αλλά επίσης άλλων μορφών αυτής. Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει λοιπόν ως καθήκον την εμβάθυνση των γνώσεων της στη διαδικασία αυτή ώστε να εκπονήσει μια αποτελεσματική πολιτική.

Η ενσωμάτωση της καινοτομίας στις διάφορες πολιτικές θα επέτρεπε την ενίσχυση της επιχείρησης, η οποία βρίσκεται στο επίκεντρο της διαδικασίας καινοτομίας. Έτσι, η κατάρτιση του προσωπικού στο πνεύμα της επιχείρησης θα τους επέτρεπε να εκμεταλλευτούν καλύτερα τις ευκαιρίες που προσφέρονται από την αγορά. Η επιτυχημένη συνεργασία με άλλες επιχειρήσεις και τις δημόσιες αρχές επιβάλλει τη δημιουργία συμπληρωματικών, γεωγραφικά συγκεντρωμένων αλληλοεξαρτώμενων και ανταγωνιστικών «ομάδων επιχειρήσεων» (clusters). Οι συνθήκες της αγοράς και η ζήτηση από μέρους των καταναλωτών διαδραματίζουν επίσης σημαντικό ρόλο. Ορισμένες παράμετροι όπως ο ανταγωνισμός, η προσφορά κεφαλαίων, το ελάχιστο δεσμευτικό κανονιστικό περιβάλλον, η ύπαρξη ειδικευμένων και ευχερώς μετακινούμενου εργατικού δυναμικού είναι επίσης απαραίτητες για την ανάπτυξη καινοτόμων μεθόδων.

Λόγω αυτού του πολύμορφου περιεχομένου, η εφαρμογή της πολιτικής της καινοτομίας λαμβάνει ευαίσθητο χαρακτήρα. Οι κοινοτικές, εθνικές και περιφερειακές αρχές οφείλουν λοιπόν να την αντιμετωπίζουν με τη μέγιστη δυνατή ευελιξία.

Οι προκλήσεις Η Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει να επανακτήσει την καθυστέρηση που εμφανίζει έναντι των κυριοτέρων της ανταγωνιστών, να βοηθήσει τα νέα κράτη μέλη να εξαλείψουν τα κενά τους να αναπτύξει τις απαραίτητες δεξιότητες και να επωφεληθεί της οικονομικής και κοινωνικής της κατάστασης.

Έτσι, παρά ορισμένα ενθαρρυντικά αποτελέσματα που καταγράφηκαν κατά την εκπόνηση των πινάκων πορείας για την καινοτομία 2001 και 2002, η Ευρωπαϊκή Ένωση παρουσιάζει πάντα σημαντική καθυστέρηση ως προς τις Ηνωμένες Πολιτείες και την Ιαπωνία. Εν τούτοις, ορισμένα κράτη μέλη προόδευσαν περισσότερο από άλλα, πράγμα που επιτρέπει στα λοιπά κράτη μέλη να προχωρήσουν ταχύτερα χάρη στη μέθοδο του ανοιχτού συντονισμού.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει επίσης να υπερνικήσει τους εσωτερικούς δισταγμούς για την προσαρμογή στις καινοτόμες μεθόδους. Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης

επιβάλλει την υλοποίηση συγκεκριμένων δράσεων. Οι κάτοικοι των υποψηφίων χωρών συχνά επέδειξαν καινοτόμο πνεύμα προσαρμοζόμενοι στο μετασχηματισμό της οικονομίας τους. Αλλά και τα προβλήματα που αντιμετώπισαν οι χώρες αυτές και τα κράτη μέλη της ΕΕ είναι συχνά ταυτόσημα, θα πρέπει οπωσδήποτε να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στη διαμόρφωση, την προσαρμογή και την καθιέρωση κατάλληλων χρηματοδοτικών κυκλωμάτων.

Κατά γενικό κανόνα, τα ειδικά ή γενικά επαγγελματικά προσόντα των ευρωπαϊών εργαζομένων θα πρέπει να βελτιωθούν. Επιπλέον, λόγω της δημογραφικής εξέλιξης που οδηγεί σε γήρανση του πληθυσμού, η επαγγελματική οργάνωση θα πρέπει να αναθεωρηθεί δίνοντας βάρος στην ελαστικότητα για να ενισχυθεί ειδικότερα η επαγγελματική κατάρτιση. Εξάλλου, στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, θα πρέπει να αντληθούν οφέλη από τις ιδιαιτερότητες της ΕΕ όπως το μέγεθος του δημόσιου τομέα ή της αυξανόμενης αστικοποίησης.

Το πλαίσιο της πολιτικής της καινοτομίας. Στο ευρωπαϊκό επίπεδο καταβλήθηκαν προσπάθειες συντονισμού, κυρίως στο πλαίσιο των προγραμμάτων-πλαισίων έρευνας ώστε να βελτιωθεί η σχέση μεταξύ έρευνας και καινοτομίας. Στους λοιπούς τομείς θα πρέπει επίσης να ενισχυθεί η πλευρά «καινοτομία». Οι 5 προτεραιότητες που ορίστηκαν από την Επιτροπή στην ανακοίνωσή της για την καινοτομία σε μια οικονομία βασισμένη στη γνώση, παραμένουν πάντα επίκαιρες αλλά είναι αναγκαίο να ενισχυθεί η προώθησή τους. Ένα κατάλληλο για το συντονισμό πλαίσιο δράσης πρόκειται να θεσπιστεί:

- Τα κράτη μέλη οφείλουν να εκπονήσουν και να ενισχύσουν τις εθνικές τους στρατηγικές καινοτομίας και να συντονίσουν τη δράση των αρμοδίων υπουργείων.
- Στο ευρωπαϊκό επίπεδο, η συστηματική προσέγγιση θα πρέπει να ενισχυθεί χάρη στη θέσπιση του Συμβουλίου «ανταγωνιστικότητας» που συγκεντρώνει τις δραστηριότητες οι οποίες συνδέονται με την εσωτερική αγορά, την έρευνα και τη βιομηχανία. Εντός της ίδιας της Επιτροπής, οι Επίτροποι ενίσχυσαν με τη συνεργασία τους για την ευνόηση της καινοτομίας. Επιπλέον, αφήνοντας συγχρόνως περιθώριο για τη δράση των κρατών μελών, η Ευρωπαϊκή Ένωση οφείλει να ενεργήσει ώστε να αντλήσει το μέγιστο των πλεονεκτημάτων από την ευρωπαϊκή διάσταση της καινοτομίας.
- Στο εθνικό και κοινοτικό επίπεδο θα πρέπει να βελτιωθούν οι γνώσεις επί της καινοτομίας βελτιώνοντας ειδικότερα τα στατιστικά εργαλεία.

Θα εφαρμοστούν σχετικά μέτρα. Έτσι, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προβλέπει την ενίσχυση της διαδικασίας μαθητείας. Ένα πιλοτικό σχέδιο θα έχει στόχο τη βελτίωση του συστήματος υποστήριξης για την προώθηση της τεχνολογίας και θα δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στις υποψήφιες χώρες.

Άλλες δράσεις. (Οι νέες ιδέες θα πρέπει να μπορούν να μελετούνται για την ενίσχυση της διαδικασίας της καινοτομίας. Πρόκειται πρώτα από όλα για τη βελτίωση του περιβάλλοντος των επιχειρήσεων ενισχύοντας τη διαδραστικότητα με τις λοιπές πολιτικές όπως ο ανταγωνισμός, η εσωτερική αγορά, η περιφερειακή πολιτική, τα φορολογικά μέτρα, η εκπαίδευση και η επαγγελματική κατάρτισή, το περιβάλλον η τυποποίηση ή το κοινοτικό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας.

Η καινοτομία δεν θα προοδεύσει παρά μόνο αν γίνει θετικά δεκτή από την αγορά. Στην περίπτωση αυτή είναι δυνατόν να μελετηθεί η αντίδραση των καταναλωτών στις πιλοτικές αγορές, οι οποίες από τα ίδια χαρακτηριστικά τους μπορούν να είναι ιδιαίτερα δεκτικές εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η διαδικασία αυτή θα βοηθήσει επίσης τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις να εγκατασταθούν στην παγκόσμια αγορά. Ο δημόσιος τομέας στην Ένωση αποτελεί επίσης πηγή για χρήση καινοτομίας έστω και αν παραμένουν διάφορα εμπόδια. Θα πρέπει λοιπόν να συνεχιστεί η πορεία προς την ίδια κατεύθυνση, προσφεύγοντας συγκεκριμένα στις μεθόδους της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης.

Στο περιφερειακό επίπεδο, όπου συχνά συλλαμβάνονται οι καινοτόμες μέθοδοι, θα πρέπει να αναληφθούν προσπάθειες για την αποφυγή πολυτεμαχισμού, ενισχύοντας συγχρόνως τη δημιουργία «ομάδων επιχειρήσεων» και πυρήνων κατάρτισης. Η Επιτροπή θα υποστηρίξει τις προσπάθειες των περιφερειακών αρχών και τα ευρωπαϊκά δίκτυα.

Σχέδιο δράσης. Αν και η καθυστέρηση ως προς τις Ηνωμένες Πολιτείες στα θέματα της καινοτομίας δεν γίνεται ακόμη αισθητή, είναι σημαντικό για την Ευρωπαϊκή Ένωση να αναπτύξει μια πολιτική της καινοτομίας. Τα κράτη μέλη και η Επιτροπή οφείλουν λοιπόν να καταρτίσουν ένα πλαίσιο δράσης που θα περιλαμβάνει προτεραιότητες και στόχους.

Τα κράτη μέλη οφείλουν, να ενισχύσουν την εθνική τους στρατηγική υπέρ της καινοτομίας, να διαβιβάζουν στην Επιτροπή πληροφορίες για την καινοτομία και να ενισχύουν τη συμμετοχή τους στη διαδικασία αμοιβαίας μαθητείας.

Η Επιτροπή θα καταβάλει προσπάθειες για τη βελτίωση της συνοχής των διαφόρων διαθέσιμων δεδομένων, θα βελτιώσει τη διαδικασία αμοιβαίας μαθητείας, θα αναλύσει με τα κράτη μέλη τα αποτελέσματα της διαδικασίας και θα ξεκινήσει μια πιλοτική πρωτοβουλία για την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων. Στις υποψήφιες χώρες, θα εγκαταστήσει μία πλατφόρμα ανταλλαγών και θα επεκτείνει εκεί τον πίνακα της καινοτομίας. Θα συντάξει μία έκθεση για την πολιτική καινοτομίας στο εθνικό και κοινοτικό επίπεδο και θα συμβάλει στην καινοτομία στο δημόσιο τομέα.

Η Επιτροπή και τα κράτη μέλη θα θεσπίσουν μία διαδικασία συντονισμού, θα ενισχύσουν την αμοιβαία μαθητεία και τη συνεργασία τους για την ανάπτυξη της καινοτομίας εντός της ΕΕ.

❖ Πρόγραμμα-πλαίσιο για την καινοτομία και την ανταγωνιστικότητα (2007-2013)

Για να υποστηριχθούν οι στόχοι της ανανεωμένης στρατηγικής της Λισσαβόνας και για να τονωθούν έτσι η ανάπτυξη και η απασχόληση στην Ευρώπη, προτείνεται για την περίοδο 2007-2013 ένα πρόγραμμα-πλαίσιο για την καινοτομία και την ανταγωνιστικότητα. Το πρόγραμμα-πλαίσιο θα υποστηρίξει τις ενέργειες υπέρ της ανταγωνιστικότητας και της ικανότητας καινοτομίας στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Θα ενθαρρύνει ιδίως την χρησιμοποίηση τεχνολογιών της πληροφορίας, των οικοτεχνολογιών και των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

Συμμετέχοντας στις κοινοτικές προσπάθειες που τείνουν προς μια βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη και περισσότερες θέσεις εργασίας, το πρόγραμμα-πλαίσιο για την καινοτομία και την ανταγωνιστικότητα (ΠΚΑ) προτείνει ένα συνεπές πλαίσιο για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και του δυναμικού καινοτομίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ). Οι ενέργειες που υποστηρίζονται από το πρόγραμμα-πλαίσιο θα στηρίξουν την ανάπτυξη της κοινωνίας της γνώσης καθώς και την βιώσιμη ανάπτυξη που στηρίζεται σε μια ισορροπημένη οικονομική ανάπτυξη.

Το πρόγραμμα-πλαίσιο θα ενσωματώσει ειδικά κοινοτικά προγράμματα στήριξης, νέες ενέργειες καθώς και συνεργασίες με άλλα προγράμματα. Ανταποκρίνεται έτσι σε

στόχους της ανανεωμένης στρατηγικής της Λισσαβόνας υπέρ μιας απλούστερης, περισσότερο προβεβλημένης και περισσότερο στοχευόμενης κοινοτικής δράσης⁷⁹.

(Συνέχεια στο Παράρτημα 4)

❖ Έβδομο πρόγραμμα-πλαίσιο (2007-2013): Οικοδομώντας την Ευρώπη της γνώσης

Η έρευνα αποτελεί κεντρικό στοιχείο της στρατηγικής της Λισσαβόνας και μια από τις κορυφές του «τριγώνου της γνώσης», το οποίο αναμένεται να ενισχύσει την ανάπτυξη και την απασχόληση στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) σε μια παγκοσμιοποιημένη οικονομία. Το έβδομο πρόγραμμα-πλαίσιο έρευνας, το οποίο καλύπτει την περίοδο 2007-2013, δίνει την ευκαιρία στην ΕΕ να προσαρμόσει την ερευνητική της πολιτική στις οικονομικές και κοινωνικές φιλοδοξίες της, εδραιώνοντας τον Ευρωπαϊκό Χώρο Έρευνας (ΕΧΕ). Για το σκοπό αυτόν, η Επιτροπή επιδιώκει την αύξηση του ετήσιου προϋπολογισμού έρευνας της ΕΕ και, κατ' ακολουθία, την αύξηση των εθνικών δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων στην έρευνα. Το έβδομο πρόγραμμα-πλαίσιο θα πρέπει επίσης, κατά την εφαρμογή του, να ανταποκρίνεται στις ανάγκες έρευνας και γνώσης της βιομηχανίας και των ευρωπαϊκών πολιτικών γενικότερα. Το έβδομο πρόγραμμα-πλαίσιο διαρθρώνεται γύρω από τέσσερα κύρια προγράμματα και έχει απλοποιηθεί σε μεγάλο βαθμό ώστε να είναι πιο προσιτό στους ερευνητές και πιο αποτελεσματικό⁸⁰.

Το 7ο πρόγραμμα-πλαίσιο ανταποκρίνεται στις ανάγκες ανάπτυξης και απασχόλησης της ΕΕ. Κατόπιν ευρείας δημόσιας διαβούλευσης, προσδιορίστηκαν τέσσερις βασικοί στόχοι στους οποίους αντιστοιχούν τέσσερα κύρια ειδικά προγράμματα τα οποία αναμένεται να δομήσουν τις ευρωπαϊκές ερευνητικές προσπάθειες.

—D

⁷⁹ Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 6ης Απριλίου 2005, που θεσπίζει ένα **πρόγραμμα-πλαίσιο για την καινοτομία και την ανταγωνιστικότητα (2007-2013)** COM(2005) 121

⁸⁰ **Απόφαση αριθ. 1982/2006/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου**, της 18ης Δεκεμβρίου 2006, για το έβδομο πρόγραμμα-πλαίσιο δραστηριοτήτων έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και επίδειξης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (2007-2013) [COM(2006) 364]

Απόφαση αριθ. 969/2006/ΕΚ του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 2006, για το έβδομο πρόγραμμα-πλαίσιο δραστηριοτήτων πυρηνικής έρευνας και εκπαίδευσης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας (Ευρατόμ) (2007-2011).

Πιο συγκεκριμένα τα τέσσερα ειδικά προγράμματα είναι:

- Συνεργασία
- Ιδέες
- Άνθρωποι
- Ικανότητες

(Συνέχεια στο Παράρτημα 8)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΔΕΚΑΤΟ: Η ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΕ ΤΟΠΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ -Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΣΤΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΟΡΘΩΝ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω το 80% του πληθυσμού της Ευρώπης ζει στις πόλεις και τα περίχωρα τους. Αυτή η συγκέντρωση του ανθρώπινου δυναμικού συνεπάγεται τη συγκέντρωση όλων των αναγκών αλλά και όλων των προβλημάτων που απορρέουν από τον υπερπληθυσμό στα πλαίσια μιας πόλης(ανεργία, ρύπανση, εγκληματικότητα).

Όλο αυτό το πλέγμα των προβλημάτων προσπαθεί να το διαχειριστεί ένας πολύ μεγάλος αριθμός αρμοδίων λήψης αποφάσεων και φορέων. Απέναντι σ' αυτή την πληθώρα αρμόδιων φορέων και προβλημάτων, ο πολίτης είναι μόνος και αντιμετωπίζει μόνος, κατά τη διάρκεια της ημέρας, δυσκολίες μετακίνησης μέσα στο προάστιο του, στη διαδρομή προς την εργασία του, υφίσταται την ρύπανση ή την ανασφάλεια. Έτσι λοιπόν, δεν είναι δυνατόν να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά όλα τα προβλήματα που προκύπτουν αν ο καθένας ενεργεί μεμονωμένα και χωρίς συνεννόηση με τους άλλους. Για αυτό το λόγο τα ζητήματα αστικής ανάπτυξης πρέπει να αντιμετωπίζονται βάσει ολοκληρωμένης προσέγγισης.

Καίριας σημασίας είναι οι αποφάσεις που λαμβάνονται από τους δήμους καθώς αυτοί έχουν επιφορτιστεί, από το κράτος και τους πολίτες, το πιο ενεργό ρόλο για τη διαχείριση των αστικών προβλημάτων. Παρόλα αυτά πολλοί είναι οι δήμοι που δεν δίνουν την απαραίτητη προτεραιότητα στα περιβαλλοντικά αστικά ζητήματα παρά μόνο αναλώνονται σε υπερβάλλοντα ανταγωνισμό με γειτονικούς δήμους για θέματα λιγότερης σημασίας. Θεμελιώδης αρχή την οποία πρέπει να προασπίζουν όλοι οι δήμοι είναι η αειφόρος αστική ανάπτυξη η οποία θα οδηγήσει σε πιο υγιεινό και ελκυστικότερο τρόπο διαβίωσης. Στη δημοκρατική Ευρώπη, οι δημόσιοι φορείς πρέπει να εξασφαλίζουν για τους πολίτες τους και αυτούς που διοικούν ότι υπάρχει συνέπεια ανάμεσα στις διάφορες δράσεις του δημοσίου. Πέραν από τις οδηγίες και τις επιχορηγήσεις, είναι απαραίτητο αυτοί που λαμβάνουν αποφάσεις να συνεργάζονται μεταξύ τους έτσι ώστε να υπάρξει συνοχή ανάμεσα στις λύσεις τις οποίες σχεδιάζουν. Για να επιτευχθεί ένα τόσο σημαντικό διάβημα κρίνεται απαραίτητη η συγκέντρωση και προβολή των "ορθών" πρακτικών καθώς και η συστηματική δημιουργία θέσεων υπευθύνων/συντονιστών έργου. Ο οργανισμός τοπικής αυτοδιοίκησης είναι συνήθως ο αρμοδιότερος για να αναλάβει αυτό το λειτουργήμα. Με τον τρόπο αυτό μπορεί να επιτευχθούν οι στόχοι της **Λισσαβόνας και του Γκέτεμποργκ** χάρη στην οικοδόμηση βιώσιμων πόλεων και βιώσιμων κοινοτήτων.

Η καλύτερη ποιότητα ζωής σε μια πόλη θα επιτευχθεί μόνο με μια ολοκληρωμένη στρατηγική λήψης αποφάσεων. Πέραν από την ενεργοποίηση των δημοτικών αρχών, εξίσου σημαντικός είναι και ο ρόλος των πολιτών. Το κοινό θα πρέπει να συμμετέχει στη λήψη αποφάσεων, αφού πρώτα έχει ενημερωθεί για τη σωστή αστική διαχείριση. Επιπλέον, η διαφάνεια στη λήψη αποφάσεων και η απόδοση ευθυνών είναι καίρια στοιχεία της αειφόρου αστικής διαχείρισης⁸¹.

11.1 Η HABITAT AGENDA

Τον Ιούνιο του 1996, στη **Δεύτερη Παγκόσμια Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για τους Ανθρώπινους Οικισμούς (HABITAT II)** που πραγματοποιήθηκε στην Κωνσταντινούπολη, οι κυβερνήσεις και εθνικές αντιπροσωπείες των χωρών μελών του ΟΗΕ, δεσμεύτηκαν σε ένα πλαίσιο αρχών, προτεραιοτήτων και δράσεων, με στόχο την εξασφάλιση βιώσιμων οικισμών και επαρκούς στέγης για όλους τους πολίτες τους. Το πλαίσιο αυτό, τέθηκε σαν επακόλουθο της προβληματικής για την αυξανόμενη παρουσία φαινομένων που υποβαθμίζουν τη ζωή στους ανθρώπινους οικισμούς : μεγάλες πληθυσμιακές πυκνότητες, ανεξέλεγκτη ανάπτυξη, έλλειψη σωστής υποδομής και σχεδιασμού, περιβαλλοντική υποβάθμιση και κατασπατάληση φυσικών πόρων, αύξηση φτώχειας, ανεργίας, αστέγων και γενικότερα φαινομένων κοινωνικού αποκλεισμού, τόσο στις αναπτυγμένες όσο και στις αναπτυσσόμενες χώρες.

Η συνδιάσκεψη της Κωνσταντινούπολης εντάσσεται στο γενικότερο πλαίσιο προβληματικής και δράσης του ΟΗΕ για βιώσιμους ανθρώπινους οικισμούς, και αποτελεί συνέχεια της Πρώτης Συνδιάσκεψης **HABITAT I** για τους ανθρώπινους οικισμούς (Vancouver 1976), της Απόφασης 43/181/1988 της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ για την "Παγκόσμια Στρατηγική για την Κατοικία για το έτος 2000", και της Συνδιάσκεψης του Rio (Βραζιλία 1992) για την μετάβαση στη βιώσιμη ανάπτυξη (Agenda 21).

Τα δύο βασικά κείμενα στα οποία συνοψίζονται τα αποτελέσματα της συνδιάσκεψης είναι η **“Διακήρυξη της Κωνσταντινούπολης”** και η **“Habitat Agenda”**.

Η Διακήρυξη της Κωνσταντινούπολης, χωρίς να αναιρεί τη βασική αρχή ότι οι πόλεις είναι και θα παραμείνουν τα κέντρα οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής ανάπτυξης, καλεί τις κυβερνήσεις και τους κοινωνικούς εταίρους σε κάθε χώρα, να υιοθετήσουν μια σειρά μέτρων

⁸¹ ΜΑΖΙΩΤΗΣ Δ., *“Η προσαρμογή της πολιτικής συνοχής στη διευρυμένη Ευρώπη και στους στόχους της Λισσαβόνας και του Γκέτεμποργκ”*, Ελληνικό Κέντρο Ερευνών & Τεκμηρίωσης, 2005.

και πολιτικών έτσι ώστε η κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη να διασφαλίζει την ισορροπία και προστασία του περιβάλλοντος, την ποιότητα ζωής στις πόλεις, καθώς και τα βασικά δικαιώματα των πολιτών σε επαρκή στέγη.

Η *Habitat Agenda* αποτελεί το Παγκόσμιο Σχέδιο Δράσης για τους Ανθρώπινους Οικισμούς του οποίου ο στόχος είναι να επισημάνει όλες εκείνες τις παραμέτρους που πρέπει να συνεκτιμώνται προκειμένου η ανάπτυξη των πόλεων και οικισμών να εγγυάται την ασφαλή, υγιεινή, και ισόνομη διαβίωση των κατοίκων και την επαρκή και ικανοποιητική στέγη για όλους σε ένα βιώσιμο οικιστικό περιβάλλον.

Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στην *Habitat Agenda* οι χώρες που μετείχαν στην Παγκόσμια Συνδιάσκεψη δεσμεύτηκαν σε ένα πολιτικό, οικονομικό, περιβαλλοντικό, ηθικό και πνευματικό όραμα των Ανθρώπινων Οικισμών, βασισμένο στις αρχές της ισότητας, της αλληλεγγύης, του εταιρισμού, της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της εκτίμησης και της συνεργασίας⁸². (Συνέχεια στο Παράρτημα 9)

⁸² ΔΕΠΟΣ - ΤΜΗΜΑ ΕΡΕΥΝΩΝ, "Οδηγός εκπόνησης ολοκληρωμένων τοπικών προγραμμάτων βιώσιμης ανάπτυξης σε εφαρμογή της *habitat agenda*", ΥΠΕΧΩΔΕ, Αθήνα, 2002.

Prof. DERGALIN IGOR, "*Urban Innovations and Contribution to HABITAT II- Urban Trends, Patterns and Challenges in the New Member States of the European Union*", European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, Stockholm 1996.

MEGA VOULA, "*Urban Innovations and Contribution to HABITAT II- Urban Renaissance in Europe*", European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, Dublin 1996.

11.2 ΤΡΕΧΟΥΣΕΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΕΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ ΓΙΑ ΑΕΙΦΟΡΟ ΑΣΤΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ

BEST PRACTICES

Η ΕΕ έχει δημιουργήσει ένα πλήρες εργαλείο περιβαλλοντικής διαχείρισης, το κοινοτικό σύστημα οικολογικής διαχείρισης και οικολογικού ελέγχου (EMAS)⁸³. Από τότε που αναθεωρήθηκε το 2001, περισσότεροι από 500 δημόσιοι οργανισμοί, 110 από τους οποίους είναι τοπικές αρχές, έχουν καταχωρισθεί στο EMAS. Αρχικά το σύστημα μελετήθηκε για τη συνεχή βελτίωση των οργανισμών στις περιβαλλοντικές τους επιδόσεις των καθημερινών τους δραστηριοτήτων, στην περίπτωση όμως των τοπικών αρχών το σύστημα τις διευκολύνει να διαχειρίζονται τα καταστατικά περιβαλλοντικά καθήκοντά τους και τις μη καταστατικές πρωτοβουλίες τους με τρόπο συντονισμένο, συστηματικό και ελεγχόμενο. Τους επιτρέπει να αναλύουν τις άμεσες και έμμεσες επιπτώσεις στο περιβάλλον, όπως είναι οι αποφάσεις τους για το σχεδιασμό της χρήσης γης και την επιλογή των αναδόχων των έργων. Το σύστημα απαιτεί επίσης από τις τοπικές αρχές να λαμβάνουν υπόψη τις ανησυχίες των ενδιαφερομένων μερών (π.χ. των τοπικών ενώσεων) και να είναι περισσότερο υπεύθυνες απέναντί τους λογοδοτώντας για τις δραστηριότητές τους.

Η Επιτροπή και το Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Δήμων και Περιφερειών (CEMR) άρχισαν εκστρατεία με την οποία ενθαρρύνουν τις τοπικές αρχές να χρησιμοποιούν το EMAS. Οι πρώτες εμπειρίες έδειξαν ότι είναι εφαρμόσιμο και χρήσιμο εργαλείο για τους δήμους, ότι είναι αρκετά ευέλικτο στην αντιμετώπιση των κύριων περιβαλλοντικών θεμάτων των πόλεων και των μεγαλουπόλεων, βοηθά στον καθορισμό προτεραιοτήτων, παροτρύνει την πληροφόρηση σχετικά με τα περιβαλλοντικά θέματα, βελτιώνει τον τρόπο αναφοράς και βοηθά στην εφαρμογή της LA 21.

⁸³Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 761/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 19ης Μαρτίου 2001 για την εκούσια συμμετοχή οργανισμών σε κοινοτικό σύστημα οικολογικής διαχείρισης και οικολογικού ελέγχου (EMAS) (ΕΕ L 114, 24.04.2001, 1).

Παράδειγματα ορθής πρακτικής στη χρήση συστημάτων περιβαλλοντικής διαχείρισης

Από το 1997, το Δημοτικό Συμβούλιο του **Leicester** άρχισε να χρησιμοποιεί το EMAS για να βελτιώσει τις περιβαλλοντικές του επιδόσεις. Από το 2003, επέκτεινε το πεδίο εφαρμογής του συστήματος στη διαχείριση των περιβαλλοντικών επιδόσεων της ίδιας της πόλης του Leicester, εστιάζοντας ιδίως στις πτυχές στις οποίες ο δήμος έχει ιδιαίτερα καλή εικόνα. Έθεσε φιλόδοξους στόχους για την ενεργειακή απόδοση των κατοικιών, για τη μείωση των μετακινήσεων με ΙΧ αυτοκίνητα στο κέντρο της πόλης, τη μείωση των μετακινήσεων με ΙΧ αυτοκίνητα στα σχολεία, την ευαισθητοποίηση σε περιβαλλοντικά θέματα, τη μείωση των μπαζών, την κατάρτιση τοπικού προτύπου για αειφόρο δόμηση και τον καθαρισμό των δρόμων από τα σκουπίδια⁸⁴.

Οι **Κάτω Χώρες** είχαν υιοθετήσει το στόχο να θέσουν σε εφαρμογή όλες οι δημόσιες αρχές, συμπεριλαμβανομένων των τοπικών, σύστημα περιβαλλοντικής διαχείρισης (EMAS, ISO 14001 ή άλλο ισοδύναμο) έως τα τέλη του 2004. Το Νοέμβριο του 2002, το Den Bosch ήταν η πρώτη πόλη των Κάτω Χωρών που απέκτησε πιστοποίηση ISO 14001.

"Met preventie naar duurzaam ondernemen - een programma voor en door overheden 2001-2005"

Η Επιτροπή, παράλληλα με την υποστήριξη που παρέχει σε σειρά ερευνητικών έργων για τη δημιουργία των εργαλείων που χρειάζονται οι αρχές των πόλεων στη διαχείριση του αστικού τους χώρου, ιδίως μέσω του ερευνητικού προγράμματος για την πόλη του μέλλοντος και την πολιτιστική κληρονομιά, προωθεί επίσης την υιοθέτηση της Τοπικής Ατζέντας 21 με τη χρηματοδοτική της συνδρομή σε διάφορα δίκτυα πόλεων που μετέχουν στην πρωτοβουλία και την προάγουν σε όλη την Ευρώπη⁸⁵.

Η Επιτροπή δραστηριοποιήθηκε επίσης παρέχοντας και άλλα εργαλεία διαχείρισης στους δήμους, όπως τους **Ευρωπαϊκούς Κοινούς Δείκτες** και το **Οικολογικό Αποτύπωμα**. Ορισμένες ευρωπαϊκές οδηγίες επιβάλλουν ακόμη υποχρεώσεις σε ό,τι αφορά τη διαχείριση διαφόρων τομέων του αστικού περιβάλλοντος, όπως ο αέρας, ο θόρυβος και το νερό.

⁸⁴ www.leicester.gov.uk/

⁸⁵ www.cordis.lu/eesd/ka4/home.html

11.3 ΆΛΛΑ ΜΕΤΡΑ ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΥΡΕΙΑ ΔΙΑΔΟΣΗ ΤΗΣ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΑΣΤΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Η έκθεση για τις ευρωπαϊκές αειφόρους πόλεις⁸⁶ «συνηγορεί θερμά υπέρ της κατάστρωσης στρατηγικών σε επίπεδο πόλεων για τη βιώσιμη αστική διαχείριση». Στο ίδιο πνεύμα, το έργο Αυτοαξιολόγησης των Τοπικών Αρχών της Τοπικής Ατζέντας 21 καλούσε να τεθεί η LA21 σε πιο σταθερή και μακρόχρονη βάση, έτσι ώστε να ενσωματωθεί στις πρακτικές και τις διαδικασίες της ευρωπαϊκής τοπικής διακυβέρνησης, το δε σχέδιο εφαρμογής της Παγκόσμιας Συνόδου Κορυφής για την αειφόρο ανάπτυξη καλεί στη λήψη μέτρων που θα ενισχύουν τις θεσμικές ρυθμίσεις για την αειφόρο ανάπτυξη, ακόμη και σε τοπικό επίπεδο, στο πλαίσιο της Ατζέντας 21.

Μακροπρόθεσμα, η ενεργός και ολοκληρωμένη διαχείριση των περιβαλλοντικών θεμάτων για τον αστικό χώρο στο σύνολό του είναι ο μόνος τρόπος για να επιτευχθεί υγιές αστικό περιβάλλον υψηλής ποιότητας. Απαιτούνται σαφείς περιβαλλοντικοί στόχοι, δράσεις και προγράμματα παρακολούθησης που θα συνδέουν τις περιβαλλοντικές πολιτικές με τις οικονομικές και κοινωνικές πολιτικές.

Συνεπώς, οι δήμοι των πόλεων πρέπει να θέσουν σε εφαρμογή ένα σχέδιο περιβαλλοντικής διαχείρισης. Για να εξασφαλίσουν την εφαρμογή του και για να παρακολουθούν την πρόοδό του, χρειάζεται να υιοθετήσουν το κατάλληλο σύστημα περιβαλλοντικής διαχείρισης⁸⁷.

Η Επιτροπή πιστεύει ότι ανάλογη απαίτηση θα μπορούσε να καθορισθεί σε επίπεδο ΕΕ για όλες τις πρωτεύουσες, πόλεις και μεγαλουπόλεις άνω των 100.000 κατοίκων, οι οποίες είναι και οι 500 μεγαλύτερες πόλεις της ΕΕ των 25. Το σημείο αυτό θα αποτελέσει το αντικείμενο περαιτέρω διαβουλεύσεων το 2004, μεταξύ άλλων και στην ειδική ομάδα εργασίας εμπειρογνομόνων και παραγόντων.

Με την προτεινόμενη απαίτηση θα είναι υποχρεωτική η υιοθέτηση τέτοιου σχεδίου και η εφαρμογή κατάλληλου συστήματος περιβαλλοντικής διαχείρισης. Οι διαδικασίες θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν, παραδείγματος χάριν, την αναγκαιότητα διαβούλευσης με το κοινό, τους επιχειρηματικούς και άλλους κύκλους, την αναγκαιότητα καθορισμού στόχων

⁸⁶ ISBN 92-827-8259-X (1996)

⁸⁷ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ-Ανακοίνωση, *“Πρόταση Στρατηγικής βελτίωσης του περιβάλλοντος στις ευρωπαϊκές πόλεις”*, Βρυξέλλες 2006.

(που θα αποφασίζονται σε τοπικό επίπεδο) και την αναγκαιότητα παρακολούθησης και δημοσιοποίησης της προόδου. Πρόθεση της Επιτροπής δεν θα ήταν να παρακολουθεί λεπτομερώς αυτά τα σχέδια διαχείρισης, αλλά περισσότερο να αποβούν αναπόσπαστο μέρος της αστικής διακυβέρνησης.

Οι ισχύουσες οδηγίες της ΕΕ απαιτούν ήδη από τις αρχές των αστικών οικισμών να διαχειρίζονται την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα⁸⁸ και τον περιβαλλοντικό θόρυβο⁸⁹, όπως επίσης να συμμετέχουν στη διαχείριση των λεκανών απορροής των ποταμών τους⁹⁰. Η απαίτηση που προτείνεται θα παρέχει τη δυνατότητα στο δήμο να συνδυάζει τη διαχείριση αυτών των υποχρεώσεων και άλλων περιβαλλοντικών θεμάτων με ένα ενοποιημένο σχέδιο περιβαλλοντικής διαχείρισης.

Το σχέδιο θα μπορούσε να αφορά τα κύρια θέματα όπως είναι η ενεργειακή κατανάλωση, οι εκπομπές αερίων θερμοκηπίου, η χρήση και η επεξεργασία των υδάτων, τα απόβλητα, ο θόρυβος, η ποιότητα του αέρα, η φύση και η βιοποικιλότητα, οι μεταφορές και η κινητικότητα, ο σχεδιασμός, οι φυσικοί και οι ανθρωπογενείς κίνδυνοι, η αειφόρος δόμηση, τα συναφή θέματα υγείας και εν γένει η ποιότητα ζωής. Επειδή συχνά οι αστικές περιοχές εκτείνονται πέραν των διοικητικών ορίων ενός δήμου, το σχέδιο θα ισχύει για ολόκληρη την αστική περιοχή και θα απαιτήσει ιδίως τη συνεργασία μεταξύ γειτονικών διοικητικών αρχών.

Σύμφωνα με την ατζέντα ορθότερης διακυβέρνησης της ΕΕ, αυτά τα σχέδια περιβαλλοντικής διαχείρισης θα εντείνουν τη συνεργασία μεταξύ των διαφόρων κυβερνητικών επιπέδων (τοπικό, περιφερειακό και κεντρικό), μεταξύ των διαφορετικών διευθύνσεων στις τοπικές διοικήσεις, και μεταξύ γειτονικών διοικήσεων, καθώς επίσης θα εντείνουν τη συμμετοχή πολιτών και παραγόντων. Με τα σχέδια αυτά θα αντιμετωπισθούν και άλλα κενά και ατέλειες στην περιβαλλοντική διαχείριση, όπως η απουσία ή η ελλιπής χρήση δεδομένων και

⁸⁸ Οδηγία 96/62/ΕΚ του Συμβουλίου της 27ης Σεπτεμβρίου 1996 για την εκτίμηση και τη διαχείριση της ποιότητας του αέρα του περιβάλλοντος (ΕΕ L 296, 21.11.1996, σ. 55)

⁸⁹ Οδηγία 2002/49/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Ιουνίου 2002, σχετικά με την αξιολόγηση και τη διαχείριση του περιβαλλοντικού θορύβου - Δηλώσεις της Επιτροπής στην επιτροπή συνδιαλλαγής για την έκθεση σχετικά με την αξιολόγηση και τη διαχείριση του περιβαλλοντικού θορύβου (ΕΕ L 189, 18.07.2002, σ. 12)

⁹⁰ Οδηγία 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Οκτωβρίου 2000 για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων (ΕΕ L 327, 22.12.2000, σ. 1)

εργαλείων διαχείρισης, η υπερβολική σημασία που δίδεται στην ανάπτυξη με την κατασκευή έργων αντί της άσκησης μιας πλήρους πολιτικής αειφόρου ανάπτυξης και ο διαχωρισμός σχεδιασμού και εφαρμογής.

Θα βοηθήσουν να αντιμετωπισθεί ο βραχυπρόθεσμος σχεδιασμός που υπαγορεύουν οι πολιτικές διεργασίες, αποκαθιστώντας την συνέχεια που απαιτείται στην περιβαλλοντική πολιτική του δήμου μεταξύ διαδοχικών διοικήσεων. Τα μακροπρόθεσμα προβλήματα, όπως οι συνέπειες της κλιματικής αλλαγής, πρέπει να ληφθούν υπόψη και απαιτούν ολοκληρωμένο μακροπρόθεσμο προγραμματισμό για να συνυπολογισθούν όλοι οι σχετικοί παράγοντες και οι σύνθετες αλληλεπιδράσεις τους, έτσι ώστε να ανευρεθούν βιώσιμες λύσεις.

Τα σχέδια περιβαλλοντικής διαχείρισης θα βοηθήσουν επίσης τις 500 μεγαλύτερες ευρωπαϊκές πόλεις να τεθούν σε πιο ισότιμη βάση μεταξύ τους όσον αφορά τις περιβαλλοντικές τους πρωτοβουλίες και υποχρεώσεις. Σήμερα, οι πόλεις αυτές διαφέρουν σε αυτό το σημείο αισθητά, διότι ορισμένες από αυτές ενεργούν πιο προνοητικά από άλλες, τα δε κράτη μέλη καθορίζουν διαφορετικής έκτασης και τύπου υποχρεώσεις. Η υιοθέτηση και η εφαρμογή σχεδίων περιβαλλοντικής διαχείρισης σε περισσότερες πόλεις και μεγαλουπόλεις θα έχει ως αποτέλεσμα ο οικονομικός ανταγωνισμός μεταξύ τους να μην τις εμποδίζει τόσο στην προαγωγή ενός υγιούς αστικού περιβάλλοντος υψηλής ποιότητας. Αντίθετα, οι πόλεις και οι μεγαλουπόλεις θα προσελκύσουν περισσότερες επιχειρήσεις και νέους κατοίκους, λόγω της ποιότητας ζωής που θα προσφέρουν.

Μαζί με το σχέδιο περιβαλλοντικής διαχείρισης θα χρειασθεί ένα πλήρες σύστημα περιβαλλοντικής διαχείρισης για την ανάλυση, την παρακολούθηση και την πρόβλεψη που απαιτούνται για την τακτική επανεξέταση του σχεδίου. Θα βοηθήσει επίσης τους δήμους στη συμμόρφωσή τους προς την εθνική και ευρωπαϊκή περιβαλλοντική νομοθεσία (όπως εκείνη για την ποιότητα του αέρα και για το θόρυβο) και θα εξασφαλίσει την αποτελεσματική επιβολή της, η οποία αποτελεί κατά παράδοση το αδύναμο σημείο της περιβαλλοντικής νομοθεσίας. Στο θέμα αυτό, ένα πλήρες σύστημα όπως το EMAS κατευθύνει τις τοπικές διοικήσεις στη συνεχή διεργασία κατάστρωσης της περιβαλλοντικής πολιτικής καθορισμού στόχων, παρακολούθησης, ελέγχου και αναφοράς. Η επανεξέταση της κατάστασης του περιβάλλοντος οδηγεί στον καθορισμό της περιβαλλοντικής πολιτικής σε συνεννόηση με το προσωπικό, τους πολίτες, τους οικονομικούς και άλλους παράγοντες. Στη συνέχεια τίθεται σε εφαρμογή το σύστημα διαχείρισης με κατανομή των αρμοδιοτήτων, εκπαίδευση του προσωπικού, τεκμηρίωση, επιλογή σειράς περιβαλλοντικών σκοπών και στόχων (οι οποίοι μπορούν να είναι φιλόδοξοι κατά την κρίση των αρχών), κατάρτιση προγράμματος δράσης

για την επίτευξη των στόχων, χορήγηση οικονομικών πόρων και δημιουργία συστήματος λογιστικού ελέγχου για τη συλλογή των σχετικών δεδομένων και την παρακολούθηση του συστήματος και της προόδου στην επίτευξη των στόχων. Κατόπιν, δημοσιεύεται περιβαλλοντική δήλωση η οποία επικαιροποιείται κάθε χρόνο. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι ένα σύστημα περιβαλλοντικής διαχείρισης το οποίο τίθεται σε εφαρμογή σύμφωνα με το πρότυπο EMAS ή ISO 14001 ελέγχεται από ανεξάρτητο εξωτερικό φορέα ελέγχου ή πιστοποίησης.

Όπως επισημαίνεται στην Έκθεση για τις Αειφόρους Ευρωπαϊκές Πόλεις, απαιτούνται διάφορων ειδών δράσεις για να αρθούν τα πολιτικά, διαρθρωτικά και τεχνικά εμπόδια στην υιοθέτηση συνολικής καί ολοκληρωμένης αντιμετώπισης. Τα σχέδια και τα συστήματα περιβαλλοντικής διαχείρισης θα συντελέσουν πολύ στην άρση των εμποδίων αυτών, χρειάζονται όμως και άλλες ενέργειες. Η λήψη ολοκληρωμένων αποφάσεων υπαγορεύει διαφορετικό τρόπο εργασίας στους δήμους, πράγμα το οποίο ίσως σημαίνει σημαντικές αλλαγές στην οργάνωση και τη διάρθρωση της λήψης αποφάσεων. Είναι επίσης σημαντικό οι αποφάσεις να συνδέονται κατάλληλα με τις περιφερειακές και εθνικές στρατηγικές και να παρέχεται καλύτερη ενημέρωση και υποστήριξη στις πόλεις.

Η εκπαίδευση υπαλλήλων και εκλεγμένων εκπροσώπων είναι σημαντική για την κατανόηση θεμάτων του αστικού περιβάλλοντος και τη σύνδεσή τους με κοινωνικούς και οικονομικούς παράγοντες. Η Επιτροπή θα εξετάσει εάν μπορούν να χρησιμοποιηθούν προγράμματα εκπαίδευσης όπως το **Leonardo da Vinci** για να υποστηριχθεί η δημιουργία σχετικών δεξιοτήτων και κατανόησης, και θα διερευνηθούν και άλλοι μηχανισμοί για τη συνεχή προώθηση της ορθής πρακτικής και ανταλλαγής πείρας.

Προτεινόμενες δράσεις

Κάθε πρωτεύουσα ή άλλη πόλη ή μεγαλούπολη άνω των 100.000 κατοίκων πρέπει να υιοθετήσει σχέδιο περιβαλλοντικής διαχείρισης για την αστική της περιοχή συνολικά, θέτοντας στόχους για τις κύριες περιβαλλοντικές επιπτώσεις και να εφαρμόσει σύστημα περιβαλλοντικής διαχείρισης για να διευθύνει τη διεργασία αυτή και να επιτύχει τους στόχους της. Η Επιτροπή πιστεύει ότι προς το σκοπό αυτό μπορούσε να επιβληθεί σχετική απαίτηση σε επίπεδο ΕΕ. Το σημείο αυτό θα συζητηθεί σε περαιτέρω διαβουλεύσεις το 2004, μεταξύ άλλων και στην ειδική ομάδα εργασίας εμπειρογνομόνων και παραγόντων.

Η Επιτροπή θα εκπονήσει κατευθύνσεις για την εφαρμογή αυτών των συστημάτων διαχείρισης από τις τοπικές αρχές. Τα κράτη μέλη θα ενθαρρυνθούν να εξασφαλίσουν την

αναγκαία υποστήριξη των τοπικών αρχών τους, όπως εκπαίδευση και παροχή συμβουλών στην εφαρμογή των συστημάτων περιβαλλοντικής διαχείρισης.

Η Επιτροπή θα διερευνήσει τις δυνατότητες εκπαίδευσης, έρευνας και ανταλλαγής πείρας στο θέμα της αειφόρου περιβαλλοντικής διαχείρισης.

Συμπερασματικά

Πρέπει να συσταθούν εθνικά ή /και περιφερειακά **"κομβικά σημεία για το αστικό περιβάλλον"** για να υποστηρίξουν την ανωτέρω διαδικασία και να παρέχουν στις αντίστοιχες μεγαλουπόλεις και πόλεις πληροφορίες, εμπειρογνωμοσύνη και συμβουλές. Τα κομβικά σημεία πρέπει να βοηθούν τις τοπικές και περιφερειακές αρχές να αποκτήσουν πρόσβαση σε στοιχεία και εμπειρογνωμοσύνη, στις δράσεις κατάρτισης και ευαισθητοποίησης και στα παραδείγματα βέλτιστης πρακτικής, με σκοπό τη διευκόλυνση της εφαρμογής της εθνικής στρατηγικής για το αστικό περιβάλλον⁹¹.

⁹¹ Συμβουλευτικά άρθρα:

"Financial framework for the urban environment", www.europa.eu, 2006.

"New Towns and Sustainable Development", www.newtowns.org

"Social Cohesion in New Towns", www.newtowns.org

"Community Visioning & Implementation", www.sustainable.org

"Education, Training and Lifelong learning", www.sustainable.org

"About resilient Communities & Cities", Local Governments for Sustainability.

Παράδειγμα ορθής πρακτικής όσον αφορά ένα εθνικό κομβικό σημείο για το αστικό περιβάλλον

Το 1973, η Deutscher Städtetag (γερμανική ένωση δήμων και κοινοτήτων) ίδρυσε το γερμανικό ίδρυμα αστικών υποθέσεων (Difu) με στόχο τον προσδιορισμό των μακροπρόθεσμων προοπτικών αστικής ανάπτυξης και την παροχή συμβουλών από ειδήμονες στις δημοτικές αρχές για να τις βοηθήσει να επιλύσουν τα προβλήματά τους. Με 100 υπαλλήλους, το Difu παρέχει σε 130 πόλεις περίπου ένα ευρύ φάσμα υπηρεσιών στους τομείς του αστικού περιβάλλοντος, της αστικής ανάπτυξης, της οικονομικής πολιτικής, της κοινωνικής πολιτικής, της πολιτιστικής πολιτικής, της νομοθεσίας και των δημοτικών οικονομικών. Η στραμμένη στους χρήστες διάδοση των επιστημονικών πορισμάτων προωθείται με μελέτες, πραγματογνωμοσύνες, επιμορφωτικά σεμινάρια, υπηρεσίες πληροφόρησης και τεκμηρίωσης και με τακτικές δημοσιεύσεις. Το Difu προσφέρει ένα φόρουμ όπου οι τοπικές αρχές μπορούν να ανταλλάξουν ιδέες και εμπειρίες και οι δήμοι και κοινότητες να λάβουν συμβουλές για το πώς να υλοποιήσουν τους προγραμματικούς στόχους τους στη διοικητική πρακτική⁹².

11.4 ΔΕΙΚΤΕΣ, ΣΤΟΙΧΕΙΑ, ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΕΚΘΕΣΕΙΣ

Ο προσδιορισμός δεικτών για το αστικό περιβάλλον είναι σημαντικός. Οι δείκτες αυτοί προβάλλουν τα στοιχεία που χρειάζονται για την παρακολούθηση των τάσεων των αστικών περιοχών. Με τη βοήθειά τους μπορούν να αξιολογηθούν η αποτελεσματικότητα των πρωτοβουλιών και η πρόοδος προς ένα υψηλής ποιότητας και υγιές περιβάλλον, να καθοριστούν στόχοι και να καθοδηγηθεί η διαδικασία λήψης αποφάσεων προς την επίτευξη πιο αειφόρων αποτελεσμάτων.

Σε τοπικό επίπεδο, η Επιτροπή παρέχει ένα σύνολο "έτοιμων" δεικτών για το αστικό περιβάλλον που μπορούν να χρησιμοποιούνται από τις μεγαλουπόλεις και τις πόλεις σε εθελοντική βάση. Οι ευρωπαϊκοί κοινοί δείκτες (ECI)⁹³ εκπονήθηκαν από την ομάδα εμπειρογνομόνων της ΕΕ για το αστικό περιβάλλον και είναι ιδιαίτερα χρήσιμοι για τις τοπικές αρχές τη στιγμή που αρχίζουν να αντιμετωπίζουν τα περιβαλλοντικά προβλήματα της αστικής περιοχής τους συνολικά. Παρέχουν ένα εστιακό σημείο για τη χάραξη των οικείων αρχικών πολιτικών και σχεδίων δράσης, καθώς επίσης για την πληροφόρηση των

⁹² www.difu.de

⁹³ www.sustainable-cities.org/indicators/index.htm

πολιτών στο τοπικό επίπεδο⁹⁴ και την ευαισθητοποίηση στα βασικά ζητήματα αστικού περιβάλλοντος. Μπορούν να προσαρμόζονται ή να επεκτείνονται από την κωμόπολη ή την πόλη, ώστε να αντικατοπτρίζουν την τοπική κατάσταση και μπορούν να υποστηρίξουν την ευρεία εφαρμογή των περιβαλλοντικών διαχειριστικών σχεδίων από τις τοπικές αρχές.

Ευρωπαϊκοί κοινοί δείκτες

1. Ικανοποίηση των πολιτών από την τοπική κοινότητα
2. Τοπική συμβολή στην πλανητική κλιματική αλλαγή
3. Τοπική κινητικότητα και μεταφορά επιβατών
4. Διαθεσιμότητα τοπικών δημόσιων χώρων ελεύθερης πρόσβασης και υπηρεσιών
5. Ποιότητα του τοπικού ατμοσφαιρικού αέρα
6. Μετακινήσεις των παιδιών προς και από το σχολείο
7. Αειφόρος διοίκηση των τοπικών αρχών και των τοπικών επιχειρήσεων
8. Ηχορύπανση
9. Αειφόροι χρήσεις γης
10. Προϊόντα που προάγουν την αειφορία
11. Οικολογικό αποτύπωμα

Στο ευρωπαϊκό επίπεδο, υπάρχουν μεν πολλοί δείκτες που χρησιμοποιούνται από τις διάφορες πόλεις και μεγαλουπόλεις, αλλά γενικά εφαρμόζονται μόνο περιστασιακά, δεν παρέχουν συγκρίσιμα στοιχεία ή είναι ακατάλληλοι για τις πολλαπλές φιλοδοξίες της θεματικής στρατηγικής. Ομοίως, τα στοιχεία που συγκεντρώνονται στα πλαίσια των δράσεων κατά πεδίο, όπως ο ατμοσφαιρικός αέρας ή τα ύδατα, σπάνια αναλύονται χωριστά στο αστικό επίπεδο. Για τους λόγους αυτούς, η Επιτροπή θα προσδιορίσει ένα σύνολο δεικτών που θα μπορούν να χρησιμοποιηθούν στο ευρωπαϊκό επίπεδο ως οδηγός για τη συλλογή των απαραίτητων στοιχείων για την παρακολούθηση της στρατηγικής. Αυτό θα υποστηριχθεί από την προτεινόμενη οδηγία INSPIRE, η οποία θα προβλέπει ένα τυποποιημένο έντυπο για τη συλλογή και ανταλλαγή χωρικών πληροφοριών. Στην οδηγία αυτή θα ληφθούν υπόψη οι σχετικές υπό εξέλιξη πρωτοβουλίες, όπως οι ECI, ο Αστικός Έλεγχος II, στο πλαίσιο του οποίου αναλύονται οικονομικά, κοινωνικά και περιβαλλοντικά στοιχεία από 200 πόλεις και ο μηχανισμός υποβολής εκθέσεων σχετικά με τις μεταφορές και το περιβάλλον (TERM), που παρέχει στοιχεία για τις μεταφορές και τις σχετικές περιβαλλοντικές παραμέτρους. Θα αξιοποιηθούν επίσης το Ευρωπαϊκό Δίκτυο

⁹⁴ “*Environmental Issue Report No 30 : Towards an Urban Atlas*” (Έκθεση για περιβαλλοντικά ζητήματα: Προς την κατάρτιση αστικού άτλαντα), έκδοση Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος, 2004 σελ.30-35.

Πληροφοριών και Παρατηρήσεων σχετικά με το Περιβάλλον (EIONET), που συγκροτήθηκε από τις χώρες μέλη του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος (ΕΟΠ), καθώς και εργασίες όπως ο αστικός άτλαντας των ΕΟΠ και Κοινού Κέντρου Ερευνών, που αξιολογεί τις σχέσεις μεταξύ της αστικής εξάπλωσης και των κοινωνικών και οικονομικών παραγόντων που την υποκινούν.

Παράδειγμα ορθής πρακτικής όσον αφορά τα στοιχεία για το αστικό περιβάλλον

Το σύστημα περιβαλλοντικών πληροφοριών της Πράγας (IOZIP) άρχισε να λειτουργεί τη δεκαετία του '80 και σήμερα επικεντρώνεται στη συλλογή και επεξεργασία στοιχείων για το περιβάλλον και στην διάθεση αυτών των πληροφοριών σε οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, εμπειρογνώμονες και στο ευρύ κοινό. Με τον τρόπο αυτό παρέχεται στους αρμόδιους για το σχεδιασμό και στους επενδυτές μια άριστη επισκόπηση των περιβαλλοντικών ζητημάτων και της εξέλιξής τους. Το σύστημα υποστηρίζει ποικίλα προϊόντα, όπως ο περιβαλλοντικός άτλαντας (που χρηματοδοτείται από ένα έργο Interact της ΕΕ), μια σειρά από ετήσιες εκθέσεις της κατάστασης του αστικού περιβάλλοντος για την Πράγα από το 1989, CD-ROM με περιεχόμενο τη γενική περιβαλλοντική εξέλιξη της πόλης και ιστοσελίδες στο Διαδίκτυο που προσφέρουν στοιχεία και χάρτες (βασισμένους σε σύστημα γεωγραφικών πληροφοριών) σε ένα ευρύτερο κοινό (πιλοτικό έργο). Η ηλεκτρονική έκδοση παραθέτει επίσης τα στοιχεία που προκύπτουν από το έργο HEAVEN της ΕΕ για την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα και τις καιρικές συνθήκες. Το ευρέως φάσματος, βασιζόμενο στις νέες τεχνολογίες δημοτικό σύστημα πληροφοριών αποδεικνύεται ιδιαίτερα αποδοτικό ως προς τη σύνδεση των διαφόρων περιβαλλοντικών έργων που αφορούν την αειφόρο ανάπτυξη στην πόλη της Πράγας. Υπεύθυνη για τη λειτουργία του συστήματος είναι η πόλη της Πράγας, η οποία καλύπτει και τις σχετικές δαπάνες⁹⁵.

Όσον αφορά τα στοιχεία για το περιβάλλον και την υγεία, η βιοπαρακολούθηση των παιδιών, όπως προβλέπεται στην ευρωπαϊκή στρατηγική για το περιβάλλον και την υγεία, περιλαμβάνει δέσμευση για την εκπόνηση δεικτών περιβάλλοντος και υγείας, συνενώνοντας τις δραστηριότητες που βρίσκονται σε εξέλιξη και στους δύο τομείς, περιβάλλοντος και υγείας. Επιπλέον, η βιοπαρακολούθηση των παιδιών που προβλέπεται στη στρατηγική, θα επικεντρωθεί στα παιδιά σε αστικό περιβάλλον. Το πρόγραμμα αυτό θα επιτρέψει μακροπρόθεσμα να διαπιστωθεί αν η πρόοδος στη βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος

⁹⁵ www.wmap.cz/atlasen.

www.praha-mesto.cz/zp/rocnky/eng.asp

αντανακλάται σε βελτίωση της υγείας των παιδιών και σε ποιες μεγαλουπόλεις και πόλεις απαιτείται πρόσθετη προσπάθεια.

Ενώ για ορισμένα ζητήματα αστικού περιβάλλοντος, όπως η ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα, έχουν καθοριστεί οριακές τιμές στο ευρωπαϊκό επίπεδο, για πολλά άλλα, όπως οι αειφόροι αστικές μεταφορές, οι στόχοι θα πρέπει να καθορίζονται σε τοπικό επίπεδο. Οι τοπικές αρχές είναι οι πλέον κατάλληλες για να λαμβάνουν υπόψη τις τοπικές συνθήκες, με αποτέλεσμα να αντενδείκνυται ο καθορισμός ενιαίου ευρωπαϊκού στόχου. Εντούτοις, υπάρχει σαφής ανάγκη καθοδήγησης στον καθορισμό στόχων και, συνεπώς, θα ήταν χρήσιμο να συζητηθούν ενδεικτικοί στόχοι εθνικής ή ευρωπαϊκής κλίμακας για ορισμένα ζητήματα. Κατόπιν αυτού, η Επιτροπή θα επιδιώξει να συντάξει κατευθυντήριες γραμμές για τον καθορισμό στόχων και θα διερευνήσει τη δυνατότητα καθορισμού ενδεικτικών στόχων, όπου ενδείκνυται.

Τέλος, ο ΕΟΠ πρέπει, στο πλαίσιο των οικείων δραστηριοτήτων υποβολής τακτικών εκθέσεων, να υποβάλει εκθέσεις σχετικά με την κατάσταση του αστικού περιβάλλοντος στις μεγαλουπόλεις και τις πόλεις της Ευρώπης. Η οδηγία 2003/4/EK για την πρόσβαση του κοινού σε περιβαλλοντικές πληροφορίες⁹⁶ επιβάλλει ήδη στα κράτη μέλη την υποχρέωση να συντάσσουν τακτικά εκθέσεις για την κατάσταση των περιβάλλοντος. Οι σχετικές με την κατάσταση του αστικού περιβάλλοντος εκθέσεις πρέπει να καλύπτουν τα κύρια περιβαλλοντικά πεδία (ατμόσφαιρα, θόρυβος, ύδατα, απόβλητα, βιοποικιλότητα), καθώς επίσης τους τομείς προτεραιότητας της θεματικής στρατηγικής (διαχείριση, μεταφορές, κατασκευές, σχεδιασμός) και τις ευρύτερες πτυχές (υγεία και ποιότητα ζωής). Πρέπει να περιλαμβάνουν κάποια μορφή συγκριτικής αξιολόγησης των επιμέρους μεγαλουπόλεων και πόλεων. Οι αναλυτικές αυτές εκθέσεις είναι απαραίτητες για την καθοδήγηση της μελλοντικής ανάπτυξης της θεματικής στρατηγικής και τη διάθεση των πληροφοριών στους ευρωπαίους πολίτες και θα χρησίμευαν ως κίνητρο για τις τοπικές αρχές για να βελτιώσουν τις περιβαλλοντικές επιδόσεις του δήμου/της κοινότητάς τους.

⁹⁶ Οδηγία 2003/4/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 28ης Ιανουαρίου 2003 για την πρόσβαση του κοινού σε περιβαλλοντικές πληροφορίες και για την κατάργηση της οδηγίας 90/313/ΕΟΚ του Συμβουλίου (ΕΕ L 41 της 14.2.2003, σ. 26).

11.5 ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΚΑΘΙΕΡΩΣΗΣ ΟΡΘΩΝ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΣΕ ΤΟΠΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

11.5.1 Τοπικές αρχές

Το 1994, ορισμένες μεγαλουπόλεις και πόλεις και δίκτυα τοπικών αρχών της Ευρώπης συνομολόγησαν το **Χάρτη του Aalborg**⁹⁷, που δεσμεύει τα συμβαλλόμενα μέρη στη διαδικασία της Τοπικής Ατζέντας 21 και στην κατάρτιση μακροπρόθεσμων σχεδίων δράσης για την επίτευξη αειφορίας. Ξεκίνησε η ευρωπαϊκή εκστρατεία για αειφόρους μεγαλουπόλεις και πόλεις με σκοπό τη δικτύωση των συμβαλλομένων μερών, τη σύνδεση των υπαρχόντων δικτύων μεγαλουπόλεων και πόλεων και τη διεύρυνση της συμμετοχής στο Χάρτη. Μέχρι σήμερα, οι πολιτικοί αντιπρόσωποι περισσότερων από 1.950 πόλεων και μεγαλουπόλεων από 41 ευρωπαϊκές χώρες έχουν δεσμεύσει τους δήμους/τις κοινότητες τους στο Χάρτη⁹⁸. Αυτές οι μεγαλουπόλεις και πόλεις και τα δίκτυά τους υπήρξαν η κινητήρια δύναμη της διαμόρφωσης της Τοπικής Ατζέντας 21 και της πρακτικής εφαρμογής της και τώρα συζητούν την πρωτοβουλία Aalborg+10, που θα προχωρεί ένα σημαντικό βήμα περισσότερο, δεσμεύοντας τα συμβαλλόμενα μέρη της σε ρητούς και ποσοτικούς στόχους και δράσεις για την επόμενη δεκαετία.

Εφαρμογή Τοπικής Ατζέντας 21

Η σχετική με την **Τοπική Ατζέντα 21** διαδικασία άρχισε στη **Φεράρα** (Ιταλία) το **1998** και σήμερα έχει καταστεί αναπόσπαστο μέρος της αναπτυξιακής στρατηγικής της πόλης. Η συνεχής έμφαση στην ευαισθητοποίηση είχε ως αποτέλεσμα οι γενικές αρχές της αειφορίας να είναι πλέον ευρέως κατανοητές από τους τοπικούς παράγοντες και να αποτελούν μέρος της καθημερινής πρακτικής. Χρησιμοποιήθηκε ένα ευρύ φάσμα μεθόδων προώθησης της συμμετοχής και των συμπράξεων (π.χ. φόρουμ, ημερίδες, ομάδες εργασίας, συμφωνίες, έργα) για την κατάρτιση και την εφαρμογή σειράς εθελοντικών τοπικών σχεδίων, που καλύπτουν μεταξύ άλλων, την ενέργεια, την κυκλοφορία, την υγεία και την πρόνοια. Τα σχέδια αυτά αποτελούν σήμερα τη βάση του νέου Σχεδίου Πόλης. Το 2002 το δημοτικό συμβούλιο ενέκρινε τον πρώτο περιβαλλοντικό ισολογισμό του, που περιλαμβάνει στόχους διαχείρισης των φυσικών πόρων, οικολογικές προμήθειες και την εφαρμογή τοπικού συστήματος διαχείρισης του περιβάλλοντος.

Η Επιτροπή έχει χρηματοδοτήσει το Χάρτη του Aalborg, την Εκστρατεία και τα διάφορα δίκτυα που επιδιώκουν αειφόρο αστική ανάπτυξη, κυρίως μέσω του κοινοτικού πλαισίου

⁹⁷ www.sustainable-cities.org/keydocs.html

⁹⁸ Ορισμένες περιφέρειες έχουν προσχωρήσει σε ανάλογη πρωτοβουλία, το Χάρτη της Βαλένθιας του 1998

συνεργασίας για την προαγωγή της αειφόρου αστικής ανάπτυξης⁹⁹. Είναι επίσης διαθέσιμοι και άλλοι χρηματοδοτικοί πόροι. Η πρωτοβουλία INTERREG¹⁰⁰ προσφέρει αρκετές δυνατότητες για την ανταλλαγή εμπειριών αειφόρου αστικής ανάπτυξης ανάμεσα στις μεγαλουπόλεις και πόλεις και για την ανάληψη έργων που καλύπτουν την ανάπτυξη περιβαλλοντικής υποδομής μικρής κλίμακας, αν και προς το παρόν οι μεγαλουπόλεις και οι πόλεις δεν αξιοποιούν πλήρως αυτές τις δυνατότητες. Ομοίως, το πρόγραμμα URBACT παρέχει στις μεγαλουπόλεις και πόλεις που μετέχουν στην πρωτοβουλία URBAN τη δυνατότητα να ανταλλάσσουν εμπειρίες και βέλτιστες πρακτικές. Η Επιτροπή χρηματοδοτεί επίσης δραστηριότητες αδελφοποίησης πόλεων¹⁰¹ με στόχο τη σύσφιγξη των υφισταμένων δεσμών μεταξύ πόλεων και την ενθάρρυνση νέων πρωτοβουλιών αδελφοποίησης. Πάνω από 1 εκατομμύριο άτομα ετησίως επωφελούνται από την πρωτοβουλία, ενώ τα περιβαλλοντικά θέματα αντιπροσωπεύουν περίπου το ένα τρίτο των 1.250 έργων αδελφοποίησης που χρηματοδοτούνται κάθε έτος. Η πρωτοβουλία αδελφοποίησης πόλεων προσφέρει στις μεγαλουπόλεις και τις πόλεις ένα άριστο μέσο ανταλλαγής εμπειριών και ορθών πρακτικών στο ευρύ φάσμα των ζητημάτων αστικού περιβάλλοντος. Επιπλέον, τα διάφορα ερευνητικά προγράμματα της ΕΕ που αφορούν τις αστικές περιοχές, συνενώνουν πολλές εκατοντάδες πόλεις σε πολυάριθμα έργα, όπου συνεργάζονται στην ανάπτυξη και την εφαρμογή βέλτιστης πρακτικής.

Τα κράτη μέλη μπορούν επίσης να διαδραματίσουν ισχυρό ρόλο στην προώθηση βέλτιστων πρακτικών, της υιοθέτησης της Τοπικής Ατζέντας 21, του Χάρτη του Aalborg και ανάλογων πρωτοβουλιών.

Λαμβάνοντας υπόψη την ανάπτυξη της στρατηγικής και μιας προσέγγισης στην Τοπική Ατζέντα 21 στραμμένης περισσότερο στη δράση, η Επιτροπή θα εξετάσει τρόπους προσαρμογής και εξέλιξης της χρηματοδοτικής στήριξης που χορηγείται στις τοπικές αρχές και στα δίκτυά τους, μεταξύ άλλων με αναθεώρηση του πλαισίου συνεργασίας για την προαγωγή της αειφόρου αστικής ανάπτυξης. Η Επιτροπή θα διερευνήσει επίσης τη δυνατότητα αξιοποίησης του πλαισίου συνεργασίας για την ευρύτερη διάδοση των

⁹⁹ **Απόφαση αριθ. 1411/2001/ΕΚ** του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Ιουνίου 2001 σχετικά με το **κοινοτικό πλαίσιο συνεργασίας για την προαγωγή της βιώσιμης ανάπτυξης σε αστικό περιβάλλον** (ΕΕ L 191 της 13.7.2001, σ. 1)

¹⁰⁰ www.interreg3c.net

¹⁰¹ http://www.europa.eu.int/comm/dgs/education_culture/towntwin/index_el.html

αποτελεσμάτων των έργων του προγράμματος "Η πόλη του μέλλοντος και η πολιτιστική κληρονομιά" και άλλων ευρωπαϊκών έργων σχετικών με το αστικό περιβάλλον.

➤ **Οικολογικός Σχεδιασμός**

Ένα ακόμα σημαντικό βήμα πολλών ευρωπαϊκών πόλεων, είναι η αναζήτηση προτύπων οικολογικού σχεδιασμού. Οι ενδιαμέσες πόλεις της κεντρικής μητροπολιτικής περιοχής στην Μ. Βρετανία έζησαν ταυτόχρονα τη βιομηχανική παρακμή και την περιβαλλοντική υποβάθμιση. Η πόλη Kirklees υπήρξε πρωτοπόρα στη σύνταξη έκθεσης για την ποιότητα του περιβάλλοντος το 1989. Η τοπική συνειδητοποίηση σε θέματα περιβαλλοντικής προστασίας οδήγησε τους «Φίλους της Γης» να εφαρμόσουν εκεί την Περιβαλλοντική Χάρτα για την Τοπική Αυτοδιοίκηση. Η Χάρτα καταλήγει σε 193 κατευθύνσεις για δράση. Ένας πλήρης περιβαλλοντικός έλεγχος της πόλης και της δράσης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, παράλληλα με την εκπόνηση τοπικού Σχεδίου 21 αποτελούν πρότυπα μεθοδολογίας στο δρόμο προς την αειφορία¹⁰².

Στη Μεγάλη Βρετανία, το Λέστερ ήταν η πρώτη πόλη που κέρδισε τον τίτλο της «Περιβαλλοντικής Πόλης» και προσπαθεί να γίνει διεθνές πρότυπο. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση, ο ιδιωτικός και εθελοντικός τομέας και οι πολίτες ένωσαν τις δυνάμεις τους, για να εφαρμόσουν μια φιλόδοξη περιβαλλοντική πολιτική, βασισμένη στη δημόσια συμμετοχή. Έτσι, δημιουργήθηκε η Envision, μια μη κερδοσκοπική εταιρεία, για να εξασφαλίσει την πρόσβαση όλων των ενδιαφερομένων στην υγιή περιβαλλοντική πληροφόρηση. Η όλη προσπάθεια συγκλίνει στην δημιουργία μιας κίνησης για πολιτισμική κοινωνική αλλαγή¹⁰³.

11.5.2 Ο ρόλος των πολιτών

Η θεματική στρατηγική θα δώσει αναπόφευκτα έμφαση ως επί το πλείστον σε συστάσεις για ανάληψη δράσης από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τα κράτη μέλη και τις τοπικές αρχές. Εντούτοις, οι πολίτες ατομικά μπορούν να διαδραματίσουν ζωτικής σημασίας ρόλο στην επίτευξη αειφόρου και υγιούς αστικού περιβάλλοντος.

¹⁰² ΜΕΓΑ Β., "Αειφορία και μεσαίου μεγέθους Πόλεις", Ενημερωτικό Δελτίο Τ.Ε.Ε., Τεύχος 1899, Αθήνα 1996.

¹⁰³ Office of the Deputy Prime Minister, "UK Presidency Eu Ministerial Informal on Sustainable Communities", London, March 2006 σελ. 5-24..

Η συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων αναγνωρίζεται ως απαραίτητη προϋπόθεση για την επίτευξη αειφορίας. Οι πρωτοβουλίες όπως η **σύμβαση του Ωρχους** (η Κοινότητα έχει προσωρήσει με σχετική απόφαση, πρόκειται για δεσμευτικό κείμενο) και το Λευκό Βιβλίο για τη διακυβέρνηση προωθούν τη συμμετοχή του κοινού και οι τυχόν προτάσεις στη στρατηγική για κατάρτιση σχεδίων από τους δήμους και τις κοινότητες θα περιλαμβάνουν κατάλληλες διατάξεις για τη συμμετοχή των πολιτών.

Πιο ουσιαστικά, οι αποφάσεις και η συμπεριφορά των ατόμων ασκούν ισχυρή επιρροή στην επιτυχία οποιουδήποτε τοπικού σχεδίου ή πλαισίου δράσης. Τα άτομα μπορούν να επιλέξουν αν θα περπατήσουν ή θα χρησιμοποιήσουν ποδήλατο, λεωφορείο ή το αυτοκίνητό τους. Μπορούν να επιλέξουν ποια πηγή ενέργειας θα χρησιμοποιήσουν για να θερμάνουν την κατοικία τους και κατά πόσον θα επενδύσουν σε καλύτερη μόνωση. Όπως αναφέρεται στην παρούσα ανακοίνωση, η άγνοια των πολιτών για τις περιβαλλοντικές συνέπειες των ενεργειών τους αποτελεί μερικές φορές σοβαρό εμπόδιο, αποτρέποντας μια πιο αειφόρο προσέγγιση. Η ευαισθητοποίηση του κοινού και η αλλαγή συμπεριφοράς είναι κατ' ανάγκη σημαντικό στοιχείο κάθε στρατηγικής για την επίτευξη υψηλής ποιότητας και υγιούς αστικού περιβάλλοντος.

Στο ευρωπαϊκό επίπεδο, η Επιτροπή αναλαμβάνει ποικίλες δραστηριότητες ευαισθητοποίησης, όπως η Ευρωπαϊκή Ημέρα Χωρίς Αυτοκίνητα, οι οποίες θα συνεχιστούν. Θα αναπτυχθούν νέες δραστηριότητες, όπως οι Πράσινες Αστικές Ημέρες, κατά τις οποίες οι πόλεις θα παρουσιάζουν στους πολίτες τους τις περιβαλλοντικές δραστηριότητες και επιδόσεις τους. Οι στρατηγικές που καταστρώνονται από τους δήμους/τις κοινότητες, τις περιφέρειες και τις εθνικές κυβερνήσεις πρέπει να προβλέπουν όχι μόνο τη συμμετοχή του κοινού, αλλά και κατάλληλες δραστηριότητες που ενθαρρύνουν αλλαγές στη συμπεριφορά¹⁰⁴.

¹⁰⁴ Πρακτικά από την Ημερίδα, "Αστικό Περιβάλλον- Μεγάλες Πόλεις", Μουσείο Γουλανδρή, Θεσσαλονίκη, 2005.

11.5.3 Παραδείγματα ορθών πρακτικών στους τομείς του αστικού περιβάλλοντος

- ❖ Δόμηση
- ❖ Πολεοδομικός σχεδιασμός
- ❖ Μεταφορές

❖ Βελτίωση οικιστικού περιβάλλοντος

11.5.3.1 Αειφόρος δόμηση

Τα κτίρια και το δομημένο περιβάλλον είναι τα εξ ορισμού στοιχεία του αστικού περιβάλλοντος. Προσδίδουν σε μια πόλη χαρακτήρα και σημεία αναφοράς, τα οποία δίνουν αίσθηση και ταυτότητα στο χώρο της και τις κάνουν ελκυστικά μέρη όπου ο κόσμος θέλει να ζει και να εργάζεται. Η ποιότητα του δομημένου περιβάλλοντος έχει επομένως ισχυρή επίδραση στην ποιότητα του αστικού περιβάλλοντος, η επίδραση όμως αυτή δεν είναι απλώς αισθητική αλλά πολύ βαθύτερη.

Η θέρμανση και ο φωτισμός των κτιρίων και μόνον καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο μερίδιο ενεργειακής κατανάλωσης (42%, από το οποίο το 70% είναι για τη θέρμανση) και παράγουν το 35% των συνολικών εκπομπών αερίων θερμοκηπίου. Στα κτίρια και το δομημένο περιβάλλον χρησιμοποιείται το ήμισυ των υλικών που λαμβάνονται από το φλοιό της Γης και δημιουργούνται 450 MT αποβλήτων κατασκευής και κατεδαφίσεων το χρόνο (περισσότερο από το ένα τέταρτο των συνολικά παραγόμενων αποβλήτων). Στην προσωρινή ανακοίνωση «Προς μια θεματική στρατηγική για την πρόληψη και την ανακύκλωση των αποβλήτων»¹⁰⁵ επισημαίνεται ότι ο όγκος των αποβλήτων κατασκευής και κατεδαφίσεων αυξάνεται και ότι η φύση των αποβλήτων γίνεται όλο και πιο σύνθετη με τη διεύρυνση του φάσματος των χρησιμοποιούμενων υλικών. Έτσι περιορίζεται το πεδίο επαναχρησιμοποίησης και ανακύκλωσης των αποβλήτων αυτών (σήμερα μόνον γύρω στο 28%) και αυξάνονται οι ανάγκες για χώρους διάθεσής τους και οι ανάγκες εξόρυξης.

Στην Ευρώπη, ο κόσμος περνά σχεδόν το 90% του χρόνου του μέσα σε κτίρια. Η κακή μελέτη και μέθοδοι κατασκευής τους μπορούν να επηρεάσουν σημαντικά την υγεία των ενοίκων και να οδηγήσουν σε κτίρια δαπανηρά στη συντήρησή τους, τη θέρμανση και τον κλιματισμό τους, γεγονός που θίγει δυσανάλογα τους ηλικιωμένους και τις λιγότερο εύπορες κοινωνικές ομάδες. Τα κακομελετημένα κτίρια, όπως τα οικιστικά συγκροτήματα μπορούν να ευνοήσουν την εγκληματικότητα. Η αλλαγή στον τρόπο μελέτης, κατασκευής, ανακαίνισης και κατεδάφισης των κτιρίων και του δομημένου περιβάλλοντος μπορεί να επιφέρει

¹⁰⁵COM(2003) 301 τελικό.

σημαντικές βελτιώσεις στις περιβαλλοντικές και οικονομικές επιδόσεις των πόλεων και στην ποιότητα ζωής των κατοίκων τους.

Παράδειγμα ορθής πρακτικής για αειφόρο δόμηση

Το δημοτικό συμβούλιο της **Λίλλης** (Γαλλία) διοργάνωσε το 2003 διαγωνισμό για την κατασκευή έργων με έμφαση στην υψηλή περιβαλλοντική, κοινωνική και οικονομική τους ποιότητα. Παραδείγματος χάριν, το εστιατόριο του νέου σχολείου στο Lompret θα είναι υψηλής ενεργειακής απόδοσης, θα χρησιμοποιεί σε ποσοστό τουλάχιστον 20% ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και θα αποταμιεύει και θα επαναχρησιμοποιεί τα όμβρια ύδατα. Η επιλογή των υλικών έγινε με βάση την περιβαλλοντική τους ποιότητα, έτσι ώστε να εξασφαλισθεί υψηλή ποιότητα του αέρα στους εσωτερικούς χώρους και να μην τίθεται σε κίνδυνο η υγεία των μαθητών. Σκοπός του έργου είναι να ελαχιστοποιηθεί το συνολικό κόστος κατασκευής και λειτουργίας του σε όλη τη διάρκεια ζωής του (50-60 χρόνια). Παράλληλα, η Λίλλη διοργανώνει επιμορφωτικά μαθήματα τεχνικών αειφόρου δόμησης για τους τοπικούς επαγγελματίες του κλάδου, σε συνεργασία με τις συνδικαλιστικές τους οργανώσεις, ώστε να αυξηθούν οι δυνατότητες διάθεσης και η πρακτική αειφόρου δόμησης. Η σύλληψη και η χρηματοδότηση αυτής της νέας προσέγγισης γίνεται στο πλαίσιο της εταιρικής σχέσης ιδιωτικού/δημόσιου τομέα (MIEL21) και πρόκειται να γενικευθεί μελλοντικά¹⁰⁶

Ενώ υπάρχει η τεχνογνωσία δόμησης σύμφωνα με την αρχή της αειφορίας, τα περισσότερα νέα κτίρια δεν κατασκευάζονται με αυτές τις δοκιμασμένες τεχνικές. Ακόμη και εάν συνέβαινε αυτό, ο ρυθμός αντικατάστασης των υπαρχόντων κτιρίων (0,5 έως 2% ετησίως) είναι τόσο αργός, ώστε να χρειάζεται πολύς χρόνος για να γίνει πραγματικά αισθητός ο αντίκτυπος των νέων κτιρίων. Όπως τονίσθηκε στην **3η Διάσκεψη Ευρωπαίων Υπουργών** για την αειφόρο κατοικία¹⁰⁷, τα υπάρχοντα κτίρια πρέπει επίσης να αποβούν πιο σύμφωνα με την αρχή της αειφορίας με εκ των υστέρων παρέμβαση σε αυτά ή να εξασφαλισθεί προς το σκοπό αυτό ότι για την ανακαίνισή τους η αειφορία θα είναι η κύρια μέριμνα. Η βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης των υπαρχόντων κτιρίων είναι ένας από τους αποτελεσματικούς οικονομικά τρόπους τήρησης των δεσμεύσεων της Διάσκεψης του

¹⁰⁶ www.mairie-lille.fr

¹⁰⁷ 27-28 Ιουνίου 2002

Κιότο για την αλλαγή του κλίματος. Η θερμομόνωση των παλαιότερων κτιρίων στην Ευρώπη θα μπορούσε να μειώσει τις εκπομπές CO₂ και το αντίστοιχο ενεργειακό κόστος κατά 42%¹⁰⁸. Η ανακαίνιση είναι πιο σύνθετη διαδικασία από την εκ νέου κατασκευή, καθόσον για κάθε κτίριο απαιτείται διαφορετική λύση, πόσο μάλλον όταν πρόκειται για διατηρητέα κτίρια. Η αειφόρος ανακαίνιση παρουσιάζει όμως αρκετά περιβαλλοντικά πλεονεκτήματα σε σύγκριση με την κατεδάφιση και την εκ νέου κατασκευή, διότι διατηρούνται παραδείγματος χάριν η ενέργεια και τα υλικά που χρησιμοποιήθηκαν. Επιπλέον, η αναστήλωση και η ανάπλαση ιστορικών κτιρίων και χώρων συντελεί στο αίσθημα υπερηφάνειας και κληρονομιάς στις τοπικές κοινότητες.

Η εστίαση στα υπάρχοντα κτίρια θα αποβεί ιδιαίτερα σημαντική μετά τη διεύρυνση. Άνω του 40% των κατοίκων των μεγαλύτερων πόλεων στις υπό ένταξη και τις υποψήφιες χώρες ζουν σε μεγάλα προκατασκευασμένα οικιστικά συγκροτήματα μαζικής παραγωγής. Το ποσοστό αυτό φθάνει στο Βουκουρέστι το 80%. Τα συγκροτήματα αυτά αποτελούν πρόβλημα στην αστική αειφορία, λόγω της έκτασής τους και χρειάζεται να αντιμετωπισθεί επείγοντως η χαμηλή ενεργειακή τους απόδοση, η κακή τους συντήρηση και τα θέματα υγιεινής. Καίτοι τα στοιχεία είναι ακόμη πολύ ελλιπή, σύμφωνα με τις πρώτες εκτιμήσεις το ένα πέμπτο των πολυκατοικιών χρειάζεται μικρή ανακαίνιση, τα τρία πέμπτα μεγάλη ανακαίνιση και το ένα πέμπτο πλήρη ανακατασκευή. Τα ίδια τα συγκροτήματα χρειάζονται επίσης αναβάθμιση για να παρέχουν περισσότερες οικιστικές, οικονομικές και κοινωνικές διευκολύνσεις, έτσι ώστε να δημιουργηθούν περισσότερο αειφόροι κοινότητες αντί των σημερινών ομοιόμορφων χρήσεων τους που προκαλούν μεγάλες μετακινήσεις για την πρόσβαση σε υπηρεσίες.

Η αειφόρος δόμηση νέων κτιρίων και υποδομών και η αειφόρος ανακαίνιση των υπάρχοντων κτιρίων πρέπει να αρχίσει για να επιτευχθεί σημαντική βελτίωση στις περιβαλλοντικές επιδόσεις των πόλεών μας και στην ποιότητα ζωής των κατοίκων έως τα μέσα της τρέχουσας εκατονταετίας¹⁰⁹.

¹⁰⁸ "The contribution of mineral wool and other thermal insulation materials to energy savings and climate protection in Europe", έκθεση του ECOFYS για λογαριασμό της Ένωσης Ευρωπαίων Κατασκευαστών Μονωτικών Υλικών, 2003.

¹⁰⁹ FREY H., *"Designing the City. Towards a more sustainable urban form"*, E & FN SPON, London, 1999, σελ. 100-120.

PETERS A., SCOTT A., *"The role of Landscape Architects tin Urban Quarterly"*, Issue 77 , 2001, 54-70.

❖ Τρέχουσες κοινοτικές πρωτοβουλίες για αειφόρο δόμηση

Στην ανακοίνωση για την ανταγωνιστικότητα του κατασκευαστικού κλάδου¹¹⁰ του 1997 τονίζονται η σημασία και τα οφέλη του συνυπολογισμού των περιβαλλοντικών θεμάτων σε όλες της πτυχές της δόμησης. Η ομάδα εργασίας για την αειφόρο δόμηση, στην οποία συμμετέχουν αντιπρόσωποι της Επιτροπής, των κρατών μελών και του κλάδου, εκπόνησε το 2001 αναλυτική έκθεση με τίτλο **«Ατζέντα για την αειφόρο δόμηση στην Ευρώπη»**¹¹¹, όπου προτείνεται ένα πρόγραμμα δράσεων και σειρά στοχοθετημένων συστάσεων.

Το έργο της ομάδας έχει εστιασθεί στα δομικά υλικά που είναι συμβατά με το περιβάλλον, στην ενεργειακή απόδοση των κτιρίων, τη διαχείριση των αποβλήτων κατασκευής και κατεδαφίσεων και στο κόστος του κύκλου ζωής του δομημένου περιβάλλοντος.

Το έργο αυτό συνέβαλε στην κατάρτιση της πρόσφατης οδηγίας για την ενεργειακή απόδοση των κτιρίων¹¹², η οποία απαιτεί τα νέα κτίρια να πληρούν ορισμένες ελάχιστες απαιτήσεις ενεργειακής απόδοσης που θα καθορίσει κάθε κράτος μέλος σύμφωνα με μια κοινή μεθοδολογία. Τα υπάρχοντα κτίρια άνω των 1.000 τμ. τα οποία υποβάλλονται σε μεγάλης έκτασης ανακαίνιση, πρέπει επίσης να πληρούν αυτές τις ελάχιστες απαιτήσεις και, όταν κατασκευάζονται, πωλούνται ή μισθώνονται κτίρια, να εκδίδεται πιστοποιητικό επιδόσεων.

Υπάρχουν αρκετά κοινοτικά προγράμματα χρηματοδότησης για την ανάπτυξη, την επίδειξη και την εφαρμογή της διαχείρισης της ενεργειακής ζήτησης και για τη χρήση των ανανεώσιμων ενεργειών τόσο σε κάθε κτίριο μεμονωμένα όσο και στα κτιριακά σύνολα, όπως επίσης και για άλλες πτυχές της αειφόρου δόμησης.

Η Επιτροπή υιοθέτησε σχέδιο οδηγίας¹¹³ για την προώθηση της ενεργειακής απόδοσης της τελικής χρήσης και την παροχή υπηρεσιών στον τομέα της ενέργειας, ώστε να

¹¹⁰ COM(97) 539 τελικό

¹¹¹ europa.eu.int/comm/enterprise/construction/suscon/sustcon.htm.

¹¹² Οδηγία 2002/91/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2002, για την ενεργειακή απόδοση των κτιρίων (ΕΕ L 1, 04.1.2003, σ. 65).

¹¹³ COM(2003)739

υποστηριχθεί η ευρεία ανάπτυξη της ενεργειακής απόδοσης και οι φορείς παροχής στον τομέα της ενέργειας να μην πωλούν απλώς ενέργεια, αλλά να βοηθούν τους πελάτες τους να βελτιώσουν την ενεργειακή τους απόδοση και τη διαχείριση των ενεργειακών τους αναγκών. Μακροπρόθεσμα, η οδηγία θα αλλάξει ριζικά τον τρόπο διάθεσης της ενέργειας στην αγορά, οδηγώντας σε μεγάλη εξοικονόμηση ενέργειας.

Η οδηγία για τα δομικά προϊόντα¹¹⁴ καλύπτει θέματα υγείας και περιβάλλοντος και εκπονούνται εντολές προς την CEN για την κατάρτιση εναρμονισμένων προτύπων και τη δημιουργία μεθόδων δοκιμής για την ποιότητα του αέρα στους εσωτερικούς χώρους.

❖ **Άλλα μέτρα για την ευρεία διάδοση της αειφόρου δόμησης**

Παρά το γεγονός ότι υπάρχουν δοκιμασμένες τεχνικές, τα περισσότερα κτίρια ούτε κατασκευάζονται ούτε ανακαινίζονται σύμφωνα με την αρχή της αειφορίας. Το κύριο εμπόδιο είναι η έλλειψη ενδιαφέροντος από πλευράς κατασκευαστών και αγοραστών, οι οποίοι λανθασμένα θεωρούν την αειφόρο δόμηση δαπανηρή και δεν εμπιστεύονται τις νέες τεχνολογίες επειδή αμφιβάλλουν για την αξιοπιστία και την απόδοσή τους μακροπρόθεσμα. Τα μακροχρόνια οφέλη της αειφόρου δόμησης, όπως η μικρότερη συντήρηση και το χαμηλότερο κόστος λειτουργίας, η καλύτερη βιωσιμότητα και η υψηλότερη τιμή μεταπώλησης δεν φαίνονται αμέσως στην αρχή ή στην πρώτη αγορά (κατά μέσο όρο, η λειτουργία ενός κτιρίου κατά τη διάρκεια ζωής του κοστίζει έως 10 φορές περισσότερο από την κατασκευή του). Χρειάζεται επομένως δράση για να δοθεί έμφαση σε αυτά τα πιο μακροπρόθεσμα οφέλη, έτσι ώστε αγοραστές, τράπεζες και δανειοδοτικοί οργανισμοί να μπορούν να κάνουν διάκριση μεταξύ κτιρίων που μελετώνται και κατασκευάζονται με τις συνήθεις μεθόδους και εκείνων που μελετώνται και κατασκευάζονται με τεχνικές σύμφωνες με την αρχή της αειφορίας.

Η οδηγία για την ενεργειακή απόδοση των κτιρίων υπήρξε σημαντικό βήμα για την προβολή της μακροπρόθεσμης οικολογικής απόδοσης. Η προσέγγιση αυτή πρέπει βαθμιαία να επεκταθεί και στα μικρότερα κτίρια. Βασικά, πρέπει να επεκταθεί έτσι ώστε να περιληφθούν και άλλα κύρια στοιχεία περιβάλλοντος και αειφορίας, όπως η ποιότητα

¹¹⁴ Οδηγία 89/106/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 21ης Δεκεμβρίου 1988 για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών όσον αφορά τα προϊόντα του τομέα των δομικών προϊόντων (ΕΕ L 40, 11.2.1989, σ. 12)

του αέρα εσωτερικών χώρων, η δυνατότητα πρόσβασης, οι στάθμες θορύβου, η άνεση, η περιβαλλοντική ποιότητα των υλικών και το κόστους του κύκλου ζωής του κτιρίου. Πρέπει επίσης να περιληφθεί η ικανότητα του κτιρίου να ανθίσταται σε περιβαλλοντικούς κινδύνους, όπως οι πλημμύρες, οι καταιγίδες και οι σεισμοί, αναλόγως της τοποθεσίας του.

Αυτό θα απαιτήσει κατ' αρχήν την ανάπτυξη κοινής μεθοδολογίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο για την αξιολόγηση της συνολικής αειφόρου απόδοσης των κτιρίων και της κατασκευής τους, συμπεριλαμβανομένου του κόστους του κύκλου ζωής τους. Η μεθοδολογία αυτή θα στηριχθεί στην υπάρχουσα μεθοδολογία για την ολοκληρωμένη ενεργειακή απόδοση των κτιρίων και σε άλλες υπάρχουσες πρωτοβουλίες και θα διαμορφωθεί σε συνεργασία με όλους τους αρμόδιους παράγοντες. Η μεθοδολογία δεν πρέπει να εφαρμοσθεί μόνον στα υπάρχοντα κτίρια αλλά και στις μελέτες νέων κτιρίων και στις μεγάλες ανακαινίσεις έργων, έτσι ώστε να τονωθεί η ενσωμάτωση των αειφόρων τεχνικών στο στάδιο της μελέτης. Οι αποφάσεις που λαμβάνονται στο στάδιο αυτό είναι καθοριστικές για το κόστος του κύκλου ζωής, την ενεργειακή κατανάλωση, την ποιότητα του αέρα εσωτερικών χώρων και τη δυνατότητα ανακύκλωσης και επαναχρησιμοποίησης των αποβλήτων κατεδάφισης.

Η κοινή μεθοδολογία, η οποία θα προσαρμοσθεί ανάλογα με το κράτος μέλος και θα υιοθετηθεί από αυτό, και οι αξιολογήσεις και το κόστος του κύκλου ζωής που θα προκύψουν, πρέπει στη συνέχεια να χρησιμεύσουν στην προώθηση της βέλτιστης πρακτικής σε συνδυασμό με την παροχή συγκεκριμένων κινήτρων. Παραδείγματος χάριν, το υψηλότερο επίπεδο αειφορίας θα μπορούσε ενδεχομένως να οδηγήσει σε χαμηλότερους φόρους και ενδεχομένως την προσφορά ευνοϊκότερων όρων εκ μέρους των ασφαλιστικών εταιρειών και των πιστωτικών οργανισμών. Τα κτίρια θα είναι πιο ενδιαφέροντα σε αγοραστές και χρηματοδοτικούς οργανισμούς, εφόσον αποδειχθεί ότι έχουν χαμηλότερο κόστος κύκλου ζωής. Όταν καθιερωθεί πλέον η κατάλληλη μεθοδολογία, η Επιτροπή θα προτείνει για τη συμπλήρωση της οδηγίας 2002/91 και άλλες απαιτήσεις για την περιβαλλοντική απόδοση που δεν θα σχετίζονται με την ενέργεια.

Παράλληλα, χρειάζεται να ληφθούν πολλά και διάφορα μέτρα για να υποστηριχθεί η εφαρμογή των αειφόρων τεχνικών. Αρκετά κράτη μέλη έχουν υιοθετήσει πρόγραμμα αειφόρου δόμησης σε συνδυασμό με σχετικά προγράμματα δράσης, και αυτές οι θετικές πρωτοβουλίες πρέπει να γενικευθούν και να εφαρμόζονται συστηματικά. Οι τοπικές αρχές πρέπει επίσης να προωθήσουν την αειφόρο δόμηση. Η αειφορία πρέπει να

ενσωματωθεί στους εθνικούς Γ.Ο.Κ., πρότυπα και κανονισμούς, όπου, εφόσον είναι δυνατόν, θα ακολουθείται μια προσέγγιση περισσότερο βασιζόμενη στην απόδοση παρά στην περιγραφή συγκεκριμένων προς εφαρμογή τεχνικών ή λύσεων. Τα κράτη μέλη και οι τοπικές αρχές πρέπει επίσης να δώσουν το παράδειγμα, θέτοντας τις δικές τους απαιτήσεις στην αγορά και τη χρήση των κονδυλίων του δημοσίου για την κατασκευή κατοικιών ή άλλων δημοσίων έργων, σύμφωνα με την έκκληση της 3ης Ευρωπαϊκής Υπουργικής Διάσκεψης για την αειφόρο κατοικία.

Η ανάγκη εκπαίδευσης των επαγγελματιών που μετέχουν στη μελέτη και την κατασκευή σε θέματα μεθοδολογίας αειφόρου δόμησης και τεχνικών έχει τεθεί ως προτεραιότητα, όπως άλλωστε και η ανάγκη εργασίας των συνεργείων με διαφορετικό τρόπο, έτσι ώστε να υπερβληθούν τα συνήθη επαγγελματικά, μελετητικά και θεσμικά εμπόδια που τίθενται στην υιοθέτηση της αειφόρου δόμησης. Η διαφορετική ορολογία μπορεί επίσης να αποτελέσει εμπόδιο. Η Επιτροπή θα διερευνήσει λοιπόν τις δυνατότητες παροχής της σχετικής εκπαίδευσης και καθοδήγησης.

Η υποστήριξη των έργων επίδειξης μέσω των κοινοτικών ερευνητικών προγραμμάτων πρέπει να συνεχισθεί, με εστίαση στα "κανονικά" έργα κατασκευής και ανακαίνισης, όπως τα τυπικά κτίρια αστικών κατοικιών, σχολείων, νοσοκομείων και γραφείων. Χρειάζεται επίσης έρευνα για να βελτιωθεί η πρακτική ανάπτυξης αειφόρων μεθόδων και τεχνικών για την κατασκευή ορισμένων υποδομών, όπως οι δρόμοι και τα δίκτυα διανομής. Στο πλαίσιο της θεματικής στρατηγικής για την πρόληψη και την ανακύκλωση των αποβλήτων, η Επιτροπή θα εξετάσει μέτρα για την αντιμετώπιση του αυξανόμενου όγκου των αποβλήτων κατασκευής και κατεδαφίσεων.

Η καλύτερη και συστηματικότερη ενημέρωση σχετικά με τα περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά των υλικών κατασκευής είναι αναγκαία για την καθοδήγηση των μελετητών, των κατασκευαστών και των πελατών τους στην επιλογή των υλικών και η Επιτροπή θα αναπτύξει την περιβαλλοντική επισήμανση των δομικών υλικών μέσω των περιβαλλοντικών δηλώσεων προϊόντος (EPD) ή/ και του οικολογικού σήματος της ΕΕ, ανάλογα. Για να καθοδηγούνται οι καταναλωτές στην επιλογή τους σε ό,τι αφορά τα κτίρια και την εξυπηρέτησή τους, η Επιτροπή θα προτείνει αντίστοιχο οικολογικό σήμα της ΕΕ ή/και εναρμονισμένη EPD, με βάση την κοινή μεθοδολογία αξιολόγησης της

αιεφορίας. Θα εξετασθούν επίσης και άλλες δράσεις ευαισθητοποίησης, όπως τα βραβεία αρχιτεκτονικής για αιεφόρους λύσεις¹¹⁵.

11.5.3.2 Αιεφόρος πολεοδομικός σχεδιασμός

Ο αιεφόρος πολεοδομικός σχεδιασμός αφορά το μοντέλο και τον τύπο χρήσης γης μέσα σε μια αστική περιοχή.

Ο τρόπος με τον οποίο χρησιμοποιείται η γη σε μια αστική περιοχή είναι θεμελιώδης για τον χαρακτήρα της πόλης ή της μεγαλούπολης, τις περιβαλλοντικές επιδόσεις της και για την ποιότητα ζωής που προσφέρει στους κατοίκους της. Οι αποφάσεις για την χρήση γης πρέπει να προστατεύουν την ταυτότητα της πόλης, την πολιτιστική της κληρονομιά, τον ιστορικό οδικό ιστό της, τους χώρους πρασίνου και την βιοποικιλότητά της. Οι κακές αποφάσεις χρήσης γης έχουν δημιουργήσει μη ελκυστικές αστικές περιοχές και είχαν ως αποτέλεσμα να παραχθούν μοντέλα μη αιεφόρων οικισμών.

Η αστική εξάπλωση είναι το πιο πιεστικό από τα θέματα αστικού σχεδιασμού. Πόλεις και μεγαλουπόλεις εξαπλώνονται προς την ύπαιθρο με ταχύτερο ρυθμό από τον ρυθμό ανάπτυξης του πληθυσμού τους (εξάπλωση 20% τα τελευταία 20 χρόνια με αύξηση του πληθυσμού μόνον 6% την ίδια περίοδο). Οι χώροι πρασίνου (αξιόλογη γεωργική και φυσική γη) μετατρέπονται σε αραιοκατοικημένες περιοχές και περιοχές εμπορικής χρήσης. Η αστική εξάπλωση ενισχύει την ανάγκη μετακίνησης και αυξάνει την εξάρτηση από τα ιδιωτικά μηχανοκίνητα μέσα μεταφοράς προς το σκοπό αυτό, η οποία με τη σειρά της οδηγεί σε κυκλοφοριακή συμφόρηση, κατανάλωση ενέργειας και ρύπανση. Τα προβλήματα αυτά είναι περισσότερο οξυμένα εκεί όπου η πυκνότητα κατοικιών είναι χαμηλή και οι καθημερινές δραστηριότητες (κατοικία, εργασία, αγορές) βρίσκονται σε μεγάλη απόσταση μεταξύ τους. Η χρήση του αυτοκινήτου είναι πολύ μεγάλη στις περιοχές με πυκνότητα χρήσης γης κάτω των 50-60 ατόμων ανά εκτάριο.

Αντίθετα με τις πόλεις και τις μεγαλουπόλεις στα σημερινά κράτη μέλη, η μετανάστευση από την ύπαιθρο προς τις πόλεις συνεχίζεται **στις υπό ένταξη και τις υποψήφιες**

¹¹⁵ PEARCE BARRY, *"The Sustainable City- Urban Ec0-Auditing and Local Authorities in Europe"*, Part1, Office for Official Publications of the European Communities, 1995, σελ. 43-69.

χώρες¹¹⁶. Ωστόσο, αυτό και μόνον δεν μπορεί να εξηγήσει το ρυθμό εξάπλωσης αυτών των αστικών περιοχών. Η αστική εξάπλωση αποτελεί σοβαρό πρόβλημα στις χώρες αυτές, το οποίο τροφοδοτείται από τις αλλαγές στην κατανομή της χρήσης γης και από την κατασκευή μεγάλων εμπορικών κέντρων και έργων εμπορικής χρήσης έξω από τις πόλεις. Το 30% περίπου των καταστημάτων σε ορισμένες πόλεις και μεγαλουπόλεις τους βρίσκεται σε τέτοιες μεγάλες εγκαταστάσεις, ποσοστό πολύ υψηλότερο από εκείνο στα κράτη μέλη. Η μετατόπιση της οικονομικής δραστηριότητας πέραν των δημοτικών διοικητικών ορίων μειώνει επίσης τα φορολογικά έσοδα των δήμων, υπονομεύοντας έτσι την επενδυτική τους ικανότητα μελλοντικά.

Παρά την επέκτασή τους, πολλές πόλεις και μεγαλουπόλεις περιλαμβάνουν μεγάλες εκτάσεις αχρησιμοποίητες, υποβαθμισμένες εκτάσεις ("εγκαταλελειμμένες περιοχές") και μεγάλο αριθμό κενών ιδιοκτησιών. Κοινωνικές διακρίσεις μπορούν να δημιουργηθούν στις πόλεις των οποίων οι πιο εύποροι κάτοικοι εγκαταλείπουν αυτές τις μη ελκυστικές, λιγότερο ευημερούσες περιοχές. Και πάλι, οι υπό ένταξη και οι υποψήφιες χώρες είναι εκείνες που αντιμετωπίζουν σε μεγαλύτερο βαθμό τα προβλήματα αυτά σε σύγκριση με τα κράτη μέλη. Οι υποβαθμισμένες περιοχές και οι κενές ιδιοκτησίες χρειάζεται να αποκτήσουν ξανά παραγωγική χρήση για να μετριασθεί η πίεση για νέες κατασκευές εκτός αστικών περιοχών. Το κοινωνικό, οικονομικό και περιβαλλοντικό κόστος της αναξιοποίητης γης και ιδιοκτησίας σε αστικές περιοχές είναι υψηλό.

Η χωροθέτηση των υποδομών είναι ένα άλλο κρίσιμο θέμα της χρήσης γης. Οι πόλεις ανταγωνίζονται μεταξύ τους στην προσέλκυση επενδύσεων και στην προσφορά κινήτρων, όπως οι υπαίθριοι χώροι όπου το κόστος κατασκευής είναι χαμηλότερο για νέα έργα εμπορικής χρήσης. Ωστόσο, η χωροθέτηση τόπων εργασίας, εμπορικών κέντρων και κέντρων αναψυχής έξω από τις αστικές περιοχές, όπως κοντά σε κόμβους ταχείας κυκλοφορίας, υπονομεύει την οικονομική βιωσιμότητα των αστικών κέντρων ως εμπορικών πόλων, ενθαρρύνει τη χρήση του αυτοκινήτου και αποκλείει τους κατοίκους που δεν διαθέτουν αυτοκίνητο από αυτές τις θέσεις εργασίας και υπηρεσίες. Η χωροθέτηση βιομηχανικών εγκαταστάσεων μέσα σε αστικές περιοχές δημιουργεί επίσης θέματα κοινωνικής ισότητας, όταν αυτές βρίσκονται σε φτωχότερες γειτονιές.

¹¹⁶ "The Regional Environmental Center for Central and Eastern Europe (REC)", Έκθεση δραστηριοτήτων και προφίλ του Κέντρου.

γίνουν πιο αιεφόροι. Οι μεγάλες περιοχές κατοικιών έξω από τις πόλεις όπου δεν υπάρχουν βασικές υπηρεσίες πρέπει να μετατραπούν σε αιεφόρους κοινότητες.

Παράδειγμα ορθής πρακτικής αιεφόρου πολεοδομικού σχεδιασμού

Μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, οι κατοικίες έπρεπε να αναδομηθούν πολύ γρήγορα στη Βαρσοβία (Πολωνία) λόγω της ταχύρυθμης αύξησης του πληθυσμού. Το **Natolin Wyzyny Housing Estate** είναι ένα παράδειγμα του τύπου κατοικιών που κατασκευάστηκαν. Χαρακτηρίζεται από υψηλά πολυώροφα κτίρια με μονότονη διάταξη και από μεγάλους ελεύθερους χώρους. Η ανακατασκευή και η ιδιωτικοποίηση των ακινήτων άρχισε το 1994. Η ανακατασκευή περιλάμβανε την τοποθέτηση πρόσθετης θερμομόνωσης στις όψεις των κτιρίων, τον εκσυγχρονισμό της θέρμανσης και του υδραυλικού συστήματος και την εγκατάσταση συστημάτων ατομικής μέτρησης της κατανάλωσης. Για τη θερμομόνωση των όψεων των κτιρίων χορηγήθηκε κρατική ενίσχυση ύψους 920.000 ECU. Έως το 1998, είχε ιδιωτικοποιηθεί περίπου το 60 % των κατοικιών και είχε ανακαινισθεί ή ανακατασκευασθεί το 90 % αυτών. Επίσης, το λειτουργικό μοντέλο των κτιρίων άλλαξε για να διαμορφωθεί ένα μοντέλο μικτής χρήσης και να δημιουργηθούν βιώσιμες γειτονίες αντί των αρχικών ομοιόμορφων πολυκατοικιών που δεν εξυπηρετούσαν σχεδόν καθόλου τους ενοίκους. Δημιουργήθηκαν νέοι όγκοι με χώρους καταστημάτων και γραφείων. Η ανακατασκευή δημιούργησε μια πιο βιώσιμη και ελκυστική κοινότητα με υψηλά πρότυπα ενεργειακής απόδοσης¹¹⁷.

Η αυξανόμενη κινητικότητα απορρέει από την εμφάνιση νέων μοντέλων αστικής ανάπτυξης, σύμφωνα με τα οποία μια αστική περιοχή μπορεί να έχει πολλά "κέντρα", το καθένα εξειδικευμένο σε μια διαφορετική λειτουργία (καταστήματα, γραφεία, διασκέδαση) ή ανταγωνιζόμενο κάθε άλλο κέντρο. Οι συνδέσεις μεταξύ γειτονικών αστικών περιοχών αυξάνονται επίσης, οδηγώντας σε δίκτυα πόλεων. Ένα από τα προβλήματα αστικού σχεδιασμού είναι να αντιμετωπισθούν αυτά τα εμφανιζόμενα μοντέλα έτσι ώστε να υπερβληθούν οι αρνητικές επιπτώσεις όπως η υπερβολική εξάρτηση από το αυτοκίνητο και η αστική εξάπλωση, και να δημιουργηθεί η απαραίτητη συνεργασία μεταξύ των αρχών γειτονικών αστικών περιοχών.

¹¹⁷ www.ursynow.pl

ή ανταγωνιζόμενο κάθε άλλο κέντρο. Οι συνδέσεις μεταξύ γειτονικών αστικών περιοχών αυξάνονται επίσης, οδηγώντας σε δίκτυα πόλεων. Ένα από τα προβλήματα αστικού σχεδιασμού είναι να αντιμετωπισθούν αυτά τα εμφανιζόμενα μοντέλα έτσι ώστε να υπερβληθούν οι αρνητικές επιπτώσεις όπως η υπερβολική εξάρτηση από το αυτοκίνητο και η αστική εξάπλωση, και να δημιουργηθεί η απαραίτητη συνεργασία μεταξύ των αρχών γειτονικών αστικών περιοχών.

Οι χώροι πρασίνου σε μια πόλη ή μεγαλούπολη έχουν σημαντική επίδραση στην ποιότητα ζωής των κατοίκων της. Οι χώροι αυτοί παρέχουν τη δυνατότητα σωματικής άσκησης, κοινωνικής συναναστροφής, ανάπαυσης και ηρεμίας. Οι χώροι πρασίνου, τα πάρκα και οι δασικές εκτάσεις με σωστή διαχείριση μπορούν να γίνουν πολύ αγαπητά και χαρακτηριστικά στοιχεία μιας αστικής περιοχής. Οι χώροι αυτοί πρέπει να προστατεύονται και να εξετασθούν οι δυνατότητες μετατροπής των εγκαταλελειμμένων περιοχών σε νέους χώρους πρασίνου ή άλλους δημόσιους χώρους. Οι χώροι πρασίνου είναι επίσης σημαντικοί για την βιοποικιλότητα των πόλεων. Ο πολεοδομικός σχεδιασμός πρέπει να προστατεύει τα σημαντικά ενδιαιτήματα από την αστική ανάπτυξη και να προωθεί την βιοποικιλότητα, ενσωματώνοντάς την στον ιστό της πόλης. Η επαφή των κατοίκων των πόλεων με την άγρια πανίδα και χλωρίδα τούς ευαισθητοποιεί σε μεγάλο βαθμό σε ευρύτερα περιβαλλοντικά θέματα¹¹⁸.

Εκτός από όσα προαναφέρθηκαν, η χρήση γης στις ευρωπαϊκές πόλεις και μεγαλουπόλεις θα αποβεί σοβαρότερο θέμα με τις δημογραφικές και περιβαλλοντικές αλλαγές που επιτελούνται. Οι ευρωπαίοι πολίτες είναι μακροβιότεροι και αυξάνεται η ζήτηση για ιδιόκτητες μονοκατοικίες. Ενώ στην Ιταλία, την Ελλάδα, την Ισπανία και την Πορτογαλία μειώνονται οι συνολικοί πληθυσμοί, ο αριθμός νοικοκυριών αυξάνεται ραγδαία. Η διαχείριση της ζήτησης αυτής πρέπει να είναι σύμφωνη με την αρχή της αειφορίας. Η επέκταση των πόλεων και των μεγαλουπόλεων, αντί μιας άναρχης διαδικασίας που οδηγεί στην αστική εξάπλωση, πρέπει να αποτελέσει το αντικείμενο μελέτης και αναπροσαρμογής σύμφωνα με μια γενική και μακρόχρονη στρατηγική, η οποία θα εντοπίσει και θα ελαχιστοποιήσει τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις της επέκτασης. Η κλιματική αλλαγή μπορεί να σημαίνει ότι τα σημερινά σχέδια για νέες

¹¹⁸- *Υποβάθμιση της Κοινής Χρήσης-Χώροι Πρασίνου*, Απολογισμός του έργου, ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ, 2005.

ΜΑΝΤΟΥΒΑΛΟΥ Μ., *“Στρατηγική για τους «δημόσιους» και τους «ελεύθερους χώρους» στην Αθήνα*”, Ε.Μ.Π., «ΠΥΡΦΟΡΟΣ», (Τεύχος 1/1998, Ειδική Έκδοση με θέμα: «Αθήνα προς το 2004 και μετά»-Προτάσεις για τον Σχεδιασμό του χώρου), Αθήνα 1998

περιοχές κατοικιών δεν είναι πλέον κατάλληλα, λόγω παραδείγματος χάριν του μεγαλύτερου κινδύνου πλημμυρών.

Τα αστικά κέντρα πρέπει να γίνουν ελκυστικά μέρη διαβίωσης, ειδάλλως, παρά τα περιβαλλοντικά επιχειρήματα υπέρ των πόλεων υψηλής πυκνότητας, οι κάτοικοι θα εξακολουθήσουν να μετακομίζουν στα προάστια ή την περιβάλλουσα ύπαιθρο. Η ανακοίνωση του 1999 «Αειφόρος αστική ανάπτυξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση: πλαίσιο δράσης» και η έκθεση του 2001 για το αστικό περιβάλλον «Προς πιο αειφόρο χρήση της γης» που συνέταξε η ομάδα εμπειρογνομόνων της ΕΕ τονίζουν αμφότερες τη σημασία της χρήσης γης στην επίτευξη ενός αειφόρου αστικού περιβάλλοντος για τους λόγους που περιγράφηκαν προηγουμένως. Η χρήση γης διαδραματίζει επίσης μεγάλο ρόλο στη βιωσιμότητα του δομημένου περιβάλλοντος, παραδείγματος χάριν με σωστή ευθυγράμμιση για να αυξηθούν τα παθητικά ηλιακά συστήματα θέρμανσης. Ο αειφόρος πολεοδομικός σχεδιασμός θα αποβεί επομένως καίριο στοιχείο της θεματικής στρατηγικής για το αστικό περιβάλλον.

➤ Τρέχουσες κοινοτικές πρωτοβουλίες σχετικές με τον πολεοδομικό σχεδιασμό

Το **ευρωπαϊκό σχέδιο χωροταξίας (ESPD)**¹¹⁹, που καταρτίστηκε το 1999 από την επιτροπή χωροταξίας, υιοθετήθηκε από όλα τα κράτη μέλη σε εθελοντική βάση. Ορίζει στόχους και κατευθύνσεις για μια ισόρροπη και αειφόρο χωροταξική ανάπτυξη, με το ένα τρίτο των 60 πολιτικών επιλογών που εγκρίθηκαν, να καλύπτουν άμεσα το ζήτημα του τρόπου ελέγχου της φυσικής επέκτασης των μεγαλουπόλεων και των πόλεων. Βασιζόμενο στο σχέδιο αυτό, το πρόγραμμα "Δικτυακό παρατηρητήριο ευρωπαϊκής χωροταξίας" (ESPON) υλοποιεί και συντονίζει ερευνητικές δραστηριότητες με αντικείμενο τη χωροταξία και δημιουργεί ένα πλαίσιο για τη συλλογή και την ανάλυση χωρικών στοιχείων.

Πολλές οδηγίες επηρεάζουν τις χρήσεις αστικής γης, μεταξύ των οποίων οι οδηγίες για την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων¹²⁰ και τη στρατηγική εκτίμηση των

¹¹⁹ ESPD: European Spatial Development Perspective - *Towards Balanced and Sustainable Development of the Territory of the European Union* (Σχέδιο ανάπτυξης του κοινοτικού χώρου - Προς μία ισόρροπη και βιώσιμη χωροταξική ανάπτυξη του εδάφους της Ευρωπαϊκής Ένωσης) (1999) ISBN 92-828-7658-6.

¹²⁰ Οδηγία 85/337/ΕΟΚ, όπως τροποποιήθηκε από την οδηγία 97/11/ΕΚ

περιβαλλοντικών επιπτώσεων¹²¹, καθώς και η οδηγία πλαίσιο για τα ύδατα¹²². Το άρθρο 12 της οδηγίας για την αντιμετώπιση των κινδύνων μεγάλων ατυχημάτων¹²³ ("Σεβέζο II") επιβάλλει να λαμβάνονται υπόψη στο σχεδιασμό των χρήσεων γης των κρατών μελών ή/και στις άλλες συναφείς πολιτικές τους οι στόχοι της πρόληψης των σοβαρών ατυχημάτων και του περιορισμού των συνεπειών τους. Η συμμετοχή του κοινού στη λήψη των αποφάσεων που αφορούν το περιβάλλον αποτελεί σημαντικό στοιχείο αυτών των διαδικασιών, σύμφωνα και με τη σύμβαση του Όρχους.

Η Επιτροπή καταρτίζει πρόταση οδηγίας πλαισίου με σκοπό να δημιουργηθεί ένα πολιτικό και νομικό πλαίσιο για τη σύσταση και τη λειτουργία υποδομής χωρικών πληροφοριών στην Ευρώπη **INSPIRE** (από τα αρχικά των αγγλικών λέξεων Infrastructure for Spatial Information in Europe)¹²⁴. Η υποδομή αυτή θα καταστήσει εύκολα διαθέσιμες εναρμονισμένες και υψηλής ποιότητας χωρικές (γεωγραφικές) πληροφορίες για τη διαμόρφωση, την εφαρμογή, τον έλεγχο της εφαρμογής και την αξιολόγηση των κοινοτικών πολιτικών και για την πληροφόρηση των πολιτών σε ευρύ φάσμα τομέων σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό ή διεθνές επίπεδο. Αυτό θα έχει σημαντική βελτιωτική επίδραση στον όγκο και στην ποιότητα των χωρικών στοιχείων που έχουν στη διάθεσή τους όσοι μετέχουν στον πολεοδομικό σχεδιασμό και στο σχεδιασμό χρήσεων γης.

Η Επιτροπή στηρίζει διάφορα ερευνητικά έργα που έχουν ως αντικείμενο την ανάπτυξη κέντρων πόλεων και γειτονιών, την αποκατάσταση και την επαναχρησιμοποίηση ρυπασμένων και εγκαταλελειμμένων περιοχών, την αειφόρο αναβάθμιση αστικών περιοχών, όπως τα μεγάλα συγκροτήματα κατοικιών και τους τρόπους μείωσης της αστικής εξάπλωσης, κυρίως με την ολοκλήρωση του σχεδιασμού χρήσεων γης και μεταφορών.

Στο πλαίσιο της θεματικής στρατηγικής για την προστασία του εδάφους¹²⁵, η Επιτροπή έχει χαρακτηρίσει τη σφράγιση του εδάφους ως μία από τις οκτώ μείζονες απειλές για το

¹²¹ Οδηγία 2001/42/EK

¹²² Οδηγία 2000/60/EK

¹²³ Οδηγία 96/82/EK

¹²⁴ www.ec-gis.org/inspire

¹²⁵ COM (2002) 179 τελικό

ευρωπαϊκό έδαφος. Το ευρωπαϊκό θεματικό κέντρο για το χερσαίο περιβάλλον εκπονεί ένα βασικό σύνολο δεικτών για την αντιμετώπιση της σφράγισης του εδάφους.

Η Επιτροπή συντάσσει ανακοίνωση σχετικά με τους κινδύνους¹²⁶, η οποία θα επικεντρώνεται, μεταξύ άλλων, στην ανάγκη χαρτογράφησης σε σχέση με τους φυσικούς και τους ανθρωπογενείς κινδύνους, όπως οι πλημμύρες. Αυτό θα διευκολύνει όσους μετέχουν στον πολεοδομικό σχεδιασμό να λαμβάνουν συστηματικότερα υπόψη τους κινδύνους αυτούς στο σχεδιασμό.

➤ **Άλλα αναγκαία μέτρα για την ευρεία διάδοση του αειφόρου πολεοδομικού σχεδιασμού**

Το ευνοούμενο όραμα των οικισμών υψηλής πυκνότητας και μικτής χρήσης γης, με την επαναχρησιμοποίηση εγκαταλελειμμένων εκτάσεων και κενών ιδιοκτησιών και την προγραμματισμένη επέκταση των αστικών περιοχών αντί της εξάπλωσής τους για την κάλυψη συγκεκριμένων αναγκών, επαναλαμβάνεται σε κάθε έγγραφο κοινοτικής πολιτικής που αφορά το αστικό περιβάλλον. Η στρατηγική θα κατοχυρώσει αυτό το όραμα ως έγκυρη βάση για τις πόλεις της Ευρώπης, αναγνωρίζοντας ταυτόχρονα, αφενός ότι υπάρχουν όρια στην αποδεκτή πληθυσμιακή πυκνότητα (πράγματι, ορισμένες αστικές περιοχές υφίστανται ένα κακής ποιότητας περιβάλλον, λόγω υπέρμετρης πυκνοκατοίκησης) και, αφετέρου, ότι η μετατροπή των περιοχών σε μικτής χρήσης είναι ευκολότερη από την αντιστροφή της αστικής εξάπλωσης ή την αύξηση της πυκνότητας χρήσεων γης. Το όραμα θα εξελιχθεί για να αντικατοπτρίζει τις σύγχρονες τάσεις στις μεγαλουπόλεις και τις πόλεις (πολλαπλά κέντρα) και την περιφερειακή διάσταση (συγκεντρωμένη αποκέντρωση).

Η Κοινότητα δεν είναι αρμόδια να ορίσει τυποποιημένο σύστημα λήψης αποφάσεων για τις χρήσεις γης ούτε να καθορίσει το "ιδανικό" οικιστικό μοντέλο, δεδομένου ότι κάθε κωμόπολη και πόλη είναι μοναδική και χρειάζονται ειδικές για κάθε περίπτωση λύσεις, προκειμένου να επιτευχθεί αειφόρο αστικό περιβάλλον. Εντούτοις, είναι σαφές ότι ορισμένες προσεγγίσεις αντιβαίνουν στην αρχή της αειφορίας και η στρατηγική θα επιδιώξει να τις αποθαρρύνει, προωθώντας πιο αειφόρους εναλλακτικές λύσεις. Οι δράσεις που προτείνονται σε σχέση με την αειφόρο διαχείριση των πόλεων θα συμβάλουν στην υλοποίηση του στόχου αυτού. Η Επιτροπή θα διερευνήσει επίσης τη

¹²⁶ www.europa.eu.int/comm/environment/civil/prote/integrated_strategy_en.htm

δυνατότητα χάραξης κατευθυντήριων γραμμών για συγκεκριμένα ζητήματα, οι οποίες θα μπορούσαν να έχουν θετική επίδραση στην καθημερινή πρακτική. Οι εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές θα μπορούσαν να καλύπτουν, λόγου χάριν, τη χωροθέτηση και την πυκνότητα των νέων έργων αξιοποίησης, την ενσωμάτωση χώρων πρασίνου, την αναβάθμιση αστικών περιοχών ώστε να καταστούν πιο βιώσιμες και τη συνέχεια του αστικού ιστού (συνδυασμός νέων έργων αξιοποίησης και παλαιών ανεπτυγμένων περιοχών).

Η εξάπλωση αποτελεί ζήτημα προτεραιότητας για τις μεγαλουπόλεις και τις πόλεις της Ευρώπης και, στο πλαίσιο αυτό, η ανάκτηση υποβαθμισμένων και εγκαταλελειμμένων εκτάσεων στο κέντρο των πόλεων για άλλες χρήσεις έχει σαφώς ευεργετικά αποτελέσματα. Ορισμένες πόλεις έχουν υιοθετήσει πολιτικές και προσεγγίσεις, με τις οποίες κατόρθωσαν να επιβραδύνουν την αστική εξάπλωση και να αυξήσουν την πυκνότητα χρήσεων γης. Τα κράτη μέλη πρέπει να μεριμνήσουν ώστε τα οικεία συστήματα σχεδιασμού των χρήσεων γης να εξυπηρετούν τους ανωτέρω στόχους. Πρέπει να θεσπιστούν κίνητρα που θα ενθαρρύνουν τον αειφόρο πολεοδομικό σχεδιασμό, παραδείγματος χάριν αποθαρρύνοντας την αξιοποίηση παρθένων εκτάσεων. Οι στρατηγικές και οι πολιτικές για τις αστικές περιοχές πρέπει να συνδεθούν με τις περιφερειακές και εθνικές στρατηγικές, ώστε να εξασφαλιστεί η συνοχή τους και αποφευχθεί η υπονόμηση των τοπικών πρωτοβουλιών.

Η έρευνα, η ανταλλαγή εμπειριών και η προώθηση βέλτιστων πρακτικών στα ζητήματα αστικής γης έχουν ιδιαίτερη σημασία και η Επιτροπή θα διερευνήσει τις δυνατότητες ενίσχυσης αυτών των δραστηριοτήτων.

Η θεματική στρατηγική για το έδαφος θα καλύψει τα ζητήματα που είναι σημαντικά για το συγκεκριμένο θέμα προτεραιότητας, όπως η σφράγιση του εδάφους και ενδέχεται να προτείνει πρόσθετα μέτρα για τον περιορισμό της. Στόχοι όπως η επαναχρησιμοποίηση εγκαταλελειμμένων περιοχών και ο περιορισμός της εξάπλωσης των πόλεων είναι κοινοί και για τις δύο στρατηγικές.

Προτεινόμενες δράσεις

Όλα τα κράτη μέλη θα ενθαρρυνθούν:

- να μεριμνήσουν ώστε τα οικεία συστήματα σχεδιασμού χρήσεων γης να επιτυγχάνουν αειφόρα αστικά οικιστικά μοντέλα και να λαμβάνουν υπόψη τους περιβαλλοντικούς

κινδύνους, επίσης δε, να διενεργήσουν επανεξέταση για να υποβοηθήσουν αυτή την πορεία.

- να θεσπίσουν κίνητρα που θα ενθαρρύνουν την επαναχρησιμοποίηση εγκαταλελειμμένων εκτάσεων αντί της αξιοποίησης παρθένων εκτάσεων, να δημιουργήσουν εθνικές βάσεις δεδομένων για τις εγκαταλελειμμένες εκτάσεις και να θέσουν προκλητικούς στόχους για την επαναχρησιμοποίησή τους και να παρέχουν στήριξη για την επαναχρησιμοποίηση κενών ιδιοκτησιών στις αστικές περιοχές.

- να ορίσουν ελάχιστες πυκνότητες χρήσης γης για κατοικία, ώστε να προαχθούν οι χρήσεις υψηλότερης πυκνότητας και να περιοριστεί η αστική εξάπλωση.

- να αξιολογήσουν τις συνέπειες της αλλαγής του κλίματος για τις πόλεις τους, ώστε να μην αρχίζουν ακατάλληλες αξιοποιήσεις και να μπορούν να ενσωματωθούν στη διαδικασία σχεδιασμού χρήσεων γης προσαρμογές στις νέες κλιματολογικές συνθήκες.

Η Επιτροπή θα συντάξει κατευθυντήριες γραμμές για χωροταξία "υψηλής πυκνότητας και μικτής χρήσης" και θα προτείνει ορισμούς των εγκαταλελειμμένων και των παρθένων εκτάσεων. Η Επιτροπή θα διερευνήσει τη δυνατότητα σύνταξης άλλων κατευθυντήριων γραμμών για συγκεκριμένα ζητήματα πολεοδομικού σχεδιασμού.

Η Επιτροπή θα εξετάσει τις δυνατότητες κατάρτισης, ανταλλαγής εμπειριών και περαιτέρω έρευνας όσον αφορά τον αειφόρο πολεοδομικό σχεδιασμό.

Ο **Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος (ΕΟΠ)** θα συνεχίσει να παρακολουθεί τις χρήσεις γης και τις αλλαγές στην κάλυψη του εδάφους ως σύνολο στοιχείων με προτεραιότητα για το μέλλον. Η εξάπλωση των πόλεων και οι χρήσεις γης θα αποτελέσουν το αντικείμενο ειδικής έκθεσης του ΕΟΠ.

➤ **Πολιτικές δόμησης για τα περίχωρα των πόλεων**

Ο πολλαπλασιασμός των μεγάλων εμπορικών κέντρων και πρατηρίων εργοστασίων στις παρυφές των μεγαλουπόλεων και των πόλεων έχει αρνητικές συνέπειες για την αστική και περιφερειακή ισορροπία και για το περιβάλλον. Ευνοεί την παρακμή των κέντρων των πόλεων, την αύξηση της οδικής κυκλοφορίας, την αλλεπάλληλη κατάληψη χώρων πρασίνου και την υποβάθμιση του τοπίου. Αυτές οι συνέπειες μπορούν να έχουν αντίκτυπο στις παραμεθόριες περιοχές γειτονικών χωρών. Για να περιοριστούν οι ανωτέρω εξελίξεις και να εξασφαλιστεί συνοχή, οι περιφερειακές πολιτικές σχεδιασμού πρέπει να συντονίζονται στις διασυνοριακές περιοχές και να αποτελούν μέρος μιας μακροπρόθεσμης διακρατικής προσέγγισης.

Οι αρμόδιες περιφερειακές αρχές της Βόρειας Ρηνανίας-Βεστφαλίας (Γερμανία), της επαρχίας του Λιμβούργου (Κάτω Χώρες), των περιφερειών Βαλονίας και Φλάνδρας (Βέλγιο) και ένας γερμανικός μη κυβερνητικός οργανισμός υλοποίησαν το έργο **TRADE**. Μια διασυνοριακή ομάδα εργασίας συγκέντρωσε την απαραίτητη γνώση για την αξιολόγηση των αιτήσεων κατασκευής νέων εμπορικών κέντρων λιανικής πώλησης, καθιέρωσε σύστημα διαβουλεύσεων και ανέπτυξε κοινές μεθόδους εργασίας. Σύγκρινε τις εμπειρίες των αντίστοιχων αρχών και μελέτησε τις συνέπειες της ανέγερσης των κέντρων, ιδιαίτερα στις παραμεθόριες περιοχές. Τέλος, κατάρτισε κατευθυντήριες γραμμές, τις οποίες υιοθέτησαν όλες οι συνεργαζόμενες αρχές. Παράλληλα, διοργανώθηκαν ημερίδες (ιδιοκτήτες καταστημάτων, τοπικές αρχές και άλλοι φορείς) για να ενημερωθούν οι ενδιαφερόμενοι σχετικά με την κατάσταση και να τους δοθεί η ευκαιρία να εκφράσουν τις απόψεις τους για το έργο **TRADE**.

Οι τέσσερις περιφέρειες έχουν τώρα στη διάθεσή τους κοινές γενικές αρχές και κοινά κριτήρια για να εξασφαλίζουν ότι η ανέγερση εμπορικών κέντρων λιανικής πώλησης δεν έχει δυσμενείς επιπτώσεις στο κέντρο της εκάστοτε πόλης και των γειτονικών της ούτε βλάπτει το περιβάλλον. Η χορήγηση αδειών οικοδομής βασίζεται σε αυτά τα σημεία αναφοράς. Ένα σχέδιο ανέγερσης 7 πρατηρίων εργοστασίων, συνολικού εμβαδού 100.000 τμ., κρίθηκε με βάση τις εν λόγω αρχές, με αποτέλεσμα να μειωθεί ο αριθμός των κέντρων σε 2, με χώρους λιανικής πώλησης μικρότερου εμβαδού. Ως διακρατικό πιλοτικό έργο, το **TRADE** θα οδηγήσει στη δημιουργία ενός διακρατικού δικτύου για το συντονισμό των σχετικών περιφερειακών πολιτικών¹²⁷.

11.5.3.3 Αειφόροι αστικές Μεταφορές

Τα συστήματα αστικών μεταφορών είναι καίρια στοιχεία του αστικού ιστού. Εξασφαλίζουν την πρόσβαση του πληθυσμού σε αγαθά, υπηρεσίες, απασχόληση και αναψυχή, εξασφαλίζουν την αποτελεσματική κυκλοφορία εμπορευμάτων, επιτρέπουν την άνθιση της τοπικής οικονομίας. Εάν όμως το πρώτο χαρακτηριστικό πόλεων και μεγαλουπόλεων είναι η πυκνότητα δόμησης, ο μεγάλος όγκος κυκλοφορίας είναι πλέον το δεύτερο χαρακτηριστικό τους. Η κυκλοφορία έχει σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον και στην υγεία των κατοίκων των πόλεων, όπως και στη γενικότερη ποιότητα ζωής στις πόλεις. Ο όλο και μεγαλύτερος κυκλοφοριακός φόρτος αποτελεί εμπόδιο στην

¹²⁷ Office of the Deputy Prime Minister, *"Delivering Sustainable Communities- The role of Local Authorities in the delivery of new quality housing"*, London 2007, σελ 10-23.

κινητικότητα και αυξάνει το κόστος για την οικονομία (0,5% του κοινοτικού ΑεγχΠ για την οδική κυκλοφοριακή συμφόρηση, το οποίο θα ανέλθει σε 1% έως το 2010)¹²⁸.

Ο αριθμός τραυματιών και νεκρών από οδικά ατυχήματα στις πόλεις είναι ακόμη απαράδεκτα υψηλός. Τα δύο τρίτα του 1,3 εκατ. τροχαίων ατυχημάτων με τραυματίες στην ΕΕ το 2000 συνέβησαν σε αστικές περιοχές¹²⁹ και από αυτά το ένα στα δύο ήταν θανατηφόρο ατύχημα. Υπολογίζεται ότι τα τροχαία ατυχήματα κοστίζουν 2% του κοινοτικού ΑΕΠ.

Η κινητικότητα στις πόλεις είναι επίσης σημαντικό στοιχείο κοινωνικής ισότητας. Πρόσβαση σε υπηρεσίες, εκπαίδευση, απασχόληση, αναψυχή και αγαθά πρέπει να έχουν όλοι οι κάτοικοι των πόλεων, ανεξάρτητα από το αν διαθέτουν αυτοκίνητο ή όχι. Οι πολίτες που ζουν στις φτωχότερες περιοχές των πόλεων έχουν το μικρότερο ποσοστό ιδιοκτησίας αυτοκινήτων. Οι συγκοινωνίες μπορούν να παρέχουν την πρόσβαση αυτή και παρουσιάζουν σαφή περιβαλλοντικά πλεονεκτήματα¹³⁰.

Παράδειγμα ορθής πρακτικής αειφόρων αστικών μεταφορών

Από τα τέλη της δεκαετίας του '80 το Γκρατς (Αυστρία) εφαρμόζει ένα ολοκληρωμένο σχέδιο μεταφορών για να γίνει μια πόλη "ευγενούς κινητικότητας" με γνώμονα την ασφάλεια, την περιβαλλοντική απόδοση και τη μεγαλύτερη ελκυστικότητα των δημοσίων χώρων. Το 1992 καθιερώθηκε ως γενικό όριο ταχύτητας μέσα στην πόλη τα 30km/h, γεγονός που συνέβαλε στη μείωση των οδικών ατυχημάτων κατά 20%, καθώς και σε σημαντική μείωση των εκπομπών αερίων ρύπων και του θορύβου. Παράλληλα, περιορίστηκαν οι χώροι στάθμευσης και αυξήθηκαν τα τέλη στάθμευσης στο κέντρο, τα δε έσοδα χρησιμοποιούνται για τη βελτίωση των δημόσιων συγκοινωνιών. Δόθηκαν κίνητρα για να ενθαρρυνθεί η χρήση οχημάτων με χαμηλές εκπομπές καυσαερίων. Οι λωρίδες για τους ποδηλάτες επεκτάθηκαν σε περισσότερα από 100 χλμ. και

¹²⁸ COM(2001) 370 Η ευρωπαϊκή πολιτική μεταφορών με ορίζοντα το έτος 2010: η ώρα των επιλογών

¹²⁹ Βάση δεδομένων διεθνούς οδικής κυκλοφορίας και ατυχημάτων (ΟΟΣΑ), Απρίλιος 2002.

¹³⁰ CIUFFINI FABIO, *"The Sustainable City-Transport and Public Spaces: The Connective Tissue of the Sustainable City"*, Part III, Office for Official Publications of the European Communities, 1995, σελ.23-78.

δημιουργήθηκαν χώροι στάθμευσης των ποδηλάτων και σχετική εξυπηρέτηση. Τα οδοστρώματα βελτιώθηκαν αισθητά, η πεζοδρόμηση επεκτάθηκε και οι κύριοι πεζόδρομοι και οι διελύσεις πεζών εντάχθηκαν σε ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα. Παρέχεται βοήθεια σε σχολεία και επιχειρήσεις να ακολουθούν σχέδια διαχείρισης της κινητικότητας για να μειωθεί η χρήση του αυτοκινήτου. Η ενημέρωση και η συμμετοχή του κοινού στο σχεδιασμό των μεταφορών είχε ως αποτέλεσμα να αυξηθεί πολύ το ποσοστό υποστήριξης του πληθυσμού στην πολιτική που ασκεί η πόλη, και μάλιστα την υποστηρίζουν οι 2 στους 3 οδηγούς¹³¹

- **Τρέχουσες κοινοτικές πρωτοβουλίες στις αστικές μεταφορές**

Στη Λευκή Βίβλο για την ευρωπαϊκή πολιτική μεταφορών προτείνεται ως στόχος να μειωθούν οι νεκροί των τροχαίων ατυχημάτων κατά 50% έως το 2010. Το 2003, η Επιτροπή εξέδωσε το ευρωπαϊκό πρόγραμμα δράσης για την οδική ασφάλεια¹³², το οποίο θα συντελέσει στη μείωση των θανατηφόρων ατυχημάτων στις αστικές περιοχές. Μεταξύ των κύριων δράσεων είναι η ενθάρρυνση των οδηγών να βελτιώσουν τη συμπεριφορά τους, η κατασκευή ασφαλέστερων οχημάτων (π.χ. ασφαλέστερες μετώπες αυτοκινήτων για πεζούς και ποδηλάτες), η βελτίωση των οδικών υποδομών και η βελτίωση της ασφάλειας των εμπορευματικών και των επιβατικών μεταφορών. Όλες οι αρχές, και οι τοπικές, καλούνται να προσυπογράψουν τον **Ευρωπαϊκό Οδικό Χάρτη** και να δεσμευθούν ότι θα θέσουν σε εφαρμογή συγκεκριμένες δράσεις τις οποίες θα δημοσιοποιήσουν και θα παρακολουθούν. Θα εκπονηθούν δείκτες για τις επιδόσεις οδικής ασφάλειας των αστικών περιοχών προκειμένου να παρακολουθείται η πρόοδος και να αξιολογείται η αποτελεσματικότητα των μέτρων που λαμβάνονται.

Η πρωτοβουλία **eSafety**¹³³ του 2002, η οποία είναι συμπληρωματική του ευρωπαϊκού προγράμματος δράσης για την οδική ασφάλεια, αποβλέπει στην επίσπευση της ανάπτυξης, διάδοσης και χρήσης των συστημάτων ασφαλείας στα οποία χρησιμοποιούνται προηγμένες τεχνολογίες της πληροφορίας και των επικοινωνιών για τη

¹³¹ www.graz.at

¹³² COM(2003) 311 τελικό

¹³³ http://europa.eu.int/information_society/programmes/esafety/index_en.htm

μείωση των θανάτων από τροχαία ατυχήματα. Επί παραδείγματι, τα συστήματα ενεργητικής ασφάλειας, τα προηγμένα συστήματα υποβοήθησης της οδήγησης, και τα συστήματα πληροφοριών για την οδική κυκλοφορία και τις μετακινήσεις σε πραγματικό χρόνο θα βοηθήσουν στην αποφυγή ατυχημάτων και θα αυξήσουν τις πιθανότητες επιβίωσης των θυμάτων σε περίπτωση ατυχήματος. Η ομάδα εργασίας eSafety συνέταξε έκθεση που περιέχει 28 συστάσεις και δημιουργήθηκε ένα φόρουμ eSafety που θα προωθήσει τις συστάσεις αυτές. Επίσης, το Σεπτέμβριο του 2003 η Επιτροπή εξέδωσε ανακοίνωση για τις τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνιών για ασφαλή και ευφυή οχήματα¹³⁴, όπου προσδιορίζονται οι δράσεις που πρέπει να αναλάβει η Επιτροπή στο πεδίο δικαιοδοσίας της ως προς τις συστάσεις αυτές. Με την πρωτοβουλία eSafety επιζητείται να ενθαρρυνθεί η συμμετοχή όλων των κύριων παραγόντων, ώστε να στεφθούν από επιτυχία τα προηγμένα συστήματα. Στους παράγοντες αυτούς συγκαταλέγονται οι βιομηχανικοί κύκλοι κατασκευής αυτοκινήτων και τηλεπικοινωνιών, όπως και οι φορείς εκμετάλλευσης δικτύων και οι πάροχοι υπηρεσιών. Συνεπώς, οι φορείς ιδιοκτησίας και εκμετάλλευσης των υποδομών μεταφορών σε πόλεις και μεγαλουπόλεις έχουν καίριο ρόλο να διαδραματίσουν.

❖ **Άλλα μέτρα για την ευρεία διάδοση των αειφόρων αστικών μεταφορών**

Πολλές αρνητικές πτυχές των αστικών μεταφορών αντιμετωπίζονται αναλυτικά με δράσεις σε κοινοτικό επίπεδο. Το έργο που επιτελείται για να βελτιωθεί η τεχνική ποιότητα των οδικών οχημάτων και για να προτιμάται η αγορά τέτοιων οχημάτων έχει μεγάλη σημασία και πρέπει να συνεχισθεί.

Οι βελτιώσεις όμως που θα επέλθουν από τις πρωτοβουλίες αυτές πρέπει να εκτιμηθούν σε συνάρτηση με τις προβλέψεις αύξησης της κυκλοφορίας και της οδικής συμφόρησης στις αστικές περιοχές. Από το 1995 έως το 2030, ο αριθμός διανυθέντων χιλιομέτρων στις αστικές περιοχές προβλέπεται ότι θα αυξηθεί κατά 40%. Στην Ευρώπη, προστίθενται κάθε χρόνο 3 εκατ. αυτοκίνητα στο στόλο, ο οποίος τα τελευταία 30 χρόνια έχει τριπλασιασθεί. Στις υπό ένταξη ή υποψήφιες χώρες αναμένεται μεγάλη αύξηση των αυτοκινήτων. Είναι λοιπόν σαφές ότι χρειάζονται μέτρα για να αντιμετωπισθεί η διογκούμενη κυκλοφορία και άλλα μέτρα για τα πρότυπα εκπομπών. Οι κινητήρες των αυτοκινήτων είναι καθαρότεροι από ό,τι στο παρελθόν, αλλά η κάθετη αύξησή τους δημιουργεί υψηλά επίπεδα αέριων ρύπων στις αστικές περιοχές, συμβάλλοντας σε

¹³⁴ COM(2003)542 τελικό

μεγαλύτερο αριθμό πρόωρων θανάτων. Η συμφόρηση, ακόμη και με καθαρά αυτοκίνητα, εξακολουθεί να έχει μεγάλο οικονομικό κόστος. Όπως τονίζεται στη Λευκή Βίβλο για την ευρωπαϊκή πολιτική μεταφορών, «το μείζον πρόβλημα που πρέπει να επιλύσουν οι αρχές αυτές, το ταχύτερο δυνατόν, είναι εκείνο του ελέγχου της κυκλοφορίας και ιδίως της θέσης του ιδιωτικού αυτοκινήτου στα μεγάλα αστικά κέντρα. Η απουσία ολοκληρωμένης πολιτικής προσέγγισης στην πολεοδομία και τις μεταφορές αφήνει το ιδιωτικό αυτοκίνητο να γίνει σχεδόν μονοπώλιο».

Εξετάζεται λοιπόν το ενδεχόμενο οι πρωτεύουσες των κρατών μελών και οι πόλεις άνω των 100.000 κατοίκων να εκπονήσουν, να υιοθετήσουν και να εφαρμόσουν ένα σχέδιο αειφόρων αστικών μεταφορών. Ορισμένα κράτη μέλη έχουν αρχίσει να θέτουν σε εφαρμογή ανάλογες απαιτήσεις (π.χ. Φινλανδία, Γαλλία, Ιταλία, Κάτω Χώρες και ΗΒ), η Επιτροπή πιστεύει όμως ότι η απαίτηση αυτή θα μπορούσε να επιβληθεί σε επίπεδο ΕΕ. Το σημείο αυτό θα αποτελέσει το αντικείμενο και άλλων διαβουλεύσεων το 2004 και θα συζητηθεί επίσης στην ειδική ομάδα εργασίας εμπειρογνομόνων και παραγόντων.

Ένα σχέδιο αειφόρων αστικών μεταφορών πρέπει να καλύπτει μια ολόκληρη αστική περιοχή, να επιδιώκει τη μείωση των αρνητικών επιπτώσεων των μεταφορών, να προσφέρει αντιμετώπιση της αυξανόμενης κυκλοφορίας και συμφόρησης και να συνδέεται με περιφερειακά και εθνικά σχέδια και στρατηγικές. Πρέπει να καλύπτει όλους τους τρόπους μεταφοράς και να επιδιώκει τη στροφή προς αποτελεσματικότερους τρόπους μεταφοράς όπως είναι οι συγκοινωνίες, η ποδηλασία και η πεζοπορία. Ένας από τους στόχους του πρέπει να είναι η δημιουργία ενός περιβαλλοντικά αποδοτικότερου συστήματος μεταφορών που θα εξυπηρετεί όλους τους κατοίκους μιας πόλης, οι οποίοι άλλωστε έχουν και τον κύριο ρόλο στις καθημερινές αποφάσεις τους, μεταξύ άλλων και στην επιλογή του μέσου μεταφοράς τους. Η σχέση του συστήματος με τη χρήση γης θα είναι ουσιαστική συνιστώσα.

Δεν πρέπει να επιβληθούν συγκεκριμένοι σκοποί, στόχοι, λύσεις και δέσμες μέτρων σε επίπεδο ΕΕ, αλλά να αποφασισθούν σε τοπικό επίπεδο για να ληφθούν υπόψη οι κατά τόπους συνθήκες και να υπάρξει διαβούλευση με το κοινό και τους οικονομικούς και άλλους ενδιαφερόμενους κύκλους. Το σχέδιο πρέπει να συνδέεται με τα γενικότερα σχέδια περιβαλλοντικής, οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης της πόλης. Συγκεκριμένα, επειδή οι σημαντικές και μεγάλης έκτασης επιπτώσεις των αστικών μεταφορών και οι ισχυροί οικονομικοί και κοινωνικοί δεσμοί τους απαιτούν την κατάρτιση ειδικού και λεπτομερούς σχεδίου αειφόρων αστικών μεταφορών, το σχέδιο αυτό αναγκαστικά θα διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στο γενικότερο σχέδιο διαχείρισης του

περιβάλλοντος που προτείνεται στο τμήμα 2.1.3, και θα χρειασθεί να είναι πλήρως συμβατό με αυτό.

Η προτεινόμενη απαίτηση θα μπορούσε να αφορά την υποχρεωτική υιοθέτηση ενός τέτοιου σχεδίου και των διαδικασιών που συνεπάγεται. Οι διαδικασίες θα μπορούσαν παραδείγματος να περιλαμβάνουν την εξέταση ευρύτερων λύσεων (βλ. θεώρηση των αιφώρων αστικών μεταφορών στο παράρτημα 2), την ένταξη των μεταφορών και του σχεδιασμού χρήσης γης, τον καθορισμό στόχων (που αποφασίζονται σε τοπικό επίπεδο), την παρακολούθηση της προόδου και τη δημοσιοποίησή της, καθώς και τη γνωμοδότηση του κοινού, των επιχειρηματικών και άλλων κύκλων.

Τα σχέδια αυτά θα βοηθήσουν τις 500 μεγαλύτερες πόλεις της ΕΕ των 25 να εκπληρώσουν τις απαιτήσεις των οδηγιών για την αξιολόγηση και τη διαχείριση της ποιότητας του αέρα και του θορύβου και θα συμβάλουν στην επίτευξη των στόχων της συμφωνίας του Κιότο. Σε μελέτη που εκπονήθηκε στη Βέρνη της Ελβετίας συμπεραίνεται ότι η πολιτική διαχείρισης της κυκλοφορίας θα οδηγήσει σε σημαντική μείωση της ρύπανσης του αέρα στην πόλη, η δε μείωση των εκπομπών από τα ιδιωτικά αυτοκίνητα θα είναι μεγαλύτερη του 10% ¹³⁵.

Τα σχέδια θα συντελέσουν ιδιαίτερα να διατηρηθεί η χρήση αποδοτικότερων τρόπων μεταφοράς στις προσχωρούσες χώρες στα σημερινά επίπεδα. Τα συστήματα δημόσιων συγκοινωνιών χρησιμοποιούνται στις χώρες αυτές σε πολύ μεγαλύτερο ποσοστό από το κοινό σε σύγκριση με τα κράτη μέλη, το ποσοστό όμως αυτό εμφανίζει πτώση ενώ η ιδιοκτησία αυτοκινήτων ανεβαίνει με ταχείς ρυθμούς. Η Πράγα παραδείγματος χάριν έχασε μεταξύ 1991 και 1999 το 30% του επιβατικού κοινού των συγκοινωνιών της.

Για να συμπληρωθούν και να υποστηριχθούν αυτά τα τοπικά σχέδια, θα ενθαρρυνθούν παράλληλα όλα τα κράτη μέλη να ακολουθήσουν σαφή πολιτική στις αστικές μεταφορές προκειμένου να προωθήσουν τη βιωσιμότητά τους, και ως γενική αρχή, να επιδιώξουν την ενσωμάτωση του εξωτερικού κόστους των μεταφορών με μέτρα όπως η φορολόγηση, τα τέλη οδικής κυκλοφορίας και τα τέλη έκδοσης αδείας. Για να καταστούν περισσότερο κατανοητά τα αποτελέσματα των νέων έργων υποδομών στις αστικές μεταφορές, τα κράτη μέλη θα ενθαρρυνθούν να προβούν σε αξιολόγησή τους μετά την περάτωσή τους έτσι ώστε να υπολογισθούν οι επιπτώσεις τους στη βιωσιμότητα του συστήματος μεταφοράς στις πόλεις.

¹³⁵ www.ecoplan.ch/Projekte/citaire.html

Ο ρόλος των χρηματοδοτικών μηχανισμών της Κοινότητας όπως η κοινοτική πολιτική συνοχής εκτίθεται στο τμήμα 3.1. Οι υπάρχουσες κατευθύνσεις για τη χρήση των διαρθρωτικών ταμείων πραγματεύονται ήδη τις αρχές βιωσιμότητας και πρέπει να ακολουθηθούν στενά.

Η Επιτροπή θα εξακολουθήσει επίσης να αναπτύσσει τους διάφορους τύπους στήριξης που ήδη υπάρχουν και θα βοηθήσουν τις πόλεις και τις μεγαλουπόλεις να καθιερώσουν αυτά τα σχέδια, όπως είναι η διαμόρφωση κατάλληλων δεικτών και άλλου υλικού καθοδήγησης, η υποστήριξη έργων επίδειξης και των δράσεων ανταλλαγής βέλτιστης πρακτικής και ευαισθητοποίησης του κοινού¹³⁶.

Κάθε πρωτεύουσα ή άλλη πόλη ή μεγαλούπολη άνω των 100.000 κατοίκων πρέπει να καταρτίσει, να υιοθετήσει, να εφαρμόσει και να αναθεωρεί τακτικά ένα σχέδιο αειφόρων αστικών μεταφορών με βραχυπρόθεσμους, μεσοπρόθεσμους και μακροπρόθεσμους στόχους. Η Επιτροπή πιστεύει ότι προς το σκοπό αυτό θα μπορούσε να επιβληθεί σχετική απαίτηση σε επίπεδο ΕΕ. Το σημείο αυτό θα συζητηθεί σε περαιτέρω διαβουλεύσεις το 2004, μεταξύ άλλων και στην ειδική ομάδα εργασίας εμπειρογνομένων και παραγόντων.

Όλα τα κράτη μέλη θα ενθαρρυνθούν:

- να διαμορφώσουν ένα σαφές πολιτικό πλαίσιο αειφόρων αστικών μεταφορών,
- να αξιολογήσουν τα αποτελέσματα των νέων έργων υποδομών στις αστικές μεταφορές σε ό,τι αφορά τη βιωσιμότητα του συστήματος μεταφορών των πόλεών τους,
- να ακολουθήσουν στενά τις κατευθύνσεις χρήσης των διαρθρωτικών ταμείων.

Βασιζόμενη στη Λευκή Βίβλο για την ευρωπαϊκή πολιτική μεταφορών, η Επιτροπή εκπονεί οδηγία για τον εφοδιασμό των δημοσίων αρχών με λιγότερο ενεργειακά και ρυπογόνα οδικά οχήματα. Σκοπός της οδηγίας θα είναι να ενθαρρυνθεί η αγορά καθαρότερων και αποδοτικότερων οχημάτων, χωρίς όμως να καθορίζονται νέα πρότυπα για τα οχήματα ή να γίνει κατάχρηση των φορολογικών κινήτρων που παρέχονται για τα οχήματα.

¹³⁶ ΣΚΑΓΙΑΝΝΗΣ Π., *“Αστικές Μεταφορές και Αστικό Περιβάλλον: μια πρώτη προσέγγιση σε ορισμένα προβλήματα σχεδιασμού και πολιτικών”*, Εκδόσεις ΣΕΣ, Αθήνα 1993, σελ. 10-20.

Με βάση τη στρατηγική για τα εναλλακτικά καύσιμα, η Επιτροπή θα προτείνει σχέδιο δράσης που θα προωθή την ανάπτυξη της αγοράς στον τομέα αυτόν, ιδίως για το φυσικό αέριο και το υδρογόνο.

Η Επιτροπή θα συνεχίσει να αναπτύσσει και να επεκτείνει το πρόγραμμα CIVITAS, τις πρωτοβουλίες έρευνας και την ανταλλαγή ορθής πρακτικής και πείρας.

Η Επιτροπή θα αναπτύξει το δυναμικό μεταφορών 250 ή περισσότερων τοπικών ή περιφερειακών ενεργειακών και άλλων φορέων στην Ευρώπη προκειμένου να υποστηρίξει την καθιέρωση αειφόρων αστικών μεταφορών και να προωθήσει τη διάδοση των βέλτιστων πρακτικών.

Η Επιτροπή θα προσδιορίσει μια βασική σειρά δεικτών αειφόρων αστικών μεταφορών, με βάση το έργο της Ευρωπαϊκής Διάσκεψης Υπουργών Μεταφορών στο πεδίο αυτό.

Η Επιτροπή θα συνεχίσει τις δραστηριότητες προβολής, όπως είναι η Ευρωπαϊκή Εβδομάδα Κινητικότητας και η Ευρωπαϊκή Ημέρα Χωρίς Αυτοκίνητα. Θα εκτιμηθεί εάν υπάρχει ανάγκη καθοδήγησης και κατάρτισης στα θέματα των αειφόρων αστικών μεταφορών και της συμβολής νέων μεθόδων εργασίας, όπως η τηλεργασία¹³⁷.

Δουβλίνο: προτεραιότητα στα λεωφορεία και στους ποδηλάτες

Με τη συνδρομή της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι αρχές του Δουβλίνου άρχισαν να εφαρμόζουν μια σειρά από αλληλένδετα συστήματα για να βελτιώσουν την κυκλοφοριακή ροή στην αστική περιοχή του Μείζονος Δουβλίνου. Ένα δίκτυο "αξόνων" θα χρησιμοποιείται αποκλειστικά για υψηλής ποιότητας συγκοινωνία με λεωφορεία, έχουν σχεδιαστεί πεζόδρομοι και 60 χλμ. ποδηλατοδρόμων, ενώ η κυκλοφορία οργανώθηκε έτσι ώστε να έχουν προτεραιότητα οι ποδηλάτες. Επιπλέον, κατασκευάστηκαν πολλοί χώροι στάθμευσης ποδηλάτων στο κέντρο της πόλης, στους σταθμούς, κατά μήκος των κύριων οδών που οδηγούν στην πόλη.

¹³⁷ KOHN JORG, GOWDY JOHN, JAN VAN DER STRAATEN, "*Sustainability in Action-Sectoral and regional case studies*", Advances in Ecological Communities, 2000, σελ.65-79.

Το Παλέρμο βελτιώνει το τοπικό περιβάλλον αυξάνοντας την αποδοτικότητα και την αξιοπιστία των δημόσιων συγκοινωνιών

Ένα έργο που υλοποιείται στο Παλέρμο στο πλαίσιο του προγράμματος URBAN εισάγει τη νέα τεχνολογία στις μεταφορές. Το αποτέλεσμα είναι ένα ολοκληρωμένο σύστημα διαχείρισης των δημόσιων συγκοινωνιών, γνωστό ως **"Saturn"** (από τα αρχικά των αγγλικών λέξεων Satellite Application for Transport in Urban Nodes/δορυφορική εφαρμογή για τις μεταφορές στους αστικούς κόμβους), που χρησιμοποιεί τους γεωστατικούς δορυφόρους. Καταγράφει την ακριβή θέση κάθε λεωφορείου στη διαδρομή του και απεικονίζει τον ακριβή χρόνο άφιξής του σε οθόνες τοποθετημένες σε κάθε στάση. Οι επιβάτες γνωρίζουν ακριβώς πόσο θα πρέπει να περιμένουν και μπορούν να προγραμματίσουν τη μετακίνησή τους αναλόγως.

ΜΕΡΟΣ Β΄

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΑΓΙΟΥ ΣΤΕΦΑΝΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΩΔΕΚΑΤΟ: ΜΕΡΙΚΕΣ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΗ ΑΓΙΟΥ ΣΤΕΦΑΝΟΥ

Ο Ιταλός διανοητής Καλβίνο, με το βιβλίο του *«Αόρατες πόλεις»*, στη δεκαετία του '70, αναρωτήθηκε τι σημαίνει η πόλη για μας σήμερα. Ισχυρίστηκε ότι: *«έγραψα αυτό το βιβλίο σαν ένα ποίημα αγάπης για τις πόλεις τη στιγμή κατά την οποία είναι περισσότερο δύσκολο από ποτέ να τις ζήσει κανείς»*.

Αν προσεγγίσουμε την πόλη ως ένα απλά κτιριακό «απόθεμα», μια πολεοδομική ενότητα, και όχι ως έναν ζωντανό οργανισμό που χρειάζεται να κοιταχτεί με μια άλλη ματιά κοινωνική, αρχιτεκτονική, περιβαλλοντική, ενεργειακή, χωροταξική, πολεοδομική, θα αποτύχουμε. Αν πάλι ξεκινήσουμε βλέποντας τι μας δίδασκε ο «δάσκαλος» Ευρωπαϊκή ένωση (Ε.Ε.) τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια, που έχουν γίνει πάμπολλα, όπως χάρτες και διακηρύξεις που φανερώνουν, παρόλο που είναι χαρτιά, μια διάθεση αναζήτησης, θα είμαστε σε καλό δρόμο. Ας λάβουμε υπόψη το *«Πράσινο βιβλίο για τις πόλεις»* του '91, τις *«Αειφόρες πόλεις»* του '96, τη μεγάλη Συνδιάσκεψη με την Τοπική Αυτοδιοίκηση στην Δανία, την ευρωπαϊκή χάρτα των πόλεων με την Τοπική Αυτοδιοίκηση, τα "euro cities", τα "car free cities" (πόλεις χωρίς αυτοκίνητα) κ.λ.π. Στην Ευρωπαϊκή ένωση οι trendy λέξεις σε θέματα περιβαλλοντικής υφής για παράδειγμα είναι πλέον: «περιβαλλοντικός σχεδιασμός των πόλεων», «βιοκλιματικός σχεδιασμός, βιοκλιματική αρχιτεκτονική» και «βιοκλιματική πολεοδομία». Λέξεις που ηχούν στα αυτιά μας ουτοπικές και ο καθένας που θα τις χρησιμοποιούσε θα χαρακτηριζόταν αφελείς ή και γραφικός.

Στις ευρωπαϊκές πόλεις σήμερα υπάρχει ο ανταγωνισμός το «μάρκετινγκ των πόλεων» όπως λέγεται. Όλες οι πόλεις προσπαθούν να διεθνοποιηθούν. Απαιτούνται όμως ένα σωρό γεγονότα όπως είναι τα φεστιβάλ, οι εκθέσεις, τα mega-events όπως λένε, για να μπορέσει «να μπει κανείς στο χάρτη».

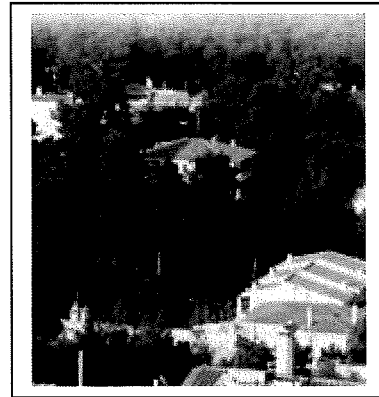
Προσωπικά πιστεύω, πως οι πόλεις πρέπει να στηριχθούν στο ανθρώπινο δυναμικό τους. Πιο συγκεκριμένα, η πόλη του Αγίου Στεφάνου μπορεί να εξελιχθεί στα θέματα ενέργειας, να εξελιχθεί σε μια πόλη της εκπαίδευσης και της έρευνας, θα μπορούσε να είναι ότι είναι το Λονδίνο στην παγκόσμια κλίμακα για τα Βαλκάνια, τη Μέση Ανατολή και τη Μεσόγειο. Πόλη η οποία θα προσφέρει υπηρεσίες αιχμής στην έρευνα, εκπαιδευτικά

προγράμματα, ξενόγλωσσα ασφαλώς για όλον αυτό τον περίγυρο των λαών των χωρών, οι οποίοι αναπτύσσονται σταδιακά, ανοίγουν και διεκδικούν μερίδιο στη σύγχρονη γνώση, στη σύγχρονη εκπαίδευση.

Χωρίς τη ζωντανή εμπλοκή όμως των πολιτών -δημοτών, των πολιτών - χρηστών των δημοτικών υπηρεσιών, των πολιτών - ιδιοκτητών και ενοικιαστών, το δημοτικό μανάτζμεντ θα είναι ένα άσκοπο παιχνίδι¹³⁸.

❖ Υφιστάμενη Κατάσταση

Ο Δήμος Αγίου Στεφάνου, είναι ένα από τα βορειότερα προάστια της Αττικής, κατάφυτος από πεύκα και άλλα δέντρα,

προσφέρει το προνόμιο σε πολλούς Αθηναίους να απολαμβάνουν την φυσική ομορφιά και την ηρεμία. Σε περίπου 8.200 στρέμματα κατοικούν κάτι παραπάνω από 12.000 κάτοικοι, οι οποίοι αποτελούν το μόνιμο πληθυσμό του Δήμου.

Η γεωγραφική του τοποθεσία, τον έχει καταστήσει έναν από τους δημοφιλέστερους τόπους κατοικίας καθώς βρίσκεται πολύ κοντά στην έξοδο της Εθνικής Οδού Αθηνών-Λαμίας. Επιπλέον, προσφέρει τη δυνατότητα εύκολης πρόσβασης στο κέντρο της Αθήνας μέσω του σιδηροδρομικού δικτύου που καλύπτει ο ΟΣΕ. Με βάση τα στατιστικά δεδομένα, ο ιστορικός σταθμός του ΟΣΕ στον Άγιο Στέφανο, εξυπηρετεί καθημερινά εκατοντάδες επιβάτες (εργαζόμενους, φοιτητές κ.λ.π.), γεγονός που τον κάνει να βρίσκεται στις πέντε πρώτες θέσεις αυξημένης κινητικότητας.

Διοικητικά, ανήκει στην Περιφέρεια Αττικής και στην Νομαρχία Ανατολικής Αττικής. Στην κατάσταση που βρίσκεται σήμερα ο Δήμος Αγίου Στεφάνου, του είναι εύκολο να

¹³⁸ ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ Δ., *“Θα χτίσουμε μια ανθρώπινη πόλη!”*, Εφημερίδα Το ΒΗΜΑ (ένθετο ΒΗΜΑ Ιδεών, αφιέρωμα *Η Πόλη*), Μάιος 2007.

ΚΟΥΛΧΑΑΣ Ρ., *“Διλήμματα στην Εξέλιξη μιας πόλης”*, Εφημερίδα Το ΒΗΜΑ (ένθετο ΒΗΜΑ Ιδεών, αφιέρωμα *Η Πόλη*), Μαΐος 2007.

Μελέτη, *“Κτίζοντας την πόλη πάνω στην πόλη- Μεταμόρφωση Αστικών Χώρων”*, Αποτελέσματα-Ελλάς, Europan 4, Αθήνα, 1996.

και πρωτοπόρων υπηρεσιών προς τους πολίτες. Η γεωγραφική θέση του Δήμου σε συνδυασμό με την ύπαρξη της βιομηχανικής περιοχής και τον χαμηλό βαθμό γενικότερης ανάπτυξης, είναι παράμετροι που επιτρέπουν αισιοδοξία για την εξέλιξη του Αγίου Στεφάνου σε περιφερειακό τοπικό κέντρο.

Ωστόσο, η ανάπτυξη αυτή, θα πρέπει να γίνει σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά πρότυπα αιεφόρου ανάπτυξης έτσι ώστε παράλληλα με την οικονομική ανάπτυξη να υπάρχει και η προστασία του φυσικού πλούτου της πόλης. Λόγω του ότι, όπως προβλέπεται στο μέλλον, στην πόλη του Αγίου Στεφάνου θα υλοποιηθούν μεγάλα αναπτυξιακά έργα, θα πρέπει η εκάστοτε τοπική αρχή να τηρεί τους όρους αιεφορίας αλλά και τον προαστιακό χαρακτήρα της περιοχής.

Μεγάλη σημασία θα πρέπει να δοθεί στους παρακάτω τομείς:

- **Όροι Δόμησης** καθώς αυτή την περίοδο, ο Άγιος Στέφανος βρίσκεται σε οικιστικό κορεσμό
- **Επέκταση της βιομηχανικής ζώνης αλλά και τους περιβαλλοντικούς όρους που πρέπει να τηρούν οι συγκεκριμένες βιομηχανίες.** Θα πρέπει να απαγορευτεί η επέκταση της βιομηχανικής Ζώνης καθώς αλλοιώνεται το φυσικό και αρχιτεκτονικό τοπίο της περιοχής και παράλληλα εκπέμπεται στο περιβάλλον μεγάλη ποσότητα ρυπογόνων αερίων.
- **Προστασία του φυσικού τοπίου- πλούτου,** ιδιαίτερα στη περιοχή «*Βρυσάκι*», περιοχή με ιδιαίτερο φυσικό κάλλος που δέχεται ανεπανόρθωτες περιβαλλοντικές ζημιές από την ρίψη ακάθαρτων λυμάτων και ογκωδών αντικειμένων.

Παρακάτω, παρουσιάζεται το όραμα για την πόλη του Αγίου Στεφάνου, να μετασχηματιστεί σε μια ευρωπαϊκή πόλη αιεφορίας αλλά και με τους τρόπους που μπορεί να γίνει κάτι τέτοιο χωρίς να υπάρχουν οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟΤΡΙΤΟ: ΤΟ ΟΡΑΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΣΤΕΦΑΝΟΥ

Όταν κάποιος (δήμαρχος, δημοτικός σύμβουλος, κάτοικος) επιχειρήσει να οραματιστεί το μέλλον της πόλης του- το μέλλον μιας αειφόρου πόλης, θα πρέπει να στηρίζεται στην φράση που κάποτε είχε γράψει ο Καβάφης: *«Ό,τι και να κάνεις, η πόλις θα σε ακολουθεί. Ας την σεβαστούμε»*.

Η πόλη του Αγίου Στεφάνου ανήκει στην κατηγορία των πόλεων μεσαίου μεγέθους με αρκετά πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα που συνοδεύουν κάθε πόλη μεσαίου μεγέθους. Παρόλο που είναι μια πόλη η οποία προσφέρει ένα καλύτερο φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον, παραμένει λιγότερο ανταγωνιστική με μειωμένα οικονομικά επιτεύγματα. Επιπλέον, η πόλη του Αγίου Στεφάνου, την τελευταία δεκαετία, αποτελεί πόλο έλξης αρκετών μεσαίων και μεγάλων επιχειρήσεων όπου τις περισσότερες φορές αυτό το χαρακτηριστικό συνεπάγεται αρνητικές επιπτώσεις για το περιβάλλον της. Πέραν της περιβαλλοντικής υποβάθμισης που αρκετές φορές προκύπτει από την συγκέντρωση πολλών επιχειρήσεων και εργοστασίων, ένα άλλο πολύ μεγάλο ζήτημα είναι η σταδιακή εξέλιξη της πόλης του Αγίου Στεφάνου από περιοχή προαστιακού χαρακτήρα σε αστικό κέντρο με άναρχους ρυθμούς εξάπλωσης.

Στόχος της πόλης του Αγίου Στεφάνου, όπως εκφράζεται και μέσα από το επιχειρησιακό σχέδιο του δήμου αλλά και από τις προγραμματικές δηλώσεις του σημερινού Δημάρχου είναι να εξελιχθεί σε μια πόλη σύμφωνα με τα Ευρωπαϊκά δεδομένα. Η πόλη του Αγίου Στεφάνου στοχεύει στην **Αειφορία** όχι σαν τελικό προορισμό αλλά σαν ένα προσεκτικά διαλεγμένο ταξίδι. Η *«Ευρωπαϊκή καμπάνια για αειφόρες πόλεις»* που άρχισε με την Συνδιάσκεψη του Ααλμποργκ και την υπογραφή της Χάρτας για Αειφόρες Πόλεις ήταν το έναυσμα για την πόλη του Αγίου Στεφάνου καθώς επιθυμεί να εξελιχτεί σε μια **Ευρωπαϊκή Αειφόρο Πόλη**. Μια πόλη δίκαιη, όπου η δικαιοσύνη, η τροφή, η στέγαση, η εκπαίδευση και η ελπίδα θα είναι κατανομημένες με ισόνομο τρόπο. Σε μια πόλη όμορφη, όπου η τέχνη και η αρχιτεκτονική της θα συγκινούν το πνεύμα και την φαντασία αλλά και σε μια πόλη δημιουργική με ανοικτό πνεύμα. Σε μια πόλη οικολογική που θα ελαχιστοποιεί τις επιπτώσεις της στο περιβάλλον, με ισορροπημένα τα στοιχεία των κοινόχρηστων φυσικών χώρων και των κτισμάτων. Τέλος, σε μια πόλη πολυποίκιλη με

ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων τόσο οικονομικών όσο και κοινωνικό-περιβαλλοντικών¹³⁹.

Το όραμα για την πόλη του Αγίου Στεφάνου σχετικά με την εξέλιξη της, τις επόμενες δεκαετίες, συνοψίζεται στα παρακάτω:

- Βελτίωση της ποιότητας ζωής
- Ανάδειξη ιστορικής, πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς
- Αποτελεσματική Διαχείριση Χρήσεων Γης
- Αύξηση αστικού πρασίνου
- Ισόρροπη χωροθέτηση των κοινωνικών υποδομών στους οικισμούς
- Βελτίωση των μέσων μαζικής μεταφοράς και ενίσχυση της βαδισιμότητας στο αστικό κέντρο
- Προώθηση μέτρων για την υγιεινή και ασφάλεια των πολιτών
- Βιώσιμη διαχείριση απορριμμάτων και προώθηση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας
- Εξασφάλιση ικανοποιητικής ποσότητας και ποιότητας νερού

Όλοι οι παραπάνω τομείς μπορούν επίσης να συνοψιστούν σε τέσσερις βασικούς τομείς προτεραιότητας για το Δήμο: **Αειφόρος Αστική Διαχείριση, Αειφόρες Μεταφορές, Αειφόρος Δόμηση, Αειφόρος Πολεοδομικός Σχεδιασμός.**

¹³⁹ ΓΟΥΡΓΙΩΤΗΣ Λ., "Αναπτυξιακές δράσεις για το περιβάλλον στην τοπική κοινωνία", 2004

ΕΥΘΥΜΙΟΠΟΥΛΟΣ Η., "Περί Αειφορίας", Εφημερίδα «ΤΑ ΝΕΑ», 1999.

ΜΕΓΑ Β., "Αειφορία και μεσαίου μεγέθους Πόλεις", Ενημερωτικό Δελτίο Τ.Ε.Ε., Τεύχος 1899, Αθήνα 1996.

Μελέτη, "Επιχειρησιακό Σχέδιο Δήμου Αγίου Στεφάνου", Αναπτυξιακή Δημοτική Επιχείρηση Αγίου Στεφάνου", Ιούνιος 2005.

Πιο αναλυτικά το όραμα είναι το εξής:

Το Όραμα για αειφόρο αστική διαχείριση

Αειφόρος αστική διαχείριση είναι μια διαδικασία με την οποία μπορεί να εξασφαλιστεί η αειφόρος ανάπτυξη των αστικών περιοχών, των περιχώρων τους και των περιφερειών μέσα στις οποίες βρίσκονται. Σημαντικότερος παράγοντας υλοποίησης της αειφόρου αστικής διαχείρισης είναι η τοπική αρχή η οποία οφείλει να ελαχιστοποιήσει τις αρνητικές επιδράσεις της αστικής περιοχής στους οικολογικούς κύκλους σε όλα τα επίπεδα, εφαρμόζοντας *την αρχή της προφύλαξης* και να βελτιώσει τις οικολογικές συνθήκες για να καταστήσει την πόλη υγιεινό τόπο διαβίωσης.

Επομένως ο Δήμος Αγίου Στεφάνου θα πρέπει να χαράξει στρατηγικές για την διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος μέσα στο κοινωνικό και οικονομικό πλαίσιο του, εντάσσοντας το περιβάλλον στις άλλες πολιτικές και αναγνωρίζοντας τον αλληλένδετο χαρακτήρα της κοινωνικής, της οικονομικής και της περιβαλλοντικής σφαίρας, καθώς και την ανάγκη να αποδίδουν οι πολιτικές δίκαια και αμερόληπτα αποτελέσματα.

Απαιτείται αναδιοργάνωση στις οργανωτικές δομές, που επιτρέπουν την ανάπτυξη ολοκληρωμένων πολιτικών προσεγγίσεων στα αστικά προβλήματα και να βασίζεται στις καλύτερες διαθέσιμες πληροφορίες για την κατάσταση του περιβάλλοντος, χρησιμοποιώντας τις καταλληλότερες προσεγγίσεις και εργαλεία που καλύπτουν τις συγκεκριμένες ανάγκες της περιοχής. Επιπλέον οφείλει ως Δήμος να αναπτύσσει πνεύμα μάθησης, κατανόησης και σεβασμού εντός του οργανισμού και μεταξύ των ατόμων που συμμετέχουν στις διαδικασίες χάραξης πολιτικής για αειφόρο ανάπτυξη καθώς και να περιλαμβάνει τη συμμετοχή των ενδιαφερομένων, των οργανωμένων συμφερόντων και των πολιτών σε ανοικτή διαδικασία λήψης αποφάσεων χωρίς αποκλεισμούς¹⁴⁰.

¹⁴⁰ ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ Γ., *“Οι προοπτικές των έργων αστικής ανάπλασης στην Ελλάδα”*, Ενημερωτικό Δελτίο Τ.Ε.Ε., Τεύχος 1885, Αθήνα 1995.

Το Όραμα για αειφόρους αστικές μεταφορές

Ο δήμος Αγίου Στεφάνου θα πρέπει να υιοθετήσει ένα αειφόρο σύστημα αστικών μεταφορών το οποίο θα:

- υποστηρίζει την ελευθερία μετακίνησης, την υγεία, την ασφάλεια και την ποιότητα ζωής των πολιτών της σημερινής και των μελλοντικών γενεών,
- είναι περιβαλλοντικά αποδοτικό και
- υποστηρίζει μια δυναμική οικονομία, χωρίς αποκλεισμούς, που παρέχει πρόσβαση στις ευκαιρίες και στις υπηρεσίες σε όλους, συμπεριλαμβανομένων των λιγότερο εύπορων, των ηλικιωμένων και των ατόμων με αναπηρία, ανεξαρτήτως του αν είναι κάτοικοι της πόλης.

Οι παραπάνω στόχοι θα πρέπει να επιτευχθούν με τα εξής μέτρα:

- την προαγωγή της ορθολογικότερης χρήσης των ιδιωτικών αυτοκινήτων και την προώθηση καθαρών, αθόρυβων και ενεργειακά αποδοτικών οχημάτων που κινούνται με ανανεώσιμα ή εναλλακτικά καύσιμα.
- την παροχή άνετου, σύγχρονου και πυκνού δικτύου δημόσιων συγκοινωνιών με τακτικά και πυκνά δρομολόγια .
- την αύξηση του μεριδίου της μεταφοράς χωρίς μηχανοκίνητα μέσα (πεζοπορία και ποδηλασία).
- την αποδοτικότερη δυνατή χρήση γης.
- τη διαχείριση της ζήτησης μεταφορών με τη χρήση οικονομικών μέσων και σχεδίων για την αλλαγή συμπεριφοράς και τη διαχείριση της κινητικότητας.
- την ενεργό, ολοκληρωμένη διαχείρισή του, με τη συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων.
- την επιδίωξη ποσοτικών, βραχυπρόθεσμων, μεσοπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων στόχων, συνοδευόμενων από αποτελεσματικό σύστημα ελέγχου¹⁴¹.

¹⁴¹ Μελέτη, "**Μεταφορές & Αειφόρος Ανάπτυξη-Μητροπολιτικός Σχεδιασμός**", ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ Σ., 2006, ΙΣΤΑΜΕ.

Το Όραμα για αειφόρο δόμηση

Αειφόρος δόμηση είναι μια διαδικασία κατά την οποία όλοι οι εμπλεκόμενοι παράγοντες (π.χ. ιδιοκτήτης οικοπέδου, χρηματοδότης, μηχανικός, αρχιτέκτονας, κατασκευαστής, προμηθευτής υλικών, αρμόδια για την έκδοση αδειών αρχή) συνδυάζουν τις λειτουργικές, οικονομικές, περιβαλλοντικές και ποιοτικές παραμέτρους για την ανέγερση και την ανακαίνιση κτιρίων και δομημένου περιβάλλοντος .

Με βάση τα παραπάνω, ο Δήμος Αγίου Στεφάνου θα πρέπει να εφαρμόσει συγκεκριμένη αυστηρή πολιτική για τη δόμηση της πόλης κατά την οποία θα πρέπει να τηρούνται τα εξής:

Οι νέες οικοδομές και κτίρια θα πρέπει να είναι:

- ελκυστικά, ανθεκτικά, λειτουργικά, προσιτά και να προσφέρουν άνετες και υγιεινές συνθήκες διαβίωσης και χρήσης, προάγοντας την ευημερία όλων όσων ζούν και κινούνται μέσα ή κοντά σε αυτά.
- αποδοτικά ως προς τους πόρους, ειδικότερα την ενέργεια, τα υλικά και το νερό, διευκολύνοντας τη χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και απαιτώντας ελάχιστη εξωτερική ενέργεια για να λειτουργήσουν, αξιοποιώντας κατάλληλα τα όμβρια και τα υπόγεια ύδατα, αντιμετωπίζοντας σωστά τα υγρά απόβλητα και χρησιμοποιώντας υλικά που είναι φιλικά προς το περιβάλλον, που να μπορούν να ανακυκλωθούν εύκολα ή να επαναχρησιμοποιηθούν και να μην περιέχουν επικίνδυνες ουσίες ώστε να επιδέχονται ακίνδυνη τελική διάθεση.
- σέβονται τον περίγυρο και την τοπική πολιτιστική και άλλη κληρονομιά.
- διατίθενται σε ανταγωνιστικές τιμές, ιδίως εάν ληφθούν υπόψη πιο μακροπρόθεσμες παράμετροι, όπως οι δαπάνες συντήρησης, η ανθεκτικότητα και οι τιμές μεταπώλησης¹⁴².

¹⁴² ΠΑΠΑΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ Α., *“Εισαγωγικές Παρατηρήσεις στο θεσμικό πλαίσιο και στη νομολογία για τη βιώσιμη χωρική Ανάπτυξη”*, Άρθρο από τον ιστότοπο *Νόμος & Φύση*, Μάιος 2004.

Το Όραμα για αειφόρο πολεοδομικό σχεδιασμό

Αειφόρος πολεοδομικός σχεδιασμός είναι μια διαδικασία με την οποία όλοι οι εμπλεκόμενοι παράγοντες (εθνικές, περιφερειακές και τοπικές αρχές, πολίτες, οργανώσεις κοινοτήτων, μη κυβερνητικοί οργανισμοί, πανεπιστημιακοί και επιχειρήσεις) συνεργάζονται για να ενσωματώσουν τις λειτουργικές, περιβαλλοντικές και ποιοτικές παραμέτρους στη μελέτη και στο σχεδιασμό ενός δομημένου περιβάλλοντος .

Δυστυχώς, μέχρι στιγμής, στο Δήμο Αγίου Στεφάνου επικρατεί άναρχη δόμηση με έντονη την απουσία του σχεδίου Πόλεως. Το δομημένο περιβάλλον του Δήμου μπορεί να βελτιωθεί στο μέλλον εφόσον όμως υιοθετηθούν τα αναγκαία μέτρα για Αειφόρο Πολεοδομικό Σχεδιασμό.

Για αυτό το λόγο η πολιτική του Δήμου, για Αειφόρο Πολεοδομικό Σχεδιασμό πρέπει να στοχεύει στο να:

- δημιουργεί ωραίους, χαρακτηριστικούς, ασφαλείς, υγιεινούς και υψηλής ποιότητας χώρους διαβίωσης και εργασίας για τους ανθρώπους, οι οποίοι καλλιεργούν έντονο αίσθημα κοινότητας, υπερηφάνειας, κοινωνικής δικαιοσύνης, ένταξης και ταυτότητας.
- υποστηρίζει μια δυναμική, ισόρροπη και δίκαιη οικονομία, χωρίς αποκλεισμούς, η οποία να προάγει την ανανέωση των αστικών περιοχών.
- μεταχειρίζεται το έδαφος ως πολύτιμο πόρο που πρέπει να χρησιμοποιείται με τον αποδοτικότερο δυνατό τρόπο, με την επάναχρησιμοποίηση των γαιών και των κενών ιδιοκτησιών μέσα στην αστική περιοχή αντί της αναζήτησης νέων εκτάσεων εκτός αυτής και με την αποφυγή της αστικής εξάπλωσης .
- λαμβάνει υπόψη τη σχέση μεταξύ πόλης και ενδοχώρας και ευρύτερης περιφέρειας.
- εξασφαλίζει ότι τα νέα έργα αξιοποίησης είναι στρατηγικά χωροθετημένα, μπορούν να εξυπηρετηθούν από τις δημόσιες συγκοινωνίες και σέβονται το φυσικό περιβάλλον (βιοποικιλότητα, υγεία, περιβαλλοντικός κίνδυνος).
- χαρακτηρίζεται από επαρκή πυκνότητα και ένταση δραστηριότητας και χρήσης, ώστε υπηρεσίες όπως οι δημόσιες συγκοινωνίες να είναι βιώσιμες και αποδοτικές, ενώ ταυτόχρονα να σέβονται ένα υψηλής ποιότητας περιβάλλον διαβίωσης (ιδιωτική ζωή, προσωπικός χώρος και ελαχιστοποίηση των δυσμενών επιδράσεων, π.χ. θόρυβος).
- προάγει τη μικτή χρήση γης για την καλύτερη δυνατή αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων της εγγύτητας, ώστε να ελαχιστοποιείται η ανάγκη μετακινήσεων μεταξύ κατοικίας, καταστημάτων και τόπου εργασίας.

- διαθέτει χώρους πρασίνου για τη βελτιστοποίηση της οικολογικής ποιότητας της αστικής περιοχής (βιοποικιλότητα, μικροκλίμα και ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα).
- διαθέτει υψηλής ποιότητας και καλά σχεδιασμένη υποδομή, όπου συμπεριλαμβάνονται υπηρεσίες δημοσίων συγκοινωνιών, οδοί, διαδρομές και ποδηλατόδρομοι, ώστε να προάγει την ευχέρεια πρόσβασης, ιδιαίτερα για τις μειονεκτούσες κοινότητες και να υποστηρίζει ένα υψηλό επίπεδο κοινωνικής, πολιτιστικής και οικονομικής δραστηριότητας.
- εφαρμόζει υπερσύγχρονες προσεγγίσεις όσον αφορά την εξοικονόμηση πόρων, όπως η κατοικία χαμηλής ενεργειακής κατανάλωσης, οι μεταφορές χαμηλής κατανάλωσης καυσίμων και τα συστήματα ανακύκλωσης.
- σέβεται και να ενισχύει την υφιστάμενη πολιτιστική κληρονομιά¹⁴³

Τρόπος χρηματοδότησης αυτού του οράματος

Προφανώς δεν είναι αρκετό να θέλουμε μια τόσο επιτυχημένη πόλη με βάση τα ευρωπαϊκά πρότυπα, αν δεν έχει επιτευχθεί η διαδικασία εύρεσης χρηματοδότησης. Όπως φαίνεται από τις σχετικές μελέτες, η διάθεση πόρων και η λήψη αποφάσεων αποτελούν τις σημαντικότερες παραμέτρους για την εξέλιξη μιας επιτυχημένης βιώσιμης πόλης.

Ήδη υπάρχουν κοινοτικά κονδύλια που έχουν χρηματοδοτήσει μεγάλα και μικρά έργα υποδομής με επενδύσεις στους τομείς των μεταφορών, της διαχείρισης αποβλήτων, της εκπαίδευσης, της επαγγελματικής κατάρτισης, της τεχνολογίας της πληροφόρησης και των δικτύων επικοινωνιών. Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων διέθεσε το 2004 δάνεια ύψους 3,2 δις. EUR για έργα αστικής ανάπτυξης, περιλαμβανομένης της κοινωνικής στέγης και 2,3 δις. EUR για έργα αστικών υποδομών μεταφορών.

Υπάρχουν αρκετά προγράμματα χρηματοδότησης στα οποία μπορεί να συμμετέχει ο Δήμος Αγίου Στεφάνου τα οποία χρηματοδοτούνται απευθείας από την

¹⁴³ΑΜΟΥΡΓΗΣ Σ., *“Περιβαλλοντικός Σχεδιασμός στην Ελλάδα- Η αρχαία παράδοση. Περιβαλλοντικός σχεδιασμός πόλεων και ανοικτών χώρων”*, ΕΑΠ, 2001.
 ΚΟΝΤΑΡΑΤΟΥ Σ. Ι., *“Αρχιτεκτονική, Πολεοδομία και Ενεργειακά συστήματα”*, Αρχιτεκτονικά θέματα 14/1980, Αθήνα.

Ευρωπαϊκή ένωση. Ωστόσο, είναι αρκετά δύσκολο για ένα δήμο που αριθμεί μόλις 12,000 κατοίκους,

να υποβάλλει υποψηφιότητα σε τόσο μεγάλα αναπτυξιακά προγράμματα. Παρόλα αυτά, λόγω του ότι η δημοτική αρχή του Αγίου Στεφάνου έχει ως όραμα της, την Αειφόρο Ανάπτυξη της Πόλης, οφείλει να συμμετέχει έστω και σαν απλός «παίκτης» στο ευρωπαϊκό παιχνίδι που λέγεται «Ευρωπαϊκές Χρηματοδοτήσεις».

Ενδεικτικά αναφέρονται παρακάτω μερικά ευρωπαϊκά προγράμματα, τα οποία προάγουν την Αειφόρο Ανάπτυξη των Πόλεων και θα ωφελούσαν σε μεγάλο βαθμό την Πόλη του Αγίου Στεφάνου σε περίπτωση ένταξης της σε αυτά.

- ✓ **ECOLUP** στο οποίο χρησιμοποιείται το ευρωπαϊκό σύστημα οικολογικού ελέγχου EMAS για τη διαχείριση του σχεδιασμού χρήσεων γης από τις τοπικές αρχές και στην οικοδόμηση θεσμικής και κοινωνικής ικανότητας αστικής αειφορίας
- ✓ **SWA** έργο το οποίο επικεντρώνεται στον τομέα της διαχείρισης των αστικών αποβλήτων, αναπτύσσεται μεθοδολογία ανάλυσης των στερεών αποβλήτων, η οποία υποβάλλεται σε δοκιμή σε ορισμένες πόλεις της ΕΕ.
- ✓ **CIVITAS** Η πρωτοβουλία αυτή, σήμερα, συνενώνει και στηρίζει μια πρώτη ομάδα 19 πόλεων πρόθυμων να εφαρμόσουν και να επιδείξουν τολμηρά και καινοτόμα μέτρα για τη ριζική βελτίωση των οικείων συστημάτων αστικών μεταφορών.
- ✓ **ECOCITY**, έργο όπου αναλύονται οι σχέσεις μεταξύ χρήσεων γης και μεταφορών.
- ✓ **LUTR**, όπου συντάσσεται οδηγός για την επίτευξη αειφορίας στις χρήσεις γης και τις μεταφορές, προοριζόμενος για τους υπεύθυνους των αποφάσεων.
- ✓ **SCATTER** που αφορά την αστική εξάπλωση.
- ✓ **HQE R** έργο με στόχο την παροχή μεθοδολογίας για να βοηθήσει τους δήμους και τις κοινότητες να στραφούν προς μια αειφόρο αστική ανανέωση και ανάπτυξη¹⁴⁴.

Ωστόσο, το σημαντικότερο ρόλο στα πλαίσια της βιώσιμης πόλης τον διαδραματίζει η **διακυβέρνηση** των αστικών περιοχών και κυρίως η συνεργασία μεταξύ της τοπικής με τη περιφερειακή αρχή.

¹⁴⁴ www.cordis.lu/eesd/ka4/home.html

Έχει πολύ μεγάλη σημασία να υπάρχει αποτελεσματική συνεργασία και όχι ανταγωνισμός και σύγκρουση ανάμεσα στις διάφορες βαθμίδες διακυβέρνησης, έτσι ώστε να εξασφαλιστεί η μέγιστη δυνατή ανάπτυξη της ευρύτερης αστικής περιοχής.

Πρέπει να επισημανθεί ότι η αστική ανάπτυξη είναι μια μακροχρόνια και σύνθετη διαδικασία που απαιτεί την αλληλεπίδραση διαφόρων τομέων πολιτικής καθώς και τη συνεχή συμμετοχή ενός μεγάλου φάσματος εταίρων από το δημόσιο και ιδιωτικό τομέα και από τις τοπικές κοινότητες. Αυτό ήταν και ένα από τα βασικά συμπεράσματα για την επιτυχία από την εφαρμογή της πρωτοβουλίας URBAN κατά την προηγούμενη δεκαετία.

13.1 ΘΕΣΠΙΣΗ ΣΤΟΧΩΝ

Προκειμένου να επιτευχθεί το όραμα για την αειφόρο πόλη του Αγίου Στεφάνου θα πρέπει ο ΟΤΑ να *θεσπίσει συγκεκριμένους Στόχους* των οποίων η επίτευξη θα επιδιωχθεί με το **Ολοκληρωμένο Τοπικό Πρόγραμμα** που θα διαμορφωθεί στη συνέχεια. Σε αυτό το στάδιο, οι *Στόχοι* είναι συγκεκριμένοι, εξειδικεύουν και συγκεκριμενοποιούν τους *Γενικούς Στόχους* που έχουν διατυπωθεί στο *Όραμα* του Δήμου.

Οι Στόχοι που θα θεσπιστούν σε αυτή τη φάση **αποτελούν ουσιαστικά το πλαίσιο μέσα στο οποίο ο δήμος θα δραστηριοποιηθεί για την αντιμετώπιση των προβλημάτων και την χάραξη πολιτικής για τη βιώσιμη ανάπτυξή του**. Κατά συνέπεια, οι Στόχοι που θα διαμορφωθούν σε αυτό το στάδιο, θα πρέπει μεν να απαντούν στις ανάγκες και προτεραιότητες της τοπικής κοινωνίας, παράλληλα όμως, θα πρέπει να λαμβάνουν υπ' όψιν και τις δυνατότητες του δήμου (οικονομικές, θεσμικές κλπ), για την υλοποίησή τους.

Η θέσπιση Στόχων είναι μια κατ' εξοχήν κοινωνική και πολιτική διαδικασία και σε αυτή θα πρέπει να εμπλακούν τόσο το Δημοτικό Συμβούλιο όσο και η τοπική κοινωνία. Ωστόσο σκόπιμη είναι και η συμβουλευτική συμβολή ειδικού Μελετητή κυρίως σε ότι αφορά την καταγραφή των στόχων σε σχέση με το όραμα του ΟΤΑ και την εκτίμηση της οικονομικής και τεχνικής τους εφικτότητας. Τον καθοριστικό βέβαια ρόλο στην όλη διαδικασία έχει το Δημοτικό Συμβούλιο, το οποίο και θα κάνει τις τελικές επιλογές και θα επικυρώσει τους στόχους με απόφασή του.

Για την υποβοήθηση της διαδικασίας θέσπισης Στόχων, παρατίθεται ένα γενικό πλαίσιο κανόνων που θα πρέπει να διέπουν το περιεχόμενό τους :

- **Να είναι φιλόδοξοι** : Η θέσπιση υψηλών και φιλόδοξων στόχων μπορεί να δώσει σημαντική ώθηση στην ανάπτυξη του δήμου και να προκαλέσει την υιοθέτηση καινοτόμων πρωτοβουλιών. Οι στόχοι θα πρέπει βέβαια να είναι παράλληλα εφικτοί, προκειμένου ο δήμος να είναι σε θέση να τους υλοποιήσει.
- **Να είναι συγκεκριμένοι** : Ένας στόχος θα πρέπει να θίγει ένα μόνο ζήτημα ή πρόβλημα και να μην αποτελεί μία γενική και αόριστη έννοια όπως π.χ. βελτίωση της ποιότητας ζωής. Το παράδειγμα αυτό μπορεί να περιλαμβάνεται στο όραμα του δήμου, αλλά όταν ο ΟΤΑ καλείται να θεσπίσει συγκεκριμένους στόχους, θα πρέπει να περιορίζεται σ' ένα πιο ειδικό θέμα π.χ. βελτίωση των μέσων μαζικής μεταφοράς
- **Να είναι μετρήσιμοι** : Καλό θα είναι οι στόχοι να μπορούν να ποσοτικοποιηθούν με τη χρήση δεικτών επίδοσης. Μ' αυτό τον τρόπο ο ΟΤΑ μπορεί να παρακολουθεί το κατά πόσο ο δεδομένος στόχος έχει επιτευχθεί. Για παράδειγμα, η μείωση του όγκου των απορριμμάτων που διατίθενται σε ένα ΧΥΤΑ , μπορεί να μετρηθεί με το % ποσοστό της ετήσιας μείωσης.
- **Να συμπεριλαμβάνουν τον παράγοντα χρόνο** : Αυτό σημαίνει ότι οι στόχοι μπορεί να είναι βραχυπρόθεσμοι ή μακροπρόθεσμοι. Καλό θα ήταν να υπάρχει ένας συνδυασμός και των δύο, όπως π.χ αναπλάσεις πολιτιστικών κέντρων που βραχυπρόθεσμα να σημαίνει ένα μικρό αριθμό αναπλάσεων, ενώ μακροπρόθεσμα να περιλαμβάνει το σύνολο των πολιτιστικών κέντρων της περιοχής.
- **Να στηρίζονται από τους πολίτες** : Παρόλο που οι στόχοι προκύπτουν από τα προβλήματα που έχουν αναγνωριστεί μέσα από μία συλλογική διαδικασία, θα πρέπει να τεθούν προς συζήτηση στην τοπική επιτροπή. Αυτό μπορεί να εξασφαλίσει την υποστήριξη της τοπικής κοινωνίας στην επίτευξη ακόμη και πολύ φιλόδοξων στόχων.

Επίσης πολύ σημαντικό, προκειμένου να επιτευχθεί το όραμα της Αειφόρου Πόλης για τον Άγιο Στέφανο, θα πρέπει, κατά την γνώμη μου να υιοθετηθεί ένα «**Τοπικό Σύμφωνο Αειφόρου Ανάπτυξης**». Το συγκεκριμένο σύμφωνο θα πρέπει να επεξεργαστεί και να

υιοθετηθεί μεταξύ του δήμου, των κοινωνικών και επιχειρηματικών φορέων αλλά και των πολιτών –κατοίκων.

Η Συμμετοχή, η Πρόληψη και η Συνειδητοποίηση είναι οι τρεις πυλώνες στους οποίους πρέπει να στηρίζεται το όραμα του Αγίου Στεφάνου ώστε να εξελιχτεί σε μια Ευρωπαϊκή Αειφόρο Πόλη.

Παρακάτω παρουσιάζεται ο τρόπος που μπορεί να υλοποιηθεί το όραμα του Δήμου μέσα από τις υποχρεώσεις του κάθε φορέα της πόλης¹⁴⁵.

¹⁴⁵ CULOT MAURICE, *“La Ville Durable- Esthetique, fonctionnalite et desirabilite de la ville durable”*, Partie IV, Fondation europeenne pour l’amelioration des conditions de vie et travail, 1995, σελ. 10-19, 34-70 .

ΧΡΙΣΤΟΦΙΛΟΠΟΥΛΟΣ Δ., *“Αναπτυξιακή Οργάνωση Δήμων:Πρώτιστος στόχος”*, Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ, Οκτώβριος 2000.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟΤΕΤΑΡΤΟ: ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΦΟΡΕΩΝ

Α. ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΟΥ ΣΤΕΦΑΝΟΥ

Δείκτες Ικανοποίησης

Τον Μάιο του 2001 καταρτίστηκε από το ίδρυμα ερευνών Ambiente Italia με βάση τις συστάσεις του εργαστηρίου της Σεβίλλης (Οκτώβριος 2000), το έργο των δέκα ομάδων που συστάθηκαν μετά το εργαστήριο και εργάστηκαν βάσει των αντίστοιχων δεικτών. Το συγκεκριμένο έργο έχει τον τίτλο «Προς την τοπική αειφορία- Κοινοί Ευρωπαϊκοί Δείκτες» και έχουν ως στόχο την παρακολούθηση και την αξιολόγηση της τοπικής αειφορίας. Οι συγκεκριμένοι δείκτες σχεδιάστηκαν προκειμένου να παρακολουθούν τα προβλήματα των αστικών πόλεων σε τοπικό επίπεδο καθώς και τον βαθμό ικανοποίησης ή μη των πολιτών από διάφορα χαρακτηριστικά του δήμου τους.

Οι παραπάνω δείκτες αποτελούν ένα πολύ χρήσιμο εργαλείο για κάθε ΟΤΑ προκειμένου να χαράξει την τοπική του πορεία προς την αειφορία. Κατά ανάλογο τρόπο, κρίνεται αναγκαίο για τον Δήμο Αγίου Στεφάνου, να εναρμονίσει τις πρακτικές του με τους κοινούς ευρωπαϊκούς δείκτες βιώσιμότητας έτσι ώστε να μεθοδεύσει ένα Τοπικό Πρόγραμμα Αειφορίας.

Ενδεικτικά αναφέρουμε κάποιους δείκτες οι οποίοι ενδεχομένως να συμβάλλουν στην ενίσχυση της τοπικής αειφορίας του Δήμου Αγίου Στεφάνου.

Δείκτης Α.1

Ικανοποίηση των πολιτών από την τοπική κοινότητα

Ο συγκεκριμένος δείκτης θα πρέπει να μετριέται ανά διετία έτσι ώστε να αναδεικνύεται η εν γένει ευημερία των πολιτών μέσω της ικανοποίησης τους ή μη σε συγκεκριμένα τοπικά θέματα, όπως:

Α) Ικανοποίηση από τα πρότυπα στέγασης και την ευκολία εξεύρεσης οικονομικά προσιτής στέγης

Β) Ικανοποίηση από τις ευκαιρίες απασχόλησης στην τοπική κοινότητα

Γ) Ικανοποίηση από την ποιότητα και την έκταση του φυσικού περιβάλλοντος(π.χ πράσινες εκτάσεις)καθώς και από το δομημένο περιβάλλον (π.χ δρόμοι, δημόσιοι χώροι)

Δ) Ικανοποίηση από το επίπεδο των πολιτιστικών υπηρεσιών και υπηρεσιών ψυχαγωγίας

Ε) Ικανοποίηση από το επίπεδο των σχολείων, το δημόσιων μεταφορών και τις ευκαιρίες συμμετοχής στις διαδικασίες σχεδιασμού και λήψης αποφάσεων

Στ) Τέλος, σημαντικός δείκτης είναι και η ικανοποίηση των πολιτών από την αποκομιδή των απορριμμάτων, την υδροδότηση και την εξυπηρέτηση τους από τις τοπικές δημόσιες υπηρεσίες¹⁴⁶.

Εφαρμογή της Αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει»

Επιπλέον, ο Δήμος οφείλει να εκμεταλλευτεί την νόμιμη ισχύ και επιρροή του για τον περιορισμό της μόλυνσης του αέρα, της γης και των υδάτων. Πιο συγκεκριμένα ορισμένα μέτρα τα οποία μπορούν να υιοθετηθούν είναι τα εξής: α) Ο δήμος μπορεί να επιβάλλει πρόστιμα σε όσους κατοίκους δεν συμμορφώνονται με τον κανονισμό καθαριότητας που ισχύει για τον δήμο Αγίου Στεφάνου αλλά και β) να επιβάλλει σε όλες τις νέες αλλά και υπάρχουσες επιχειρήσεις που εγκαθίστανται στην πόλη να εφαρμόσουν τα ευρωπαϊκά περιβαλλοντικά πρότυπα (ISO 14000, ISO 22000, OHSAS 18001, ECO LABEL, HACCP κ.λ.π.).

Μεταφορές

Ακόμα, ο Δήμος οφείλει να υιοθετήσει την ανάπτυξη μεταφορικών δικτύων που θα ικανοποιούν τους πολίτες με την ελάχιστη επίπτωση στο περιβάλλον. Με άλλα λόγια, τόσο τα Μέσα Μαζικής Μεταφοράς του Δήμου όσο και τα δημοτικά οχήματα θα πρέπει να είναι οικολογικά, με φιλικές επιπτώσεις στο περιβάλλον όπως και η Ε.Ε ορίζει μέσα από πλήθος οδηγιών.

Επιπλέον, κατά την γνώμη μου, ο Δήμος θα πρέπει να επιβάλλει μέτρα ώστε το όριο ταχύτητας στο κέντρο αλλά και σε άλλες κατοικημένες περιοχές να είναι πολύ χαμηλό, έτσι ώστε να μειώνονται τα ατυχήματα αλλά και οι εκπομπές ατμοσφαιρικών ρύπων και θόρυβο. Θα πρέπει να οριστεί ένα κατάλληλο όριο ταχύτητας μεταξύ 30χλμ/ώρα και 50 χλμ/ώρα, λόγω των τοπικών συνθηκών και συνηθειών. Ο αυστηρός έλεγχος της ταχύτητας σώζει όχι μόνο τις ανθρώπινες ζωές αλλά και το περιβάλλον.

Ακόμα, λόγω της υφιστάμενης κυκλοφοριακής συμφόρησης στο κέντρο του Δήμου Αγίου Στεφάνου, χρειάζεται περιορισμός στους χώρους στάθμευσης. Θα πρέπει να

¹⁴⁶ Μελέτη, "Η Ελληνική Στρατηγική προς την Βιώσιμη Ανάπτυξη", ΥΠΕΧΩΔΕ, 2002.

αναπτυχθούν νέοι χώροι στάθμευσης έξω από τον Σιδηροδρομικό σταθμό του ΟΣΕ, ο οποίος εξυπηρετεί καθημερινά εκατοντάδες κατοίκους τόσο του οικείου Δήμου όσο και των όμορων.

Πολύ σημαντική επιλογή, επίσης, μπορεί να είναι η προτεραιότητα που πρέπει να δοθεί στη μεταφορά χωρίς μηχανοκίνητα μέσα έναντι οποιουδήποτε άλλου είδους κυκλοφορίας. Στις δημόσιες μεταφορές έναντι των αυτοκινήτων ιδιωτικής χρήσης, στα μικρά και λιγότερο ρυτογόννα ιδιωτικά αυτοκίνητα έναντι των άλλων οχημάτων-αυτός άλλωστε είναι και ο βασικός κανόνας της αειφόρου πολιτικής μεταφορών. Για αυτό το λόγο θα πρέπει να σχεδιαστούν ποδηλατοδρόμοι αλλά και ένα ευρύ δίκτυο ποδηλατολωρίδων, όπως υπάρχει και σε άλλα ευρωπαϊκά κράτη, ώστε να ενθαρρυνθούν οι πολίτες να χρησιμοποιούν το ποδήλατο, ως εναλλακτικό μέσο μεταφοράς για κοντινές αποστάσεις.

Τέλος, μια ακόμη σημαντική ρύθμιση, η οποία πρέπει να γίνει άμεσα από τον Δήμο Αγίου Στεφάνου, είναι να απαγορευτεί η στάθμευση στα πεζοδρόμια, να επιβάλλονται αυστηρά πρόστιμα ώστε να δοθεί προτεραιότητα στους πεζούς, για τους οποίους είναι και τα πεζοδρόμια.

Εναλλακτική Διαχείριση Απορριμμάτων

Ένα άλλο πολύ μεγάλο επίτευγμα το οποίο θα πρέπει να αντιμετωπίσει με επιτυχία ο Δήμος Αγίου Στεφάνου είναι η μείωση του όγκου των απορριμμάτων και η αύξηση του όγκου των ανακυκλώσιμων υλικών. Μέχρι στιγμής ο Δήμος συμμετέχει επιτυχώς στο πρόγραμμα της ανακύκλωσης χαρτιού, αλουμινίου και γυαλιού σε συνεργασία με την Ελληνική Εταιρεία Ανάκτησης και Αξιοποίησης αλλά και στο πρόγραμμα ανακύκλωσης μπαταριών. Το επόμενο βήμα είναι η συμμετοχή του στο πρόγραμμα ανακύκλωσης ηλεκτρικών και ηλεκτρονικών συσκευών αλλά και κομποστοποίησης των οργανικών οικιακών υπολειμμάτων.

Εναλλακτικές μορφές Ενέργειας

Μια ακόμη πρόκληση είναι οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και τα φωτοβολταϊκά συστήματα. Ένα πρώτο βήμα ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης των πολιτών είναι η χρήση τους στα δημοτικά κτίρια. Τα δημοτικά κτίρια θα πρέπει να είναι αειφόρες κατασκευές όπου θα χρησιμοποιούνται αειφόρα υλικά και νέες ασφαλείς τεχνολογίες που μειώνουν την αστική ρύπανση.

Συμμετοχή σε Ευρωπαϊκά Προγράμματα

Εξίσου σημαντική είναι η συνεργασία του Δήμου Αγίου Στεφάνου με ευρωπαϊκά δίκτυα ανταλλαγής εμπειριών αλλά και η συμμετοχή του στα **Ευρωπαϊκά Χρηματοδοτούμενα Προγράμματα** τα οποία καλύπτουν τους τομείς περιβάλλοντος, οικονομίας και κοινωνίας. Τα περισσότερα από αυτά τα προγράμματα έχουν ως στόχο τους να ενισχύσουν τα βήματα των τοπικών κοινωνιών προς την Αειφορία.

Ένα ακόμα βήμα το οποίο οδηγεί στην τοπική Αειφορία τον δήμο Αγίου Στεφάνου είναι η υιοθέτηση του θεσμού της αδελφοποίησης. Σήμερα, μεγάλο μέρος των δράσεων αδελφοποίησης βασίζεται στην εξερεύνηση και την ανταλλαγή ιδεών επί συγκεκριμένων θεμάτων και ζητημάτων. Κοινωνική συμμετοχή, οικονομική ανάπτυξη και προστασία του περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς, αποτελούν κάποιους από τους τομείς στους οποίους η αδελφοποίηση μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο. Αναπτύσσοντας στιβαρές σχέσεις εμπιστοσύνης μεταξύ πόλεων με διαφορετική κουλτούρα και ιστορία, η αδελφοποίηση προσφέρει το ιδανικό πλαίσιο για την ανταλλαγή εμπειριών. Χάρη στις νέες τεχνολογίες, η αδελφοποίηση τον 21^ο αιώνα επιτρέπει την δικτύωση και μεγαλύτερη αλληλεπίδραση μεταξύ των πολιτών της Ευρώπης, περιλαμβανομένων φορέων της τοπικής ζωής, οργανισμών της κοινωνίας των πολιτών, σχολείων, πανεπιστημίων καθώς και του ιδιωτικού τομέα που εμπλέκουν τους πολίτες στην υλοποίηση έργων στις πόλεις τους. Προωθώντας δεσμούς μεταξύ Ανατολής και Δύσης, καθώς και μεταξύ Βορρά και Νότου της Ευρώπης, η αδελφοποίηση συμβάλλει στην ενίσχυση της ευρωπαϊκής συνοχής¹⁴⁷.

Χώροι πρασίνου

Το κέντρο του Αγίου Στεφάνου θα πρέπει να γίνει πιο ελκυστικό και καλαίσθητο. Για τον σκοπό αυτό, χρειάζονται περισσότεροι χώροι πρασίνου (παιδικές χαρές, πάρκα, νησίδες, δενδροφύτευση στα πεζοδρόμια). Έστω και δέκα τετραγωνικά μέτρα πράσινων νησίδων μπορούν να βελτιώσουν το πνεύμα του κέντρου της πόλης, ασφαλώς, παράλληλα με μεγαλύτερα πάρκα και κήπους σε κοντινή απόσταση. Εκτός του κέντρου, πρέπει να σχεδιαστεί ένα μεγαλύτερο πάρκο, στο οποίο θα δίνεται η δυνατότητα στους κατοίκους του δήμου να το επισκέπτονται συχνά, παίρνοντας ώρες χαλάρωσης και γαλήνης. Ακόμα, για τα παιδιά, το συγκεκριμένο πάρκο θα είναι πηγή οξυγόνου, εκτόνωσης και αφιέρωσης χρόνου για παιχνίδι.

¹⁴⁷ ΠΑΓΟΥΛΑΤΟΣ Γ., "**Ασφάλεια και Ανάπτυξη-Εθνική Στρατηγική για την συμμετοχή μας στα οφέλη μιας ισχυρής Ευρώπης**", Εφημερίδα Το ΒΗΜΑ (ένθετο ΒΗΜΑ Ιδεών, αφιέρωμα *Η Πόλη*), Μαΐος 2007

Αναπτυξιακά Έργα

Τέλος, και η βελτίωση της αισθητική της πόλης του Αγίου Στεφάνου δηλώνει την πορεία του προς την Αειφορία. Απαιτούνται πολλά έργα διαμόρφωσης των κοινόχρηστων χώρων αλλά και η επιβολή περιορισμών έτσι ώστε να περιοριστεί η άναρχη δόμηση καθώς δεν εφαρμόζεται σχέδιο πόλεως του Αγίου Στεφάνου.

Τα πιο σημαντικά έργα πουν πρέπει να γίνουν στην πόλη του Αγίου Στεφάνου είναι η αναμόρφωση του ίδιου του κέντρου. Μέχρι σήμερα, το κέντρο της πόλης είναι ένας χώρος με καταστήματα και διοικητικές υπηρεσίες με περιορισμένους χώρους πρασίνου. Επιπλέον, πέρα από τα σύγχρονα κτίρια που υποδηλώνουν την ραγδαία οικονομική ανάπτυξη, στο κέντρο του Αγίου Στεφάνου, υπάρχουν και αρκετά παλαιά κτίρια που έχουν χάσει την ομορφιά τους με το πέρασμα του χρόνου. Τα συγκεκριμένα κτίρια θα πρέπει να αναμορφωθούν χωρίς όμως να χαθεί η παραδοσιακή δομή και η συγκεκριμένη αρχιτεκτονική της περιοχής, η οποία έχει στοιχεία της Μικράς Ασίας, καθώς οι πρώτοι κάτοικοι του Αγίου Στεφάνου ήταν πρόσφυγες από την Σμύρνη και τον Πόντο.

Σίγουρα, στο Δήμο Αγίου Στεφάνου, δεν χρειάζονται ριζικές αλλαγές αλλά υπάρχει πραγματική ανάγκη για αναμόρφωση και δημιουργία νέων χώρων. Πρέπει να γίνουν νέα σχολεία και νηπιαγωγεία, δημόσια βιβλιοθήκη, μικροί δημόσιοι κήποι και άλλοι κοινόχρηστοι χώροι, έτσι ώστε να ενισχύεται η κοινωνική βιωσιμότητα της πόλης.

Αν πραγματοποιηθεί η παραπάνω πρόταση, το κέντρο του Αγίου Στεφάνου θα δίνει την εικόνα μιας πόλης με ορθολογιστικό συμβιβασμό μεταξύ της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς και της υγιούς αστικής ανάπτυξης. Μιας πόλης που θέτει ως προτεραιότητα την αειφόρο αστική ανάπτυξη και ζητά από τους πολίτες της να σέβονται και να υποκινούνται απο την παραπάνω αρχή.

B. ΠΟΛΙΤΕΣ ΑΓΙΟΥ ΣΤΕΦΑΝΟΥ

Η εμπειρία από άλλους σύγχρονους ευρωπαϊκούς δήμους δείχνει ότι μόνη της μια δημοτική αρχή δεν μπορεί να οδηγήσει την πόλη στην Αειφορία. Ένας άλλος σημαντικός παράγοντας μιας αειφόρου πόλης είναι οι κάτοικοι της. Οι ευαισθητοποιημένοι και συνειδητοποιημένοι πολίτες σε συνεργασία με την εκάστοτε τοπική αρχή μπορούν να οδηγήσουν την πόλη τους στην Αειφορία.

Ξεκινώντας από τα παιδιά που είναι οι πιο αυστηροί παρατηρητές αλλά και οι πιο εύκολοι μαθητές μπορούν να κάνουν μικρές καθημερινές πράξεις οι οποίες θα συντελούν στην αειφορία.

Πιο συγκεκριμένα, στο Δήμο Αγίου Στεφάνου, οι διευθυντές των σχολείων αλλά και οι σύλλογοι γονέων θα πρέπει να προωθούν την περιβαλλοντική εκπαίδευση των παιδιών τους. Μέσα από την καθημερινή ενημέρωση και εκπαίδευση οι μικροί και μεγάλοι μαθητές μπορούν να συμβάλλουν στην μείωση του όγκου των απορριμμάτων τοποθετώντας στους κάδους ανακύκλωσης όλα τα ανακυκλώσιμα υλικά. Τα παιδιά και οι νέοι αποτελούν το μέλλον της κάθε πόλης. Αν οι ενήλικες βοηθήσουν στην εκπαίδευση των νέων, να σέβονται και να χρησιμοποιούν τις φιλικές μεθόδους προς το περιβάλλον, θα εξελιχτεί η πόλη του Αγίου Στεφάνου σε μια Αειφόρο πόλη με συνειδητοποιημένους πολίτες.

Όσον αφορά τους ενήλικες, ο καθένας από αυτούς οφείλει να είναι ενεργός πολίτης. Να συνεισφέρει στην πόλη του έτσι ώστε αυτή να διαρκέσει για πάντα καθώς η συγκεκριμένη πόλη ή συνοικία δεν του ανήκει και έτσι θα πρέπει να την αφήσει στην κατάσταση που την γνώρισε- με αρκετούς φυσικούς πόρους και κοινωνικό-οικονομική ισορροπία.

Σε κάθε συνοικία του Αγίου Στεφάνου θα πρέπει να αφυπνιστούν οι κάτοικοι μέσω των τοπικών εξωραϊστικών συλλόγων. Όλοι οι κάτοικοι του Αγίου Στεφάνου οφείλουν να Συμμετέχουν στην πορεία προς την Αειφορία αλλά και μέσω της πρόληψης να προλαβαίνουν τις αρνητικές επιπτώσεις προς αυτό το στόχο. Σε πολύ συχνά τοπικά συμβούλια θα πρέπει να ανταλλάσσονται ιδέες και απόψεις για τις ενέργειες που μπορούν να γίνουν ώστε να αναβαθμιστεί η περιοχή τους αλλά ο ολόκληρη η πόλη του

Αγίου Στεφάνου. Το όραμα είναι να γίνει ο Αγ. Στέφανος μια βιώσιμη αστική περιοχή που να μπορεί να συνδυάζει το προαστιακό χαρακτήρα με την οικονομική ανάπτυξη¹⁴⁸.

¹⁴⁸ ΙΣΤΑΜΕ, *Ανοικτός Διάλογος για τη νέα πόλη- Ποια πόλη θέλουμε;*, Φεβρουάριος 2007

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΕΣ ΣΚΕΨΕΙΣ

Η υλική και κοινωνική ευεξία των πόλεων αποτελεί ζωτικό παράγοντα της οικονομικής ανάπτυξης. Αποτελεί ένα ακόμη λόγο για μία προσπάθεια προς ένα ολοκληρωμένο πρότυπο αειφόρου πόλης, μολονότι οι προσεγγίσεις ποικίλλουν σημαντικά ανάλογα με τις τοπικές συνθήκες. Τα ακόλουθα πέντε Θεμελιώδη χαρακτηριστικά του προτύπου αυτού έχουν ιδιαίτερη σημασία όσον αφορά τις στρατηγικές ανάπτυξης του χώρου: *έλεγχος της επέκτασης των πόλεων, η ενσωμάτωση των λειτουργιών και των κοινωνικών ομάδων στον αστικό ιστό (ειδικότερα σε μητροπολιτικές ζώνες όπου δημιουργούνται θύλακες αποκλεισμού), η σώφρων διαχείριση του αστικού οικοσυστήματος (ιδιαίτερα νερό, ενέργεια, και απόβλητα), η ανάπτυξη μέσων πρόσβασης τα οποία είναι ταυτόχρονα αποτελεσματικά και φιλικά προς το περιβάλλον, και η διατήρηση και ανάπτυξη της πολιτιστικής κληρονομιάς.*

Η αειφόρος αστική ανάπτυξη προσφέρει πολλές ευκαιρίες για "οικουμενική θεώρηση και τοπική δράση". Οι διασκέψεις του Ρίο και Habitat II των Ηνωμένων Εθνών κατήρτισαν οικουμενικά σχέδια δράσης για εφαρμογή σε εθνικό και τοπικό επίπεδο. Πρόκειται για θέμα το οποίο πρέπει να αντιμετωπισθεί, επίσης, από τις Ευρωπαϊκές πολιτικές - περιβάλλοντος, περιφερειακή, κοινωνική, και ανταγωνισμού - και κάθε Κράτος Μέλος.

Συχνά, στις πόλεις οι οποίες βρίσκονται στις μειονεκτικές περιφέρειες της Ένωσης, οι υποδομές (περιβάλλον, επικοινωνίες, μεταφορές) λείπουν, είναι ανεπαρκώς αναπτυγμένες, ή ακατάλληλες. Η κατάσταση αυτή επιδεινώνει τη μειονεκτική θέση των εν λόγω πόλεων με αποτέλεσμα να διατρέχουν τον κίνδυνο να μη μπορέσουν να αξιοποιήσουν αναπτυξιακές ευκαιρίες. Πρόκειται για ένα πρόβλημα το οποίο πρέπει να αντιμετωπισθεί σε ένα πλαίσιο χωροταξικών πολιτικών.

Το μέλλον των πόλεων της Ευρώπης εξαρτάται από τον έλεγχο της ανάπτυξης της φτώχειας και του κοινωνικού διαχωρισμού σε αυτές από και τον περιορισμό της συρρίκνωσης του φάσματος των αστικών λειτουργιών. Η προώθηση της ανάπλασης εγκαταλελειμμένων βιομηχανικών και άλλων χώρων καθώς και η ενθάρρυνση της ισόρροπης διάθεσης κατοικιών υψηλής ποιότητας σε προσιτές τιμές θα συμβάλουν στην επίτευξη των στόχων αυτών. Ένα φάσμα λειτουργιών θα πρέπει να προσφέρει σε κάθε άτομο επαρκή πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες και μέσα, ελευθέρους χώρους, εκπαίδευση, κατάρτιση, και ιατροφαρμακευτική περίθαλψη.)

Η συσσώρευση ανθρώπων, παραγωγικών διαδικασιών, εξουσίας στις πόλεις γεννά αυτόματα και τα αντίστοιχα προβλήματα φτώχειας, ανασφάλειας, αποξένωσης,

υποβάθμισης περιβάλλοντος και αστικού χώρου. Το στοίχημα της νέας πόλης είναι ακριβώς να προσφέρει συνθήκες κοινωνικής συνοχής, οικονομικής ανάπτυξης, ανταγωνιστικότητας, καινοτομίας, διοικητικής αυτοδυναμίας, πολιτιστικής συνεργασίας και ποιότητας ζωής.

Ο στρατηγικός και συνολικός αστικός σχεδιασμός της νέας πόλης θα πρέπει να ορίσει εκ νέου τη σχέση των ιστορικών κέντρων των πόλεων με την ανάπτυξη των προαστίων και της περιφέρειας των πόλεων, τον τρόπο χρήσης των νέων τεχνολογιών.

Η νέα πόλη θα πρέπει να αναζητήσει τους τρόπους με τους οποίους θα μπορέσει να θέσει σε ουσιαστική λειτουργία τους ελεύθερους και κοινόχρηστους χώρους, να ανακατανείμει τις διάφορες χρήσεις προς όφελος της ποιότητας της ζωής των πολιτών, να ανασχεδιάσει την πρόσβαση στην πόλη με τρόπο που να κρατά τους πολίτες στην πόλη, να ενσωματώσει τις λειτουργίες αλλά και το εύρος των προαστίων, να ανακυκλώσει τους χώρους που μπορούν να αποδοθούν και πάλι στη χρήση των κατοίκων της με διαδικασίες τέτοιες που θα επιτρέπουν και θα ενθαρρύνουν τη συμμετοχή τους. Τέλος, θα πρέπει να προσδιορίσει το είδος και το βαθμό της συμμετοχής του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα στην ανάπτυξη και στον σχεδιασμό της.)

Ο προβληματισμός πάνω στην οικονομική βιωσιμότητα των πόλεων θα πρέπει να συμπεριλάβει προτάσεις νέων μέσων χρηματοδότησης και νέων στρατηγικών οικονομικής συνεργασίας ανάμεσα σε όλους τους πρωταγωνιστές: την κεντρική εξουσία, την τοπική αυτοδιοίκηση, την ιδιωτική πρωτοβουλία.

Η νέα πόλη περνά μέσα από έναν σχεδιασμό που συμφιλιώνει την καθημερινή ζωή και τον χώρο εργασίας, την οικονομική δραστηριότητα με την προστασία του περιβάλλοντος και την βιωσιμότητα της πόλης με τις αξίες της δημοκρατικής συμμετοχής και κοινωνικής και πολιτιστικής συνεργασίας. Η νέα πόλη προϋποθέτει ένα ελεύθερο κοινωνικά και πολιτικά περιβάλλον που θα ενθαρρύνει τη συμμετοχή των πολιτών στη καθημερινή ζωή και τη λειτουργία της.)

Η συνετή διαχείριση του αστικού οικοσυστήματος έχει απόλυτη σημασία. Πρέπει να υιοθετηθεί μία ολοκληρωμένη προσέγγιση με κλειστά κυκλώματα για τους φυσικούς πόρους, την ενέργεια, και τα απόβλητα προκειμένου να μειωθούν οι απορρίψεις στο εξωτερικό περιβάλλον. Η διαδικασία αυτή θα μπορούσε να μειώσει την παραγωγή αποβλήτων και την κατανάλωση φυσικών πόρων (ιδιαίτερα μη ανανεώσιμων πόρων ή

πόρων που αναγεννώνται με βραδύ ρυθμό) και να περιορίσει τη ρύπανση της ατμόσφαιρας, του εδάφους, και των υδάτων. Η επέκταση των φυσικών ζωνών στις πόλεις, η διατήρηση της βιοποικιλότητας, και η από κοινού χρήση της ενέργειας από τα νοικοκυριά και τη βιομηχανία αποτελούν παραδείγματα άλλων μέτρων τα οποία θα πρέπει να αποτελέσουν τμήμα της σώφρονος περιβαλλοντικής διαχείρισης.

Η αύξηση της κινητικότητας στις πόλεις παραδόξως μειώνει την προσπελασιμότητά τους λόγω της συμφόρησης που δημιουργείται. Δεδομένου ότι η προσπελασιμότητα αποτελεί θεμελιώδη στοιχείο της ποιότητας ζωής, του περιβάλλοντος και της οικονομικής βιωσιμότητας, πρέπει να προωθηθεί διαμέσου πολιτικών εγκατάστασης στο πλαίσιο του σχεδιασμού χρήσης γης καί των μεταφορών. Ο στόχος θα πρέπει να είναι η πρόληψη της επέκτασης των δομημένων περιοχών και η ενθάρρυνση μίας ολοκληρωμένης προσέγγισης της κινητικότητας προκειμένου να μειωθεί η εξάρτηση από τα ιδιωτικά αυτοκίνητα και να ενθαρρυνθούν άλλα μέσα κινητικότητας (δημόσιες μεταφορές, δίκτροχα, περπάτημα).

Κλείνοντας, θα πρέπει να σημειωθεί το εξής πολύ σημαντικό στοιχείο, το οποίο μου έκανε μεγάλη εντύπωση κατά την διάρκεια της ενασχόλησης μου με το συγκεκριμένο αντικείμενο. Παρόλο την μεγάλη κινητικότητα σχετικά με την Αειφόρο Αστική Ανάπτυξη των Πόλεων, εκ μέρους των οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο), πολύ λίγα κείμενα-στρατηγικές είναι δεσμευτικά για τα Ευρωπαϊκά Κράτη-μέλη. Όπως αντιλαμβάνομαι, παρά τον όγκο των στρατηγικών και προσπάθειών της Ένωσης να προστατέψει το περιβάλλον και να ενισχύσει την βιωσιμότητα των πόλεων δεν μπορούν να δεσμευτούν τα κράτη-μέλη ότι θα συμμορφωθούν με μια ενιαία αυστηρή πολιτική για την Αειφόρο Αστική Ανάπτυξη. Δυστυχώς, σχεδόν κανένα από όλα τα μέτρα που παραθέτονται παραπάνω δεν έχουν εναρμονιστεί με τις εθνικές νομοθεσίες που θα πρέπει να σέβεται τόσο κάθε Ευρωπαίος πολίτης όσο και στο σύνολο τους τα κράτη-μέλη. Είναι αρκετά δύσκολο να φανταστεί κανείς, για ποιο λόγο, δεν έχουν εφαρμόσει ακόμα τα κράτη-μέλη ένα αυστηρό νομοθετικό πλαίσιο που να κατοχυρώνει την Αειφόρο Ανάπτυξη των πόλεων. Τελικά μήπως δεν έχουμε αντιληφθεί ακόμη τους κινδύνους που διατρέχει ο πλανήτης μας ή μήπως είμαστε αρκετά εγωιστές και δεν σκεφτόμαστε το επίπεδο ζωής των μελλοντικών γενεών;

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Ελληνική Βιβλιογραφία

ΑΜΟΥΡΓΗΣ Σ., "Περιβαλλοντικός Σχεδιασμός στην Ελλάδα- Η αρχαία παράδοση. Περιβαλλοντικός σχεδιασμός πόλεων και ανοικτών χώρων", ΕΑΠ, 2001.

ΑΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΥ Ε., "Οι Περιφέρειες στην Ευρωπαϊκή Ένωση- Η Εξέλιξη της Περιφερειακής Πολιτικής από την Συνθήκη της Ρώμης έως το Maastricht ", Εκδόσεις ΘΕΜΕΛΙΟ, 1997.

ΔΕΚΛΕΡΗΣ Μ., "Ο Δωδεκάδελτος του Περιβάλλοντος"-Εγκόλπιο Βιωσίμου Αναπτύξεως, Αντ. Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑ, Αθήνα- Κομοτηνή, 1996.

ΔΕΠΟΣ - ΤΜΗΜΑ ΕΡΕΥΝΩΝ, "Οδηγός εκπόνησης ολοκληρωμένων τοπικών προγραμμάτων βιώσιμης ανάπτυξης σε εφαρμογή της *habitat agenda*", ΥΠΕΧΩΔΕ, Αθήνα, 2002.

ΚΟΝΤΑΡΑΤΟΥ Σ. Ι., "Αρχιτεκτονική, Πολεοδομία και Ενεργειακά συστήματα", Αρχιτεκτονικά θέματα 14/1980, Αθήνα.

ΜΑΝΤΟΥΒΑΛΟΥ Μ., "Στρατηγική για τους «δημόσιους» και τους «ελεύθερους χώρους» στην Αθήνα", Ε.Μ.Π., «ΠΥΡΦΟΡΟΣ», (Τεύχος 1/1998, Ειδική Έκδοση με θέμα: «Αθήνα προς το 2004 και μετά»-Προτάσεις για τον Σχεδιασμό του χώρου), Αθήνα 1998.

ΜΟΥΣΗΣ Ν., "Ευρωπαϊκή Ένωση- Δίκαιο, Οικονομία, Πολιτική", 10^η Αναθεωρημένη Έκδοση, Εκδόσεις ΠΑΠΑΖΗΣΗ, Αθήνα 2003.

ΜΠΙΘΑΣ Κ.Π., "Βιώσιμες Πόλεις", Θεωρία-Πολιτική, Τυπωθητω, Αθήνα 2001.

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ Δ.- ΠΕΤΡΑΚΟΣ Γ., "Η ανάπτυξη των Ελληνικών Πόλεων", Gutenberg, Γ' Έκδοση, Βόλος 1999-2005.

ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΣ Θ., "Δίκαιο Περιβάλλοντος", 3^η Αναθεωρημένη Έκδοση, Εκδόσεις ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ, Αθήνα 2001.

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ Δ., "Εισαγωγή στο Ευρωπαϊκό Δίκαιο", 2^η έκδοση, Εκδόσεις Αντ. Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑ, Αθήνα-Κομοτηνή 1999.

ΠΑΠΑΓΡΗΓΟΡΙΟΥ Β., "Πολοδομία, Περιβάλλον, Απαλλοτρίωση", Εκδόσεις Αντ.Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑ, Αθήνα 2003.

PENTZOS Γ., "Ανθρωπογεωγραφίες της πόλης"- Διεπιστημονική, διαθεματική και διαπολιτισμική προσέγγιση του αστικού φαινομένου, Τυπωθήτω, Αθήνα 2006.

ΣΚΑΓΙΑΝΝΗΣ Π., "Αστικές Μεταφορές και Αστικό Περιβάλλον:μια πρώτη προσέγγιση σε ορισμένα προβλήματα σχεδιασμού και πολιτικών", Εκδόσεις ΣΕΣ, Αθήνα 1993.

Ξένη βιβλιογραφία

BREHENY M., *Defining Sustainable Local Development in "Towards a Sustainable Future Promoting Sustainable Development"*, The International Conference on the Environment, Manchester, June 29-July 1, 1994.

CIUFFINI FABIO, *"The Sustainable City-Transport and Public Spaces:The Connective Tissue of the Sustainable City"*, Part III, Office for Official Publications of the European Communities, 1995.

CULOT MAURICE, *"La Ville Durable- Esthetique, fonctionnalite et desirabilite de la ville durable"*, Partie IV, Fondation europeenne pour l' amelioration des conditions de vie et travail, 1995.

Prof. DERGALIN IGOR, *"Urban Innovations and Contribution to HABITAT II- Urban Trends, Patterns and Challenges in the New Member States of the European Union"*, European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, Stockholm 1996.

FREY H., *"Designing the City. Towards a more sustainable urban form"*, E &FN SPON, London, 1999.

KOHN JORG, GOWDY JOHN, JAN VAN DER STRAATEN, *"Sustainability in Action- Sectoral and regional case studies"*, Advances in Ecological Communities, 2000.

LYNCH K., *"The image of the City, Cambridge"*, Massachusetts, The M.I.T. Press, 1990.

MEGA VOULA, *"Urban Innovations and Contribution to HABITAT II- Urban Renaissance in Europe"*, European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, Dublin 1996.

PEARCE BARRY, *"The Sustainable City- Urban Eco-Auditing and Local Authorities in Europe"*, Part1, Office for Official Publications of the European Communities, 1995.

PETERS A., SCOTT A., *"The role of Landscape Architects tin Urban Quarterly"*, Issue 77 , 2001.

STANNERS DAVID, BOURDEAU PHILIPPE, *"Europe's Environment"*, European Environment Agency", Copenhagen 1995.

TIBBALDS F., *"Making People-Friendly Towns"*, Longman, 1992.

The President's Council on Sustainable Development, *"Sustainable America- A new consensus for Prosperity, Opportunity anf a healthy environment for the Future"*, 1996.

Μελέτες

Μελέτη, *"Εθνική Στρατηγική για την Αειφόρο Ανάπτυξη"*, Εθνικό Κέντρο Περιβάλλοντος και Αειφόρου Ανάπτυξης.

Μελέτη, *"Το Μέλλον της Αττικής:Προς ένα Μακρόπνοο σχέδιο για μια διαφορετική Αττική"*, ΙΣΤΑΜΕ, Αθήνα 2006.

Μελέτη, *"Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης: Τομέας Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη 2007-2013"*, Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ., Αθήνα 2006.

Μελέτη, *"Η Ελληνική Στρατηγική προς την Βιώσιμη Ανάπτυξη"*, ΥΠΕΧΩΔΕ, 2002.

Μελέτη, "Κτίζοντας την πόλη πάνω στην πόλη- Μεταμόρφωση Αστικών Χώρων", Αποτελέσματα-Ελλάς, Euroran 4, Αθήνα, 1996.

Μελέτη, "Μεταφορές & Αειφόρος Ανάπτυξη-Μητροπολιτικός Σχεδιασμός", ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ Σ., ΙΣΤΑΜΕ, 2006.

Μελέτη, "Επιχειρησιακό Σχέδιο Δήμου Αγίου Στεφάνου", Αναπτυξιακή Δημοτική Επιχείρηση Αγίου Στεφάνου, Ιούνιος 2005.

Μελέτη, "Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης 2000-2006", ΥΠΕΧΩΔΕ.

Ημερίδες

Ημερίδα, "Αστικό Περιβάλλον- Μεγάλες Πόλεις", Μουσείο Γουλανδρή, Θεσσαλονίκη, 2005.

Ημερίδα, "Ποιότητα της Ατμόσφαιρας στις Αστικές Περιοχές- Νέα Δεδομένα και προοπτικές", Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας, Αθήνα 2005.

Εκθέσεις

"Τοπική Δράση για την Απασχόληση" Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ιούνιος 2002.

Έκθεση COM (95) 624, "Έκθεση Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την αξιολόγηση του 5^{ου} Κοινοτικού Προγράμματος", 1998.

"Υποβάθμιση της Κοινής Χρήσης-Χώροι Πρασίνου", Απολογισμός του έργου, ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ, 2005.

"The Regional Environmental Center for Central and Eastern Europe (REC)", Έκθεση δραστηριοτήτων και προφίλ του Κέντρου.

Ξενόγλωσσες Εκδόσεις

Office of the Deputy Prime Minister, " *UK Presidency Eu Ministerial Informal on Sustainable Communities* ", London, March 2006.

Office of the Deputy Prime Minister, " *Delivering Sustainable Communities- The role of Local Authorities in the delivery of new quality housing* ", London 2007.

Environmental Issue Report No 30 : " *Towards an Urban Atlas* " , 2002.

" *The contribution of mineral wool and other thermal insulation materials to energy savings and climate protection in Europe* ", 2003.

ESDP: " *European Spatial Development Perspective - Towards Balanced and Sustainable Development of the Territory of the European Union* " 1999.

Άρθρα

- **Ελληνικά**

ΒΗΧΟΣ Ι., " *Στρατηγική της Λισσαβόνας: Η νέα εταιρική σχέση για την ανάπτυξη και την απασχόληση* ", Ελληνικό Κέντρο Ερευνών & Τεκμηρίωσης, 2006.

ΓΟΥΡΓΙΩΤΗΣ Α., " *Αναπτυξιακές δράσεις για το περιβάλλον στην τοπική κοινωνία* ", Άρθρο στον Ιστότοπο *Νόμος & Φύση*, 2004.

ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ Δ., " *Θα χτίσουμε μια ανθρώπινη πόλη!* ", Εφημερίδα Το ΒΗΜΑ (ένθετο ΒΗΜΑ Ιδεών, αφιέρωμα *Η Πόλη*), Μάιος 2007.

ΕΥΘΥΜΙΟΠΟΥΛΟΣ Η., " *Περί Αειφορίας* ", Εφημερίδα «ΤΑ ΝΕΑ», 1999.

ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ Σ., " *Μεταφορές και Αειφόρος Ανάπτυξη-Μητροπολιτικός Σχεδιασμός* ", Άρθο στην ιστοσελίδα του ΙΣΤΑΜΕ, Αθήνα 2006.

ΙΣΤΑΜΕ, " *Ανοικτός Διάλογος για τη νέα πόλη- Ποια πόλη θέλουμε;* ", 2007

ΚΑΣΤΑΝΑΣ Η., "Η προστασία του Δικαιώματος στο Περιβάλλον στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου", Άρθρο στον Ιστότοπο Νόμος & Φύση, Σεπτέμβριος 2000.

ΚΟΥΛΧΑΑΣ Ρ., "Διλήμματα στην Εξέλιξη μιας πόλης", Εφημερίδα Το ΒΗΜΑ (ένθετο ΒΗΜΑ Ιδεών, αφιέρωμα Η Πόλη), Μαΐος 2007.

ΚΡΕΜΛΗΣ Γ., "Η Ευρωπαϊκή πολιτική και το Δίκαιο Περιβάλλοντος. Το Κοινοτικό Κεκτημένο", Άρθρο στον Ιστότοπο Νόμος & Φύση, Οκτώβριος 1998.

ΜΑΖΙΩΤΗΣ Δ., "Η προσαρμογή της πολιτικής συνοχής στη διευρυμένη Ευρώπη και στους στόχους της Λισσαβόνας και του Γκέτεμποργκ", Ελληνικό Κέντρο Ερευνών και Τεκμηρίωσης, 2005.

ΜΕΓΑ Β., "Αειφορία και μεσαίου μεγέθους Πόλεις", Ενημερωτικό Δελτίο Τ.Ε.Ε., Τεύχος 1899, Αθήνα 1996.

ΜΥΛΟΠΟΥΛΟΣ Ι., "Περιβάλλον και Αυτοδιοίκηση: Δυο ξένοι στην ίδια χώρα", Περιοδικό ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ, 2006.

ΠΑΓΟΥΛΑΤΟΣ Γ., "Ασφάλεια και Ανάπτυξη-Εθνική Στρατηγική για την συμμετοχή μας στα οφέλη μιας ισχυρής Ευρώπης", Εφημερίδα Το ΒΗΜΑ (ένθετο ΒΗΜΑ Ιδεών, αφιέρωμα Η Πόλη), Μαΐος 2007.

ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ Γ., "Οι προοπτικές των έργων αστικής ανάπτυξης στην Ελλάδα", Ενημερωτικό Δελτίο Τ.Ε.Ε., Τεύχος 1885, Αθήνα 1995.

ΠΑΠΑΡΗ Α., "Αστικοί Πυρήνες Πολιτισμού" Ενημερωτικό δελτίο ΤΕΕ, Ιούλιος 1994.

ΠΑΠΑΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ Α., "Εισαγωγικές Παρατηρήσεις στο θεσμικό πλαίσιο και στη νομολογία για τη βιώσιμη χωρική Ανάπτυξη", Άρθρο στον Ιστότοπο Νόμος & Φύση, Μάιος 2004.

ΤΣΕΤΣΗΣ Σ., "Προς την Αειφόρο Πόλη", Ενημερωτικό Δελτίο Τ.Ε.Ε., Τεύχος 1843, Αθήνα 1995.

ΧΡΙΣΤΟΦΙΛΟΠΟΥΛΟΣ Δ., “Στα όρια βιωσιμότητας οικισμοί και πόλεις”, Ελευθεροτυπία 2006.

ΧΡΙΣΤΟΦΙΛΟΠΟΥΛΟΣ Δ., “Αναπτυξιακή Οργάνωση Δήμων:Πρώτιστος στόχος”, Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ, Οκτώβριος 2000.

“Αειφόρος Ανάπτυξη των Πόλεων”, www.minenv.gr, 2006.

- **Ξένα**

“Financial framework for the urban environment”, www.europa.eu, 2006.

“ New Towns and Sustainable Development”, www.newtowns.org

“ Social Cohesion in New Towns”, www.newtowns.org

“Community Visioning & Implementation”, www.sustainable.org

“Education, Training and Lifelong learning”, www.sustainable.org

“About resilient Communities & Cities”, Local Governments for Sustainability.

“Αειφόρος Ανάπτυξη”, www.europa.eu, 2005.

“Έκτο Πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον”, www.europa.eu, 2006.

Ανακοινώσεις-Μελέτες Ευρωπαϊκής Επιτροπής

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ-Τεχνική Έκθεση, “Η ανατομία τοπικής αειφορίας-Ευρωπαϊκοί κοινοί δείκτες”, Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Λουξεμβούργο 2000.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ-Ανακοίνωση, “Αειφόρος Ανάπτυξη της Ευρώπης για έναν καλύτερο κόσμο: Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη”, Βρυξέλλες 2001.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ-Ανακοίνωση, «Πολιτική της καινοτομίας: ενημέρωση προσέγγισης της Ένωσης στο πλαίσιο στρατηγικής της Λισσαβόνας, Μάρτιος 2003.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ-Ανακοίνωση, "Θεματική Στρατηγική για το Αστικό Περιβάλλον", Βρυξέλλες 11.1.2006.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ-Ανακοίνωση, "Θεματική Στρατηγική για το Αστικό Περιβάλλον", Βρυξέλλες 2004.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ-Ανακοίνωση, "Παγκόσμια συνεργασία για την αειφόρο ανάπτυξη", Βρυξέλλες 2005.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ-Ανακοίνωση, "Πρόταση Στρατηγικής βελτίωσης του περιβάλλοντος στις ευρωπαϊκές πόλεις", Βρυξέλλες 2006.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ, "Περιβάλλον 2010:Το Μέλλον μας, η επιλογή μας- Έκτο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον", Βρυξέλλες 2001.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ-Ανακοίνωση, "Πολιτική Συνοχής και Πόλεις: Η συμβολή των Πόλεων και των πολεοδομικών συγκροτημάτων στην ανάπτυξη και την απασχόληση στις περιφέρειες", Βρυξέλλες 2006.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ-Ανακοίνωση, "Ολοκληρωμένες κατευθυντήριες γραμμές για την ανάπτυξη και την απασχόληση (2005-2008)", Απρίλιος 2005.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ-Ανακοίνωση, "Ίσες ευκαιρίες για τα άτομα με αναπηρίες: ένα ευρωπαϊκό σχέδιο δράσης", Οκτώβριος 2003.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ-Ανακοίνωση, "Η κατάσταση των ατόμων με αναπηρία στη διευρυμένη Ευρωπαϊκή Ένωση: το ευρωπαϊκό σχέδιο δράσης 2006 - 2007 ", Νοέμβριος 2005.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ-Ανακοίνωση, "Χάρτης πορείας για την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών 2006-2010"

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ-Ανακοίνωση, «Πολιτική της καινοτομίας: ενημέρωση προσέγγισης της Ένωσης στο πλαίσιο στρατηγικής της Λισσαβόνας» Μάρτιος 2003.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ-Ανακοίνωση, «Κινητοποίηση του πνευματικού δυναμικού της Ευρώπης : ενδυνάμωση των πανεπιστημίων ώστε να εξασφαλισθεί η πλήρης συμβολή τους στη στρατηγική της Λισσαβόνας», Απρίλιος 2005.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ-Ανακοίνωση, «Πρωώθηση της στρατηγικής της Λισσαβόνας - Μεταρρυθμίσεις για μια διευρυμένη Ένωση » Μάιος 2004.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ-Ανακοίνωση, «Κοινές ενέργειες για την ανάπτυξη και την απασχόληση: το κοινοτικό πρόγραμμα της Λισσαβόνας», Ιούλιος 2005.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ-Ανακοίνωση, "Η ευρωπαϊκή πολιτική μεταφορών με ορίζοντα το έτος 2010: η ώρα των επιλογών", 2001.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ-Ανακοίνωση, "Προς μία ευρωπαϊκή στρατηγική για την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού", 2000.

EUROPEAN COMMISSION-Research, "Today's Plan, Europe's Future", 2006.

Ανακοινώσεις-Αποφάσεις Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, "Ανανεωμένη Στρατηγική της ΕΕ για την Αειφόρο Ανάπτυξη", Βρυξέλλες 26.06.2006.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ-Απόφαση, "Θέσπιση ενός προγράμματος-πλαίσιο για την καινοτομία και την ανταγωνιστικότητα (2007-2013)", Απρίλιος 2005

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ Απόφαση αριθ. 1982/2006/ΕΚ, " Έβδομο πρόγραμμα-πλαίσιο δραστηριοτήτων έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και επίδειξης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (2007-2013) ", Δεκεμβρίου 2006.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ Απόφαση αριθ. 969/2006/ΕΚ του Συμβουλίου, "Έβδομο πρόγραμμα-πλαίσιο δραστηριοτήτων πυρηνικής έρευνας και εκπαίδευσης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας (Ευρατόμ) (2007-2011)", Δεκεμβρίου 2006.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ Απόφαση αριθ. 2179/98/ΕΚ του Συμβουλίου, "Περί αναθεώρησης του προγράμματος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας σχετικά με την πολιτική και τη δράση για το περιβάλλον και την βιώσιμη ανάπτυξη «Στόχος η Αειφορία»", Σεπτέμβριος 1998.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ Απόφαση αριθ. 1411/2001/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με "το κοινοτικό πλαίσιο συνεργασίας για την προαγωγή της βιώσιμης ανάπτυξης σε αστικό περιβάλλον" (ΕΕ L 191 της 13.7.2001, σ. 1), Ιούνιος 2001.

EUROPEAN COUNCIL, "GOTEBORG" 15 & 16 June 2001, Presidency Conclusions.

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

Decision No 1411/2001/EC, "Financial framework for the Urban environment", 2006.

Συζητήσεις, "Θεματική Στρατηγική για το Αστικό Περιβάλλον", Στρασβούργο 2006.

Ψήφισμα (2006/2061(INI)) Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με τη "Θεματική Στρατηγική για το Αστικό Περιβάλλον", Οκτώβριος 2006.

Ευρωπαϊκό Δικαστήριο

Απόφαση του Πρωτοδικείου, Υπόθεση T-176/01, Ferriere Nord SpA κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Νοέμβριος 2004.

Απόφαση, Υπόθεση A-279-B, Zander κατά της Σουηδίας, Νοέμβριος 1993.

Περιοδικά

INFOREGIO- PANORAMA, "Οι πόλεις στην υπηρεσία της ανάπτυξης, της απασχόλησης και της συνοχής", Ευρωπαϊκή Ένωση-Περιφερειακή Πολιτική, Απρίλιος 2006.

Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

93/c 138/01, "Στόχος η Αειφορία- Πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Κοινότητας σχετικά με την πολιτική και τη δράση για το περιβάλλον και την αειφόρο ανάπτυξη", 1993.

MEMO/06/9, "Questions and Answers on the thematic Strategy on the Urban Environment", 2006.

Ιστοσελίδες

www.sustainable.org Sustainable Communities Network

www.rec.org Regional Environmental Center

www.iclei.org International Council for Local Environmental Initiatives

www.euronet.uwe.ac.uk European Sustainable Cities & Towns Campaign

www.eurocities.org EUROCITIES

www.lgc.org Local Government Commission

www.minenv.gr Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ.

www.communities.gov.uk

www.europarl.europa.eu

www.cordis.com

www.nomosphysis.gr

www.interreg3c.net

www.medregio.org

www.leicester.gov.uk/

www.difu.de

www.wmap.cz/atlasen

www.praha-mesto.cz/zp/rocenky/eng.asp

[www.europa.eu.int/comm/dgs/ education culture/towntwin/index el.html](http://www.europa.eu.int/comm/dgs/education_culture/towntwin/index_el.html)

www.mairie-lille.fr

www.ursynow.pl

www.ec-gis.org/inspire

www.graz.at

www.ecoplan.ch/Projekte/citaire.html

www.ecogreens.gr

www.ekem.gr

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

L.A 21: LOCAL AGENDA

UNCD: ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ

ECI: EUROPEAN COMMON INDICATORS

CEMR: ΕΠΙΤΡΟΠΗ & ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΔΗΜΩΝ & ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

ESPD: ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ

REC: REGIONAL ENVIRONMENTAL CENTRE

Ε.Ε: ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

ΣΕΣ: ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΩΝ

Τ.Ε.Ε: ΤΕΧΝΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΟΤΑ: ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΜΚΟ: ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ

ΕΟΚ: ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

Ε.Κ: ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

ΟΟΣΑ: ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ & ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΟΗΕ: ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ

Η.Π.Α: ΗΝΩΜΕΝΕΣ ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

ΣΤΕ: ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ

ΥΠΕΧΩΔΕ: ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ & ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΡΓΩΝ

ΦΕΚ: ΦΥΛΛΟ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

Συντ: ΣΥΝΤΑΓΜΑ

Αρθρ: ΑΡΘΡΟ

Παρ: ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ

ΕΟΧ: ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ

ΕΣΔΑ: ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΣυνΘΕΚ: ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ

ΠΒΟΑ: ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΑ ΒΙΩΣΙΜΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

ΕΣΑ: ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

ΠΚΑ: ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

ΤΠΕ: ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ

ΕΧΕ: ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΕΟΠ: ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Ε.Τ.Π.Α.: ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΚΤ: ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΕΤΕπ: ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

Ο.Σ.Ε: ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΙΣΤΑΜΕ: ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ ΑΝΔΡΕΑΣ

ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

ΔΔΜ: ΔΙΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΔΙΚΤΥΑ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ

ΕΚΕΜ: ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΚΑΙ ΤΕΚΜΗΤΙΩΣΗΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με τη θεματική Στρατηγική για το αστικό Περιβάλλον A6-0233/2006 (26-9-2006).

Οι κύριες προτάσεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με τη θεματική στρατηγική που πρότεινε για το περιβάλλον είναι ότι η Επιτροπή θα πρέπει να προτείνει έναν στόχο κατά κεφαλήν χώρων πρασίνου για τις νέες αστικές περιοχές που αναπτύσσονται. Επιπλέον, κατά τη διαχείριση του αστικού χώρου, την επέκταση των χώρων πρασίνου, την επέκταση των πόλεων και την εγκατάσταση νέων οικισμών θα πρέπει να παραμείνουν άκτιστες μεγάλες φυσικές εκτάσεις. Αυτές είναι δύο από τις προτάσεις που έκαναν οι ευρωβουλευτές, υιοθετώντας σήμερα την έκθεση του κ. Gyula HEGYI (ΣΕΚ, HU).

Η έκθεση πρωτοβουλίας του Ούγγρου πολιτικού αφορά στην θεματική στρατηγική για το αστικό περιβάλλον και καταπιάνεται με την αστική διαχείριση, τις αστικές μεταφορές και τον πολεοδομικό σχεδιασμό.

Οι ευρωβουλευτές καλούν τα κράτη μέλη να δώσουν προτεραιότητα στη χρηματοδότηση έργων, μέσω των οποίων μπορούν να τεθούν σε εφαρμογή τα **σχέδια αειφόρου αστικής διαχείρισης**, καθώς και έργων που περιορίζουν τις κατασκευές σε υπαίθριους χώρους και προάγουν τις κατασκευές σε εγκαταλελειμμένες περιοχές. Τα κράτη μέλη θα πρέπει ακόμη "να προωθήσουν τη δενδροφύτευση στους δρόμους και τον χαρακτηρισμό περισσότερων χώρων πρασίνου". Οι ευρωβουλευτές υποστηρίζουν επίσης την προαγωγή της λιπασματοποίησης αντί της καύσης των φυτικών αποβλήτων προκειμένου να αποφευχθεί η τοπική πρόκληση ρύπανσης. Θεωρούν δε ότι "πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη σημασία στον περιορισμό και την εξάλειψη των ακαθαρσιών, των απορριμμάτων, των γκράφιτι, και των περιττωμάτων των ζώων και στον περιορισμό του υπερβολικού θορύβου που προέρχεται από ηχοσυστήματα».

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο υπογραμμίζει την ανάγκη να ενθαρρυνθεί η αύξηση της χρήσης των δημόσιων και **μαζικών μεταφορών** στις αστικές περιοχές. Επιπλέον, θεωρεί απαραίτητη την προσαρμογή των υπηρεσιών αστικών συγκοινωνιών τόσο στις

χωροταξικές απαιτήσεις (ιστορικά κέντρα, περιφερειακές ζώνες, συνδέσεις με αεροδρόμια, σιδηροδρομικούς σταθμούς, βιομηχανικές και εμπορικές περιοχές, κλπ.) όσο και στις ανάγκες του πληθυσμού και τις δημογραφικές μεταβολές (ηλικιωμένοι, ανάπηροι, κλπ.). Παράλληλα, καλεί τα κράτη μέλη, σε συνεργασία με τις τοπικές αρχές, να καταβάλλουν προσπάθειες για να επιτευχθεί μετάβαση της ενδοαστικής αναλογίας χιλιομέτρων ανά επιβάτη ύψους τουλάχιστον 5% σε αειφόρες μεθόδους μεταφοράς, όπως τα δημόσια μέσα μεταφοράς και η ποδηλασία, εντός 2002-2012.

Οι ευρωβουλευτές επισημαίνουν ακόμη στα κράτη μέλη την υποχρέωσή τους κατά τη διαμόρφωση των πόλεων να λαμβάνουν υπόψη τους πιο ευάλωτους χρήστες των οδών, για παράδειγμα μέσω της μείωσης των επιτρεπόμενων ανώτατων ορίων ταχύτητας ή της δημιουργίας ζωνών όπου δεν επιτρέπεται η κυκλοφορία αυτοκινήτων σε κέντρα πόλεων ή κατοικημένες περιοχές. Με τον τρόπο αυτόν θα μειωθούν οι νεκροί των τροχαίων ατυχημάτων κατά 50% έως το 2010, όπως ορίζεται στη Λευκή Βίβλο για την ευρωπαϊκή πολιτική μεταφορών. Τέλος, για να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα της κλιματικής αλλαγής στις πόλεις, όπως η έλλειψη φυσικού αερισμού που προκύπτει σε περιόδους με πολύ υψηλές θερμοκρασίες και έντονη ατμοσφαιρική ρύπανση, το Κοινοβούλιο τονίζει ότι ο πολεοδομικός σχεδιασμός "θα πρέπει να περιλαμβάνει κλιματολογικές έρευνες για τις πόλεις, προκειμένου να αποφευχθεί η δημιουργία αεροσηράγγων από τα ψηλά κτίρια". Προσθέτει δε ότι η απώλεια χώρων πρασίνου μειώνει τον φυσικό αερισμό. Τέλος, επισημαίνει τη σημασία της αποκατάστασης παλαιών σωλήνων νερού και αποχετευτικών συστημάτων στις πόλεις¹⁴⁹.

¹⁴⁹ www.europarl.europa.eu/news/expert/infopress_page

Η Διακήρυξη των Πράσινων Πόλεων –Ιούνιος 2005

Στις 5 Ιουνίου του 2005, την Παγκόσμια Ημέρα Περιβάλλοντος, στο Σαν Φρανσίσκο των ΗΠΑ, 50 δήμαρχοι πόλεων από όλον τον κόσμο διαμόρφωσαν και υπέγραψαν την Διακήρυξη Πράσινων Πόλεων, μια σειρά Συμφωνιών για το Αστικό Περιβάλλον. Πρόκειται για ένα σημαντικό κείμενο του Περιβαλλοντικού Προγράμματος των Ηνωμένων Εθνών (UNEP), το οποίο επιχειρείται να εφαρμοστεί και από τις ελληνικές τοπικές αρχές.

Τα θέματα στα οποία έγιναν συμφωνίες για το αστικό περιβάλλον είναι τα εξής: ενέργεια, μείωση απορριμμάτων, αστικός σχεδιασμός, αστική φύση, μεταφορές, περιβαλλοντική υγεία και νερό.

Οι 21 δράσεις που συνιστούν τις Συμφωνίες για το Αστικό Περιβάλλον είναι οργανωμένες κατά περιβαλλοντικά θέματα. Το θέμα **Ενέργεια** περιλαμβάνει δράσεις για την αύξηση της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και μείωσης της κατανάλωσης ενέργειας μέσα σε 7 χρόνια και ταυτόχρονα την υιοθέτηση ενός σχεδίου για τη μείωση των αερίων του θερμοκηπίου κατά το 25% μέχρι το 2030. Ο άξονας **Μείωση απορριμμάτων** περιλαμβάνει τη καθιέρωση μιας πολιτικής ώστε να επιτευχθεί μηδενική εισροή απορριμμάτων στις χωματερές και τα εργοστάσια καύσης ως το 2040 καθώς και την εφαρμογή προγραμμάτων ανακύκλωσης και κομποστοποίησης «φιλικών προς χρήση». Ο άξονας του **Αστικού σχεδιασμού** περιλαμβάνει την υιοθέτηση μιας πολιτικής που καθιερώνει ένα σύστημα προδιαγραφών «πράσινων κτιρίων» που εφαρμόζεται σε όλα τα δημοτικά κτίρια. Ο άξονας **Αστική Φύση** επιχειρεί τη διασφάλιση ενός δημόσιου πάρκου ή ελεύθερου χώρου ψυχαγωγίας σε απόσταση 500 μέτρων από κάθε κάτοικο της πόλης καθώς και την υιοθέτηση νομοθεσίας που προστατεύει τους κρίσιμους για το οικοσύστημα φυσικούς διαδρόμους. Ο άξονας **Μεταφορές** επιχειρεί την υλοποίηση μιας πολιτικής που επεκτείνει τη φτηνή κάλυψη με δημόσιες μεταφορές σε απόσταση μισού χιλιομέτρου από κάθε κάτοικο της πόλης μέσα σε 10 χρόνια και επιπλέον τη μείωση των ταξιδιών με αυτοκίνητο με 1 μόνο άτομο κατά 10% μέσα σε 7 χρόνια. Με το πρόγραμμα της **Περιβαλλοντικής υγείας** επιχειρείται η προαγωγή της δημόσιας υγείας και των περιβαλλοντικών ωφελειών με την υποστήριξη τοπικά παραγόμενων βιολογικών προϊόντων καθώς και την καθιέρωση ενός δείκτη Ποιότητας αέρα ώστε να μειωθούν οι ρύποι κατά 10% σε 7 χρόνια. Τέλος, ο άξονας **Νερό** περιλαμβάνει την ανάπτυξη πολιτικών ώστε να αυξηθεί η πρόσβαση σε πόσιμο νερό με στόχο να γίνει προσβάσιμο

σε όλους μέχρι το 2015, επιπλέον επιχειρείται η προστασία της οικολογικής ακεραιότητας των πηγών πόσιμου νερού της πόλης καθώς και η υιοθεσία οδηγιών διαχείρισης των υγρών αποβλήτων κατά 10 % σε 7 χρόνια.

Από την μέρα που υπογράφηκε η διακήρυξη των Πράσινων πόλεων και ως την Παγκόσμια Ημέρα της Γης του 2012, οι πόλεις θα εργαστούν για την εφαρμογή όσο δυνατών περισσότερων από τις 21 Δράσεις των παραπάνω θεμάτων. Η ικανότητα των πόλεων να ενεργοποιήσουν τοπικούς περιβαλλοντικούς νόμους και πολιτικές διαφέρει σε μεγάλο βαθμό. Ωστόσο, η επιτυχία των Συμφωνιών τελικά θα κριθεί στη βάση των δράσεων που έγιναν. Για αυτό οι Συμφωνίες μπορούν να εφαρμοστούν μέσω προγραμμάτων και δραστηριοτήτων ακόμη και όπου οι πόλεις δεν έχουν την απαιτούμενη νομοθετική εξουσία για καθιέρωση νόμων. Τέλος, για να αναγνωριστεί η πρόοδος των πόλεων στην εφαρμογή των Συμφωνιών, ένα Πρόγραμμα Πράσινων Αστεριών Πόλεων θα δημιουργηθεί. Στο τέλος των 7 χρόνων η κάθε πόλη ανάλογα με τη πρόοδο που έχει σημειώσει στις παραπάνω δράσεις θα αναγνωρίζεται σαν μια πόλη 4, 3, 2, 1 αστέρα¹⁵⁰.

¹⁵⁰ www.ecogreens.gr

Οι Γενικοί Στόχοι Του Μελλοντικού Προγράμματος Progress

Οι γενικοί του στόχοι του προγράμματος είναι:

- βελτίωση των γνώσεων και της κατανόησης της κατάστασης που επικρατεί στα κράτη μέλη μέσω της ανάλυσης, αξιολόγησης και στενής παρακολούθησης των πολιτικών·
- υποστήριξη της εκπόνησης στατιστικών εργαλείων και μεθόδων και κοινών δεικτών·
- υποστήριξη και (η) παρακολούθηση της εφαρμογής της νομοθεσίας και των πολιτικών στόχων·
- προώθηση της δικτύωσης, της αμοιβαίας μάθησης και του εντοπισμού και της διάδοσης ορθών πρακτικών στο επίπεδο της Ένωσης·
- μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση των ενδιαφερόμενων μερών και του κοινού σχετικά με τις πολιτικές που επιδιώκονται στο πλαίσιο κάθε ενός από τους πέντε τομείς δράσης·
- ενίσχυση της ικανότητας των κύριων δικτύων της Ένωσης να προωθούν και να ενισχύουν τις πολιτικές της.

ΟΙ ΤΟΜΕΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΑ ΕΙΔΗ ΔΡΑΣΗΣ

Το πρόγραμμα διαιρείται στους ακόλουθους πέντε τομείς:

- απασχόληση
- κοινωνική προστασία και ενσωμάτωση
- όροι εργασίας
- καταπολέμηση των διακρίσεων και ποικιλομορφία
- ισότητα των φύλων

Το πρόγραμμα χρηματοδοτεί τα ακόλουθα είδη δραστηριοτήτων:

- δραστηριότητες ανάλυσης·
- δραστηριότητες αμοιβαίας μάθησης, ευαισθητοποίησης και διάδοσης·
- ενίσχυση των κύριων συντελεστών δηλ. συμμετοχή στα έξοδα λειτουργίας των κύριων δικτύων της Ένωσης, σύσταση ομάδων εργασίας, χρηματοδότηση σεμιναρίων κατάρτισης, δημιουργία δικτύων εξειδικευμένων οργανισμών και

παρατηρητηρίων σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ανταλλαγή προσωπικού μεταξύ των εθνικών διοικήσεων και συνεργασία με διεθνή θεσμικά όργανα.

Για καθένα από τους διαφόρους τομείς, το πρόγραμμα παρουσιάζει μια σειρά λειτουργικών στόχων.

Απασχόληση

Στόχος του τομέα αυτού είναι η υλοποίηση της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση με τους ακόλουθους τρόπους:

- βελτιώνοντας την κατανόηση της κατάστασης όσον αφορά την απασχόληση, ιδίως με αναλύσεις και μελέτες και με την ανάπτυξη στατιστικών και δεικτών.
- παρακολουθώντας και αξιολογώντας την υλοποίηση των ευρωπαϊκών κατευθυντήριων γραμμών και συστάσεων για την απασχόληση και αναλύοντας την αλληλεπίδραση ανάμεσα στην ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση και άλλους τομείς πολιτικής.
- διοργανώνοντας ανταλλαγές σχετικά με πολιτικές και διαδικασίες και προωθώντας την αμοιβαία μάθηση στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση.
- αυξάνοντας την ευαισθητοποίηση, διαδίδοντας πληροφορίες και προωθώντας τη συζήτηση, κυρίως μεταξύ των περιφερειακών και τοπικών συντελεστών και των κοινωνικών εταίρων.

Κοινωνική προστασία και ενσωμάτωση

Ο τομέας αυτός έχει ως στόχο την εφαρμογή της ανοιχτής μεθόδου συντονισμού στον τομέα της κοινωνικής προστασίας και ενσωμάτωσης με τους ακόλουθους τρόπους:

- βελτιώνοντας την κατανόηση (των) θεμάτων που έχουν σχέση με τη φτώχεια, της κοινωνικής προστασίας και των πολιτικών ενσωμάτωσης, ιδίως με αναλύσεις και μελέτες και με την ανάπτυξη στατιστικών και δεικτών.
- παρακολουθώντας και αξιολογώντας την εφαρμογή της ανοιχτής μεθόδου συντονισμού στον τομέα της κοινωνικής προστασίας και ενσωμάτωσης και αναλύοντας την αλληλεπίδραση ανάμεσα σε αυτή την ανοιχτή μέθοδο συντονισμού και άλλους τομείς πολιτικής.
- διοργανώνοντας ανταλλαγές σχετικά με πολιτικές και διαδικασίες και προωθώντας την αμοιβαία μάθηση στο πλαίσιο της στρατηγικής για την κοινωνική προστασία και την απασχόληση.

- αυξάνοντας την ευαισθητοποίηση, διαδίδοντας πληροφορίες και προωθώντας τη συζήτηση, κυρίως μεταξύ των περιφερειακών και τοπικών συντελεστών και των κοινωνικών εταίρων·
- αναπτύσσοντας την ικανότητα των κύριων δικτύων της Ένωσης (όπως, για παράδειγμα, των δικτύων εθνικών εμπειρογνομόνων ή μη κυβερνητικών οργανώσεων) να υλοποιούν τους πολιτικούς στόχους της Ένωσης.

Όροι εργασίας

Ο τομέας αυτός έχει ως στόχο την υποστήριξη της βελτίωσης του εργασιακού περιβάλλοντος και των όρων εργασίας συμπεριλαμβανομένης της υγείας και της ασφάλειας στην εργασία, με τους ακόλουθους τρόπους:

- βελτιώνοντας την κατανόηση της κατάστασης όσον αφορά τους όρους εργασίας, ιδίως με αναλύσεις και μελέτες και με την ανάπτυξη στατιστικών και δεικτών, καθώς και αξιολογώντας τον αντίκτυπο της ισχύουσας νομοθεσίας και των σημερινών πολιτικών και πρακτικών·
- στηρίζοντας την εφαρμογή της εργατικής νομοθεσίας της Ένωσης με την ενίσχυση της παρακολούθησης, την κατάρτιση των νομικών, τη σύνταξη οδηγιών και τη δημιουργία δικτύων εξειδικευμένων οργανισμών·
- αναλαμβάνοντας προληπτική δράση και προωθώντας την καλλιέργεια πνεύματος πρόληψης στον τομέα της υγείας και ασφάλειας στην εργασία·
- αυξάνοντας την ευαισθητοποίηση, διαδίδοντας πληροφορίες και προωθώντας τη συζήτηση σχετικά με τις κύριες προκλήσεις και τα θέματα πολιτικής όσον αφορά τους όρους εργασίας.

Καταπολέμηση των διακρίσεων και ποικιλομορφία

Ο τομέας αυτός έχει ως στόχο την υποστήριξη της αποτελεσματικής εφαρμογής της αρχής της μη διάκρισης και την προώθηση της ενσωμάτωσής της στις πολιτικές της Ένωσης, με τους ακόλουθους τρόπους:

- βελτιώνοντας την κατανόηση της κατάστασης όσον αφορά τις διακρίσεις, ιδίως με αναλύσεις και μελέτες και με την ανάπτυξη στατιστικών και δεικτών, καθώς και αξιολογώντας τον αντίκτυπο της ισχύουσας νομοθεσίας και των σημερινών πολιτικών και πρακτικών·
- στηρίζοντας την εφαρμογή της νομοθεσίας της Ένωσης κατά των διακρίσεων με την ενίσχυση της παρακολούθησης, την κατάρτιση των νομικών και τη δικτύωση εξειδικευμένων οργανισμών που ασχολούνται με την καταπολέμηση των διακρίσεων·

- αυξάνοντας την ευαισθητοποίηση, διαδίδοντας πληροφορίες και προωθώντας τη συζήτηση σχετικά με τις κύριες προκλήσεις και τα θέματα πολιτικής που αφορούν τις διακρίσεις και την ενσωμάτωση της καταπολέμησης των διακρίσεων στις πολιτικές της Ένωσης·
- αναπτύσσοντας την ικανότητα των κύριων δικτύων της Ένωσης (όπως, για παράδειγμα, των δικτύων εθνικών εμπειρογνομόνων ή μη κυβερνητικών οργανώσεων) να υλοποιούν τους πολιτικούς στόχους της Ένωσης.

Ισότητα των φύλων

Ο τομέας αυτός έχει ως στόχο την αποτελεσματική εφαρμογή της αρχής της ισότητας των φύλων και προωθεί την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου στις πολιτικές της ΕΕ:

- βελτιώνοντας την κατανόηση της κατάστασης όσον αφορά θέματα ισότητας και ενσωμάτωσης της διάστασης του φύλου στις πολιτικές, ιδίως με αναλύσεις και μελέτες και με την ανάπτυξη στατιστικών και δεικτών, καθώς και αξιολογώντας τον αντίκτυπο της ισχύουσας νομοθεσίας και των σημερινών πολιτικών και πρακτικών·
- ενισχύοντας την εφαρμογή της νομοθεσίας της Ένωσης για την ισότητα των φύλων με την ενίσχυση της παρακολούθησης, την κατάρτιση των νομικών και τη δικτύωση εξειδικευμένων φορέων που ασχολούνται με θέματα ισότητας·
- αυξάνοντας την ευαισθητοποίηση, διαδίδοντας πληροφορίες και προωθώντας τη συζήτηση σχετικά με τις κύριες προκλήσεις και τα θέματα πολιτικής που αφορούν την ισότητα των φύλων και την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου στις πολιτικές·
- αναπτύσσοντας την ικανότητα των κύριων δικτύων της Ένωσης (όπως, για παράδειγμα, των δικτύων εθνικών εμπειρογνομόνων ή μη κυβερνητικών οργανώσεων) να υλοποιούν τους πολιτικούς στόχους της Ένωσης.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΡΙΤΩΝ ΧΩΡΩΝ

Πρόσβαση στο πρόγραμμα έχουν όλοι οι δημόσιοι και/ή ιδιωτικοί φορείς, συντελεστές και οργανισμοί, ιδίως οι ακόλουθοι:

- τα κράτη μέλη·
- δημόσιοι οργανισμοί απασχόλησης·
- τοπικές και περιφερειακές αρχές

- εξειδικευμένοι φορείς που προβλέπονται στη νομοθεσία της Ένωσης·
- κοινωνικοί εταίροι·
- μη κυβερνητικές οργανώσεις οργανωμένες σε επίπεδο Ένωσης·
- πανεπιστήμια και ερευνητικά ιδρύματα·
- εμπειρογνώμονες στην αξιολόγηση
- εθνικές στατιστικές υπηρεσίες·
- μέσα μαζικής ενημέρωσης.

Το πρόγραμμα είναι επίσης ανοιχτό της χώρας ΕΖΕΣ/ΕΟΧ, στις υποψήφιες συνδεδεμένες χώρες καθώς και στις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων που συμμετέχουν στη διαδικασία σταθεροποίησης και σύνδεσης.

ΤΡΟΠΟΣ ΑΙΤΗΣΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ

Οι ενέργειες μπορούν να χρηματοδοτούνται ως εξής:

- με σύμβαση παροχής υπηρεσιών κατόπιν πρόσκλησης υποβολής προτάσεων·
- με μερική επιχορήγηση κατόπιν πρόσκλησης υποβολής προτάσεων. Στην περίπτωση αυτή, η συγχρηματοδότηση από την Ένωση δεν μπορεί να υπερβαίνει, κατά κανόνα, το 80 % του συνόλου των δαπανών που επιβαρύνουν το δικαιούχο.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Ο προτεινόμενος προϋπολογισμός ανέρχεται στα 628.8 εκατ. ευρώ για την περίοδο 2007-2013. Η κατανομή των πόρων στους διάφορους τομείς του προγράμματος τηρεί τα ακόλουθα κατώτατα όρια.

- Απασχόληση 21 %
- Κοινωνική προστασία και ενσωμάτωση 28 %
- Όροι εργασίας 8 %
- Καταπολέμηση των διακρίσεων και 23 %
- ποικιλομορφία
- Ισότητα των φύλων 8 %

Το υπόλοιπο 12% αποτελεί αποθεματικό και διαχειριστικές δαπάνες του προγράμματος.

ΑΠΛΟΥΣΤΕΥΣΗ

Η προτεινόμενη προσέγγιση θα συμβάλει στον κύριο στόχο της απλούστευσης των μέσων τόσο όσον αφορά τη νομοθεσία και τη διαχείριση όσο και τον εξορθολογισμό της διάρθρωσης του προϋπολογισμού.

Η Επιτροπή θα επικουρείται στην εφαρμογή του προγράμματος από μία μόνο επιτροπή προγράμματος, αντί για τις τέσσερις που υπάρχουν σήμερα.

ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Η Επιτροπή εκπονεί ετήσια έκθεση δραστηριοτήτων και τη διαβιβάζει στην επιτροπή προγράμματος. Το πρόγραμμα υπόκειται επίσης σε ενδιάμεση αξιολόγηση. Ένα έτος μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος η Επιτροπή διεξάγει, με τη συνδρομή εξωτερικών εμπειρογνομόνων, εκ των υστέρων αξιολόγηση που καλύπτει ολόκληρο το πρόγραμμα διεξάγεται ένα έτος μετά τη λήξη του προγράμματος, να μετρηθεί ο αντίκτυπος των στόχων του προγράμματος και η κοινοτική προστιθέμενη αξία του.

ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Στην ανακοίνωσή της με τίτλο «Η οικοδόμηση του κοινού μας μέλλοντος - Προκλήσεις πολιτικής και δημοσιονομικά μέσα της διευρυμένης Ένωσης » η Επιτροπή χαρακτηρίζει την εφαρμογή της ατζέντας κοινωνικής πολιτικής ως σημαντικό εργαλείο για τη συμβολή στην επίτευξη του στόχου της ανταγωνιστικότητας για την οικονομική μεγέθυνση και την απασχόληση.

Για την επίτευξη των στόχων της Λισσαβόνας η ατζέντα κοινωνικής πολιτικής βασίζεται σε ένα συνδυασμό μέσων, κυρίως στη νομοθεσία, την ανοιχτή μέθοδο συντονισμού, τον ευρωπαϊκό κοινωνικό διάλογο καθώς και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και ορισμένα άλλα χρηματοδοτικά μέσα που διαχειρίζεται απευθείας η Επιτροπή.

Η Επιτροπή προτείνει το πρόγραμμα PROGRESS με στόχο την απλούστευση και τον εξορθολογισμό των χρηματοδοτικών μέσων στον τομέα της απασχόλησης και της κοινωνικής πολιτικής

Το Πρόγραμμα Πλαίσιο για την Καινοτομία

Το ΠΚΠ θα διασφαλίσει μια απλή εφαρμογή των στόχων του. Προς την κατεύθυνση αυτή, θα δημιουργηθούν πολλές συνεργασίες εσωτερικό του. Έτσι, τα μέσα εφαρμογής (οικονομικά μέσα, σχέδια, δίκτυα, ενέργειες ανάλυσης κ.λπ.) θα μπορέσουν να εφαρμοστούν για καθένα από τα επιμέρους προγράμματα. Αυτή η κοινή «εργαλειοθήκη» για τα διάφορα προγράμματα θα επιτρέψει την απλούστευση της λειτουργίας του προγράμματος πλαισίου για τους χρήστες. Το ΠΚΠ θα εφαρμοστεί όχι μόνο στις πειραματικές και δοκιμασμένες ενέργειες αλλά θα εισαγάγει επίσης νέα μέσα.

Πολλά κοινοτικά οικονομικά μέσα θα συμμετάσχουν στην στήριξη των επιχειρήσεων. Ο μηχανισμός υπέρ των καινοτόμων ΜΜΕ και εκείνων με ισχυρή ανάπτυξη (MIC) θα ευνοήσει έτσι την προσφορά κεφαλαίου εκκίνησης και έναρξης λειτουργίας των ΜΜΕ σε αρχικό στάδιο και νέο στοιχείο που εισάγεται από το ΠΚΠ, την προσφορά κεφαλαίου « παρακολούθησης » κατά τη διάρκεια της φάσης επέκτασης. Ο μηχανισμός εγγύησης των ΜΜΕ θα διευκολύνει από πλευράς του την πρόσβασης των ΜΜΕ στην χρηματοδότηση μέσω δανείου (δανείου ή χρηματοδοτική μίσθωση), στην μικροπίστωση και στα ίδια κεφάλαια ή στα οίωνα ίδια κεφάλαια. Ο μηχανισμός αυτός θα επιτρέψει επίσης ένα νέο μέσο τιτλοποίησης των χαρτοφυλακίων τραπεζικών δανείων, που θα επιτρέψει την κινητοποίηση συμπληρωματικών μέσων χρηματοδότησης μέσω δανείων στις ΜΜΕ.

Το ΠΚΠ θα ενισχύσει και θα αναπτύξει της υπηρεσίες στήριξης υπέρ των επιχειρήσεων και της καινοτομίας. Αυτές οι τελευταίες θα διαδώσουν στις επιχειρήσεις πληροφορίες σχετικές με τις πολιτικές, τη νομοθεσία, και τα προγράμματα της Κοινότητας, ιδίως αναφορικά με την εσωτερική αγορά και τα προγράμματα-πλαίσια για την έρευνα. Οι υπηρεσίες αυτές θα προσφέρουν επίσης στις επιχειρήσεις πληροφορίες σχετικά με την μεταφορά και καινοτομιών, τεχνολογιών και γνώσεων. Θα εξασφαλίσουν εξάλλου μια επιστροφή πληροφόρησης από τις επιχειρήσεις με σκοπό τις αξιολογήσεις αντίκτυπου και για την εκπόνηση πολιτικών.

Ένα νέος μηχανισμός θα υποστηρίξει εξάλλου τη συνεργασία μεταξύ εθνικών και περιφερειακών προγραμμάτων προώθησης της καινοτομίας στις επιχειρήσεις, προσφέροντας έτσι στις επιχειρήσεις πρόσθετα μέσα για να επωφεληθούν των ιδεών, της τεχνογνωσίας, των ευκαιριών της αγοράς σε άλλες ευρωπαϊκές περιφέρειες.

Το πρόγραμμα-πλαίσιο θα υποστηρίξει εξάλλου τα σχέδια προ της εμπορικής εφαρμογής. Ο στόχος τους θα συνιστάται στην προαγωγή την διάθεση στην αγορά και την οικονομική αποτελεσματική εκμετάλλευση τεχνολογιών, η τεχνικής επίδειξη των οποίων πραγματοποιήθηκε ήδη με επιτυχία αλλά που δεν έχουν ακόμα διατεθεί στο εμπόριο. Τα σχέδια αυτά θα εφαρμοσθούν μέσω μιας εταιρικής σχέσης δημοσίου-ιδιωτικού τομέα.

Σε ό,τι αφορά τον τομέα της ενέργειας, η εφαρμογή του προγράμματος «Ευφυής ενέργεια - Ευρώπη» θα ανατεθεί στον «εκτελεστικό οργανισμό για την ευφυή ενέργεια» του οποίου η εντολή θα επεκταθεί.

Για να βελτιστοποιηθεί η ροή των γνώσεων και των ιδεών, θα συνεχισθεί με βάση την ανοικτή μέθοδο συντονισμού και θα συμπληρωθεί από νέες δραστηριότητες σύζευξης που θα βοηθούν τα κράτη μέλη και τις περιφέρειες να επωφελούνται από παραδείγματα καλών πρακτικών.

Συνοχή με άλλες κοινοτικές πολιτικές

Το ΠΚΠ θα συνδυαστεί με άλλες σημαντικές κοινοτικές πρωτοβουλίες. Οι διάφορες ενέργειές τους θα εφαρμοστούν παράλληλα και θα συμπληρωθούν αμοιβαία. Το πρόγραμμα-πλαίσιο θα συμμετάσχει έτσι στην υλοποίηση των κοινοτικών στόχων στον τομέα της έρευνας, της συνοχής, του περιβάλλοντος, της εκπαίδευσης και της κατάρτισης.

Το ΠΚΠ θα διευκολύνει έτσι την πρόσβαση στη χρηματοδότηση για τις επιχειρήσεις, οι δραστηριότητες των οποίων αφορούν την καινοτομία, την έρευνα και την ανάπτυξη. Θα βοηθήσει επίσης της επιχειρήσεις να συμμετάσχουν στο 7ο πρόγραμμα-πλαίσιο για την έρευνα και την τεχνολογική ανάπτυξη (7ο ΠΠ-ΕΤΑ).

Προϋπολογισμός

Το πρόγραμμα-πλαίσιο θα εκτείνεται σε περίοδο επτά ετών, από την 1η Ιανουαρίου 2007 έως την 31η Δεκεμβρίου 2013. Θα έχει προϋπολογισμό 4,213 δισ. ευρώ για όλη τη διάρκειά του.

Πλαίσιο

Η διαδικασία της Λισσαβόνας, στόχος της οποίας είναι να καταστεί η Ευρώπη η πλέον ανταγωνιστική και η πλέον δυναμική οικονομία της γνώσης στον κόσμο, έθεσε, όπως είναι φυσικό, την ανταγωνιστικότητα ως μια από τις κυριότερες πολιτικές μέριμνες της ΕΕ. Για να

ενισχυθεί η συνοχή μεταξύ των διαφόρων προγραμμάτων που συμμετέχουν στην κοινοτική προσπάθεια για μια μεγαλύτερη ανταγωνιστικότητα και ως απάντηση στους στόχους της ανανεωμένης στρατηγικής της Λισσαβόνας , η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει ένα πρόγραμμα-πλαίσιο για την καινοτομία και την ανταγωνιστικότητα.

Ίσες Ευκαιρίες για τα άτομα με Αναπηρίες

Κύρια επιτεύγματα σε κοινοτικό επίπεδο

Το Νοέμβριο του 2000 το Συμβούλιο ενέκρινε την οδηγία 2000/78/EK, δυνάμει της οποίας απαγορεύεται οποιαδήποτε άμεση ή έμμεση διάκριση λόγω θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού ως προς την πρόσβαση στην εργασία. Όσον αφορά την αναπηρία, η εν λόγω οδηγία αναγνωρίζει ότι η μη πρόβλεψη «εύλογων προσαρμογών» στο χώρο εργασίας δύναται να συνιστά διάκριση.

Το κοινοτικό πρόγραμμα δράσης για την καταπολέμηση των διακρίσεων (2001-2006) στοχεύει στη στήριξη των κρατών μελών στον αγώνα τους για την καταπολέμηση των διακρίσεων, ιδίως αυτών που πραγματοποιούνται λόγω αναπηρίας. Το πρόγραμμα αυτό παρέχει στην Επιτροπή τη δυνατότητα να χρηματοδοτεί ορισμένες δραστηριότητες: εκστρατείες, μελέτες, δημιουργία δικτύων και εταιρικών σχέσεων, υποστήριξη ορισμένων μη κυβερνητικών οργανώσεων (ΜΚΟ).

Η Επιτροπή στηρίζει τις προσπάθειες που καταβάλλονται σε διεθνές επίπεδο ώστε να διασφαλίζεται στα άτομα με αναπηρία η πλήρης και ισότιμη άσκηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων τους. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή τάσσεται υπέρ της σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών η οποία αποβλέπει στην προάσπιση και την προαγωγή των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία (βλ. την ανακοίνωση με τίτλο «Για ένα νομικά δεσμευτικό μέσο των Ηνωμένων Εθνών για την προώθηση και την προστασία των δικαιωμάτων και της αξιοπρέπειας των ατόμων με ειδικές ανάγκες»).

Προκειμένου να διευκολυνθεί η κινητικότητα των ατόμων με αναπηρία, η Επιτροπή έχει ήδη δεσμευτεί να μειώσει τον αριθμό των παροχών αναπηρίας οι οποίες δεν μπορούν να εξαχθούν από ένα κράτος μέλος σε άλλο [προβλεπόμενη τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1408/71 σχετικά με τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης].

Ωθηση χάρη στο Ευρωπαϊκό Έτος των ατόμων με ειδικές ανάγκες 2003

Το Ευρωπαϊκό Έτος των ατόμων με ειδικές ανάγκες πρόσφερε στα άτομα με αναπηρία σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο μια μοναδική ευκαιρία να προβάλουν τα ζητήματα

που τους αφορούσαν ιδιαίτερα, να συμβάλουν στον καθορισμό στοχοθετημένων στρατηγικών προτεραιοτήτων, και να ενθαρρύνουν τη λήψη ειδικών μέτρων. Διοργανώθηκαν χιλιάδες εκδηλώσεις, διασκέψεις και δημόσιες συζητήσεις προκειμένου να προαχθούν τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία και η πλήρης συμμετοχή τους στην κοινωνική και οικονομική ζωή, καθώς και για να ευαισθητοποιηθεί η κοινή γνώμη σχετικά με τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν τα άτομα αυτά καθημερινά στην κοινωνία μας.

Εκτός από τη μεταφορά της κοινοτικής οδηγίας που διαμορφώνει το γενικό πλαίσιο για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την επαγγελματική δραστηριότητα, εξαγγέλθηκαν νέα πολιτικά μέτρα, τα οποία ήδη εφαρμόζονται στα κράτη μέλη. Ενδεικτικά αναφέρεται η Δανία, η οποία κατάρτισε σχέδιο δράσης σχετικά με την αναπηρία, καθώς και προϋπολογισμό με σκοπό τη δημιουργία, κατά την προσεχή διετία, από 800 έως 1.200 νέων κατοικιών για τα άτομα με αναπηρία. Αναφέρεται επίσης η Γερμανία, η οποία εφάρμοσε το νέο νόμο για την ίση μεταχείριση των ατόμων με αναπηρία παράλληλα με την ανάπτυξη της προηγούμενης νομοθεσίας-πλαισίου.

Τόσο σε εθνικό όσο και σε κοινοτικό επίπεδο, το εν λόγω Ευρωπαϊκό Έτος λειτούργησε σαν εφαλτήριο για την εφαρμογή νέων πολιτικών μέτρων και την προώθηση ορισμένων σημαντικών πολιτικών πρωτοβουλιών.

Στρατηγικοί στόχοι για το μέλλον

Ο πρωταρχικός στόχος της Επιτροπής για τα προσεχή έτη έγκειται στην προώθηση των ίσων ευκαιριών για τα άτομα με αναπηρία, ώστε να δημιουργηθεί μια βιώσιμη δυναμική για την πλήρη ενσωμάτωσή τους στην κοινωνία. Για το σκοπό αυτό, η Επιτροπή πρέπει να μεριμνά για την υλοποίηση τριών επιχειρησιακών στόχων που αλληλοσυμπληρώνονται και αλληλοϋποστηρίζονται:

- πλήρης εφαρμογή της οδηγίας σχετικά με την ίση μεταχείριση όσον αφορά την απασχόληση και την εργασία, και έναρξη της δημόσιας συζήτησης για τη νέα στρατηγική με σκοπό την καταπολέμηση των διακρίσεων·
- ενσωμάτωση της διάστασης της αναπηρίας στις σχετικές κοινοτικές πολιτικές στο πλαίσιο των υφιστάμενων διαδικασιών (ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση, ευρωπαϊκή στρατηγική για την κοινωνική ενσωμάτωση, κ.λπ.)·
- καλύτερη πρόσβαση στα αγαθά, τις υπηρεσίες και το δομημένο περιβάλλον.

Για την επίτευξη αυτών των επιχειρησιακών στόχων, η Επιτροπή καταρτίζει ένα πολυετές σχέδιο δράσης με μη σταθερό ορίζοντα, το οποίο θα καλύπτει μια περίοδο που θα εκτείνεται έως το 2010. Τα διαδοχικά στάδια του εν λόγω σχεδίου θα καθορίζονται και θα παρουσιάζονται σε διετή έκθεση που θα εξετάζει τη γενική κατάσταση των ατόμων με αναπηρία. Η έκθεση αυτή θα λειτουργεί σαν βάση για τον καθορισμό νέων προτεραιοτήτων στο πλαίσιο των επόμενων σταδίων του σχεδίου δράσης.

Πρώτο στάδιο του σχεδίου δράσης (2004-2005)

Το πρώτο στάδιο αυτού του σχεδίου εκτείνεται σε δύο έτη (2004-2005) και εστιάζεται στη διαμόρφωση των απαραίτητων συνθηκών για την προώθηση της απασχόλησης των ατόμων με αναπηρία, διασφαλίζοντας παράλληλα την αυτονόμησή τους στον συγκεκριμένο τομέα. Οι τομείς προτεραιότητας για την ανάληψη δράσης εντάσσονται σε τέσσερις κατηγορίες: πρόσβαση στην απασχόληση και διατήρηση στην ενεργό ζωή· δια βίου εκπαίδευση και κατάρτιση· αξιοποίηση του δυναμικού των νέων τεχνολογιών· και, τέλος, προσβασιμότητα στο δημόσιο δομημένο περιβάλλον.

Πρόσβαση στην απασχόληση και διατήρηση στην ενεργό ζωή

Η οδηγία 2000/78/EK υποχρεώνει ορισμένα κράτη μέλη να τροποποιήσουν σημαντικά τις ισχύουσες ρυθμίσεις τους. Επηρεάζει, μάλιστα, πολύ τους εργαζομένους -τόσο του δημόσιου όσο και του ιδιωτικού τομέα- καθώς και τις πρακτικές τους όσον αφορά της απασχόληση των ατόμων με αναπηρία. Η ευαισθητοποίηση των οικείων φορέων είναι σημαντική για την αποτελεσματική εφαρμογή της εν λόγω οδηγίας. Για το λόγο αυτό, η Επιτροπή πραγματοποίησε, τον Ιούνιο του 2003, ενημερωτική εκστρατεία σε όλα τα κράτη μέλη προκειμένου να ενημερώσει τους εργοδότες και τους εργαζομένους για τα νέα δικαιώματά τους στο χώρο εργασίας.

Στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Έτους των ατόμων με ειδικές ανάγκες, τα υπουργεία Κοινωνικών Υποθέσεων και Απασχόλησης ενέκριναν, τον Ιούλιο του 2003, ψήφισμα σχετικά με την προαγωγή της απασχόλησης και της κοινωνικής ενσωμάτωσης των ατόμων με αναπηρία. Αυτό το ψήφισμα καλεί όλα τα κράτη μέλη, την Επιτροπή και τους κοινωνικούς εταίρους να συνεχίσουν τις προσπάθειές τους για την εξάλειψη των εμποδίων που παρουσιάζονται στην ενσωμάτωση και τη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία στην αγορά εργασίας.

Τα κυριότερα προγράμματα του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου και η κοινοτική πρωτοβουλία EQUAL χρηματοδοτούν ευρεία σειρά μέτρων που αποβλέπουν στην ενσωμάτωση των ατόμων με αναπηρία στην αγορά εργασίας, και επιχειρούν καινοτόμες προσεγγίσεις σχετικά με τις ιδιαίτερες πτυχές της ενσωμάτωσης στην αγορά εργασίας.

Η Επιτροπή κατέβαλε επίσης προσπάθειες στο πλαίσιο της πολιτικής ανταγωνισμού, εφόσον, το Νοέμβριο του 2002, εγκρίθηκε κανονισμός σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις για την απασχόληση, ο οποίος επιτρέπει στα κράτη μέλη να χρηματοδοτούν έως το 60% του ετήσιου μισθολογικού κόστους και τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης όταν μια επιχείρηση προσλαμβάνει εργαζόμενο με αναπηρία. Μπορεί επίσης να χορηγηθεί ενίσχυση για αποζημίωση της μειωμένης παραγωγικότητας καθώς και της προσαρμογής των χώρων.

Όσον αφορά την υγεία και την ασφάλεια στην εργασία, η οδηγία 89/654/ΕΚ σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές ασφάλειας και υγείας στους χώρους εργασίας προβλέπει ότι «οι χώροι εργασίας πρέπει να είναι διαρρυθμισμένοι έτσι ώστε να λαμβάνονται υπόψη, κατά περίπτωση, οι ειδικές ανάγκες των μειονεκτούντων εργαζομένων».

Για να ληφθούν καλύτερα υπόψη οι ανάγκες των ατόμων με αναπηρία, η Επιτροπή πρέπει να κάνει τα εξής:

- να ευαισθητοποιήσει τα κράτη μέλη σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας 2000/78/ΕΚ (ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την επαγγελματική δραστηριότητα)·
- να εντάξει αποτελεσματικότερα τις ανάγκες των ατόμων με αναπηρία στην ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση και στα μέτρα που χρηματοδοτούνται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο·
- να προωθήσει τον κοινωνικό διάλογο όσον αφορά την αναπηρία·
- να ευαισθητοποιήσει τις επιχειρήσεις σχετικά με την αναπηρία, ιδίως στο πλαίσιο της κοινωνικής ευθύνης τους·
- να προωθήσει την ένταξη των αναγκών των ατόμων με αναπηρία στους τομείς της υγείας και της ασφάλειας.

Δια βίου εκπαίδευση και κατάρτιση

Οι σύγχρονες τεχνολογίες της πληροφορίας και της επικοινωνίας (ΤΠΕ), που καθιστούν εφικτή τη μάθηση σε απευθείας σύνδεση («eLearning»), μπορεί να συμβάλουν στην άρση των εμποδίων που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία όσον αφορά την εκπαίδευση, την κατάρτιση και τη δια βίου μάθηση. Για το λόγο αυτό, στην πρόταση του προγράμματος eLearning της Επιτροπής αναφέρονται ρητώς οι ανάγκες των ατόμων με αναπηρία, καθώς και

το σχέδιο δράσης σχετικά με την εκμάθηση γλωσσών και τη γλωσσική πολυμορφία , και το σχέδιο δράσης σχετικά με τις δεξιότητες και την κινητικότητα .

Στους τομείς της εκπαίδευσης, της κατάρτισης και της νεολαίας, η Επιτροπή πρέπει να αναλάβει πολλές ενέργειες:

- να αποδώσει υψηλή προτεραιότητα στην προώθηση της ανταλλαγής ορθών πρακτικών και στον εντοπισμό των παραγόντων που συντελούν στην επιτυχή ενσωμάτωση των ατόμων με αναπηρία, στο πλαίσιο της εφαρμογής του προγράμματος εργασίας σχετικά με τους στόχους των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης·
- να εξετάσει ειδικότερα, στο πλαίσιο της κατάρτισης και της εφαρμογής του μελλοντικού προγράμματος δράσης eLearning (2004-2006), τις ιδιαίτερες ανάγκες των ατόμων με αναπηρία·
- να εντάξει στη διαδικτυακή πύλη PLOTEUS πληροφορίες που να απευθύνονται στα άτομα με αναπηρία·
- να αποδώσει ιδιαίτερη προσοχή στα επιμέρους προγράμματα για τα άτομα με αναπηρία των προγραμμάτων Socrates , Leonardo και Νεολαία ·
- να ελέγξει την ηλεκτρονική προσβασιμότητα των ιστοχώρων και των προϊόντων των μέσων ενημέρωσης για τη δια βίου εκπαίδευση και κατάρτιση.

Όσον αφορά την έρευνα, η Επιτροπή θα δημοσιοποιήσει και θα αξιοποιήσει τα πορίσματα των μελετών που διενεργήθηκαν εντός του έκτου προγράμματος-πλαισίου για την έρευνα (έβδομη προτεραιότητα « πολίτες και διακυβέρνηση στην κοινωνία που βασίζεται στη γνώση »

Αξιοποίηση του δυναμικού των νέων τεχνολογιών

Η τεχνολογική πρόοδος, ιδίως στον τομέα των ΤΠΕ, προσφέρει σημαντικές ευκαιρίες στα άτομα με αναπηρία ώστε να ξεπεράσουν τους λειτουργικούς περιορισμούς και έτσι να αποφύγουν τον αποκλεισμό τους από το ψηφιακό περιβάλλον.

Οι ενέργειες που αφορούν την προσβασιμότητα, οι οποίες συντελούνται στο πλαίσιο του σχεδίου δράσης e-Europe 2002 , απέφεραν ικανοποιητικά αποτελέσματα και πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο παρακολούθησης. Εξάλλου, μετά την πρωτοβουλία W3C/WAI, τα κράτη μέλη ενέκριναν οδηγίες για την προσβασιμότητα σε δημόσιους ιστοχώρους. Το Συμβούλιο εξέδωσε επίσης ψήφισμα σχετικά με την ηλεκτρονική προσβασιμότητα το Δεκέμβριο του 2002.

Σκοπός του σχεδίου δράσης eEurope 2005 είναι να διασφαλιστεί η συμμετοχή και η ισότιμη πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία και άλλων ομάδων μειονεκτούντων ατόμων στις μεγάλες καινοτομίες του τομέα των ηλεκτρονικών δημόσιων υπηρεσιών, της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης (e-government), της ηλεκτρονικής μάθησης (e-learning) και των ηλεκτρονικών υπηρεσιών υγείας (e-health), καθώς και η δημιουργία δυναμικού και προσβάσιμου περιβάλλοντος για το ηλεκτρονικό επιχειρείν (e-business).

Η Επιτροπή, για να επεκτείνει τη δράση της, πρέπει να αναλάβει ενέργειες στους ακόλουθους τομείς:

- έναρξη διαλόγου σε διεθνές επίπεδο σχετικά με τα ζητήματα και τις οδηγίες που αφορούν την προσβασιμότητα·
- ένταξη των κριτηρίων προσβασιμότητας για τις ΤΠΕ στις δημόσιες συμβάσεις και τις ηλεκτρονικές δημόσιες υπηρεσίες·
- προώθηση του «σχεδιασμού για όλους», βοηθητικών τεχνολογιών και προτύπων για την ηλεκτρονική προσβασιμότητα·
- σύνταξη έκθεσης για την προσβασιμότητα στον Παγκόσμιο Ιστό σχετικά με την εφαρμογή και παρακολούθηση των κατευθυντηρίων γραμμών WAI στους δημόσιους ιστοχώρους·
- αύξηση του προϋπολογισμού που χορηγείται στην έρευνα για τις τεχνολογίες που είναι κατάλληλες για άτομα με αναπηρίες και τις τεχνολογίες για την ενίσχυση της ικανότητας δράσης.

Προσβασιμότητα στο δημόσιο δομημένο περιβάλλον

Για να βελτιωθεί και να καταστεί αποτελεσματικότερη η πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στο χώρο εργασίας, πρέπει να πολλαπλασιαστούν ο σχεδιασμός και η κατασκευή κτιρίων που τηρούν την αρχή του καθολικού σχεδιασμού («σχεδιασμός για όλους»).

Η διαθεσιμότητα προσβάσιμων εγκαταστάσεων πολιτιστικού χαρακτήρα και αναψυχής είναι επίσης απαραίτητη για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των ατόμων με αναπηρία. Τούτο αναγνωρίστηκε από το Συμβούλιο στο ψήφισμα που εξέδωσε στις 6 Μαΐου 2003 σχετικά με την πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στις υποδομές και τις πολιτιστικές δραστηριότητες. Το ίδιο έπραξε στο ψήφισμα που εξέδωσε στις 21 Μαΐου 2002 σχετικά με το μέλλον του ευρωπαϊκού τουρισμού, όπου καλούσε την Επιτροπή, τα κράτη μέλη και τους άλλους φορείς να εντείνουν τις προσπάθειές τους προκειμένου να διευκολύνουν την πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στον τουρισμό.

Τέλος, η Επιτροπή, στη Λευκή Βίβλο που εξέδωσε με τίτλο « Η ευρωπαϊκή πολιτική μεταφορών με ορίζοντα το έτος 2001: η ώρα των επιλογών », ενθαρρύνει την αυξημένη χρήση προσβάσιμων δημόσιων μέσων μεταφοράς.

Η Επιτροπή πρέπει να αναλάβει συμπληρωματικές δράσεις στους ακόλουθους τομείς:

- προώθηση ευρωπαϊκών προτύπων σε όλους τους τομείς που σχετίζονται με το δομημένο περιβάλλον, όπως ο προγραμματισμός, ο σχεδιασμός, η κατασκευή και η χρήση των κτιρίων·
- προαγωγή της καλύτερης διαπαιδαγώγησης σε θέματα προσβασιμότητας στα σχολεία και σε επαγγελματίες·
- προώθηση της ένταξης της προσβασιμότητας στις πολιτικές για τις δημόσιες συμβάσεις, και συνυπολογισμός του στοιχείου αυτού κατά τη χορήγηση κονδυλίων από τα διαρθρωτικά ταμεία·
- προώθηση της διεξαγωγής μελετών όσον αφορά την προσβασιμότητα στις τουριστικές εγκαταστάσεις και υποδομές και στις αστικές συγκοινωνίες.

Το Πρόγραμμα EURES

Ο διοικητικός συντονισμός γίνεται από το Ευρωπαϊκό Γραφείο Συντονισμού (ή «Γραφείο Συντονισμού EURES»), το οποίο διαχειρίζεται η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η Γενική Διεύθυνση Απασχόλησης και Κοινωνικών Υποθέσεων . Η εν λόγω υπηρεσία είναι αρμόδια επίσης για την ανάλυση της κινητικότητας στην Ευρώπη, τη διατύπωση μιας γενικής προσέγγισης και την παρακολούθηση και την αξιολόγηση των δραστηριοτήτων του EURES. Επικουρείται για την ανάπτυξη του δικτύου από ομάδα εργασίας στην οποία συμμετέχουν οι διαχειριστές του EURES. Όσον αφορά τον στρατηγικό σχεδιασμό, η Επιτροπή ζητεί τη γνώμη της ομάδας στρατηγικής υψηλού επιπέδου, η οποία απαρτίζεται από τους επικεφαλής των μελών του δικτύου EURES υπό την προεδρία εκπροσώπου της Επιτροπής. Η ομάδα συνεδριάζει δύο φορές ετησίως και προσκαλεί στις συνεδριάσεις αυτές τους επικεφαλής των ευρωπαϊκών οργανισμών που εκπροσωπούν τους κοινωνικούς εταίρους. Κατευθύνει τις αποφάσεις όσον αφορά το σχεδιασμό υπηρεσιών και δραστηριοτήτων και συμμετέχει στην εκπόνηση της ετήσιας και της διετούς έκθεσης της Επιτροπής.

Η απόφαση βασίζεται σε δύο εργαλεία προγραμματισμού: στο χάρτη EURES και στα τριετή σχέδια δραστηριοτήτων.

Ο χάρτης EURES

Ο χάρτης EURES εξηγεί λεπτομερώς στα μέλη και στους εταίρους τη λειτουργία του δικτύου. Προβλέπει τη δημιουργία ομοιόμορφου συστήματος για την ανταλλαγή πληροφοριών διευκρινίζοντας τη φύση τους, τη συχνότητά τους και τους τρόπους πρόσβασης σε αυτές. Εφαρμόζονται κοινά πρότυπα ως προς το περιεχόμενο και τη μορφή ώστε να διευκολύνεται η ανταλλαγή αυτή.

Οι δραστηριότητες των μελών και των εταίρων περιλαμβάνουν:

- τη δημιουργία υπηρεσιών εξεύρεσης εργασίας για άτομα που ζητούν απασχόληση, εργαζόμενους και εργοδότες, συμπεριλαμβανομένων των εξατομικευμένων υπηρεσιών, και υπηρεσιών παροχής βοήθειας για εργοδότες που επιθυμούν να προσλάβουν εργαζόμενους από άλλη ευρωπαϊκή χώρα·
- τη διάδοση ενημερωμένων πληροφοριών σχετικά με τις συνθήκες διαβίωσης και εργασίας καθώς και τις τάσεις της αγοράς εργασίας·

- την ανάπτυξη της συνεργασίας μεταξύ των υπηρεσιών απασχόλησης και των κοινωνικών υπηρεσιών, των κοινωνικών εταίρων και άλλων ενδιαφερόμενων οργανισμών στο επίπεδο των κρατών μελών, των διαμεθοριακών περιοχών και των διαφόρων τομέων απασχόλησης·
- την παρακολούθηση και την αξιολόγηση των εμποδίων στα οποία προσκρούει η κινητικότητα, συμπεριλαμβανομένης της νομοθεσίας και των διοικητικών διαδικασιών, των πλεονασμάτων και των ελλειμμάτων ειδικευμένου εργατικού δυναμικού καθώς και των μεταναστευτικών ροών.

Τα μέλη και οι εταίροι δεσμεύονται να ενσωματώσουν στις βάσεις δεδομένων τους που περιέχουν προσφορές εργασίας τις προσφορές που περιέχονται στο EURES την 1η Ιανουαρίου 2005 καθώς και να:

- παρέχουν στα άλλα μέλη και στους εταίρους του δικτύου πλήρη και ενημερωμένα στοιχεία για την προσφορά και τη ζήτηση εργασίας, την αγορά εργασίας, τις συνθήκες διαβίωσης και εργασίας, τα εμπόδια στα οποία προσκρούει η κινητικότητα και κάθε άλλη πληροφορία αναγκαία για τη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού δικτύου. Επιπλέον, δεσμεύονται να προστατεύουν τα προσωπικά δεδομένα και να παρέχουν τις αναγκαίες υποδομές και υπηρεσίες, όπως τερματικά ηλεκτρονικών υπολογιστών·
- να διορίζουν και να εκπαιδεύουν τους διαχειριστές και τους συμβούλους του EURES καθώς και άλλους εν δυνάμει παρόχους υπηρεσιών. Οι διαχειριστές είναι υπεύθυνοι για την ευρωπαϊκή διάσταση της οργάνωσης, συμπεριλαμβανομένου του συντονισμού και της εφαρμογής των δραστηριοτήτων του EURES, της επίτευξης των στόχων, της διάδοσης των πληροφοριών και της εκπροσώπησης στο πλαίσιο της ομάδας εργασίας EURES. Οι σύμβουλοι, αφού λάβουν μια αρχική κατάρτιση, παρέχουν επαγγελματικό προσανατολισμό για την εξεύρεση εργασίας και ενσωματώνουν τις υπηρεσίες του EURES στους δικούς τους οργανισμούς·
- να καταρτίσουν το δικό τους σχέδιο επικοινωνίας για την προώθηση του EURES σύμφωνα με τη γενική στρατηγική που υποβάλλει το Γραφείο Συντονισμού EURES και να χρησιμοποιούν το λογότυπο του EURES σύμφωνα με τις πολιτικές και τα συμφέροντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης·
- να αξιολογούν όλες τις δραστηριότητες του EURES από άποψη ποσότητας, ποιότητας και αντίκτυπου και να ενημερώνουν σχετικά το Γραφείο Συντονισμού EURES·
- να καταρτίζουν, να υποβάλλουν στο Γραφείο Συντονισμού EURES, να εκτελούν και να αξιολογούν τα τριετή σχέδια δραστηριοτήτων.

Τα μέλη και οι εταίροι αναπτύσσουν από κοινού διασυνοριακές συμπράξεις. Οι εν λόγω συμπράξεις, που καλύπτουν τις ίδιες δραστηριότητες και τους ίδιους στόχους, διέπονται από μία σύμβαση-πλαίσιο ελάχιστης διάρκειας τριών ετών, με την οποία οι υπογράφωντες δεσμεύονται να παρέχουν τις υπηρεσίες του EURES στα άλλα μέρη. Οι αποφάσεις λαμβάνονται από τη συντονιστική επιτροπή στην οποία συμμετέχουν τα μέλη της σύμπραξης.

Τα τριετή σχέδια δραστηριοτήτων

Τα μέλη και οι εταίροι υποβάλλουν τριετή σχέδια δραστηριοτήτων βάσει προσανατολισμών που καταρτίζονται από το Γραφείο Συντονισμού EURES. Στα σχέδια αυτά πρέπει να περιέχονται οι βασικές δραστηριότητες, οι διαθέσιμοι ανθρωπίνοι και οικονομικοί πόροι καθώς και τα μέτρα παρακολούθησης και αξιολόγησης που προβλέπονται για την εν λόγω περίοδο. Οι όροι για τη χορήγηση κοινοτικής χρηματοδοτικής ενίσχυσης περιλαμβάνονται στις γενικές κατευθυντήριες γραμμές. Το Γραφείο Συντονισμού αξιολογεί τη συνάφεια των σχεδίων δραστηριοτήτων με τις κατευθυντήριες γραμμές και διατυπώνει τις παρατηρήσεις του στη διετή έκθεση της Επιτροπής.

Χάρτης Πορείας για την ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών

Επίτευξη της οικονομικής ανεξαρτησίας επί ίσοις όροις για τις γυναίκες και τους άνδρες

Παρά τις σημαντικές προόδους που έχουν γίνει χάρη στη νομοθεσία για την ισότητα μεταχείρισης και τον κοινωνικό διάλογο, η Επιτροπή εξακολουθεί να έρχεται αντιμέτωπη με σοβαρές προκλήσεις. Η Επιτροπή καθορίζει στόχους γύρω από έξι σημεία καίριας σημασίας.

- Ορισμένοι από τους στόχους της Λισσαβόνας αναφέρονται στη διάσταση του φύλου, αλλά οι προσπάθειες για την επίτευξή τους πρέπει να ενισχυθούν, κυρίως όσον αφορά το ποσοστό απασχόλησης και ανεργίας των γυναικών.
- Παρά την υφιστάμενη κοινοτική νομοθεσία, εξακολουθεί να υπάρχει απόκλιση μεταξύ των αμοιβών γυναικών και ανδρών κατά 15%, πράγμα το οποίο καταλήγει σε διαρθρωτικές ανισότητες όπως ο διαχωρισμός μεταξύ των τομέων εργασίας.
- Οι γυναίκες αποτελούν, κατά μέσο όρο, 30% των επιχειρηματιών στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ). Αντιμετωπίζουν συχνά μεγαλύτερες δυσκολίες στην πρόσβαση στις χρηματοδοτήσεις και την κατάρτιση.
- Ο κίνδυνος φτώχειας είναι μεγαλύτερος για τις γυναίκες παρά για τους άνδρες, καθόσον είναι πιθανόν η επαγγελματική σταδιοδρομία των γυναικών να είναι μικρότερης διάρκειας ή να διακόπτεται και, συνεπώς, οι γυναίκες να συγκεντρώνουν λιγότερα δικαιώματα από ό,τι οι άνδρες. Τα συστήματα της κοινωνικής προστασίας θα πρέπει να επιτρέπουν στις γυναίκες να συγκεντρώνουν τα κατάλληλα ατομικά δικαιώματα σύνταξης.
- Οι γυναίκες και οι άνδρες εκτίθενται με διαφορετικό τρόπο στους κινδύνους για την υγεία. Η ιατρική έρευνα, καθώς επίσης και πολλοί κανόνες σχετικά με την ασφάλεια και την υγεία αναφέρονται στους άνδρες ή αφορούν επαγγελματικούς τομείς όπου κυριαρχούν οι άνδρες.
- Πρέπει να καταπολεμηθούν οι πολλαπλές διακρίσεις σε βάρος των γυναικών μεταναστών και των γυναικών που προέρχονται από εθνικές μειονότητες.

Αρμονικός συνδυασμός ιδιωτικής και επαγγελματικής ζωής

- Οι εύκαμπτοι όροι εργασίας παρουσιάζουν πολλά πλεονεκτήματα. Εντούτοις, το γεγονός ότι γίνεται χρήση αυτών των διατάξεων πολύ περισσότερο από γυναίκες έχει αρνητικό αντίκτυπο στην θέση τους στο χώρο εργασίας και στην οικονομική ανεξαρτησία τους.
- Η δημογραφική μείωση έχει ως συνέπεια να μην μπορεί η ΕΕ να επιτρέψει καμιά σπατάλη ανθρώπινου δυναμικού. Οι καλύτερες υποδομές φύλαξης των παιδιών επιτρέπουν την εύρεση μιας νέας ισορροπίας μεταξύ εργασίας και ιδιωτικής ζωής.
- Λίγοι άνδρες ζητούν γονική άδεια ή εργάζονται με μερική απασχόληση. Θα έπρεπε να ληφθούν μέτρα τα οποία να τους παρακινούν να αναλάβουν οικογενειακές ευθύνες.

Ίση εκπροσώπηση στη λήψη αποφάσεων

- Η έμμενη υποεκπροσώπηση των γυναικών στην κοινωνία των πολιτών, την πολιτική ζωή και την ανώτερη δημόσια διοίκηση αποτελεί δημοκρατικό έλλειμμα.
- Μια ισορροπημένη συμμετοχή μπορεί να συμβάλει σε μια πιο παραγωγική και πιο καινοτόμο κουλτούρα εργασίας. Η διαφάνεια στη διαδικασία των προαγωγών είναι ουσιώδους σημασίας.
- Η επίτευξη του στόχου που έχει καθοριστεί από τα κράτη μέλη ο οποίος αποβλέπει στο να κατέχονται οι υπεύθυνες θέσεις στη δημόσια έρευνα κατά 25% από γυναίκες μπορεί να αυξήσει την καινοτομία, την ποιότητα και την ανταγωνιστικότητα της έρευνας.

Η εξάλειψη κάθε μορφής βίας βασισμένης στο φύλο

- Πρακτικές όπως ο γενετήσιος ακρωτηριασμός των κοριτσιών ή οι πρόωροι και αναγκαστικοί γάμοι αποτελούν παραβιάσεις του θεμελιώδους δικαιώματος ζωής, ασφάλειας, ελευθερίας, αξιοπρέπειας και σωματικής και ψυχικής ακεραιότητας.
- Για την καταπολέμηση της εμπορίας των γυναικών η Επιτροπή συνιστά να χαρακτηριστεί ως ιδιαίτερο έγκλημα η παράνομη διακίνηση με κατάλληλη νομοθεσία και, παράλληλα, να αποθαρρυνθεί η ζήτηση ανθρώπινων όντων για σεξουαλική εκμετάλλευση. Η νέα οδηγία σχετικά με τις άδειες διαμονής για τα θύματα σωματεμπορίας θα αποτελέσει εργαλείο για την επανένταξή τους στην αγορά εργασίας.

Η εξάλειψη των στερεοτύπων φύλου

- Στην εκπαίδευση και τον πολιτισμό. Οι νέοι θα έπρεπε να ενθαρρύνονται ώστε να προσανατολίζονται σε μη παραδοσιακές σπουδές έτσι ώστε να μην τοποθετούνται οι γυναίκες σε λιγότερο εκτιμώμενα και λιγότερο αμειβόμενα επαγγέλματα.
- Στην αγορά εργασίας. Οι γυναίκες εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν διαχωρισμό τόσο οριζόντιο όσο και κάθετο. Εξακολουθούν να απασχολούνται σε λιγότερο εκτιμώμενους τομείς και κατέχουν κατά κανόνα τα χαμηλότερα κλιμάκια στην ιεραρχία.
- Στα μέσα ενημέρωσης.

Η προαγωγή της ισότητας στις εξωτερικές και αναπτυξιακές πολιτικές

Για την προαγωγή της ισότητας στις εξωτερικές και αναπτυξιακές πολιτικές, πρέπει να γίνει διάκριση μεταξύ των υπό ένταξη χωρών, των υποψηφίων και των ενδεχόμενων υποψηφίων χωρών, αφενός, και των υπόλοιπων χωρών που ενδεχομένως συμμετέχουν στην ευρωπαϊκή πολιτική γειτονίας, αφετέρου.

Οι πρώτες χώρες θα πρέπει να μεταφέρουν στο εσωτερικό τους δίκαιο το κοινοτικό κεκτημένο, ενώ, όσον αφορά τη δεύτερη κατηγορία χωρών, η ΕΕ προσπαθεί να προάγει τις διεθνώς αναγνωρισμένες αρχές όπως η δήλωση της χιλιετηρίδας για την ανάπτυξη και η πλατφόρμα δράσης του Πεκίνου. Εξάλλου, επανεπιβεβαίωσε, στην «ευρωπαϊκή συναίνεση για την ανάπτυξη» ότι η ισότητα φύλου είναι μια από τις πέντε αρχές καίριας σημασίας της αναπτυξιακής πολιτικής. Η νέα στρατηγική της ΕΕ για την Αφρική περιλαμβάνει επίσης αυτή την πτυχή.

Επανεξέταση της νομοθεσίας

Η Επιτροπή θα εξετάσει την υφιστάμενη κοινοτική νομοθεσία σχετικά με την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών, η οποία δεν αποτελεί αντικείμενο της διαδικασίας αναδιατύπωσης της νομοθεσίας 2005 με σκοπό τον εκσυγχρονισμό της.

Θα φροντίσει, με την υποστήριξη της διύπηρεσιακής ομάδας της Επιτροπής για την ένταξη της διάστασης του φύλου, να εντάξει όσο το δυνατόν περισσότερο την πτυχή της ισότητας των φύλων σε όλες τις πολιτικές, όπως για παράδειγμα στις ολοκληρωμένες κατευθυντήριες γραμμές για την ανάπτυξη και την απασχόληση και στην νέα ανοικτή

μέθοδο ορθολογικοποιημένου συντονισμού η οποία καλύπτει τις συντάξεις, την κοινωνική ένταξη, την υγεία και την υγειονομική περίθαλψη μακράς διάρκειας.

Ευαισθητοποίηση

Η εξάλειψη των στερεοτύπων φύλου διέρχεται ουσιαστικά από την ευαισθητοποίηση. Η Επιτροπή προτίθεται, μεταξύ άλλων, να ενισχύσει τον διάλογο με τους πολίτες της ΕΕ μέσω του σχεδίου Δ, όπως Δημοκρατία, Διάλογος και Δημόσια Συζήτηση και του πυλώνα « Η Ευρώπη είναι δική σας ».

Καλύτερες στατιστικές και περισσότερη έρευνα

Η ανάγκη καλύτερων στατιστικών φάνηκε στους περισσότερους τομείς. Η καθιέρωση νέων δεικτών και ενός νέου σύνθετου δείκτη ισότητας μεταξύ των φύλων θα πρέπει να επιτρέψουν την ευκολότερη σύγκριση των δεδομένων σε κλίμακα ΕΕ. Η κατανομή των στατιστικών κατά φύλο έχει επίσης μεγάλη σημασία.

Απαιτείται περισσότερη έρευνα όσον αφορά τη διάσταση του φύλου στον τομέα της υγείας και για τα επαγγέλματα του κοινωνικού τομέα και του τομέα της υγείας. Η βάση ευρωπαϊκών δεδομένων σχετικά με τις γυναίκες και τους άνδρες στη λήψη αποφάσεων θα εξακολουθήσει. Το 7ο πρόγραμμα πλαίσιο για την έρευνα και την τεχνολογική ανάπτυξη μπορεί να χρησιμεύσει ως όργανο για τη χρηματοδότηση επικεντρωμένων ερευνών.

Σε διεθνές επίπεδο, η πλατφόρμα του Πεκίνου, υποστηριζόμενη από την Επιτροπή, προβλέπει καλύτερες διαρθρώσεις συλλογής δεδομένων σχετικά με τη διάσταση του φύλου στις αναπτυσσόμενες χώρες.

Άλλα μέτρα

Η Επιτροπή θα λάβει υπόψη τη διάσταση του φύλου σε ορισμένες μελλοντικές ανακοινώσεις, κυρίως σχετικά με τη δημογραφία, την καθιέρωση ενός συστήματος συγκρίσιμων στατιστικών για την εγκληματικότητα, τα θύματα και την ποινική δικαιοσύνη και σχετικά με μια «Ευρωπαϊκή θεώρηση της ισότητας μεταξύ γυναικών και ανδρών στη συνεργασία για την ανάπτυξη».

Θα εκπονήσει ευρωπαϊκό οδηγό βέλτιστων πρακτικών όσον αφορά τα θέματα του «ψηφιακού χάσματος» μεταξύ των φύλων και, το 2006, τις κατευθυντήριες γραμμές για την ένταξη της διάστασης του φύλου στις δραστηριότητες κατάρτισης για τη διαχείριση των διεθνών κρίσεων, καθώς και εγχειρίδια για την ένταξη του φύλου από τους υπεισερχόμενους φορείς στις ολοκληρωμένες κατευθυντήριες γραμμές για την ανάπτυξη και την απασχόληση και στη νέα ανοικτή μέθοδο ορθολογικοποιημένου συντονισμού που καλύπτει τις συντάξεις, την κοινωνική ένταξη, την υγεία και την υγειονομική περίθαλψη μακράς διάρκειας. Η Επιτροπή θα παρουσιάσει ανακοίνωση σχετικά με το χάσμα αμοιβών μεταξύ ανδρών και γυναικών το 2007.

Ορισμένες εκδηλώσεις θα αποτελέσουν την ευκαιρία να προωθηθεί το θέμα της ισότητας μεταξύ των φύλων: το ευρωπαϊκό έτος ισότητας ευκαιριών για όλους το 2007, το ευρωπαϊκό έτος καταπολέμησης του αποκλεισμού και της ένδειας το 2010 και μια υπουργική διάσκεψη EuroMed σχετικά με την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών το 2006.

Η Επιτροπή θα δημιουργήσει κοινοτικό δίκτυο γυναικών που κατέχουν θέσεις με ευθύνες στην οικονομία και στην πολιτική, καθώς και δίκτυο οργανισμών που ασχολούνται με την ισότητα γυναικών - ανδρών. Θα συνεργαστεί στενά με τις ΜΚΟ για τους κοινωνικούς εταίρους.

Χρηματοδότηση

Ένα νέο ευρωπαϊκό ίδρυμα για την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών, επιδοτημένο με κεφάλαιο 50 εκατ. ευρώ, θα διαδραματίσει ρόλο καίριας σημασίας στην παρακολούθηση των περισσότερων από τις παραπάνω ενέργειες.

Η χρηματοδότηση των ενεργειών καίριας σημασίας θα προέρχεται από μια πλειάδα πηγών, συμπεριλαμβανομένου του μελλοντικού προγράμματος PROGRESS (ΠΡΟΟΔΟΣ), δεδομένου ότι η διάσταση της ισότητας γυναικών - ανδρών είναι κοινή πτυχή σε περισσότερες της μίας πολιτικές.

Για το λόγο αυτό, η Επιτροπή θα διερευνήσει τις δυνατότητες ανάπτυξης του συνυπολογισμού και της αξιολόγησης αντικτύπου της διάστασης του φύλου στη διαδικασία προϋπολογισμού σε επίπεδο ΕΕ.

Τα διαρθρωτικά ταμεία, όπως το ΕΤΑ και το ΕΓΤΑΑ (2007-2013), αποτελούν σημαντική πηγή χρηματοδότησης. Τα Διαρθρωτικά Ταμεία θα επιτρέψουν επίσης την υλοποίηση των στόχων της Βαρκελώνης σχετικά με τις διαρθρώσεις φύλαξης παιδιών και την ανάπτυξη άλλων διαρθρώσεων παροχής φροντίδων.

Το ΕΚΤ διαδραματίζει ρόλο στην ένταξη των γυναικών στην αγορά εργασίας αλλά επίσης και στην ένταξη των γυναικών των τρίτων χωρών στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στην εξάλειψη των στερεοτύπων.

Το 7^ο Πρόγραμμα Πλαίσιο

Τέσσερα κύρια ειδικά προγράμματα

Το πρόγραμμα Συνεργασία επιδιώκει να τονώσει τη συνεργασία και να ενισχύσει τους δεσμούς μεταξύ της βιομηχανίας και της έρευνας σε διακρατικό πλαίσιο, ώστε να επιτρέψει στην Ευρώπη να κατακτήσει και να διατηρήσει την πρωτοπορία σε καίριους τομείς έρευνας. Περιλαμβάνει 9 θεματικούς τομείς, για τους οποίους προβλέπεται αυτόνομη διαχείριση αλλά συμπληρωματική εφαρμογή:

- υγεία·
- τρόφιμα, γεωργία και βιοτεχνολογία·
- τεχνολογίες της πληροφορίας και της επικοινωνίας·
- νανοεπιστήμες, νανοτεχνολογίες, υλικά και νέες τεχνολογίες παραγωγής·
- ενέργεια·
- περιβάλλον (συμπεριλαμβανομένης της αλλαγής του κλίματος)·
- μεταφορές (συμπεριλαμβανομένης της αεροναυτικής)·
- κοινωνικοοικονομικές και ανθρωπιστικές επιστήμες·
- ασφάλεια και διάστημα.

Το πρόγραμμα Ιδέες επιδιώκει να ενισχύσει την έρευνα αιχμής στην Ευρώπη, δηλαδή να προωθήσει την ανακάλυψη νέων γνώσεων οι οποίες θα αλλάξουν ριζικά την αντίληψή μας για τον κόσμο και τον τρόπο ζωής μας. Για το σκοπό αυτό, το νέο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Έρευνας θα υποστηρίζει τα πιο φιλόδοξα και καινοτόμα έργα. Στο εσωτερικό αυτού του νέου οργάνου, που θα τεθεί επικεφαλής της ευρωπαϊκής έρευνας, ένα επιστημονικό συμβούλιο θα καθορίζει με αυτονομία τις επιστημονικές προτεραιότητες και στρατηγικές. Στόχος είναι να ενισχυθεί η αριστεία της ευρωπαϊκής έρευνας μέσω της προώθησης του ανταγωνισμού και της ανάληψης κινδύνων.

Το πρόγραμμα Άνθρωποι κινητοποιεί σημαντικό όγκο χρηματοοικονομικών πόρων με σκοπό τη βελτίωση των προοπτικών επαγγελματικής σταδιοδρομίας των ερευνητών στην Ευρώπη και την προσέλκυση περισσότερων νέων ερευνητών υψηλού επιπέδου. Η Επιτροπή επιθυμεί να ενθαρρύνει την κατάρτιση και την κινητικότητα των ερευνητών ώστε να αξιοποιηθεί πλήρως το ανθρώπινο δυναμικό της έρευνας στην Ευρώπη. Το πρόγραμμα αυτό στηρίζεται στην επιτυχία των δράσεων «Μαρία Κιουρί» με τις οποίες

προσφέρονται, εδώ και αρκετά χρόνια, δυνατότητες κινητικότητας και κατάρτισης στους ευρωπαίους ερευνητές.

Το πρόγραμμα Ικανότητες έχει στόχο να προσφέρει στους ερευνητές αποδοτικά και αποτελεσματικά μέσα προκειμένου να ενισχυθεί η ποιότητα και η ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής έρευνας. Προωθεί τις επενδύσεις σε υποδομές έρευνας στις περιφέρειες χαμηλότερων επιδόσεων, τη δημιουργία περιφερειακών πόλων έρευνας και την έρευνα προς όφελος των ΜΜΕ. Δίνει επίσης βάρος στη διεθνή συνεργασία στον τομέα της έρευνας καθώς και στο ρόλο της επιστήμης μέσα στην κοινωνία.

Επιπλέον, το 7ο πρόγραμμα-πλαίσιο θα χρηματοδοτήσει τις άμεσες δράσεις του Κοινού Κέντρου Ερευνών (ΚΚΕρ) και τις δράσεις που υπάγονται στο πρόγραμμα-πλαίσιο Ευρατόμ και αφορούν τους εξής τομείς:

- την έρευνα στο πεδίο της ενέργειας σύντηξης·
- την πυρηνική σχάση και την ακτινοπροστασία.

Μακρόπνοες αλλαγές

Το 7ο πρόγραμμα-πλαίσιο διατηρεί πολλά στοιχεία των προηγούμενων προγραμμάτων-πλαισίων που είχαν θετικό αντίκτυπο στην ευρωπαϊκή έρευνα. Ενδεικτικό παράδειγμα είναι η χρηματοδότηση έργων διεξαγόμενων από ομάδες ευρωπαίων εταίρων, τα οποία παραμένουν βασικό στοιχείο του προγράμματος-πλαισίου. Επιπλέον, η Επιτροπή εντάσσει το πρόγραμμα-πλαίσιο στον Ευρωπαϊκό Χώρο Έρευνας, ο οποίος συγκεντρώνει όλες τις δραστηριότητες της ΕΕ στον συγκεκριμένο τομέα. Η παράταση της διάρκειας του προγράμματος από τέσσερα σε επτά έτη αποτυπώνει τη βούληση για μια πιο μακροπρόθεσμη δράση ενίσχυσης του δυναμισμού της έρευνας στην Ευρώπη.

Το 7ο πρόγραμμα-πλαίσιο διατηρεί μεν τα καλύτερα στοιχεία των προηγούμενων προγραμμάτων-πλαισίων, αλλά παράλληλα εισάγει νέα μέτρα με σκοπό τη βελτίωση της συνοχής και της αποτελεσματικότητας της ερευνητικής πολιτικής της ΕΕ. Οι βασικές καινοτομίες του 7ου προγράμματος-πλαισίου είναι:

- η απλοποίηση των διαδικασιών συμμετοχής στο πρόγραμμα·

- η εκτέλεση του προγράμματος και του προϋπολογισμού του βάσει θεμάτων και όχι βάσει μέσων χρηματοδότησης, για λόγους βελτίωσης του συντονισμού και της αποτελεσματικότητας·
- η δημιουργία, στο πλαίσιο του προγράμματος «Ιδέες», ενός Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Έρευνας με αποστολή την υποστήριξη της έρευνας αιχμής·
- η ενίσχυση των συμπράξεων με τη βιομηχανία μέσω των «κοινών τεχνολογικών πρωτοβουλιών», οι οποίες θα συνδυάζουν δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις·
- η υποστήριξη μιας ευρωπαϊκής πολιτικής για τις υποδομές έρευνας·
- η καθιέρωση της «χρηματοδοτικής διευκόλυνσης καταμερισμού του κινδύνου» προς διευκόλυνση της πρόσβασης των συμμετεχόντων στα δάνεια της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων.

Επιπλέον, όπως και το 6ο πρόγραμμα-πλαίσιο , αποκλείει από την κοινοτική χρηματοδότηση τους ακόλουθους τομείς έρευνας:

- την κλωνοποίηση του ανθρώπου για αναπαραγωγικούς σκοπούς·
- τις ερευνητικές δραστηριότητες με στόχο την τροποποίηση της γενετικής κληρονομιάς των ανθρώπινων όντων, οι οποίες ενδέχεται να καταστήσουν κληρονομικές τις εν λόγω τροποποιήσεις·
- τις ερευνητικές δραστηριότητες που αποβλέπουν στη δημιουργία ανθρώπινων εμβρύων αποκλειστικά και μόνο για ερευνητικούς σκοπούς ή για σκοπούς εξασφάλισης βλαστοκυττάρων.

Ένα απλοποιημένο πρόγραμμα-πλαίσιο

Από το 1984, τα διάφορα προγράμματα-πλαίσια έρευνας έχουν αυξήσει τον αριθμό των διοικητικών και δημοσιονομικών διαδικασιών που πλαισιώνουν τη δράση της ΕΕ στον τομέα της έρευνας. Η Επιτροπή επιθυμεί να συνεχίσει την προσπάθεια απλοποίησης που ξεκίνησε με το τελευταίο πρόγραμμα-πλαίσιο, ώστε να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητα της χρηματοδότησης και της διαχείρισης των ερευνητικών έργων. Τα συγκεκριμένα μέτρα για την απλοποίηση της εφαρμογής του προγράμματος-πλαισίου περιλαμβάνουν:

- εξορθολογισμό των συστημάτων χρηματοδότησης με την εφαρμογή περιορισμένου αριθμού χρηματοδοτικών μηχανισμών με σκοπό τη βελτίωση της συνοχής της χρηματοδότησης·
- χρήση απλούστερης και λιγότερο γραφειοκρατικής γλώσσας, κατανοητής από το ευρύ κοινό·

- μείωση του αριθμού και του μεγέθους των επίσημων εγγράφων·
- απλοποίηση των απαιτούμενων από τους συμμετέχοντες διατυπώσεων·
- μείωση των προκαταρκτικών ελέγχων που προηγούνται της έγκρισης των έργων·
- αύξηση της αυτονομίας για τις ομάδες εταίρων·
- απλοποίηση της διαδικασίας επιλογής των έργων.

Ένας υψηλός πλην όμως αναγκαίος προϋπολογισμός

Η Επιτροπή προτείνει προϋπολογισμό ύψους 50.521 εκατ. ευρώ για την περίοδο 2007-2013, ήτοι μέσο ετήσιο προϋπολογισμό 7.217 εκατ. ευρώ, ο οποίος υπερβαίνει κατά μιάμιση φορά τον ετήσιο προϋπολογισμό του 6ου προγράμματος-πλασίου (4.375 εκατ. ευρώ ετησίως, ήτοι συνολικός προϋπολογισμός 17.500 εκατ. ευρώ για τέσσερα έτη). Συγκεκριμένα, ο προϋπολογισμός του 7ου προγράμματος-πλασίου θα κατανεμηθεί ως εξής:

- Συνεργασία: 32.413 εκατ. ευρώ·
- Ιδέες: 7.510 εκατ. ευρώ·
- Άνθρωποι: 4.750 εκατ. ευρώ·
- Ικανότητες: 4.097 εκατ. ευρώ·
- Μη πυρηνικές δράσεις του ΚΚΕρ: 1.751 εκατ. ευρώ·
- Ευρατόμ: 2.700 εκατ. ευρώ (2007-2011).

Η αύξηση αυτή αντανakλά το βάρος που δίνεται στην έρευνα στο πλαίσιο της αναδρομολόγησης της στρατηγικής της Λισσαβόνας, στρατηγικής η οποία έχει στόχο να αναγάγει την Ευρώπη στην πιο ανταγωνιστική και δυναμική οικονομία της γνώσης στον κόσμο. Η Ευρώπη έχασε προσφάτως αξιόλογες ευκαιρίες σε ορισμένους καίριους τομείς έρευνας λόγω έλλειψης διαθέσιμων κονδυλίων. Το 7ο πρόγραμμα-πλαίσιο θα επιτρέψει τη χρηματοδότηση μεγαλύτερου αριθμού ποιοτικών έργων και την ενίσχυση της ικανότητας καινοτομίας της ΕΕ.

Η επιστημονική γνώση και η τεχνολογία αποτελούν τα σημαντικότερα πλεονεκτήματα της Ευρώπης και αποτελούν τη βάση της ανάπτυξης και της απασχόλησης. Το πρόγραμμα-πλαίσιο πρέπει να λειτουργεί καταλυτικά στην αύξηση των εθνικών επενδύσεων στην έρευνα, ούτως ώστε οι ευρωπαϊκές επενδύσεις στην έρευνα να φθάσουν στο 3% του ΑΕΠ. Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή προτίθεται να διαδραματίσει πλήρως το ρόλο θετικής υποκίνησης και συντονισμού που έχει, προκειμένου να τεθεί η γνώση στην υπηρεσία της ανάπτυξης και της απασχόλησης στην Ευρώπη.

ΤΟ ΠΙΛΟΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ HABITAT ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ HABITAT AGENDA.

Στη Δεύτερη Παγκόσμια Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για τους Ανθρώπινους Οικισμούς (HABITAT II), δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στο ρόλο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης για τη βιώσιμη ανάπτυξη των οικισμών. Η Βιώσιμη Ανάπτυξη απαιτεί οπωσδήποτε αλλαγές στα καθιερωμένα πρότυπα ζωής και κατανάλωσης και δεν υπάρχει αμφιβολία ότι τέτοιες αλλαγές μπορούν να επέλθουν μόνο με τη σωστή πληροφόρηση, την περιβαλλοντική και κοινωνική ευαισθητοποίηση και την ουσιαστική ενεργοποίηση των κατοίκων, των εργαζομένων, των επιχειρήσεων και των αρχών. Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ), που αποτελούν τα κύτταρα της τοπικής δημοκρατίας, οφείλουν να προωθούν την εμπλοκή στη διαδικασία σχεδιασμού όλων των φορέων και των κατοίκων της περιοχής εξασφαλίζοντας την ευρύτερη δυνατή συναίνεση και συμβολή όλων των ενδιαφερομένων. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, η τοπική αυτοδιοίκηση οφείλει να δραστηριοποιηθεί για την εφαρμογή της Habitat Agenda για τέσσερις λόγους:

α. Ενίσχυση της Habitat Agenda σε τοπικό επίπεδο

Η επιτυχία των στρατηγικών για τους ανθρώπινους οικισμούς εξαρτάται, σε τελευταία ανάλυση, από την αποτελεσματικότητα της εφαρμογής της Habitat Agenda στο επίπεδο των ανθρώπινων οικισμών, δηλαδή σε τοπικό επίπεδο. Οι τοπικές αρχές, που είναι πολύ πιο κοντά στις ανάγκες των πολιτών, είναι αυτές που μπορούν να προωθήσουν τη συνεργασία με την κοινωνία και τις διάφορες επιχειρήσεις, εισάγοντας καινοτομίες και δίνοντας ώθηση στη ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας. Η ενίσχυση της τοπικής διάστασης της Habitat συνεπάγεται την εύρεση περιεκτικών και ρεαλιστικών προτάσεων με την κυβέρνηση. Πολλοί ΟΤΑ, σε συνεργασία με τους Μη Κυβερνητικούς Οργανισμούς (ΜΚΟ), τον ιδιωτικό τομέα και με διάφορους άλλους οργανισμούς έχουν ήδη επενδύσει στην διαδικασία προετοιμασίας της Habitat II.

β. Εδραίωση της θέσης και του ρόλου των ΟΤΑ στις εθνικές και διεθνείς πολιτικές

Οι στόχοι της Habitat και η αναγνώριση του ρόλου της τοπικής αυτοδιοίκησης αποτελούν ένα σημαντικό βήμα για όλους τους ΟΤΑ. Οι κυβερνήσεις αναγνωρίζουν τις δυσκολίες που αντιμετωπίζονται στην επίλυση κοινωνικών, ανθρωπιστικών και οικονομικών προβλημάτων ανάπτυξης σε τοπικό και εθνικό επίπεδο. Οι ΟΤΑ και οι επιτροπές τους οφείλουν να συμμετέχουν ενεργά σε διαλόγους με την Κυβέρνηση και Επιτροπές, που είναι υπεύθυνες για την εφαρμογή και παρακολούθηση της Η.Α σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, καθώς και να παρέχουν και να δημοσιοποιούν τις εμπειρίες αλλά και τις ανάγκες τους.

γ. Διεθνής συνεργασία

Η εφαρμογή της Habitat Agenda απαιτεί την εξασφάλιση οικονομικών πόρων σε εθνικό και διεθνές επίπεδο και αποτελεσματικότερη συνεργασία ανάμεσα στους φορείς. Για το λόγο αυτό, η Habitat Agenda απαιτεί τη διεθνή συνεργασία οργανισμών, του ιδιωτικού τομέα και της τοπικής αυτοδιοίκησης.

δ. Χρήση των πόρων του ιδιωτικού τομέα

Οι πόροι του ιδιωτικού τομέα μπορούν να αποτελέσουν κινητήρια δύναμη της τοπικής ανάπτυξης. Η συνεργασία με τον ιδιωτικό τομέα θα πρέπει να αποτελεί μία σημαντική προτεραιότητα της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Η εφαρμογή της Η.Α σε τοπικό επίπεδο, απαιτεί την εμπλοκή των ΟΤΑ, του ιδιωτικού τομέα και των ΜΚΟ στους τομείς της οικιστικής ανάπτυξης και της ανάπτυξης αστικών υποδομών, της στέγασης, της εκπαίδευσης, της υγείας, της εξάλειψης της φτώχειας, των ανθρωπινων δικαιωμάτων και της κοινωνικής ολοκλήρωσης. Βασική προϋπόθεση για την αποτελεσματική παρέμβαση στους τομείς αυτούς, είναι η διαμόρφωση μιας *συνολικής στρατηγικής* σε τοπικό επίπεδο. Οι απαραίτητες προϋποθέσεις για την ανάπτυξη μιας τέτοιας στρατηγικής είναι οι εξής :

- Καθιέρωση πλαισίου που θα εξασφαλίζει τη *συμμετοχή όλων* στο σχεδιασμό, την υλοποίηση και την αξιολόγηση των στρατηγικών και των προγραμμάτων για τους ανθρωπινους οικισμούς.
- Δημιουργία ευέλικτων μηχανισμών παρακολούθησης, αξιολόγησης και ιεράρχησης των οικιστικών, κοινωνικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών τάσεων και συνθηκών και η χρήση κατάλληλων δεικτών.

- Υιοθέτηση της λογικής των ολοκληρωμένων προγραμμάτων και εγκατάλειψη της πρακτικής των μεμονωμένων και αποσπασματικών παρεμβάσεων.
- Υιοθέτηση σύγχρονων τεχνικών και μεθόδων για την κατάρτιση, υλοποίηση και παρακολούθηση των ολοκληρωμένων προγραμμάτων, την οικονομική και χρηματοδοτική ανάλυση, τη διαχείριση πόρων, την έρευνα και την πληροφόρηση.
- Υποστήριξη και παροχή πόρων για πρωτοβουλίες σε επίπεδο της τοπικής κοινότητας.
- Ενίσχυση των μηχανισμών δικτύωσης και ανταλλαγής εξειδικευμένης γνώσης και εμπειρίας, διάδοση των *Βέλτιστων Πρακτικών*.
- Ενημέρωση των αρμόδιων κυβερνητικών οργανισμών για τα τοπικά ζητήματα και τις ανάγκες έτσι ώστε οι εθνικές πολιτικές να ανταποκριθούν σε αυτά σε τοπικό επίπεδο.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΠΙΛΟΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ HABITAT

Η εφαρμογή της Habitat Agenda προϋποθέτει την κατάρτιση και υλοποίηση σε εθνικό αλλά οπωσδήποτε και σε τοπικό επίπεδο Ολοκληρωμένου Προγράμματος βασισμένου στις θεμελιώδεις αρχές της για την επίτευξη των δύο βασικών στόχων της *“Επαρκούς Στέγης για όλους”* και της *“Βιώσιμης Ανάπτυξης των Πόλεων και Οικισμών”*.

Το Ολοκληρωμένο Τοπικό Πρόγραμμα Βιώσιμης Ανάπτυξης μπορεί να οριστεί ως το σύνολο των γενικών και ειδικών στόχων και των απαραίτητων δράσεων, μέτρων, πολιτικών και επιμέρους προγραμμάτων που θα συμβάλλουν στην επιθυμητή και δυνατή οικονομική και κοινωνική τοπική ανάπτυξη στα πλαίσια των στόχων και κατευθύνσεων του χωροταξικού σχεδιασμού προστατεύοντας παράλληλα το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον της κάθε περιοχής.

Με την έννοια αυτή το Ολοκληρωμένο Τοπικό Πρόγραμμα αποτελεί το Στρατηγικό Πλαίσιο Δράσης με βάση το οποίο ο ΟΤΑ θα έχει τη δυνατότητα συντονισμένα και όχι αποσπασματικά να αντιμετωπίσει ιεραρχημένα αλλά και να προλάβει προβλήματα σε όλους τους τομείς που αφορούν με την ευρεία έννοια τη βιώσιμη ποιότητα ζωής στις πόλεις, τους οικισμούς και την κατοικία.

Η κατάρτιση και υλοποίηση του προγράμματος προϋποθέτει την ανάπτυξη συμμετοχικών διαδικασιών και συνεργασιών. Μέσα από την Habitat Agenda αναδεικνύεται η σημασία της κατοχύρωσης ουσιαστικής συμμετοχής της τοπικής

κοινωνίας κατά τη διαδικασία λήψης των αποφάσεων. Η πληροφόρηση της τοπικής κοινωνίας και ο διάλογος με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς, με τους κατοίκους, τους εργαζόμενους, τους επιχειρηματίες και τις ομάδες πληθυσμού με ειδικές ανάγκες, τους νέους, τις γυναίκες, τους ηλικιωμένους, τους ανάπηρους κ.λ.π. αποτελούν βασικές προϋποθέσεις για την ευαισθητοποίηση σε θέματα προστασίας του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, τη συνειδητοποίηση των συνεπειών του τρόπου ζωής, παραγωγής και κατανάλωσης και των αιτίων που δημιουργούν τα προβλήματα, την ενεργοποίηση και επομένως την αποδοχή από φορείς και πολίτες της εφαρμογής των αναγκαίων ρυθμίσεων, μέτρων και πολιτικών.

Η δημιουργία εξάλλου εταιρικών σχέσεων των ΟΤΑ μεταξύ τους και με δημόσιους, ιδιωτικούς και κοινωνικούς φορείς με βάση τις κοινές εμπειρίες, τις συμπράξεις και τη δημιουργία δικτύων συνεργασίας αποκτά ιδιαίτερη σημασία για την επίλυση συγκρούσεων και ανταγωνιστικών τάσεων για την κατανομή, την πρόσβαση και την χρήση των τοπικών πόρων με στόχο τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Η παρακολούθηση της εφαρμογής του τοπικού προγράμματος και η αξιολόγηση των δράσεων και των πολιτικών θεωρείται απαραίτητη παράμετρος στην όλη δυναμική διαδικασία προς τη βιώσιμη ανάπτυξη. Επιβάλλεται η μέτρηση των επιδόσεων – αποτελεσμάτων και συνεπειών (θετικών και αρνητικών) από την υλοποίηση των συγκεκριμένων δράσεων και πολιτικών με τη χρήση συστήματος αποδεκτών δεικτών βιωσιμότητας. Χωρίς αμφιβολία η παρακολούθηση και ιδιαίτερα η αξιολόγηση εμπεριέχει σημαντικές δυσκολίες και προϋποθέτει τη δημιουργία ειδικού μηχανισμού παρακολούθησης, του τοπικού παρατηρητηρίου. Το παρατηρητήριο σε τοπικό επίπεδο θα αποτελέσει το βασικό κύτταρο για τη σύσταση και αποτελεσματική λειτουργία Εθνικού Παρατηρητηρίου Βιώσιμης Ανάπτυξης.

Το ζητούμενο από την διαδικασία της συστηματικής παρακολούθησης και αξιολόγησης είναι η χάραξη της πλέον αποτελεσματικής πορείας προς τη βιώσιμη ανάπτυξη. Προς την κατεύθυνση αυτή συμβάλλει και η καθιέρωση της ανάδειξης των καλλίτερων τοπικών εφαρμογών (best practices) με την παροχή βραβείων και διακρίσεων στα πλαίσια εθνικών και παγκόσμιων διαγωνισμών.

ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ HABITAT AGENDA

Η Habitat Agenda θέτει μία σειρά από αρχές οι οποίες θα πρέπει να διέπουν όλες τις προσπάθειες για τη δημιουργία βιώσιμων ανθρώπινων οικισμών. Οι αρχές αυτές δεν είναι παρά οδηγίες ανάπτυξης που έχουν διαρκή και σταθερή αξία χωρίς ιεράρχηση αφού σχετίζονται όλες μεταξύ τους :

Ισότητα ευκαιριών και δικαιοσύνη

Η οργάνωση των ανθρώπινων οικισμών σε όλα τα επίπεδα (κοινωνικό, οικονομικό, πολεοδομικό) πρέπει να εξασφαλίζει την ισότητα μεταξύ των πολιτών ανεξάρτητα από τη φυλή, το γένος, τη γλώσσα, τη θρησκεία, τις ιδεολογικές απόψεις και την οικονομική κατάσταση. Πρέπει να εξασφαλίζει ισότητα πρόσβασης στις ευκαιρίες, τους πόρους, και τις υπηρεσίες που όλοι χρειάζονται για ένα καλό επίπεδο ζωής.

Εξάλειψη της φτώχειας

Όλες οι αποφάσεις και οι πολιτικές που αφορούν τις πόλεις και τα χωριά πρέπει μεταξύ άλλων να στοχεύουν στην εξάλειψη της φτώχειας, ώστε να δημιουργηθούν κοινότητες που θα παρέχουν σε όλους αξιοπρεπείς ευκαιρίες και επιλογές.

Ορθός Σχεδιασμός

Ο τρόπος με τον οποίο αναπτύσσονται και οργανώνονται οι οικισμοί, η ποιότητα και χωροθέτηση των βασικών υποδομών και εξυπηρετήσεων και γενικότερα τα ζητήματα πολεοδομικού σχεδιασμού, παίζουν καθοριστικό ρόλο στην ποιότητα ζωής των κατοίκων. Οι υπεύθυνοι του πολεοδομικού σχεδιασμού πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τις ανάγκες όλων των πολιτών, χωρίς διακρίσεις.

Ο Ρόλος της Οικογένειας

Η οικογένεια, ως βασική μονάδα της κοινωνίας, μπορεί να παίξει πολύ σημαντικό ρόλο στην παροχή σταθερού κοινωνικού υπόβαθρου για τους ανθρώπινους οικισμούς. Ο ρόλος αυτός πρέπει να αναγνωρίζεται και να ενθαρρύνεται μέσα από τον τρόπο διακυβέρνησης των οικισμών

Ο ρόλος κάθε πολίτη

Τα ανθρώπινα δικαιώματα κάθε πολίτη πρέπει να είναι σεβαστά και να προστατεύονται. Πρέπει να ενθαρρύνεται η ενεργή συμμετοχή των πολιτών στα κοινά. Ταυτόχρονα κάθε άτομο πρέπει υπεύθυνα να συμμετέχει στη δημιουργία βιώσιμης κοινότητας.

Ο ρόλος της συνεταιρικότητας

Κανένα άτομο, ομάδα ή έθνος δεν μπορεί να συμβάλλει στη δημιουργία βιώσιμων οικισμών ενεργώντας απομονωμένα. Μόνο με την ανάπτυξη της συνεταιρικής σχέσης μπορούμε να συμβάλλουμε θετικά προς το σκοπό αυτό.

Αλληλεγγύη και συνεργασία

Τα έθνη, οι κοινότητες και όλοι οι άνθρωποι μπορούν να προχωρήσουν μπροστά ενωμένοι αφήνοντας κατά μέρος τις διαφορές τους, προς όφελος των ευρύτερων κοινών στόχων.

Αναπτυσσόμενα και ανεπτυγμένα Έθνη

Κάθε χώρα έχει δεσμευθεί να αντιμετωπίσει συνδυασμένα τα οικονομικά, κοινωνικά και περιβαλλοντικά ζητήματα. Το μέγεθος όμως των προβλημάτων που καλούνται να αντιμετωπίσουν τα αναπτυσσόμενα έθνη σε συνδυασμό με τους περιορισμένους πόρους που διαθέτουν δημιουργούν μία ιδιαίτερη υποχρέωση στα ανεπτυγμένα έθνη να τους παρέχουν κάθε δυνατή βοήθεια.

Αποδεκτά επίπεδα υγείας και παιδείας

Η καλή υγεία και η σωστή εκπαίδευση είναι τα δύο πιο ουσιαστικά στοιχεία για μία αξιοπρεπή ποιότητα ζωής. Η συνεχής βελτίωση των υπηρεσιών υγείας και εκπαίδευσης και η μέριμνα για την χωρίς διακρίσεις και αποκλεισμούς πρόσβαση όλων σε αυτές αποτελεί διαρκή στόχο.

Βιώσιμη Ανάπτυξη

Η βιώσιμη ανάπτυξη δηλαδή η διαδικασία αλλαγής που βελτιώνει την ποιότητα ζωής των ανθρώπων ενώ παράλληλα προστατεύει τους φυσικούς, ανθρώπινους και πολιτισμικούς πόρους στους οποίους θα βασισθούν και οι επόμενες γενιές, πρέπει να χαρακτηρίζει όλες τις προσπάθειες μας.

ΒΑΣΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ HABITAT AGENDA

Οι κυβερνήσεις των χωρών που συμμετείχαν στην Συνδιάσκεψη της Κωνσταντινούπολης, δεσμεύτηκαν στην υλοποίηση της Habitat Agenda μέσω ενός **Παγκόσμιου Σχεδίου Δράσης για τους Ανθρώπινους Οικισμούς**, το οποίο καλούνται να εξειδικεύσουν σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Οι βασικοί στόχοι/δεσμεύσεις αυτού του σχεδίου δράσης, που αποτελούν και τους κεντρικούς άξονες της Habitat Agenda είναι οι εξής :

ΕΠΑΡΚΗΣ ΣΤΕΓΗ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ : Η στέγη προσδιορίζεται ως δικαίωμα όλων των πολιτών. Παράλληλα, με τον όρο "επαρκής" η έννοια της στέγασης ορίζεται με πολύ ευρύτερο τρόπο από την εξασφάλιση ενός οποιουδήποτε καταλύματος : Η κατοικία θα πρέπει να πληροί κάποιους ελάχιστα αποδεκτούς όρους ποιότητας σε ότι αφορά τα υλικά και τον τρόπο κατασκευής (αντοχή κατασκευής, ηλιασμός, αερισμός) και τις βασικές υποδομές (ηλεκτρισμό, ύδρευση, αποχέτευση, θέρμανση). Θα πρέπει να είναι σε θέση τέτοια που να εξασφαλίζεται στο νοικοκυριό η εύκολη πρόσβαση στις συγκοινωνίες, την εργασία και τις κοινωνικές υποδομές (σχολεία, νοσοκομεία κλπ). Θα πρέπει επίσης να έχει επαρκές μέγεθος σε σχέση με το μέγεθος του νοικοκυριού και χώρους που να καλύπτουν τις ανάγκες των μελών του για ιδιωτικότητα. Τέλος, όλα τα παραπάνω στοιχεία στέγασης θα πρέπει να διατίθενται σε προσιτό κόστος. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο θα πρέπει να εφαρμοσθούν πολιτικές και να αναληφθούν πρωτοβουλίες για :

- Την εξασφάλιση συνθηκών ομαλής λειτουργίας της αγοράς γης και κατοικίας, και των τομέων παραγωγής και χρηματοδότησης. Ειδική έμφαση δίνεται στην ενθάρρυνση και τόνωση της ιδιωτικής μικροοικοδόμησης.
- Την διαμόρφωση κατάλληλης πολιτικής που να εξασφαλίζει πρόσβαση στη γη και την κατοικία όλων των κοινωνικών ομάδων και ιδιαίτερα των ασθενέστερων. Ειδική έμφαση δίνεται εδώ στην προστασία των ενοικιαστών από αυθαιρεσίες και διακρίσεις.
- Εξασφάλιση επαρκούς επιπέδου στέγασης σε ότι αφορά την ποιότητα κατοικίας, τις συνθήκες στέγασης και την πρόσβαση σε βασικές υποδομές και υπηρεσίες.
- Την αξιοποίηση της υπάρχουσας πολεοδομικής νομοθεσίας για την εξασφάλιση βιώσιμου πολεοδομικού και φυσικού περιβάλλοντος τόσο στο επίπεδο της πόλης όσο και της γειτονιάς. Την ανάπτυξη και ανασυγκρότηση υποβαθμισμένων περιοχών με συνολικές προσεγγίσεις που θα αφορούν την αποκατάσταση του πολεοδομικού χώρου, των κτιρίων και των κατοίκων.

ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΟΙΚΙΣΜΩΝ : Οι έντονοι ρυθμοί αστικοποίησης, δημιουργούν πολλαπλά προβλήματα και αντιθέσεις τόσο στο εσωτερικό των πόλεων όσο και στη σχέση τους με την αγροτική ενδοχώρα και το φυσικό περιβάλλον. Στα πλαίσια της βιώσιμης ανάπτυξης των οικισμών θα πρέπει να εφαρμοσθούν πολιτικές και να αναληφθούν πρωτοβουλίες για την αντιμετώπιση των προβλημάτων και την διευθέτηση των αντιθέσεων σε όλα τα επίπεδα :

- Σε επίπεδο διαχείρισης της γης, με στόχο την διατήρηση της αγροτικής γης σε ικανοποιητικά επίπεδα από άποψη μεγέθους και ποιότητας, την ισορροπία του φυσικού περιβάλλοντος, την εξασφάλιση αστικής γης για τεχνικές και κοινωνικές υποδομές καθώς και για οικιστική χρήση.
- Σε επίπεδο δημογραφικής, κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης, με στόχο την δημογραφική ισορροπία των αγροτικών και αστικών πληθυσμών, την ανάπτυξη των τοπικών οικονομιών, την εξάλειψη των περιφερειακών ανισοτήτων, την αύξηση της απασχόλησης, την εξάλειψη της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.
- Σε επίπεδο προστασίας του περιβάλλοντος, με στόχο τη διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας, την ορθολογική διαχείριση των φυσικών διαθεσίμων (υδάτινα αποθέματα, παραγωγή ενέργειας), τον περιορισμό της μόλυνσης από τις αστικές και βιομηχανικές δραστηριότητες και την προστασία της υγείας του πληθυσμού.
- Σε επίπεδο πρόληψης, περιορισμού και αντιμετώπισης φυσικών καταστροφών.

Για την επιτυχή υλοποίηση των δύο αυτών κεντρικών στόχων, οι εθνικές και τοπικές κυβερνήσεις θα πρέπει επίσης να προωθήσουν και τα εξής :

ΔΟΜΗΣΗ ΙΚΑΝΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ : Η προώθηση των αρχών της Habitat Agenda προϋποθέτει την ουσιαστική αναβάθμιση των ικανοτήτων και τεχνογνωσίας στη διαχείριση των αστικών ζητημάτων, και, παράλληλα, τη διεύρυνση και ενδυνάμωση της λαϊκής συμμετοχής. Η ανάπτυξη συνεργασιών μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών φορέων, της τοπικής αυτοδιοίκησης και των μη κυβερνητικών οργανισμών, η ευελιξία στην εξεύρεση και αξιοποίηση χρηματοδοτικών πόρων και η αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών στους τομείς της πληροφορικής και της επικοινωνίας, αποτελούν επίσης βασικές προϋποθέσεις για την προώθηση και εφαρμογή της Habitat Agenda.

Οι προϋποθέσεις αυτές έχουν ιδιαίτερη βαρύτητα στο επίπεδο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, η οποία εκ των πραγμάτων καλείται να διαδραματίσει έναν ουσιαστικό ρόλο στην προώθηση των αρχών της βιώσιμης ανάπτυξης σε τοπικό επίπεδο. Η ανάληψη σχετικών δράσεων και πρωτοβουλιών εκ μέρους της Τοπικής Αυτοδιοίκησης θεωρείται απαραίτητη, έτσι ώστε παράλληλα με την προώθηση των αρχών της βιώσιμης ανάπτυξης, οι τοπικές κοινωνίες να αναπτύξουν σταδιακά γνώσεις, εμπειρία και ικανότητες στην αποτελεσματικότερη διαχείριση των τοπικών προβλημάτων.

ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ : Η επαφή και ο συντονισμός με άλλες χώρες στους τομείς της τεχνικής συνεργασίας, της συνεργασίας των φορέων, της ανταλλαγής πληροφοριών και τεχνογνωσίας, της εξεύρεσης χρηματοδοτικών πόρων και της δημοσιοποίησης των πιο επιτυχημένων πρακτικών, αποτελούν αναγκαίες δράσεις προκειμένου να αναπτυχθεί ένα διεθνές πλαίσιο παροχής δυνατοτήτων για την επιτυχή εφαρμογή της Habitat Agenda.

ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ HABITAT AGENDA : Για την παρακολούθηση της προόδου στην υλοποίηση και εφαρμογή της Habitat Agenda, δίδεται μεγάλη έμφαση στην ανάπτυξη και χρήση **αστικών δεικτών**. Οι εθνικές κυβερνήσεις, η αυτοδιοίκηση, οι μη κυβερνητικές οργανώσεις και ο ιδιωτικός τομέας, θα πρέπει να παρακολουθούν, σε τακτά χρονικά διαστήματα, τις επιδόσεις τους στην εφαρμογή των αρχών της βιώσιμης ανάπτυξης, με τη χρήση κατάλληλων δεικτών για τις πόλεις και την κατοικία.

Για την υποβοήθηση της διαδικασίας αυτής και την παράλληλη ανάπτυξη ικανοτήτων, σύμφωνα με την τρίτη βασική αρχή της Agenda, προτείνεται από το Habitat η ανάπτυξη υποδομών πληροφόρησης και δικτύωσης σε τοπικό, εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο, μέσα από την δημιουργία ειδικών **"Αστικών Παρατηρητηρίων"**. Τα Αστικά Παρατηρητήρια είναι ένας θεσμός που προτείνεται από το Habitat, και περιγράφεται σαν ένα τοπικό κέντρο που θα παρέχει υποστήριξη σε θέματα ανάπτυξης των κατάλληλων μεθοδολογικών εργαλείων, προγραμμάτων πολιτικής, πληροφόρησης, δικτύωσης, εκπαίδευσης κλπ. Τα τοπικά παρατηρητήρια εντάσσονται στη γενικότερη κατεύθυνση για αποκέντρωση ευθυνών και αρμοδιοτήτων και συμβάλλουν σε αυτήν μέσω της διάχυσης πληροφορίας και ικανοτήτων σε τοπικό επίπεδο. Σύμφωνα με το Habitat, τα τοπικά αστικά παρατηρητήρια συνιστούν, σε εθνικό επίπεδο, ένα δίκτυο το οποίο αποτελεί το **"Εθνικό Αστικό Παρατηρητήριο"** ενταγμένο με τη σειρά του σε ένα παγκόσμιο δίκτυο Εθνικών Παρατηρητηρίων.

Η ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΩΝ ΑΡΧΩΝ ΤΗΣ HABITAT AGENDA ΣΤΟΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΧΩΡΟ

Στα πλαίσια του ΟΗΕ, η *Επιτροπή Ανθρώπινων Οικισμών για την Ευρώπη*, έχει ενσωματώσει σε όλες τις δράσεις της τις αρχές της Habitat Agenda. Πρωταρχικής σημασίας για τον Ευρωπαϊκό χώρο θεωρείται το ζήτημα της αποτελεσματικής διακυβέρνησης των αστικών περιοχών (*Good Urban Governance*) μέσα στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Πολιτισμού, αφού είναι γενικά παραδεκτό ότι το δομημένο περιβάλλον

αποτελεί μία από τις πιο σημαντικές εκφράσεις του πολιτισμού και των αξιών της κοινωνίας που το δημιουργεί. Τις Ευρωπαϊκές χώρες απασχολούν ιδιαίτερα τα θέματα της διοικητικής αποκέντρωσης, κυρίως σε ότι αφορά τη στέγαση, το σχεδιασμό και τη διαχείριση της γης. Αποτελεί πεποίθηση το ότι η διοικητική αποκέντρωση ευνοεί την ευρύτερη και ουσιαστικότερη συμμετοχή όλων των εμπλεκομένων φορέων και των κατοίκων κάθε περιοχής.

Σύμφωνα με έκθεση για την εφαρμογή της Habitat Agenda στον Ευρωπαϊκό χώρο, που συντάχθηκε το 1998 και παρουσιάστηκε στην 59η Τακτική Σύνοδο της Επιτροπής Ανθρωπίνων Οικισμών (Γενεύη, Σεπτέμβριος 1998), διαπιστώνεται ότι αρκετές ευρωπαϊκές χώρες με εμπειρία σε προγράμματα Local Agenda 21 προσπαθούν να ενσωματώσουν σε αυτά τις αρχές και τις δεσμεύσεις της Habitat Agenda προωθώντας έτσι περισσότερο ολοκληρωμένα προγράμματα τα οποία πλέον χαρακτηρίζονται με τον τίτλο *Local Habitat Agendas*.

Όπως προκύπτει από την έκθεση οι περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες δίνουν ιδιαίτερη έμφαση σε προγράμματα ανάπτυξης υποβαθμισμένων αστικών περιοχών, στα ζητήματα διαχείρισης της γης και στην προώθηση των αρχών της εταιρικότητας και συμμετοχής όλων των φορέων και των πολιτών.

Στην 59η Τακτική Σύνοδο οι ευρωπαϊκές χώρες συμφώνησαν για την ιδιαίτερη σημασία που έχει η ανάδειξη και διακίνηση των καλλίτερων εφαρμογών της Habitat Agenda με στόχο να αποτελέσουν τη βάση για την ανταλλαγή ιδεών και πρακτικών.

